

Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції

**РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ,
АУДИТУ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У
РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА
ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

ЖИТОМИР 2022

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет (Україна)
Університет ARTIFEX (Румунія)
Економічний університет у Братиславі (Словаччина)
Познанський економічний університет (Польща)
Житомирське обласне об'єднання громадської організації «Спілка економістів України»
ГО «Житомирська спілка фахівців з бухгалтерського обліку і оподаткування»
ГО «Житомирське товариство науковців польського походження»

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної
конференції

10 листопада 2022 року

Державна реєстрація УкрІНТЕІ (посвідчення № 458 від 20 жовтня 2022 р.)

ЖИТОМИР 2022

УДК 657.6 : 327.7 (ЄС)

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Поліського національного університету
протокол № 6 від 28.12.2022 р.*

Редакційна колегія:

Романчук Л.Д. — д. с.-г. н., професор, проректор Поліського національного університету;
Мороз Ю.Ю. — д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;
Малюга Н.М. — д.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;
Цаль-Цалко Ю.Ю. — д.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;
Гайдучок Т.С. — к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;
Ярмолюк О.Ф. — к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету.

Рецензенти:

Дерій В.А. — д.е.н, професор, професор кафедри обліку і оподаткування Західноукраїнського національного університету;
Жиглей І.В. — д.е.н, професор, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету "Житомирська політехніка";
Слободяник Ю.Б. — д.е.н, професор, професор кафедри аудиту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу : зб. праць учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (10 листоп. 2022 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2022. 331 с.

DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.21699275.v1>

DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.21699275.v1>

У збірнику подано тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу» (10 листопада 2022 р.), присвяченої міжнародним дням науки, молоді та бухгалтера. У матеріалах здійснений комплексний науковий розгляд актуальних питань у сфері обліку, аудиту та оподаткування у площині євроінтеграційних процесів із залученням зусиль науковців різних країн.

За точність викладу матеріалу та достовірність фактів, прізвищ, цитат відповідальними є автори тез.

УДК 657.6 : 327.7 (ЄС)

© Колектив авторів

© Поліський національний університет, 2022

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕЦІЇ

Голова наукового комітету

РОМАНЧУК Людмила Доктор сільськогосподарських наук, проректор Поліського національного університету (Україна)

Заступники голови:

МОРОЗ Юлія Доктор економічних наук, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

МАЛЮГА Наталія Доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Члени наукового комітету:

ЧОБАНУ Геннадій Доктор філософії, старший науковий співробітник Національного науково-дослідного інституту праці та соціального захисту, (INCSMPS), Університет ARTIFEX, департамент фінансів та бухгалтерського обліку (Румунія)

КУБАШИКОВА Зузана Доктор філософії, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Економічного університету в Братиславі (Словаччина)

РОМАНЧУК Катерина Доктор економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Познанського економічного університету (Польща); професор кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту Державного університету "Житомирська політехніка" (Україна)

ЛЕГЕНЧУК Сергій Доктор економічних наук, завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету "Житомирська політехніка" (Україна)

ЧИЖЕВСЬКА Людмила Доктор економічних наук, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету "Житомирська політехніка" (Україна)

ЦАЛЬ-ЦАЛКО Юзеф Доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

МИКИТЮК Валерій Доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

СУЛІМЕНКО Лариса Кандидат економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

ГАЙДУЧОК Тетяна Кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕЦІЇ ПОЛІСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Голова оргкомітету

МАЛЮГА Доктор економічних наук, професор кафедри
Наталія бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Члени оргкомітету:

ЯРМОЛЮК Кандидат економічних наук, доцент кафедри
Олена бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету, *секретар*
конференції

ПОПЛАВСЬКИЙ Начальник відділу міжнародного співробітництва
Павло Поліського національного університету

ВІТЕР Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
Світлана бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

ДМИТРЕНКО Кандидат економічних наук, доцент кафедри
Ольга бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

РУСАК Кандидат економічних наук, доцент кафедри
Олена бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

САВЧЕНКО Кандидат економічних наук, доцент кафедри
Наталія бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

ЦЕГЕЛЬНИК Кандидат економічних наук, доцент кафедри
Ніна бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

МАЙДУДА Завідувач лабораторії комп'ютерних технологій кафедри
Ганна бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

З М І С Т

БРАДУЛ Олександр, СОКОЛЕНКО Марина

Оцінка ефективності управлінської діяльності керівника в корпоративному секторі..... 13

БУРКО Катерина

Функціональні можливості бухгалтерського обліку в умовах сьогодення..... 15

ВІТЕР Світлана, ВІТЕР Володимир

Роль контролінгу персоналу у підвищенні ефективності управління підприємствами в умовах воєнного стану..... 19

ГАЙДУЧОК Тетяна, МАЙДУДА Ганна

Облік гуманітарної допомоги в умовах війни: податкові виклики..... 23

ГАНЗЮК Світлана, ГУРЖИЙ Тамара

Особливості облікового супроводження діяльності неприбуткової організації в Україні..... 26

ДМИТРЕНКО Ольга

Діджиталізація як напрям розвитку внутрішнього аудиту в компаніях..... 28

ДУБІНІНА Марина, ЧЕБАН Юлія

Внутрішній контроль публічних закупівель..... 33

ЖУКЕВИЧ Світлана, ЖУК Наталія

Аналіз стратегії фінансової безпеки суб'єктів господарювання..... 36

КОВАЛЬ Наталія

Облікові аспекти визначення розміру упущеної вигоди та завданих збитків аграрним підприємствам в умовах війни..... 40

КОВАЛЬ Олена

Організація трудових відносин в умовах воєнного стану..... 45

KOZHUKHAR Valentyna

Economic state of enterprises in the horticultural industry during the war in Ukraine..... 48

КРАВЕЦЬ Олександр

Управління матеріально - технічними ресурсами підприємства..... 53

КУРОВСЬКА Наталія, КОСТРУБА Віктор	
<i>Економічний зміст моніторингу грошових потоків підприємства.....</i>	55
ЛІТВІНЧУК Віталій, ПАНІЧУК Олександр	
<i>Управлінський облік як інструмент забезпечення оцінювання кредитоспроможності підприємства.....</i>	59
МАЛЮГА Наталія, ШКУЛПА Людмила	
<i>Європейські виклики українським науковцям у сфері бухгалтерського обліку .....</i>	63
МАРКЕВИЧ Людмила	
<i>Фінансова звітність як ключове джерело інформації про виробництво органічної сільськогосподарської продукції.....</i>	69
МИКИТЮК Валерій, ЯРМОЛЮК Олена	
<i>Аналіз стану та тенденцій оподаткування суб'єктів аграрного бізнесу.....</i>	71
МОРОЗ Юлія	
<i>Державна підтримка аграрного сектора економіки України та її облікове забезпечення.....</i>	76
МУЛИК Тетяна	
<i>Аналітична оцінка вітчизняного аграрного експорту на шляху до Європейського Союзу.....</i>	82
НАГІРНЯК Микола	
<i>Попередження фактів приховування об'єктів оподаткування через виявлення механізмів, форм і способів ухилення від сплати податків.....</i>	86
НЕДІЛЬСЬКА Лариса, АБРАМОВА Ірина	
<i>Рейтингова оцінка рівня розвитку бізнесу в територіальних громадах Житомирщини.....</i>	90
НЕЖИВА Марія	
<i>Аудит операцій злиття і поглинання в умовах євроінтеграції.....</i>	93
ОВСЮК Ніна	
<i>Аспекти облікового забезпечення та оцінки виплат працівникам в контексті сучасних облікових концепцій.....</i>	96
ОСТАПЧУК Сергій	
<i>Методичні підходи до обрахунку втрат завданих підприємствам війною.....</i>	100

ПАРАСІЙ-ВЕРГУНЕНКО Ірина, ГУЗЕНКО Яна

Сучасні технології фінансового аналізу в умовах цифрової економіки: проблеми та перспективи впровадження..... 103

ПИСАРЕНКО Тетяна

Теоретичні та методичні аспекти організації обліку благодійної допомоги у бюджетних установах..... 106

ПРАВДЮК Марина

Вплив податкової політики на економічний розвиток України..... 108

ПРАВДЮК Наталія

Витрати на збут: стан та шляхи удосконалення обліку у галузі садівництва..... 112

РОЗДОБУДЬКО Валерій, ЛАПАДА Юлія

Особливості аудиту грантових контрактів..... 117

РУСАК Олена

Аналіз релокалізації бізнесу в умовах війни..... 120

САВЧЕНКО Наталія, САВЧЕНКО Роман

Вплив системи управлінського контролю на результативність діяльності підприємства..... 124

СИРЦЕВА Світлана

Простій на підприємстві під час воєнного стану: особливості обліку витрат..... 128

СУЛІМЕНКО Лариса

Роль бухгалтера в умовах воєнного стану..... 130

СУЛІМЕНКО Лариса, ВІТЕР Світлана, МАЛЮГА Наталія

Інвестиційна нерухомість як об'єкт бухгалтерського обліку та управління..... 137

ТЛУЧКЕВИЧ Наталія

Оцінка виробничих витрат швейних підприємств України..... 143

ЦАЛЬ-ЦАЛКО Юзеф

Віртуальні активи бізнесу як об'єкти бухгалтерського обліку..... 146

ЦЕГЕЛЬНИК Ніна

Сучасний стан ведення лісового господарства в Україні..... 152

ЧИЖЕВСЬКА Людмила	
<i>Квантифікація цілей управлінського обліку в неприбуткових організаціях.....</i>	155
ЧУГАЄВСЬКА Світлана	
<i>Державні демографічні спостереження: облік, аналіз та досвід країн ЄС.....</i>	157
ШЕПЕЛЮК Віра, ПОРОСЛА Полина	
<i>Застосування сучасних корпоративних інформаційних систем в управлінні гірничо-збагачувальними підприємствами.....</i>	162
БАЦУЛА Богдана, ВЕРБИЦЬКИЙ Євгеній	
<i>Облік процесу реалізації готової продукції та формування фінансових результатів.....</i>	164
БОГОМАЗ Дмитро	
<i>Основні принципи доходів від реалізації продукції.....</i>	168
БОЙКО Лілія	
<i>Особливості обліку гуманітарної допомоги в бюджетних установах в період воєнного стану.....</i>	171
БОНДАРЧУК Анна	
<i>Як через податки мотивувати людей до збереження довкілля?.....</i>	173
ВАСИЛЕНКО Тетяна	
<i>Особливості організації управлінського обліку на м'ясопереробних підприємствах.....</i>	177
ВІТЧЕНКО Вікторія, ТАНСЬКА Дарина	
<i>Організація внутрішнього контролю операцій щодо оплати праці на підприємстві .....</i>	180
ГАРАБАЖИУ Софія	
<i>Економічна сутність виробничих запасів та їх класифікація.....</i>	183
ВЛАСЮК Віта	
<i>Теоретичні основи аудиту в Україні.....</i>	186
ГОВОРУН Оксана, ПЛИСАК Марина	
<i>Особливості проведення контролю й аналізу доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємств.....</i>	191
ГОРОПАШИНА Інна, СКЛАДАНІВСЬКИЙ Денис	
<i>Внутрішній аудит операцій з активами підприємства в умовах сучасних викликів системи управління.....</i>	196

ГРИЩУК Наталія	
<i>Організація обліково-інформаційної системи та її місце в управлінні комунальним підприємством.....</i>	199
ГУЗЕНКО Яна	
<i>Комп'ютерний аудит в умовах трансформації економіки.....</i>	201
ДЕНИСОВЕЦЬ Юрій, ЖУРИЛО Марина	
<i>Бюджетування, облік та контролювання витрат в господарській діяльності.....</i>	204
ДЕРЕВИЦЬКА Тетяна	
<i>Організація управлінського обліку доходів на підприємстві.....</i>	209
КОТВІЦЬКИЙ Олександр	
<i>Управління інвестиційною діяльністю підприємства.....</i>	212
КУДІНА Марина	
<i>Інвентаризація як метод контролю в системі управління лісогосподарських підприємств.....</i>	216
ЛАХНО Катерина	
<i>M&A компаній: особливості та шляхи підвищення їх ефективності.....</i>	220
ЛЕВЧЕНКО Ніна, СИНЮШКО Анна	
<i>Облікове забезпечення формування показників для оцінювання позикоотримувачів банку.....</i>	222
ЛИПА Ілона	
<i>Характеристика основних етапів аналізу адміністративних витрат підприємства.....</i>	226
ЛУК'ЯНЧУК Ярослав	
<i>Неврегульовані питання застосування криптовалюти: обліково-правовий аспект.....</i>	229
МАГАЛЯС Ірина	
<i>Економічна сутність контролінгу в сучасних умовах.....</i>	231
МАРТИНЮК Катерина	
<i>Обліково-аналітичне забезпечення управління розрахунками з постачальниками та підрядниками підприємства.....</i>	234
МЕЛЬНИК Катерина	
<i>Вплив російсько-української війни на проведення аудиту в Україні.....</i>	237

МЕЛЬНИК Юлія	
<i>Формування облікових інформаційних ресурсів для прийняття управлінських рішень з обґрунтування вибуття необоротних активів в бюджетних установах.....</i>	240
МЕТЛИЦЬКА Юлія	
<i>Організація та методика аудиту розрахунків з оплати праці на підприємстві.....</i>	243
МИНАЙЛЮК Анна	
<i>Організація бухгалтерського обліку фінансових результатів.....</i>	245
МІРЗАГАСВА Юлія	
<i>Обліково-аналітичне забезпечення управління доходами працівників.....</i>	249
МОШКІВСЬКА Інна	
<i>Удосконалення обліку фінансових результатів діяльності лісогосподарських підприємств.....</i>	252
НАЗАРІВСЬКА Вікторія	
<i>Особливості обліку виробництва на борошномельних підприємствах.....</i>	256
НАУМЕНКО Ірина	
<i>Переваги та недоліки використання бухгалтерського аутсорсингу в умовах євроінтеграційних змін.....</i>	260
НЕНЬКО Олена, ТКАЧЕНКО Вадим	
<i>Податки як джерело фінансування бюджетних програм.....</i>	262
НЕСТЕРЧУК Тетяна	
<i>Формування системи внутрішнього аудиту операцій з виробничими запасами.....</i>	265
ПАПУШИНА Олена	
<i>Облікова політика підприємства.....</i>	268
ПИВОВАР Марія	
<i>Роль нефінансової звітності на шляху України до Європейського Союзу.....</i>	271
ПРИЙМАК Сергій	
<i>Вплив на курс валюти притоку та відтоку іноземних інвестицій: обліково-аналітичний аспект.....</i>	275
САМОЙЛЕНКО Юлія, ШЕВЧУК Інна	
<i>Управлінський облік формування доходів та валового прибутку в процесі реалізації готової продукції підприємства.....</i>	277

СЛЮСАРЕНКО Юлія, МОСКВІТІНА Крістіна	
<i>Управлінський облік формування власного капіталу в системі управління інвестиційною діяльністю.....</i>	281
СОБОЛЬ Олена	
<i>Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на збут.....</i>	284
СОЧНСВА Дарина	
<i>Аудит дебіторської заборгованості.....</i>	287
СЯБЕР Аліна	
<i>Організація наукової діяльності в Україні.....</i>	290
ТОПОРОВСЬКА Вікторія	
<i>Аудит капітальних інвестицій: особливість проведення.....</i>	293
ФОМІНА Олена	
<i>Особливості аудиту розрахунків з постачальниками на підприємстві.....</i>	296
ШЕВЧУК Наталія	
<i>Механізм обґрунтування управлінських рішень при формуванні витрат виробництва суб'єктів господарювання.....</i>	298
ШЕРЕМЕТ Діана	
<i>Організація внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками.....</i>	301
ШИНАЛЬСЬКА Діана	
<i>Пам'ятні та ювілейні монети: особливості обліку.....</i>	304
ШИНАЛЬСЬКА Ірина	
<i>Організація обліку власного капіталу на підприємстві.....</i>	307
ШУНЕВИЧ Анна	
<i>Облікове забезпечення використання віртуальних активів на підприємстві.....</i>	310
ЩИРА Тетяна	
<i>Теоретичні аспекти обґрунтування моделі та порядок прийняття рішень з формування виробничих запасів підприємства.....</i>	313
ЮЩЕНКО Владислава, ДАНІЛЄВИЧ Володимир	
<i>Система внутрішнього контролю витрат на підприємстві: організаційні аспекти.....</i>	316

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА В КОРПОРАТИВНОМУ СЕКТОРІ

Олександр БРАДУЛ

д.е.н., професор, професор кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет

Марина СОКОЛЕНКО

аспірантка кафедри обліку, оподаткування,
публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет

Умовою ефективного функціонування будь-якого підприємства та основою для його стрімкого розвитку у конкурентному середовищі являється забезпечення високого рівня організації управлінської праці та її оцінювання.

На сьогоднішній день мистецтво управління людьми стає вирішальною умовою, що забезпечує сталий розвиток, успіх та конкурентоспроможність підприємств. Виникає гостра потреба в підготовці кваліфікованих фахівців, здатних грамотно керувати і створювати сприятливі умови праці, тому вивчення такої науки, як управління, є ключем до успіху діяльності керівників будь-якого типу підприємства. Тому успішний розвиток підприємства можливий лише за умови грамотного управління, правильної організації управлінської праці та її оцінювання.

На сучасному етапі розвитку суспільства, є важливо забезпечити грамотне керівництво, так як від нього залежить успішна діяльність підприємства. Варто пам'ятати, що будь-яке підприємство є єдиним цілим і якщо робота керівника не є організованою, то він не зможе працювати ефективно, що в подальшому, вплине на роботу всього підприємства.

Керівник який не правильно планує і організовує свою роботу, втрачає свій робочий час, що в кінцевому результаті, позначиться на якості управління. Стабільне функціонування, зростання економічного потенціалу й успішності підприємства залежить від наявності надійної системи оцінки праці його управлінського персоналу.

Важливим етапом для формування перспективних напрямків розвитку і ефективного управління підприємством, що дозволяє зменшити негативний вплив нестабільного зовнішнього середовища, являється комплексна оцінка системи менеджменту й правильна організація управлінської праці.

В ринкових умовах підприємство самостійно повинно розробляти стратегію своєї діяльності й розвитку, знаходити необхідні засоби і кошти для її реалізації. Це вимагає розширення сфери управління, зростання відповідальності менеджменту за результати діяльності підприємства, якість та своєчасність ухвалення управлінських рішень, що є неможливим при відсутності оцінювання й неправильній організації роботи управлінського персоналу.

Люди, зайняті управлінською працею, не створюють матеріальних цінностей безпосередньо, однак, проводячи технічну й організаційну підготовку виробництва та удосконалюючи методи планової і економічної роботи, форми матеріального стимулювання, вирішуючи комерційні завдання, вони реалізують свою діяльність в праці сукупного працівника. Без управлінської діяльності неможливо сучасне виробництво.

Організація управлінської діяльності має такі складові:

- розподіл праці (поділ загальної роботи на окремі частини);
- створення механізмів координації;
- департаменталізація (групування робіт та видів діяльності у певні групи, відділи, сектори навколо або ресурсів, або результатів діяльності організації);
- делегування повноважень (одержання кожним працівником повноважень, відповідальності та підпорядкованість керівнику);
- становлення діапазону контролю (визначення кількості працівників, безпосередньо підпорядкованих цьому керівнику)

Основною метою оцінки організації управлінської діяльності, є пошук шляхів підвищення ефективності роботи підрозділів і підприємства в цілому. Ця мета може бути досягнута тільки в тому випадку, якщо, з одного боку, кожен керівник буде максимально повно використовувати всі можливості, що відкриваються перед ним і перед його підрозділом, а з іншого боку, якщо керівні посади будуть займати компетентні та висококваліфіковані працівники.

В практиці оцінювання управлінської діяльності використовуються три групи показників:

1) показники продуктивності управлінської діяльності – виробництво валової продукції на одного менеджера або на один людино-день, затрачений в управлінні;

2) загальні результативні показники діяльності суб'єкта господарювання – обсяги валової продукції у динаміці, вихід валової продукції в розрахунку на одного середньорічного працівника, прибуток в розрахунку на одного працівника, рентабельність виробництва;

3) показники економічності системи управління - частка персоналу управління в загальній чисельності працівників і частка фонду оплати діяльності управлінського персоналу в загальній частці оплати діяльності, питома вага витрат на управління у структурі собівартості продукції тощо.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу ми переконалися, що організація і оцінювання управлінської праці - складний і багатоаспектний процес, якому на сучасних підприємствах приділяється все більше уваги.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Катерина БУРКО

старший викладач кафедри бухгалтерського обліку
Вінницький національний аграрний університет

Вступ. Збройна агресія Російської Федерації проти України створила загрозу її існування як незалежної європейської держави, актуалізувала проблему перегляду організаційно-механізму оптимізації ресурсних потоків (людських, фінансових, економічних тощо) в умовах кардинальної зміни векторів і сили впливу політико-економічних факторів та соціальних змін.

В умовах війни в Україні в багатьох містах і селищах знищуються важливі інфраструктурні об'єкти та підприємства, житлові будинки, важливі об'єкти культурної спадщини, об'єкти комунальної та соціальної сфери. Економіка втратила значну частку потенціалу створення доданої вартості та отримала суттєві структурні зміни. Різко змінилась кількість економічно активного населення.

Керівництво підприємств, основна діяльність яких безпосередньо не спрямована на забезпечення завдань оборони держави, має докладати всіх зусиль для продовження своєї діяльності.

Основні завдання сучасного менеджменту підприємств України в умовах воєнного стану можуть бути зведені до таких:

по-перше, збереження керованості підприємством в умовах порушення комунікацій з працівниками, контрагентами, державними регуляторами через введення режиму військового стану, зміни рівня доступності логістичних маршрутів та обмеження мобільності руху людей, руйнування транспортної інфраструктури. Цей фактор стає головним чинником збереження життєздатності підприємств та перебудови їх діяльності у нових умовах.

по-друге, збереження кадрового потенціалу у зв'язку із воєнними подіями та реальним скороченням кадрового забезпечення, що підтримує стійкість функціонування підприємств, реалізацію ключових бізнес-процесів та запровадження нових. Загроза втрати професіоналів (висококваліфікованих працівників) з високою вірогідністю призводить до згорання діяльності будь-якого підприємства навіть у мирний час.

по-третє, адаптація та активізація бізнес-процесів. Зважаючи на те, що війна приносить багато втрат, але при підтримці світової спільноти, в країні відбувається все таки розвиток нових бізнес-зв'язків із країнами Заходу, освоєння передових європейських моделей управління суб'єктами господарювання [1].

В даний час на багатьох українських підприємствах існує необхідність в інтегрованій методичній і інструментальній базі для підтримки основних функцій менеджменту – планування, контролю, обліку і аналізу, координації різних аспектів управління бізнес-процесами.

Про роль, значення, сутнісні характеристики та функції бухгалтерського обліку чимало сказано, обговорено, доведено. Однак, критично складні умови війни та воєнного стану актуалізують проблематику та значимість ролі бухгалтерського обліку та його функціональності в управлінні сучасними бізнес-процесами.

Результати дослідження. На сьогодні для підприємництва навіть, під час війни, з'являються нові можливості. Головне – це бажання адаптуватися до нових умов та правильно формувати вектор своєї господарської діяльності, переорієнтовуючись на ті сфери, які зараз працюють на ринку.

В умовах війни, як і в мирний час, розвиток підприємства неможливе без належного управління його господарською діяльністю. Тільки через реалізацію функції управління відбувається процес координації дій суб'єктів господарювання.

Сучасні методи управління підприємством та виробництвом вимагають більш детального вивчення функції бухгалтерського обліку на основі розвитку яких повинні удосконалюватися методи й процедури, що застосовує бухгалтерська система для виконання своєї місії.

Досягнення цілей і завдань, що стоять перед сучасними підприємствами усіх форм власності, організаційно-правових форм, різної галузевої належності, в умовах трансформаційних процесів в економіці, нестабільності політичної та соціально-економічної ситуації в країні вимагає вирішення питань, пов'язаних з удосконаленням традиційних методів управління підприємством та пошуку нових, які б забезпечували відбудову та економічний розвиток підприємства [2].

В умовах невизначеного середовища, яке постійно змінюється, ефективне функціонування підприємства часто залежить від можливості розробки та впровадження креативних управлінських рішень, що здійснюються на основі інформації [3].

В сучасних умовах найбільш важливим елементом управління господарською діяльністю залишається бухгалтерський облік. Для бухгалтерського обліку, як елементу системи управління, характерні такі основні функції: інформаційна; контрольна; оціночна; аналітична; соціальна.

Бухгалтерський облік як основа інформаційної системи управління підприємством формує інформаційну базу для задоволення потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів при прийнятті управлінських рішень. Інформація є основним та визначальним результатом бухгалтерського обліку.

Для ефективної реалізації цільової основи системи бухгалтерського обліку потрібно забезпечити оптимальний взаємозв'язок його функцій, зокрема таких як інформаційна та контрольна, що має конкретизуватись в межах облікової політики суб'єктів господарювання [4, с. 124].

Бухгалтерська інформаційна система є відкритою і має прямі та зворотні зв'язки із системою управління господарюючого суб'єкта та зовнішнім економічним середовищем. Тому розвиток функцій обліку як системи, має бути спрямованим саме на забезпечення цих зв'язків в оперативному режимі [4, с.126].

Система бухгалтерського обліку є універсальним інструментом підготовки та відображення інформації про діяльність і стан підприємства, поєднує господарську діяльність із особами, які приймають рішення. Відбувається постійна трансформація облікової інформації у інформаційний продукт відповідно до запиту користувача, що забезпечує формування інформаційної бази.

Сучасний стан розвитку економіко-правових та політичних процесів в Україні характеризуються впливом на господарську діяльність підприємств таких факторів, як бойові дії та окупація державних територій. Бойові дії в Україні вимагають врахування їх впливу на об'єкти бухгалтерського обліку для набуття достовірності показників ефективності використання основних засобів, оцінки управління оборотними активами підприємства, дебіторською та кредиторською заборгованістю, а отже виробничого процесу суб'єктів господарювання [5].

Виходячи з міжнародного досвіду в залежності від користувачів бухгалтерської інформації, бухгалтерський облік поділяють на два види – фінансовий та управлінський, які в сукупності становлять єдину систему.

У контексті розвитку економічної безпеки підприємств, облік забезпечує: одержання повної та правдивої інформації про господарські процеси шляхом хронології, синтетичності та аналітичності фіксації фактів господарського життя; контроль за наявністю та рухом майна, раціональним використанням всіх видів ресурсів, структурою капіталу, вчасним виконанням зобов'язань; виявлення дійсного стану активів та зобов'язань шляхом проведення інвентаризації; вчасне попередження про негативні факти в господарській діяльності; виявлення і мобілізацію резервів, розробку заходів їх використання; визначення фінансових результатів діяльності; контроль за дотриманням законодавства у сфері фінансово-господарського права; перерозподіл ресурсів у народному господарстві тощо [6].

В процесі забезпечення управління механізмом економічної безпеки фінансовий та управлінський облік мають свої завдання та функції.

Головним завданням фінансового обліку є підготовка достовірної і повної інформації, як основи аналізу стану економічної безпеки, а також формування показників фінансової звітності. Щодо управлінського обліку, то на наш погляд, його роль зростає із розширенням функцій.

Забезпечення економічної безпеки підприємств є процесом, що пов'язаний з підготовкою, обґрунтуванням, прийняттям, контролем реалізації та оцінкою ефективності управлінських рішень, спрямованих на перетворення стану небезпеки на стан відносної захищеності за рахунок контролю використання ресурсів та власності, нейтралізації зовнішніх факторів негативного впливу, прогнозування та моніторингу викликів та загроз, які впливають на економічний суб'єкт. Управлінський облік здатен виступати джерелом забезпечення спеціалістів з економічної безпеки достовірною та об'єктивною інформацією при оцінюванні впливу підприємницьких ризиків на стан капіталу підприємства та аналізі ситуації, що склалася у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Тісна інтеграція управлінського обліку та системи менеджменту з урахуванням специфіки військово-політичної ситуації можуть сприяти зниженню тих ризиків, які несе для українських підприємств військова агресія та сприяти прийняттю виважених управлінських рішень щодо організації безпечної роботи. При цьому вся аналітична робота повинна мати суворо конфіденційний характер, оскільки самі відомості, якими оперує управлінський облік, мають характер комерційної (військової) таємниці, що також потребує відповідних заходів для захисту цієї інформації.

Враховуючи те, що в сучасних умовах в системі бухгалтерського обліку інформація в значній частині формується з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій, особливої ваги, в умовах війни, набуває інформаційна безпека бізнесу та захист від кіберзагроз.

На нинішньому етапі на державному рівні приймаються заходи, які спрямовані на забезпечення інформаційної безпеки (зокрема обмеження доступу до шкідливих інтернет-ресурсів, заборона співпраці з суб'єктами господарювання, які становлять загрозу безпеці України). Проте підприємства повинні також вживати заходи щодо захисту інформації бухгалтерського обліку, витік якої може завдати їм збитків.

Висновки. Управлінські функції бухгалтерського обліку постійно поглиблюються та удосконалююся. Бухгалтерський облік перетворився на об'єктивну необхідність сучасного способу виробництва та його управління. Впорядкування й оптимізація обліку на основі цифрових технологій дозволяють значно змінити окремі облікові функції. Однак, військові дії на території України, спонукають до пошуку більш ефективних технологій підготовки та прийняття управлінських рішень на основі інформації бухгалтерського обліку. Це вимагає зміни функціональних можливостей обліку для задоволення інформаційних потреб користувачів інформації та додаткових заходів щодо захисту цієї інформації.

Список використаних джерел

1. Комеліна О. В., Комеліна О. В., Крайнев В. М. Основні завдання менеджменту підприємств України в умовах воєнного стану. *Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану* : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 09 червня 2022 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. С.47-48.
2. Лігоненко Л. Економічні засади економічного управління підприємством. Вісн. КНТЕУ. 2013. №3. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2013/03/1.pdf>
3. Гудзенко Н. М., Коваль Н. І., Плахтій Т. Ф. Вплив інформаційних потреб користувачів на структуру та наповнення фінансової звітності. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №5. С.102-113.
4. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства: монографія. Кропивницький : Ексклюзив-Систем», 2017. 248 с.
5. Горай О. С. Бухгалтерський облік наслідків бойових дій та окупації державних територій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. : 08.00.09. Житомир, 2018. 23с.
6. Петухова Т.О. Роль облікової політики в системі економічної безпеки підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 43. С. 167-169.

РОЛЬ КОНТРОЛІНГУ ПЕРСОНАЛУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Світлана ВІТЕР

к.пед.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Володимир ВІТЕР

здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет

Вступ. Ефективність системи управління персоналом в умовах воєнного стану є однією з найвагоміших проблем управління підприємством в цілому та охоплює низку важливих питань, серед яких усунення дефіциту кадрів та особливості укладення і розірвання трудових договорів, істотні зміни умов праці, організацію роботи з віддаленими співробітниками, облік часу роботи працівників та особливості оплати праці та ін. Перед керівництвом стоять задачі забезпечення фізичної безпеки працівників, яка ставиться в пріоритет, їх психологічної підтримки та мотивації, перерозподілу «недовиконаної» роботи у зв'язку з від'їздом частини працівників, а також збереження керованості підприємства. Вважаємо, рішення цих проблем лежать у площині використання інструментарію контролінгу, до якого наразі зростає інтерес як до сучасного інструменту антикризового управління. Однак, варто розуміти й те, що війна – це не криза, і той менеджмент, що провадиться у мирний час різниться від того, що здійснюється в умовах загроз для життя населення. З урахуванням цієї причини є обґрунтованою роль контролінгу персоналу та необхідність його виокремлення в системі управління.

Результати дослідження. Розглядаючи контролінг як інтегровану сукупність методів і засобів забезпечення функціональної підтримки та координації системи менеджменту, слід відмітити, що він призначений перетворювати стратегію у чітку систему планів (завдань), організацію та контроль за їх виконанням і спрямований на підвищення якості управлінських рішень. Отже, певні його елементи можуть бути ефективними в управлінні персоналом в найбільш непередбачуваному середовищі.

Моніторинг сучасної ситуації в Україні показує, що великі компанії продовжують шукати персонал та з різним ступенем точності подають інформацію про чисельність співробітників, які через війну мігрували як у межах України, так і за кордон. Найстабільніша вона в аграрному секторі виробництва, особливо з потужностями у центральних та західних областях України.

Щодо збереження фонду оплати праці, ситуація також різна, кожне підприємство використовує свій підхід, наприклад, у вигляді тимчасової відмови від премій та бонусів, оплачуваних відпусток чи відпусток без збереження заробітної плати. Деякі компанії для заощадження коштів

звільняють працівників і як результат або витрачають у рази більше на пошук кваліфікованих кадрів та відновлення колишніх бізнес-процесів, або припиняють свою діяльність.

Серед компаній, які зберігають зарплати на рівні, що був до 24 лютого, є представники сфер роздрібної торгівлі, зв'язку, банки, фармацевтичні компанії та інші [1].

З огляду на вищенаведене, необхідне формування дієвих механізмів роботи з кадровим потенціалом та його координацію з іншими сферами діяльності з метою зменшення ступеня невизначеності середовища.

Управління персоналом по своїй суті є складним компонентом системи управління підприємством, оскільки людський ресурс відрізняється за характером від інших видів ресурсів і вимагає особливих підходів та методів управління.

У працях вітчизняних вчених контролінг персоналу розглядають, зазвичай, як систему внутрішньофірмового планування і контролю у сфері роботи з людськими ресурсами, яка допомагає перетворювати стратегію в планові величини і конкретні заходи, а також формувати основні положення з управління співробітниками [2, с. 270].

Ми розуміємо під контролінгом персоналу систему інформаційно-аналітичного забезпечення процесів управління персоналом, спрямовану на підвищення їх ефективності на засадах гнучкості, адаптивності і стратегічного бачення з метою швидкого реагування на будь-які зміни середовища.

Виходячи зі спрямування контролінгу персоналу, його об'єктами виділяємо безпосередньо людські ресурси, процеси управління персоналом та витрати на персонал, у контексті яких служба контролінгу на основі сформованої сукупності інструментів та методів формує систему управлінських рішень. При цьому головним завданням менеджерів є узгодження спільних інтересів та виявлення чинників на соціально-психологічний клімат колективу.

Соціально-психологічний клімат колективу залежить як від групового, так і індивідуального емоційного стану. В умовах екстремальної ситуації, яка виходить за межі звичайного людського досвіду, несе загрозу життю, здоров'ю і благополуччю населення і викликає внутрішні психологічні навантаження, що перевершують людські можливості і руйнують звичну поведінку, увага до кожного співробітника та його психологічна реабілітація має важливе значення для оптимізації клімату в колективі та управління колективною думкою.

Морально-психологічна робота в умовах воєнного стану повинна бути включена у зміст контролінгу персоналу як надважлива складова організації роботи з персоналом, організаторська та ідеологічна діяльність менеджерів по створенню та підтримці у працівників підприємства високого морального духу та готовності в умовах безпеки максимально зосереджуватися на професійних завданнях. В рамках цієї роботи здійснюється формування у підлеглих дійсних уявлень про ситуацію, що складається та розвіювання 20фейків, надання роз'яснень для чіткої взаємодії у невизначеній ситуації, турбота про забезпечення охорони життя, фізичного та морального здоров'я персоналу, контроль за дотриманням корпоративних правил тощо.

Основною вимогою системи управління персоналом на вітчизняних підприємствах в теперішніх умовах є трансформація моделей комунікації в колективі з урахуванням нових викликів і потреб. Така трансформація, на наш погляд, можлива на основі оновлення навичок soft skills як сучасних менеджерів, які під час війни стають головними дійовими особами, відповідальними за формування сприятливого соціально-психологічного клімату трудового колективу, так і співробітників підприємства зокрема.

За даними кадрового порталу grc.ua найважливішими в нових реаліях для роботодавців є такі особисті якості співробітників:

- відповідальність, що гарантує виконання професійних обов'язків незалежно від місця знаходження, повітряних тривог, формату роботи чи власного емоційного стану;
- уважність як вміння концентрувати увагу та не припускати помилок;
- тактовність, яка передбачає не просто дотримання правил поведінки, а й розуміння ситуації, події та не допущення можливих конфліктів;
- вміння працювати в команді, що визначає злагоджену взаємодію між співробітниками незалежно від умов та формату роботи;
- комунікабельність, яка проявляється через легкість входження в контакт з іншими людьми, відсутність замкнутості, ізольованості;
- стресостійкість, аналітичні здібності та орієнтація на результат;
- самоорганізація – вміння організувати свою діяльність так, щоб не втрачати продуктивності та виконувати поставлений план;
- багатозадачність, коли в непередбачуваних ситуаціях доводиться виконувати не лише свої задачі, а й додаткові [3].

Важливими наразі в структурі компетентності керівного складу є вміння вибудовувати атмосферу підтримки; фокусуватися на швидкому прийнятті рішень; балансувати між правильним розподілом часу, ресурсів і методів роботи; підлаштовуватися під ситуацію, розвиваючи адаптивність та ситуаційне мислення, вміння керувати своїм емоційним станом, ідентифікувати емоції персоналу (розгубленості, беспорядності, розпачу, страху тощо) та надавати допомогу у їх приборканні.

З урахуванням необхідності забезпечення фізичної, психологічної та фінансової безпеки працівників доцільно виділити функції контролінгу персоналу та інструменти їх реалізації, які висвітлено у табл. 1.

Таблиця 1.

Основні функції кадрового контролінгу щодо організації роботи з персоналом в умовах воєнного стану

Функція	Зміст	Інструменти
Інформаційно-діагностична	<i>Робота щодо аналізу формування та використання персоналу. Виявлення проблем у сфері управління персоналом; оцінка потреби в персоналі; моніторинг продуктивності та емоційного стану; визначення мотивації співробітників</i>	Регулярне анкетування, індивідуальні розмови, спостереження за діяльністю, експертна діагностика, програми попереджувальних дій

Інформаційно-прогностична	<i>Робота щодо підбору та розвитку персоналу.</i> Аналіз методик та оцінка технологій підбору претендентів; оптимізація працевлаштування та бюджетування розвитку персоналу	Онлайн- чи оффлайн-майданчики для розміщення вакансій, прелімінарінг, застосування HR-аналітики, мобільних додатків, автоматизована система обліку кадрів, аудит персоналу
Координаційно-коригуюча	<i>Робота щодо інтеграції та мотивації персоналу.</i> Узгодження інформаційних потоків, внесення корективів у плани, рішення, поведінку персоналу; робота з новими співробітниками щодо їх адаптації та інтеграції в трудовий колектив; здобування компетентностей та оцінювання вмінь; участь у формуванні та координації системи мотивації персоналу, розробка мотиваційних важелів та системи звільнень	Автоматизація інформаційних потоків, упорядкування режиму роботи, наради, тестування, створення інструктажів щодо дій у критичних ситуаціях, програми підвищення кваліфікації, програми адаптації персоналу, програми корпоративного PR, контакти керівництва з «новачками», тренінги, планування систем додаткових виплат, висловлення похвали, вдячності, особистий приклад керівництва
Комунікаційно-консультаційна	<i>Робота щодо зворотного зв'язку.</i> Підтримка командного духу; аналіз використання потенціалу співробітників, їхніх ідей, досвіду для прийняття проблемних рішень, фіксація та контроль ходу виконання завдань	Двостороннє спілкування на е-платформах або чатах по обміну новинами та ідеями, особисті зустрічі керівництва з персоналом, гаряча лінія психологічної та юридичної консультації, тренінгові програми для HR-менеджерів

Джерело: власні напрацювання авторів

На наш погляд, кожна функція має бути розглянута з позицій двох підходів: процесного – як множини взаємозалежних дій менеджерів різних рівнів та виконавців, направлених на отримання необхідної інформації; ситуаційного – як конкретного набору обставин, які мають вплив на реалізацію управлінських рішень в конкретний проміжок часу.

Висновки. Універсальної системи показників та інструментів контролінгу персоналу, яка б всесторонньо характеризувала процеси управління персоналом, запропонувати неможливо. Не всі вони однаково важливі з точки зору сучасної ситуації, ризиків, бюджету, виділеного на управління персоналом, цілей підприємства, однак контролінг персоналу покликаний створити корисну, достовірну та повну інформаційну базу даних персоналу підприємства, його розподілу на робочих місцях з метою визначення рівня впливу кадрових змін на результативність діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Як проходить адаптація до роботи в умовах війни – досвід великих компаній : веб-сайт. URL: <https://www.work.ua/articles/expert-opinion/2870/> (дата звернення: 26.10.2022).
2. Ценклер Н.І. Методичні підходи до формування моделі кадрового контролінгу. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка». 2015. Випуск 1 (45). Т.2. С.269–272
3. Дослідження: які soft skills хочуть бачити роботодавці у співробітниках під час війни : веб-сайт. URL: <https://itc.ua/ua/novini/doslidzhennya-yaki-soft-skills-hochut-bachiti-robotodavtsi-u-spivrobotnikah-pid-chas-vijni/> (дата звернення: 26.10.2022).

ОБЛІК ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПОДАТКОВІ ВИКЛИКИ

Тетяна ГАЙДУЧОК

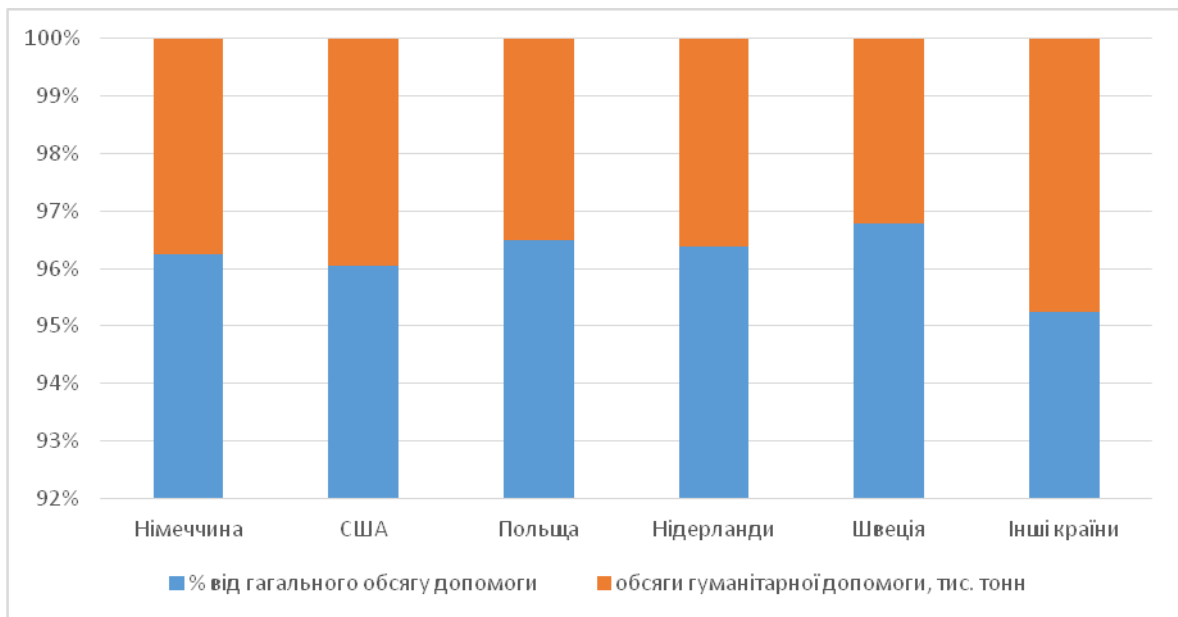
к.е.н, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліський національний університет

Ганна МАЙДУДА

асистент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Вступ. З вторгненням окупантів на територію нашої країни, з 24 лютого 2022 року в державі постала нагальна проблема забезпечення як військових, так і цивільного населення гуманітарною допомогою. Масштаби її були значними всі роки, починаючи ще з 2014 року, але сьогодні обсяги зросли в сотні, а деколи й у тисячі разів. За даними Укрінформ [1], в країну за січень-травень 2022 року надійшло більше 4 тис. тонн гуманітарної допомоги. Надходження допомоги оформлено на адресу 180 благодійних фондів та організацій від майже 30 країн-донорів. Головними країнами-донорами є: Німеччина – 36%, США – 17%, Польща – 11% від загального обсягу ввезеної гуманітарної допомоги (рис. 1).

Світ постійно об'єднується навколо країни. До подолання масштабної кризи в країні наразі залучені міжнародні організації: EUCPM – Європейський механізм цивільного захисту; ОСНА – Управління з координації гуманітарних питань; ICRC – Міжнародний комітет Червоного хреста; WFP – Глобальна продовольча програма тощо. Організації-партнери намагаються знаходити істотні і разом з тим, креативні рішення для посиленої допомоги Україні. За весь час війни тільки через Європейський механізм цивільного захисту надійшло 43 тис. тонн гуманітарної допомоги [2].

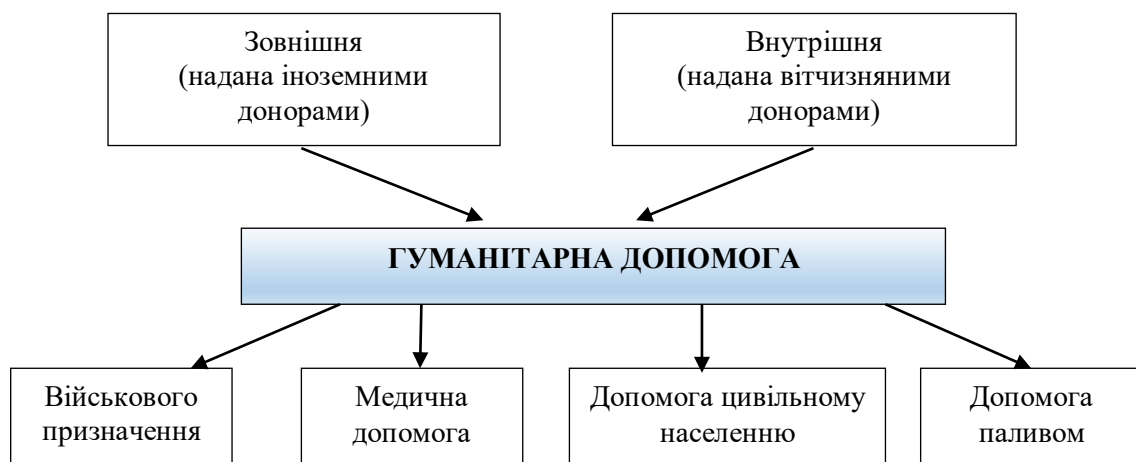

Рис. 1. Обсяги гуманітарної допомоги для України від країн-донорів, 2022 рік

Важливою складовою всієї інформаційної системи прийняття рішень щодо гуманітарної допомоги є бухгалтерський облік. Проте, сьогодні маємо безліч проблемних питань щодо обліку та оподаткування гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану.

Результати дослідження. Згідно Закону України, гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога у грошовій або натуральній формі, що надається з гуманних мотивів [3]. Гуманітарна допомога за своєю природою виступає різновидом благодійництва (за нормативними актами, благодійну діяльність можна розглядати як майнову допомогу, яка не передбачає одержання прибутку благодійником [4]) і спрямовується відповідно до об’єктивних потреб; обставин, що виникають; згоди отримувачів [4].

Основним завданням бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги є облік, контроль і оподаткування операцій з товарами гуманітарної допомоги. Чітко визначеної класифікації товарів гуманітарної допомоги на сьогодні не існує. Проведений аналіз гуманітарної допомоги, що надходить до країни, дає підстави здійснювати її умовний поділ на види, що проілюстровано на рис. 2.

Рис. 2. Класифікація товарів гуманітарної допомоги

В умовах воєнного стану, в обліку систему забезпечення гуманітарною допомогою формують наступні елементи:

- гуманітарна допомога (за видами);
- набувачі допомоги (фізичні та юридичні особи, що потребують і яким надається);
- отримувачі допомоги (юридичні особи, зареєстровані в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги);
- донори (вітчизняні та міжнародні);
- державні органи, що координують і здійснюють контроль за гуманітарною допомогою;
- перевізник допомоги (вітчизняні та міжнародні);
- логістичні парки (хаби) та склади;
- інструменти (відкриті спеціальні та приватні рахунки для збору грошової допомоги; IT-рішення тощо);
- врегульовані законодавством правила функціонування системи;
- тісний зв'язок між елементами системи [5].

Складові елементи системи є досить важливим для розуміння процесу реалізації гуманітарної допомоги відповідним суб'єктам.

Варто зупинитися і на питаннях оподаткування гуманітарної допомоги. У відповідності до внесених змін до Податкового кодексу України [5], гуманітарна допомога, яка надається у грошовій або натуральній формі, у вигляді виконаних робіт (наданих послуг) звільняється від оподаткування. Проте, якщо перераховане було використане не за цільовим призначенням, вважається доходом і оподатковується на загальних підставах за нормами законодавства.

Комісія з питань гуманітарної допомоги при КМУ може визнавати як гуманітарну допомогу, із звільненням від оподаткування та сплати обов'язкових платежів до бюджету, такі підакцизні товари: автомобілі швидкої медичної допомоги; легкові автомобілі спецпризначення для МВС України; транспортні засоби, призначені для перевезення більше 8 осіб; аудіо-та відеотехніку, яка призначається для сліпих і глухих; меблі, що передаються для використання установами соціального захисту населення; медико-соціальне обладнання, призначене для реабілітаційних установ тощо.

Висновки. Питання бухгалтерського обліку, контролю і оподаткування гуманітарної допомоги є не менш важливі ніж забезпечення країни військовим озброєнням, медичними засобами. Тому, на наш погляд, потрібно врегулювати:

- деякі положення Закону України «Про гуманітарну допомогу» щодо реального стану (воєнного стану) в країні;
- відсутність економічного механізму державного контролю гуманітарної допомоги за ланцюгом: «постачання – розподіл – облік – використання» тощо.

Список використаних джерел

1. Україна за 5 місяців отримала 3,9 тисячі тонн гуманітарної допомоги з-за кордону. URL: <https://cutt.ly/yMIDyL>
2. Міжнародна гуманітарна допомога для України: переваги та виклики. URL: <https://cutt.ly/RMIDsYW>

3. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10. 1999 р. №1192. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
4. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05. 07. 2012 р. №5073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
5. Механізм надання державою гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану: аналітична довідка. Київ : Національне агентство з питань запобігання корупції, 2022. 75с.
6. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755 / Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НЕПРИБУТКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Світлана ГАНЗЮК

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку,
Дніпровський державний технічний університет

Тамара ГУРЖИЙ

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку,
Дніпровський державний технічний університет

Вступ. Роль ефективної обліково-аналітичної діяльності в сучасних умовах господарювання економічних суб'єктів постійно зростає. Інструменти ведення господарської діяльності включають в себе систему оцінювання загроз та ризиків діяльності підприємств, що, в свою чергу, створює важливість та актуальність удосконалення методів та інструментів обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств, в тому числі неприбуткових організацій. В Україні до неприбуткових організацій відносяться об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) - вже відома та достатньо ефективна форма самоорганізації громадян за місцем проживання, проте облікова політика об'єднань нерідко ведеться не досить ефективно, оскільки керівництво ОСББ переважно не мають необхідної освіти, а джерел інформації ще недостатньо.

Результати дослідження. До основних нормативних документів, що здійснюють регулювання діяльності об'єднань та ведення бухгалтерського обліку в Україні відносять Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» [1], Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], Податковий кодекс України [4]. ОСББ – це юридична особа, тому введення бухгалтерського обліку є обов'язковим елементом згідно із [2] і чинними НП(С)БО [5].

Зауважимо, зважаючи на статус неприбутковості, важливим в діяльності ОСББ є фінансове планування доходів і витрат, тобто розробки бюджетів

(кошторисів) Порядок складання та схвалення кошторису визначається у статуті організації [6]. Готує кошторис правління (голова правління) об'єднання, а затверджують загальні збори. Фінансове регулювання діяльності ОСББ полягає в забезпеченні стійкості функціонування об'єднання в цілому – зміна кількісних і якісних показників фінансових процесів через механізм надання або вилучення фінансових ресурсів [3].

Оскільки об'єднання співвласників є неприбутковою організацією відповідно до Податкового кодексу України [4], до них застосовується скорочена за показниками фінансова звітність у вигляді балансу та звіту про фінансові результати. Кожне ОСББ формує власну фінансово-облікову політику, у якій відображаються всі питання організації ведення обліку. Об'єктами обліку в ОСББ є: активи (господарські засоби), капітал, зобов'язання (джерела залучених засобів), господарські процеси, витрати та доходи. Активи і зобов'язання об'єднань відображаються в бухгалтерському балансі, витрати і доходи ОСББ як неприбуткових організацій відображаються в кошторисі доходів і витрат, а також у формі 2 фінансової звітності і в податковому звіті.

Кошторис доходів і витрат об'єднань населення складається на рік на основі бухгалтерських даних і затверджується на загальних зборах згідно зі статутом ОСББ. Доходи в кошторисі забезпечують покриття необхідних витрат. Портфель доходів ОСББ формується за рахунок внесків співвласників на утримання будинку, розмір яких визначається на загальних зборах. На сьогоднішній день в рамках підтримки розвитку ОСББ існують місцеві програми співфінансування, які дозволяють здійснювати поточні та капітальні ремонти будинків та внутрішньобудинкових мереж за рахунок ОСББ (питома вага фінансування 10%-30% по країні) і місцевих бюджетів [3].

Об'єднання мешканців можуть затверджувати також внески на додаткові витрати – формування ремонтного та резервного фондів тощо. Кошторис ОСББ включає найчастіше всього три основні компоненти: утримання будинку; ремонтний фонд; резервний фонд [6, С. 14]. Для складання бюджету на наступний рік спочатку визначають обсяг планових витрат (з урахуванням зростання мінімальної заробітної плати і її індексації, тарифів на електроенергію тощо) та доходів, які будуть отримані не від співвласників (орендна плата, бюджетне співфінансування, відсотки за депозитами), які потім віднімають із загальної суми витрат. Залишок ділять на загальну площу квартир та нежитлових приміщень в будинку і визначають розмір внеску на утримання будинку за 1 кв. м, а потім за кожен квартиру [6, С.16-17]. Окремо, при формуванні резервного фонду закладають непередбачені витрати, ремонтний фонд включає витрати на поточний (капітальний) ремонт, енергозбереження та ін.

Кожен з облікових аспектів (формування кошторису, сплата податків, фінансова звітність, тощо) є необхідними для здійснення ефективної діяльності об'єднань співвласників багатопверхових будинків та повинні виконуватися професійно. Менеджмент об'єднань зобов'язаний створювати необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечувати неухильне виконання правомірних вимог щодо додержання порядку оформлення та

подання до обліку первинних документів. Сьогодні, в умовах страшної воєнної агресії з боку російської федерації, об'єднання співвласників зіткнулися з чималими викликами та ризиками, тому дуже важливо, в тому числі, якісно управляти грошовими коштами об'єднання, а також приймати участь у державних програмах підтримки

Список використаних джерел

1. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку : Закон України № 2866-III. від 29.11.2001 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>. (дата звертання 19.09.2022)
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звертання 22.09.2022).
3. Ганзюк С.М. Економіко-організаційні та фінансові аспекти діяльності ОСББ в Україні. *Економічний вісник ДДТУ. Науковий журнал*. Кам'янське: ДДТУ.2021. № 1(2). С.77-85.
4. Податковий кодекс України № 2755-17, від 01.07.2016, (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звертання 22.09.2022)
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ МФУ № 39 від 25.02.2000. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z016100>. (дата звертання 24.09.2022)
6. Гура Н.О. Бухгалтерський облік в об'єднаннях співвласників багатоквартирних будинків : навчальний посібник. 2-ге видання. Київ, 2020. 60 с.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В КОМПАНІЯХ

Ольга ДМИТРЕНКО

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

Вступ. Діджиталізація зумовлює заміну традиційних аналогових форматів подання інформації на цифрові з метою забезпечення зростання ефективності бізнес-процесів за допомогою збільшення швидкості взаємообміну, доступності та захищеності інформації, зростання ролі автоматизації. Цифровізація передбачає створення в економічному просторі цифрових інструментів, грамотне використання яких здатне забезпечити економічний розвиток як окремих підприємств, так і країни в цілому.

Помітний рівень впровадження цифрових технологій не тільки в міжнародних, а й в українських компаніях підтверджує експертне дослідження

поточного стану цифрової трансформації Європейської Бізнес Асоціації, яке включає в себе понад тисячу українських, європейських та міжнародних компаній. Згідно з результатами досліджень 47% директорів компаній оцінюють рівень цифрового розвитку своєї компанії як помірний, 39% вважають його високим, 7% – низьким, 5% – дуже високим, 2% – дуже низьким [1].

Отримані результати свідчать про активну цифрову трансформацію вітчизняних та міжнародних компаній. Вона торкнулася й процесу внутрішнього аудиту. Так, великий обсяг інформації, що генерується новими технологіями, зміни в бізнес-процесах, бізнес-моделях та ланцюгах створення вартості зумовлюють необхідність діджиталізації внутрішнього аудиту, який не може триматись осторонь усіх цих змін.

Метою дослідження є окреслення потенціалу діджиталізації та її можливостей для внутрішнього аудиту через визначення цифрових технологій, інструментів та методологій, які мають перспективи використання в процесі внутрішнього аудиту.

Результати дослідження. Керівники та власники бізнесу воліють бачити внутрішній аудит прогресивним та сучасним, який здатний допомогти протистояти новим викликам ринку. Готовність внутрішнього аудиту до цифрової трансформації означає, насамперед, наявність навиків і компетенцій для надання стратегічних консультацій та проведення аудиту ризиків, пов'язаних із цифровим оновленням організації. До того ж, функція внутрішнього аудиту мусить змінити власні процеси та послуги, що надаються, фокусуючись на використанні даних та цифрових технологій [2]. Також удосконалення роботи внутрішнього аудиту певним чином залежить від діджиталізації облікових та аналітичних систем, автоматизованого документообігу в компанії.

В умовах зростання кількості та складності господарських операцій першочергово постає питання пошуку шляхів оптимізації та зниження витрат робочого часу на внутрішній аудит, що може бути забезпечене завдяки використанню відповідних цифрових технологій та програмних продуктів.

Як доводить зарубіжна практика, цифрові технології мають широкі можливості використання у внутрішньому аудиті. Розглянемо деякі з них більш детально.

Хмарні технології. Хмарні технології – це технології зберігання і роботи з даними онлайн (в хмарі), а не на жорсткому диску комп'ютера [3]. Вони використовуються для забезпечення повсюдного, зручного мережевого доступу на вимогу до загального ряду обчислювальних ресурсів (мереж, серверів, сховищ, додатків та служб). Світовий ринок хмарних послуг активно розвивається. Організації, які впроваджують хмарні рішення, використовують так звані моделі розгортання – способи доступу до хмарних сервісів. Серед основних сервісних послуг, які надаються на сьогоднішній день, необхідно виділити обчислювальні потужності, місця для зберігання даних, можливості пошуку інформації у структурованих та неструктурованих даних, мережеві ресурси та додатки.

Технологія хмарних обчислень забезпечує доступ до необхідної інформації у будь-якому місці та в будь-який час. Вона підтримує горизонтальне масштабування, яке передбачає додавання більшого обсягу даних одного і того ж ресурсу, та вертикальне масштабування, яке передбачає збільшення продуктивності одного й того ресурсу.

Використання хмарних технологій знижує витрати на інфраструктуру. Зокрема на побудову центрів обробки даних, закупівлю серверного й мережевого обладнання, апаратних і програмних рішень щодо забезпечення безперервності й працездатності, оскільки ці витрати поглинаються провайдером хмарних послуг. Використання даної технології має значний потенціал у сфері внутрішнього аудиту. Програмні продукти, розроблені на її основі, здатні забезпечити гнучкість та можливість динамічної координації роботи всіх відділів та співробітників. Отримати доступ до даних можна в режимі реального часу, завдяки чому швидко виявляються існуючі проблеми. Наприклад, це можуть бути шахрайські схеми. Завдяки підтриманню високих стандартів безпеки, аудитор може вільно переглядати та запитувати будь-які необхідні дані. Крім цього, хмарні рішення легко інтегруються з іншими цифровими технологіями.

Big Data. Поряд із хмарними технологіями можуть бути корисними для внутрішнього аудиту технології Big Data, які є набором методів та засобів опрацювання як структурованих, так і неструктурованих або напівструктурованих динамічних даних великих обсягів з метою їх аналізу та використання для прийняття управлінських рішень. Завдяки аналітиці великих даних (Big Data Analytics), можна швидко та якісно інтерпретувати різну інформацію, швидше реагувати на загрози, знаходити закономірності та складати прогнози. Внутрішній аудит може використовувати технології Big Data, щоб виявити проблемні зони, такі як значні недоліки контролю, потенційні ризики шахрайства, а також виявити нові тенденції. Big Data можна також використовувати для порівняння інформації проведених аудитів.

Технологія блокчейн. Блокчейн викликав революцію в багатьох галузях: банківська справа, фінансові послуги, соціальні мережі та нерухомість — це лише деякі приклади секторів, в яких вона використовується з метою покращення операційних процесів. Не виключенням є і внутрішній аудит.

Блокчейн – технологія зберігання даних, які розташовуються в ланцюжку послідовно пов'язаних блоків [4]. Іншими словами, це розподілена книга, яка містить відповідні дані для кожної транзакції, що будь-коли була оброблена. Дійсність та справжність кожної транзакції захищені цифровими підписами (криптографією). У блокчейні немає центрального адміністрування, і будь-хто може обробляти транзакції, використовуючи обчислювальну потужність спеціалізованого обладнання та отримувати винагороду в криптовалюті за цю послугу [5].

Технологія блокчейн має великий потенціал для використання у сфері внутрішнього аудиту. Це повноцінна цифрова бухгалтерська книга для обліку транзакцій, що проводяться між різними контрагентами. Використовуючи загальну базу даних, всі учасники мають доступ до ідентичних копій книги.

Блокчейн є дуже надійною технологією, оскільки повні копії реєстру підтримуються всіма учасниками. При виході одного з них з ладу, реєстр доступний для решти учасників мережі.

Технологія блокчейн прискорює операції з вилучення даних вручну. З їх допомогою служба внутрішнього аудиту може використовувати можливості автоматизації, аналітики, машинного навчання. Наприклад, можна автоматично повідомляти сторони про незвичайні транзакції практично під час їх виявлення. Доступ до аудиторських доказів, до яких відноситься допоміжна документація (контракти, угоди, замовлення на постачання та рахунки-фактури), значно скорочує час проведення аудиту. Завдяки тому, що блокчейн містить історію всіх транзакцій, можна підтвердити факт вчинення транзакції та зберегти прозорість проведення операцій. Необоротність внесених змін за рахунок того, що кожен блок у ланцюжку посилається на попередні, запобігає видаленню або зміні транзакцій після того, як вони будуть додані в ланцюжок. Таким чином, можна легко перевірити достовірність інформації та попередити подвійний облік доходів або витрат.

Штучний інтелект. Штучний інтелект - це технології, здатні виконувати типові завдання, якими раніше займалися аудитори. Для цього аналіз великих даних поєднується з хмарними обчисленнями для функціонування та навчання на основі чужого й власного досвіду. Це дозволяє виявляти закономірності, робити логічні висновки та передавати інформацію користувачеві.

Технології, засновані на штучному інтелекті отримують необхідну інформацію та проводять її аналіз. Їх можна використовувати для збору, угруповання, вилучення та аналізу інформації організації, яка знаходиться у різних системах. Інструменти, засновані на технології штучного інтелекту, які використовуються для виявлення аудиторських ризиків, програмуються на пошук ризиків за різними критеріями залежно від обсягів даних, класу аналізованих операцій та їх складності. Ці технології можуть усувати внутрішні обмеження вибірки аудиту завдяки використанню контрольних точок для аналізу транзакцій та їх класифікації за ступенем ризиків. Обробка операцій з низькими та середніми ризиками проводиться програмою самостійно, з високими – передається на ручну перевірку спеціалістам внутрішньої аудиторської служби. Під час аналізу статей доходів організацій за рахунок швидкого виявлення прострочок та аномалій у податкових деклараціях може бути ефективна пошукова оптимізація.

Важливою особливістю використання технологій штучного інтелекту є можливість обробки природної мови [6]. Завдяки цьому можна проводити аналіз даних та автоматично формувати список питань для відправки перевіреним відділам компанії у разі виявлення відхилень чи проблем, наприклад, значного збільшення накладних витрат, заробітної плати, витрат на маркетинг чи збут. Програма також може дати запит на роз'яснення та підтверджуючі документи. Це відбувається автоматично. Інструменти, засновані на штучній нейронній мережі, можуть розпізнавати та враховувати попередній досвід, наприклад схеми транзакцій, з якими програма вже працювала.

Окрім вищезазначених технологій варто відзначити також наступні:

- agile-методологія є підходом до управління проектами, мета яких - створення продукту високої якості за короткий термін. Часто включає короткі ітерації зі створення робочих версій продукту та з доведенням їх до повноцінного продукту відповідно до вимог замовника, які можуть змінюватися. Для внутрішнього аудиту використання методології Agile дозволить підвищити свою цінність – краще взаємодіяти в середині підприємства, бути більш відкритим для користувачів, а також швидше проводити перевірки. Agile-аудит забезпечується шляхом впровадження ключових ідей: 1. Нова модель командної роботи - посилюється взаємодія внутрішніх аудиторів з працівниками та керівництвом. Результати перевірки обговорюються в ході виконання аудиторських завдань, що дає змогу швидко змінювати процес, а також виправляти виявлені недоліки до завершення перевірки. 2. Скорочення трудових затрат і часу на перевірки – використання «спринтів» (певних проміжків часу від 1-го до 2-х тижнів) для паралельного циклічного виконання основних стадій перевірки: планування, здійснення аудиторських процедур, підготовка та узгодження аудиторського звіту. 3. Зміна підходів в роботі внутрішніх аудиторів – незалежно від запланованих задач працювати над тим, що приносить результат та користь (цінність) [7];

- мобільні технології – використання технологій стільникових мереж з метою підключення телефонів, планшетів чи ноутбуків до процесів обміну та обробки інформації;

- роботизована автоматизація процесів (RPA) – тип автоматизації процесів для створення «бота», що може виконувати рутинні, систематичні завдання. Інструмент RPA розгортається для взаємодії з наявними бізнес-додатками. Це може бути через виконання ключових прийомів, розуміння форм і повідомлень призначених для користувача інтерфейсу, а також прийняття рішень на основі заздалегідь визначених сценаріїв. Інструмент RPA налаштований для виконання логічного бізнес-процесу [8]. В практиці внутрішнього аудиту інструмент RPA може виконувати ряд регламентованих операцій, для яких є інструкція - починаючи з перенесення даних та закінчуючи формуванням звітів, написанням листів та аналізом даних, що значно полегшить роботу внутрішніх аудиторів;

- безперервний аудит, що передбачає використання автоматизованих методів для виконання аудиторських завдань на постійній основі – у режимі реального часу (раніше такі завдання виконувалися в ручному режимі).

Висновки. Цифрові технології можуть допомогти внутрішнім аудиторам покращити свою ефективність, підвищивши швидкість і точність процесів аудиту та дозволять краще зрозуміти бізнес-операції та ризики. Для внутрішнього аудиту це спосіб створення цінності для бізнесу та підтримки значущості професії у корпоративному світі, що швидко змінюється. Дуже важливо, що нові технології та методології дозволяють внутрішньому аудиту ефективно взаємодіяти з бізнесом. Така взаємодія є одним із ключових елементів успішності внутрішнього аудиту всередині організації та позитивно впливає на репутацію компанії. Однак, щоб найкращим чином скористатися

перевагами діджиталізації, внутрішньому аудиту потрібно буде розвиватися та змінюватися певним чином, зокрема у сфері кадрового забезпечення та планування аудиту.

Список використаних джерел

1. Індекс цифрової трансформації від ЕВА – дослідження стану цифрової трансформації на підприємствах. *Diia*, 2021. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/tehnologii/indeks-cifrovoi-transformacii-vid-eba-doslidzenna-stanu-cifrovoi-transformacii-na-pidприємствah>.
2. Прогресивна функція внутрішнього аудиту сьогодні – яка вона? / ПАБУ, 2019. URL: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiini-novyny/1334-prohresyvna-funktsiia-vnutrishnoho-audytu-sohodni-iaka-vona>.
3. Король С. Я., Клочко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. Держава та регіони. Серія: *Економіка та підприємництво*. 2020. № 1 (112). С. 170-176. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/1_2020/31.pdf.
4. Psaila S. Blockchain: A game changer for audit processes. *Deloitte*, 2022. URL: <https://www2.deloitte.com/mt/en/pages/audit/articles/mt-blockchain-a-game-changer-for-audit.html>
5. Блокчейн. *It*, 2022. URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/blockchain>.
6. Біленька В.А. Штучний інтелект як наука та технологія створення інтелектуальних роботів. *Libfor*, 2016. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=2835>
7. Лядова Ю.О. Організація внутрішнього аудиту на сучасному підприємстві. URL: <http://surl.li/dzmpk>.
8. Переваги роботизованих процесів (RPA); підвищення стійкості та продуктивності бізнесу. *BDO Україна*, 2021. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2021/the-benefits-of-robotics>.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Марина ДУБІНІНА

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,

Юлія ЧЕБАН

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,

Ефективна система публічних закупівель є одним з найважливіших інструментів державного регулювання економічного розвитку країни, функції якого не обмежуються забезпеченням ефективного й раціонального витрачання державних коштів, а також поширюються на створення умов для розвитку конкурентного середовища. Сьогодні умови вносять значні корегування в організацію закупівель, у нормативне регулювання, у здійснення внутрішнього і зовнішнього контролю.

Вивчення та аналіз наукових праць надають підстави стверджувати, що контроль публічних закупівель у переважній більшості досліджень розглядаються з боку зовнішнього контролю. Практично відсутні наукові дослідження щодо внутрішнього контролю закупівель учасників, що має також свої особливості та дискусійні питання.

Метою дослідження є висвітлення основних особливостей внутрішнього контролю публічних закупівель.

Внутрішній контроль закупівель, зазвичай, здійснює керівник підприємства, працівники бухгалтерської служби та інші працівники в межах своїх повноважень. На нашу думку, внутрішнім контролем мають бути охоплені всі ділянки і процеси від аналізу закупівель, у яких може взяти участь учасник до виконання договору і отримання грошової винагороди за це. До того ж внутрішній контроль, для забезпечення його ефективності, має набувати форми ретроспективного контролю задля аналізу результативності участі та (або) перемоги й виконання договору за результатами закупівлі. Водночас, найбільше зусиль щодо контролю учасник, як правило, прикладає під час виконання договору.

Так, процес контролю виконання договору за результатами участі у публічних закупівлях у учасників, зазвичай, об'єднується у три групи: контроль за постачанням, контроль відносин і безпосередній контроль виконання контракту [1-2].

Після укладення державним замовником договору з постачальником (учасником, який став переможцем), його виконання перебуває під значним контролем, щоб надати можливість і державному покупцеві, і постачальнику виконати свої договірні зобов'язання.

Контроль постачання забезпечує поставку товарів, робіт та послуг на рівні встановленої якості та виконання умов, передбачених договором. Контроль постачання, на наш погляд, включає контроль певних характеристик, кількості та якості: поставлених товарів – на час поставки та, у відповідних випадках, на час виробництва; виконаних робіт – включаючи відповідність проекту якості виконання та використаним матеріалам; про надані послуги – включаючи контроль відповідності рівня послуг та термінів.

Контроль відносин має зберегти відносини між учасником і державним замовником відкритими та конструктивними з метою зняття або зменшення напруги та усунення потенційних проблем на ранніх стадіях та протягом всього періоду виконання договору. Відносини мають бути цілком професійними і включати професійний підхід до адміністративних питань і вирішення спорів.

Контроль виконання договору включає формальне контрактне керівництво та будь-які дозволені законодавством зміни під час дії договору. Ця сфера контролю виконання договорів забезпечує облік щоденних операцій для ефективного їхнього виконання. Ми вважаємо, що слід зазначити три фактори успіху належних відносин між підписантами договору із закупівель: взаємна довіра та розуміння; відкритість та досконалість у комунікації; загальний підхід до контролю виконання; дотримання умов договору.

На нашу думку, безперервний контроль виконання контракту включає застосування певних дій, зокрема: контроль за змінами; податки та контроль за витратами; процедури замовлення; процедури отримання та оприбуткування; процедури оплати; бюджетні процедури; використання ресурсів та планування; операційна та адміністративна звітність; розпорядження активами; обговорення перебігу робіт тощо.

Слід акцентувати на стандартизації процедур щодо контролю за виконанням договору. Так, це може бути навіть простий інструментарій контролю у вигляді реєстру запитань. У ньому записують запитання, що виникли в ході виконання контрактів, разом із діями, які були вжиті для їхнього розв'язання. У контракті повинна бути передбачена процедура вирішення спорів для питань, які не можуть бути розв'язані таким способом [3].

Контроль за виконанням контракту є дуже важливим, і не може залишитися без оцінки. Відповідно, досить важливою є чітка та ефективна оцінка результатів виконання договору. Своєчасний високоякісний загальний рівень звіту набагато ефективніший, ніж точна попередня інформація. Важливо, щоб отримана інформація була корисною та суттєвою, готовою для подальшого прийняття рішень і дій.

Складовою системи внутрішнього контролю виконання договору є оцінка та управління ризиками. Ризик може бути ідентифіковано як невизначеність результату закупівлі та охарактеризовано як позитивну можливість або негативну загрозу [4]. У сфері контролю виконання договору термін «керування ризиками» включає всі дії, необхідні для встановлення та контролю за ризиками, які можуть впливати на виконання контракту. Ці ризики можуть включати: відсутність потужностей, звільнення провідних спеціалістів постачальника, виникнення у постачальника інтересів в інших сферах бізнесу, погіршення фінансового стану учасника, нестача ресурсів, зростання операційних витрат, порушення поставок, неналежна організація управління у постачальника тощо. Водночас, ризики можуть виникати й у замовника. І найчастіше, це – ризик несвоєчасного та (або) неповного розрахунку.

Отже, внутрішній контроль учасника за участю та виконанням договору (за результатами такої участі у закупівлі) є дієвим інструментом підвищення ефективності здійснення господарської діяльності учасника. Саме тому – потребує всебічного дослідження та розробки ефективних механізмів підвищення його ефективності.

Список використаних джерел

1. Федоровський Л. І. Удосконалення механізмів управління системою публічних закупівель в умовах цифровізації економіки України. Маріуполь: «Донецький державний університет управління Міністерства освіти і науки України», 2021. URL: <https://inlnk.ru/yOoQK> (дата звернення: 29.10.2022).

2. Малолітнева В. К. Господарсько-правовий інститут публічних закупівель: монографія. Київ: ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», 2020. URL: https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/69/Malolitneva_mono_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 29.10.2022).

3. Конащук Н.Е. Контроль у сфері публічних закупівель як чинник ефективного використання бюджетних коштів. *Вчені записки*. 2017. Вип. 18. С. 127–134.
4. Ключак О. В. Діагностика участі підприємства в електронних публічних закупівлях: аспект логістичного управління. *Проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 203–210.

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Світлана ЖУКЕВИЧ

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

Наталія ЖУК

аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

Вступ. В умовах сьогодення (зростаючої глобалізації, невизначеності, нестабільності) роль фінансових відносин у світовій економіці усе більше підсилюється. Активізується фінансова система, яка є самостійним сегментом економіки і має значний потенціал, що визначає її пріоритетність у системі господарювання. Саме тому фінансова безпека – важлива складова управлінської діяльності підприємства, забезпеченню якої воно повинне приділяти особливу увагу.

Завдання фінансової безпеки підприємства полягають у забезпеченні стійкого розвитку підприємства, стабільності грошових розрахунків й основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізації негативного впливу фінансових і банківських криз, або навмисних дій конкурентів, тіньових структур, на розвиток підприємства; запобіганні агентським конфліктам між акціонерами, менеджерами й кредиторами з приводу розподілу, використання й контролю за грошовими потоками підприємства; найбільш оптимальному залученні та використанні різних джерел фінансування; запобіганні господарсько-адміністративним правопорушенням у фінансових праввідносинах [1].

Досягнення поставлених завдань можливе за умов всебічного аналізу системи фінансової безпеки підприємства та визначення оптимальної фінансової стратегії підприємства, щодо утримання рівня фінансової безпеки, спрямованої на досягнення його ринкової стабільності в короткостроковому й довгостроковому періоді.

Дослідженню питань фінансової безпеки та стратегічного управління фінансовою безпекою підприємств в Україні присвячені праці Ареф'євої В.О.,

Бланка І.А., Васильцева Т.Г., Горячевої К.С., Єрмошенко М.М., Каркавчука В.В., Кузенко Т.Б., Малик О.В., Могилиної Л.А., Олексюк Т.В., Пономаренко Е.Е, Пономарьова В.П., Сабліної Н.В., Судакової О.І., Черевко О.В., Череп О.Г., Шиянкової К.А. та ін.

Наукові погляди на цю проблематику є досить дискусійними й потребують узагальнення та врахування особливостей та специфіки діяльності підприємств в кризових умовах господарювання.

Результати дослідження. Важливим завданням управління є формування стратегії діяльності підприємства, складовою якої є стратегія фінансової безпеки, розробка якої неможлива без розуміння змісту стратегії. Класиками теорій стратегій економічних систем запропоновано різні трактування. Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф. вважають що це загальний всебічний план досягнення цілей [2]. Визначення основних довгострокових цілей і завдань підприємства, прийняття курсу дій і розподілу ресурсів, необхідних для виконання поставлених цілей є стратегією [3]. Стратегію як метод визначення конкурентних позицій та цілей організації розглядає М.Портер [4]. Багатоаспектність цього поняття можна простежити у М. Мінцберга, який дав його визначення через комбінацію п'яти "П": стратегія як план, принципи поведінки, позиція у конкурентному просторі, перспектива, порядок дій і заходів для реалізації плану [5].

Томпсон А., Стрікленд А. стверджують, що стратегія це узагальнююча модель дій, що необхідні для досягнення поставлених цілей шляхом координації і розподілу ресурсів компанії, а стратегічне управління, на думку авторів «це процес, за допомогою якого менеджери здійснюють довгострокове керівництво організацією, визначають специфічні цілі діяльності, розробляють стратегії для досягнення цих цілей, враховуючи всі релевантні зовнішні та внутрішні умови, а також забезпечують виконання розроблених відповідних планів при постійних змінах та розвитку» [6].

Спільним для трактувань є те, що стратегію розглядають як визначення сукупності довгострокових цілей розвитку підприємства та шляхів їх досягнення. Також відмічається дискусійність розуміння стратегії фінансової безпеки, яка трактується як: науково-методичній інструментарій (технологія) формування довгострокових фінансових цілей; стратегія діяльності підприємства, спрямована на максимізацію рівня його фінансової безпеки шляхом нейтралізації негативного впливу фактора економічної нестабільності [7]; один із видів функціональних стратегій підприємства, що забезпечує захист його фінансових інтересів від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища шляхом формування довгострокових цілей, вибору шляхів їх досягнення у вигляді тактичних дій, адекватного коригування форм захисту при зміні впливу факторів фінансового середовища функціонування підприємства [8].

Стратегія фінансовою безпекою підприємств сприяє попередженню й вирішенню фінансових проблем і спрямована на забезпечення необхідної фінансової стійкості підприємства, нейтралізації впливу загроз на його фінансову діяльність, мінімізацію фінансових ризиків в довгостроковому періоді. Формування Стратегія фінансовою безпекою підприємств формується

на функціональному рівні управління підприємством, який визначає стратегічну орієнтацію функціональної підсистеми управління підприємством - управління фінансами [9].

Основними засадами розроблення стратегії фінансової безпеки підприємств є: розуміння того, що підприємство це відкрита система на діяльність якого впливають чинники зовнішнього середовища; врахування базових стратегій операційної діяльності підприємства; орієнтація переважно на підприємницький стиль стратегічного управління фінансовою безпекою; виділення домінантних сфер стратегічного фінансового розвитку; забезпечення гнучкості стратегії управління фінансовою безпекою; забезпечення альтернативності стратегічного фінансового вибору; врахування рівня фінансового ризику в процесі прийняття стратегічних фінансових рішень; забезпечення розробленої стратегії управління фінансовою безпекою підприємства відповідними організаційною структурою і культурою управління [10].

Метою стратегії є збільшення прибутковості, оборотності капіталу, розширення позицій у сучасних ринкових відносинах відповідно до соціально-економічного розвитку.

Розробка стратегії фінансовою безпекою підприємств є важливим функціональним завданням і складним процесом управління, який охоплює сукупність певних робіт, етапів. Ефективність розробки стратегії фінансової безпеки визначається аналітичним її забезпеченням. Слід відмітити, що аналітична складова присутня на всіх етапах розробки стратегії фінансової безпеки.

Важливою методологічною складовою є етапи розроблення й аналізу стратегії фінансової безпеки. Оскільки в процесі управління найвиразніше виділяються такі етапи як підготовчий і основний то закономірним є: включенням в модель двох головних комплексів: аналіз на стадії розробки і формування стратегії фінансової безпеки; аналіз на стадії впровадження, реалізації, контролю стратегії фінансової безпеки.

Аналіз на стадії розробки стратегії - попередній аналіз охоплює: діагностику фінансового та матеріально-технічного потенціалу підприємства; аналіз та чинників зовнішнього середовища; аналіз та оцінка ризиків та загроз фінансовій безпеці підприємства.

На кожному із етапів управління фінансовою безпекою аналіз виконує характерні для цього етапу завдання, використовує традиційні і специфічні методи дослідження. Тому він складається із набору різних видів аналізу. Цей набір може бути різним і залежить від етапу здійснення у процесі управління та людських, матеріальних, часових, інформаційних ресурсів.

Відповідно до завдань управління фінансовою безпекою виділяються завдання для аналізу, основними з яких є: збір, узагальнення інформації для прийняття управлінських рішень із питань фінансової безпеки; аналіз діючих стратегій і оцінка їх динамічності та можливості адаптації до змін у зовнішньому середовищі; оцінка перспектив та конкурентних можливостей підприємства; аналіз стратегічних рішень з питань фінансової безпеки;

оперативний аналіз виконання стратегій та їх корегування; забезпечення вищого керівництва надійною релевантною стратегічною інформацією.

Відмітимо, що в економічній літературі за інтегральну оцінку фінансової безпеки пропонується визначення та аналіз фінансового стану. Аналізуючи показники інтегральної оцінки фінансового стану підприємства можна стверджувати, що фінансова стратегія досягнення фінансової безпеки підприємства повинна бути спрямована на коригування фінансової політики з метою поліпшення його фінансового стану.

При розробці та реалізації стратегії фінансової безпеки велике значення має

управління фінансовими ризиками. При цьому використовуються методи аналізу фінансової діяльності підприємства, які дозволяють отримати кількісну оцінку її здійснення з врахуванням факторів ризику. Роль кількісної оцінки фінансового ризику значно зростає, коли існує можливість вибору із сукупності альтернативних оптимального рішення, що забезпечує найбільшу імовірність найкращого рішення при найменших витратах й втратах у відповідності із завданнями мінімізації й програмування ризику.

Важливим у формуванні стратегії фінансового аналізу є кількісне вимірювання, оцінка й співставність елементів економічних процесів, виявлення взаємозв'язку, тенденцій, закономірностей з описом їх у системі економічних показників, що можливо, використовуючи економіко-математичні, статистичні методи й моделі в аналітичній діяльності. Крім того, беззаперечним є використання традиційних методів фінансового аналізу, таких як горизонтальний, вертикальний, порівняльний, коефіцієнтний аналіз [11].

Для оціни фінансового стану та ризиків найпоширенішими у фінансовій аналітиці є визначення відносних показників, тобто коефіцієнтів. Серед них виділяють наступні коефіцієнти: оцінки фінансової стійкості, оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства, оборотності активів, рентабельності підприємства та інші.

В процесі управління стратегією фінансової безпеки важливе значення має якісні методи аналізу (ідентифікація чинників, ділянок, видів ризиків), регулювання учасників фінансово-господарської діяльності і оптимальний розподіл ризиків між ними. Якісний аналіз дозволяє визначити пріоритети ідентифікованих ризиків. Результати його використовуються для здійснення кількісного аналізу ризиків, планування заходів реагування на них. Пріоритетність ідентифікованих ризиків визначається на основі імовірності їх виникнення, сили впливу на досягнення цілей, часового лагу та ін.. До таких методів аналізу слід віднести SWOT- аналіз, SPACE - аналіз, GAP - аналіз.

Висновки. Отже, формування, реалізація стратегії фінансової безпеки потребує аналітичного забезпечення. З метою ефективності цих процесів, аналіз повинен бути всеохоплюючим і передбачати обґрунтування всіх етапів та процесів управління стратегією фінансової безпеки. Аналіз стратегії фінансової безпеки передбачає збільшення вартості підприємства, прибутковості, оборотності капіталу, розширення позицій у сучасних ринкових відносинах відповідно до соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Управління фінансовою безпекою підприємств торгівлі в умовах невизначеності: колективна монографія. За заг. ред. А. С. Крутової Х. : Видавець Іванченко І. С., 2017. 264 с.
2. Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф. Основи менеджменту. Переклад з англійської. М.: Видавництво "Справа", 1997. 704 с.
3. Уорд Кит. Стратегический управленческий учёт / Пер. с англ. М.: ЗАО „Олимп-Бизнес”, 2002. 448 с.
4. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції / Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. К.: Основи, 1998. 390с.
5. Минцберг Г., Куинн Дж. Б., Гошал С. Стратегический процесс / Пер. с англ. под ред. Л.Г. Зайцева, М.И. Соколовой. М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. 576 с.
6. Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: Учебник для вузов .М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. 578с.
7. Фаріон І.Д., Чичун В.А., Жукевич С.М. Практикум з стратегічного аналізу для студентів економічних спеціальностей напрямку 0501 "Економіка і підприємництво". Тернопіль, 2004. 300с.
8. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия: Ника-Центр, Эльга, 2004. 784 с.
9. Гарькава В. Ф., Кліщевська А. Ю. Фінансова стратегія у системі економічної безпеки вітчизняних підприємств на регіональному рівні. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 47–51.
10. Бубенко П. Т., Глухарев С. М., Димченко О. В. Фінансова безпека інноваційного бізнесу як фактор економічного розвитку: монографія. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 164 с.
11. Рожелюк В.М., Жук Н.І. Експрес-діагностика фінансового стану в системі управління безпекою підприємства. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. С. 232-234

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ ТА ЗАВДАНИХ ЗБИТКІВ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВАМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Наталія КОВАЛЬ

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,
Вінницький національний аграрний університет

Вступ. Війна зумовлює небезпечні та непередбачувані умови використання ресурсів та майна господарюючих суб'єктів, неможливість визначення розміру упущеної вигоди та завданих збитків. Ризики втрати ресурсів та майна є значними.

Відшкодування майнової шкоди є способом захисту майнового права та інтересу, що полягає у відшкодуванні матеріальних збитків, які виникають внаслідок порушення боржником своїх зобов'язань.

Виникає необхідність у розробленні Методичних рекомендацій з метою допомоги обліковим і економічним службам аграрних підприємств у фіксації, документуванні й створенні доказової бази про факти прямих втрат від руйнування або часткового пошкодження внаслідок російської воєнної агресії належного їм майна та в оприлюдненні цієї інформації, зокрема на державних веб-ресурсах [1; 2].

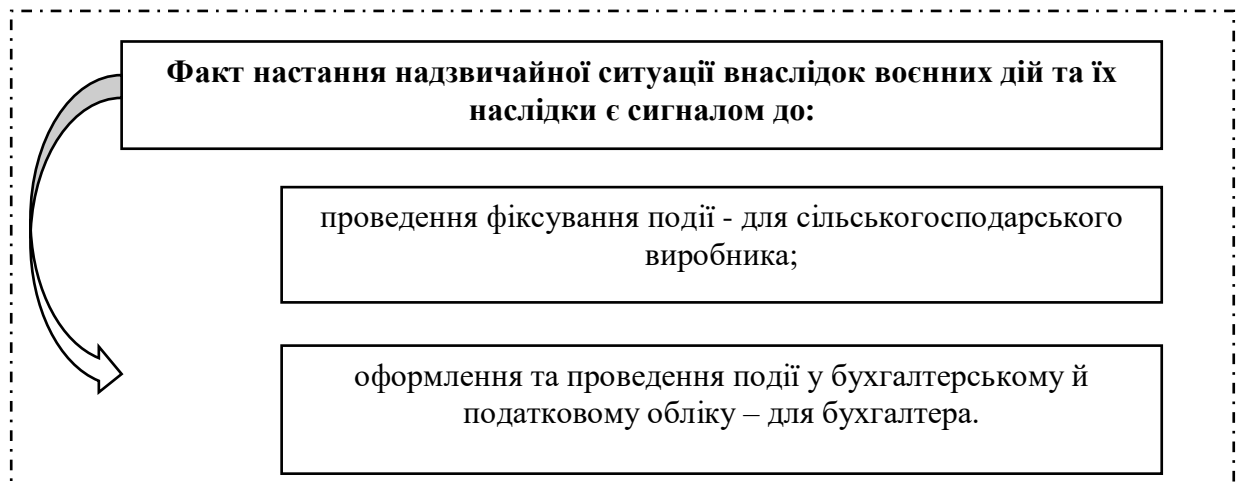
Результати дослідження. За наявними оцінками внаслідок російської збройної агресії українській сільськогосподарській галузі завдано значних збитків. В червні 2022 р. Київська школа економіки оприлюднила інформацію про суми таких збитків в обсязі \$ 4,3 млрд, які включають витрати унаслідок втрати врожаю, знищення й пошкодження сільгоспугідь, забруднення земельних ресурсів мінами і снарядами, втрати машинного обладнання, складів тощо. [3].

Частиною 4 статті 5 Кодексу цивільного захисту України ситуації воєнного характеру класифікуються як надзвичайні.

Надзвичайна ситуація – це обстановка на окремій території або суб'єкті господарювання на ній чи водному об'єкті, що характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, яка спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження чи іншою небезпечною подією, яка призвела або може призвести до виникнення загрози життю чи здоров'ю населення, великої кількості загиблих та постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, та до неможливості проживання населення на цій території або об'єкті, провадження на ній господарської діяльності [4].

Упущеною вигодою є доходи, які б особа могла реально одержати за умови звичайних обставин у випадку, якби її право не було порушене. Неодержаний дохід або упущена вигода – це величина втрат очікуваного приросту у майні, яка базується на документах, що беззастережно підтверджують реальну можливість отримання потерпілим суб'єктом господарювання грошових сум або інших цінностей за умови, якби відносно нього не було допущено правопорушення. У випадку, якщо кредитор не вжив достатніх заходів для того, щоб запобігти виникненню збитків або зменшити їх, шкода із боржника не стягується [5].

Під час війни ворог зруйнував та пошкодив значну кількість майнових ресурсів сільськогосподарських підприємств, зробив неможливим їх діяльність на окупованих територіях та в місцях проведення бойових дій. Україною та світовим співтовариством проводиться робота по притягненню російського агресора до відповідальності й відшкодуванню завданих збитків та втрат. Тому виникає необхідність у розрахунку упущеної вигоди і завданих збитків агропідприємств з причин збройної агресії (рис. 1).

Рис. 1. Факт настання надзвичайної ситуації через воєнні дії

Джерело: сформовано автором

При встановленні фактів втрати, псування, крадіжок, пошкодження або руйнування майна аграрного підприємства через воєнні дії на території України обов'язково потрібно проводити інвентаризацію, яка передбачає відео-, фотофіксацію та документування виявлених явищ завданої шкоди.

Проведення, перевірка і оформлення результатів інвентаризації зруйнованих та пошкоджених основних засобів відбувається у відповідності до Положення № 879 [6].

Інвентаризацію необхідно провести в найкоротший можливий термін з моменту заподіяння майнової шкоди воєнними діями агресора. Інвентаризація може проводитися інвентаризаційною комісією, спеціально призначеною комісією чи уповноваженою особою.

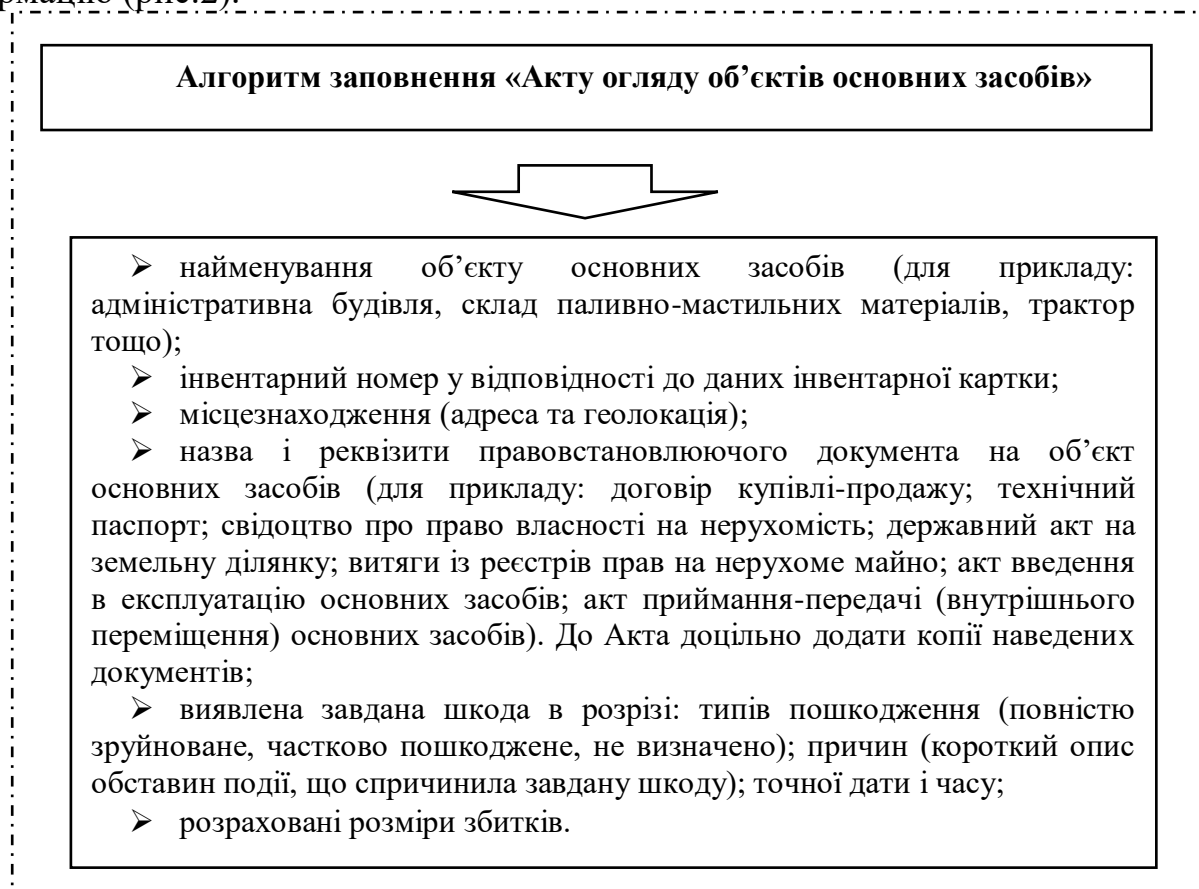
Проводячи відеофіксацію, важливо озвучити:

- хто проводить відеозйомку (інформація про особу, яка записує відео);
- яке майно зафіксовано на відео (для прикладу, склад паливо-мастильних матеріалів, будівля контори);
- кому належить господарство;
- що пошкоджено або зруйновано (для прикладу, повністю зруйновано чи пошкоджено стіни, кімнати, дах, поверхи тощо);
- яким чином відбулося пошкодження чи руйнування майна (від якого виду зброї, боєприпасу тощо). Можливо рукою вказати напрям руху боєприпасу;
- особові дані свідків, які приймають участь в фіксації факту пошкодження, завданого сільгоспідприємству [2].

Проведення, перевірка та оформлення результатів інвентаризації зруйнованих, пошкоджених основних засобів необхідно проводити відповідно до Положення № 879 [6]. До інвентаризаційних описів необоротних активів додатково рекомендується складати Акт огляду об'єктів основних засобів, так як він має більш широкий перелік реквізитів, які необхідні при оприлюдненні даних про факти завданої шкоди, зокрема за допомогою їх внесення до

інформаційної бази державного ресурсу, визначеного керівником підприємства.

Акт слід складати в 2-х примірниках та фіксувати основну та важливу інформацію (рис.2).

*Рис. 2. Алгоритм заповнення «Акту огляду об'єктів основних засобів»
результатів інвентаризації*

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Також до Акту необхідно додати фото об'єкта до руйнувань чи пошкоджень та фото ресурсів (техніки, обладнання тощо), що знаходилися всередині об'єкта нерухомості; копії первинних документів, технічних паспортів на рухоме майно; письмові пояснення від свідків обстрілу, бомбардування чи інших військових дій; публікації в засобах масової інформації (статті, репортажі, пости), пов'язані з фактом обстрілу, бомбардування чи інших військових дій. Після заповнення усіх реквізитів Акт повинні підписати голова і члени Комісії. Потім, затверджені Акти повинні бути передані відповідальній особі з метою внесення даних до інформаційної бази державного ресурсу, обраного підприємством. Після внесення даних в Акті ставиться відмітка про дату внесення, яка засвідчується підписом відповідальної особи.

Механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей (окрім дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння і валютних цінностей) регулює Порядок № 116 [7], який передбачає визначення розміру збитків шляхом проведення незалежної оцінки у відповідності до національних стандартів оцінки.

У бухгалтерському обліку списання зруйнованих основних засобів слід відображати за допомогою наступної кореспонденції рахунків:

➤ на суму накопиченої амортизації - дебет 131 «Знос основних засобів» кредит 10 «Основні засоби»;

➤ на суму залишкової вартості - дебет 976 «Списання необоротних активів» кредит 10 «Основні засоби».

Списання запасів, які знищено, доцільно відображати наступною кореспонденцією рахунків: дебет рахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» кредит відповідного рахунку запасів (203, 271 тощо).

Після внесення інформації про завдану шкоду до державних ресурсів, суму завданих збитків підприємство відображає за дебетом субрахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» кредитом рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів». Після отримання відшкодування завданих збитків від росії суб'єкт господарювання повинен буде визнати дохід по дебету рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» та кредиту рахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів» (в частині оборотних активів) або рахунку 746 «Інші доходи» (в частині необоротних активів).

До встановлення судовими органами вини російської федерації суми нестач та втрат, які списані на витрати підприємства, повинні відображатися одночасно на позабалансовому субрахунку 072 «Невідшкодовані нестачі та втрати від псування цінностей» [2].

Висновки. Ослаблена агресію російської федерації економіка України потребує значних фінансових ресурсів на відновлення. З метою урегулювання механізму визначення та облікового відображення розміру упущеної вигоди та завданих збитків аграрним підприємствам в умовах війни необхідні узгоджені методичні рекомендації та роз'яснення Міністерства аграрної політики та продовольства України. В свою чергу Міністерством, іншим центральним та місцевим органам виконавчої влади необхідно також розробити і затвердити методики визначення завданої шкоди та збитків.

Список використаних джерел

1. Жук В., Бездушна Ю., Попко Є. Амортизація активів підприємств у воєнний час. *Облік і фінанси*. 2022. № 1(95). С. 5-12. URL: <https://afj.org.ua/pdf/881-amortizaciya-aktiviv-pidpriemstv-u-voenniuy-chas.pdf> (дата звернення: 20.10.2022).

2. Методичні рекомендації з фіксування прямої шкоди, завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації. Інститут обліку і фінансів спільно з ННЦ «Інститут аграрної економіки». 2022. URL: <https://iaf.kiev.ua/features/metodyky-i-recomendatsii/76-metodrekomentatsiyi-z-fiksatsiyi-shkody-vnaslidok-boyouvykh-diy> (дата звернення: 20.10.2022).

3. Збитки від війни у сільському господарстві сягнули 4,3 млрд дол. *Agrotimes*. 2022. URL: <https://agrotimes.ua/agromarket/zbytky-vid-vijny-u-silskomu-gospodarstvi-syagnuly-43-mlrd-dol/> (дата звернення: 20.10.2022).

4. Кодексу цивільного захисту України. Закон України від 02.10.2012. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 22.10.2022).

5. Упущена вигода під час війни: чи можна стягнути? *Юрліга*. 2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/212192_upushchena-vigoda-pd-chas-vyni-chi-mozhna-styagnuti (дата звернення: 22.10.2022).

6. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. Наказ МФУ від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 22.10.2022).

7. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Постанова КМУ від 22.01.1996 р. № 116. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.10.2022).

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Олена КОВАЛЬ

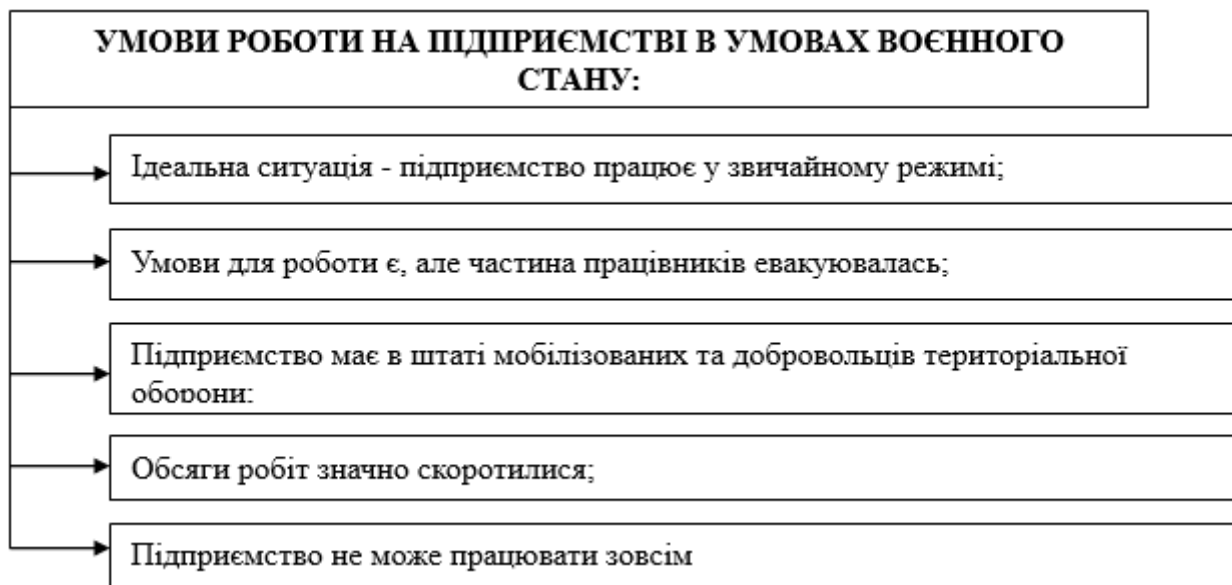
к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Вінницький національний аграрний університет

Вступ. З 24 лютого 2022 року, внаслідок військової агресії російської федерації проти України, на всій території нашої держави було введено воєнний стан, що призвів до значних змін у всіх сферах життя та торкнувся кожного з нас. Протягом восьми місяців українська влада здійснює заходи підтримки суб'єктів господарювання, діяльність яких надзвичайно важлива для стабілізації економіки, оскільки функціонування вітчизняного бізнесу, в період воєнного стану, є гарантією наповнення державного бюджету та підтримки платоспроможності населення.

Так як ситуація в Україні вплинула на всі сфери життя, то трудові відносини не є виключенням, тому питання трудової діяльності в умовах воєнного стану набувають неабиякої актуальності та потребують значного дослідження.

Результати дослідження. З перших днів військової агресії на підприємствах складаються різні умови роботи, що призводять до виникнення проблем у роботодавця щодо подальшої діяльності підприємства, відносин з працівниками та виконанням зобов'язань по нарахуванню їм заробітної плати (рис. 1).

В результаті такого колапсу, у роботодавця виникає безліч запитань, наприклад, де взяти кошти для виплати заробітної плати та сплати податків в умовах кризи; чи можна в умовах воєнного стану виплачувати заробітну плату, але не сплачувати податки; чи можна зменшувати розмір заробітної плати; чи можна взагалі не виплачувати заробітну плату та інші.

Рис. 1. Умови роботи на підприємстві в умовах воєнного стану
Джерело: сформовано за даними джерела [1]

Працівника, в свою чергу, цікавить: як зберегти життя і не втратити дохід; чи буде роботодавець продовжувати нараховувати і виплачувати заробітну плату; чи буде враховуватися стаж; чи може відбутися звільнення з ініціативи роботодавця; де знайти нову роботу; чи підтримуватиме держава в наслідок втрати роботи? [3]

Ситуація що склалася вимагає суттєвого перегляду системи організації трудових відносин в умовах воєнного стану. Для мінімізації всіх трудових спорів та захисту прав працівників на працю та відпочинок, відповідно до Конституції України обмеження прав людини та громадянина на період воєнного стану,

Верховна Рада України прийняла Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» №2136-IX, а Державна служба України з питань праці продовжує надавати рекомендації та коментарі щодо застосування законодавства.

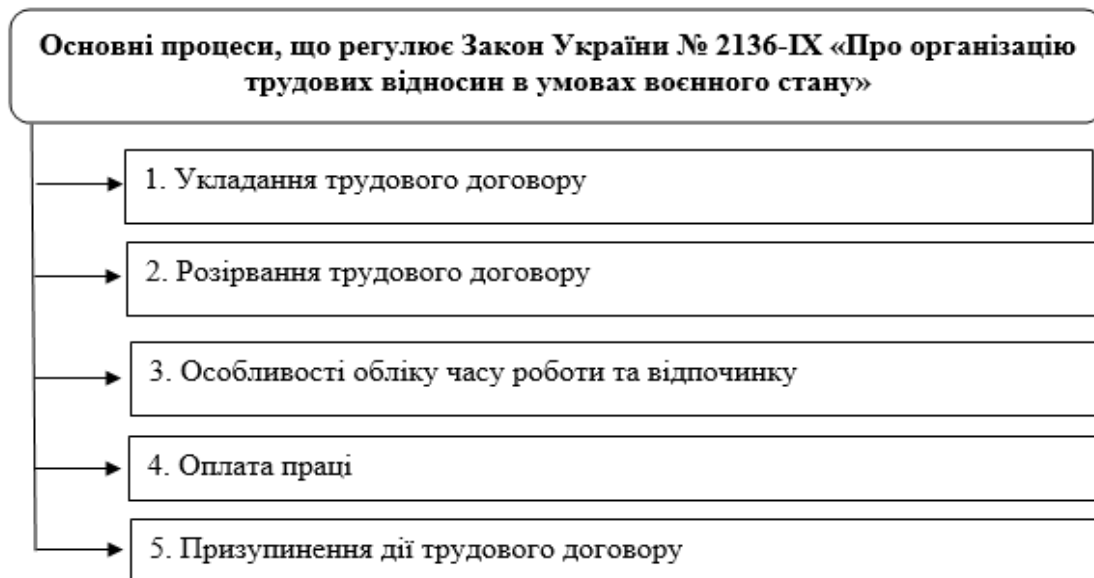
Основними аспектами, що визначає закон є правове регулювання процесів укладання, розірвання трудових договорів, встановлення та обліку часу роботи і відпочинку працівників, оплати праці, відпустки і призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану [2].

Згідно Закону №2136, роботодавець може укласти з працівником строковий трудовий договір на період дії воєнного стану, або на період тимчасової відсутності основного працівника, тобто якщо працівник відсутній з причин, які пов'язані із воєнним станом, то роботодавець може взяти на його місце іншого працівника, при цьому уклавши з ним трудовий договір [4].

Слід відмітити, що відповідно до чинного законодавства, розірвати трудовий договір в умовах сьогодення можна як з ініціативи працівника, так і з ініціативи роботодавця [4].

Відповідно до вимог чинного законодавства, на період воєнного стану в державі тривалість робочого часу збільшено до 60 годин, а час відпочинку –

зменшено до 24 годин, тобто у роботодавця з'являється можливість введення шестиденного робочого тижня, однак, тільки за погодженням з військовою адміністрацією.

Рис. 2. Процеси, які регламентує Закон України № 2136-IX

Джерело: складено автором за даними джерела [4]

Відповідно до нововведеного Закону, роботодавець повинен здійснювати всі можливі заходи щодо виплат заробітної плати. Водночас, слід відмітити, що за умов воєнного стану, якщо роботодавець невчасно виплачує заробітну плату, при умові, якщо він доведе, що це сталося з причин форс-мажору, якими безпосередньо і є воєнний стан, і бойові дії, то він звільняється від відповідальності за несвоечасну виплату заробітної плати. Однак, навіть це не звільняє роботодавця від обов'язку щодо виплати такої заробітної плати у майбутньому [4].

В період призупинення трудового договору роботодавець звільняється від будь-якого обов'язку щодо забезпечення працівників роботою. Водночас, працівники позбавляються обов'язку виконання своїх трудових функцій. Проте, необхідно зауважити, що призупинення трудового договору є тимчасовим, і його сила буде відновлена після завершення воєнний стану в країні.

Незважаючи на те, що Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» регулює ключові питання трудового законодавства у воєнний час, реалізація положень нормативного акту часто викликає багато питань через відсутність детальних роз'яснень та практики. Із цими складнощами стикаються і працівники, і роботодавці. Як наслідок з'являються конфлікти між сторонами трудових відносин. Тому працівникам і роботодавцям необхідно обов'язково враховувати всі зміни і стежити за роз'ясненнями і рекомендаціями державних органів, а також подальшим розвитком трудового законодавства. У свою чергу, законотворцям потрібно звернути особливу увагу на трудові відносини в цей важкий для країни час та максимально захистити працівників [5].

Висновки. Отже, наразі значна кількість раніше проблемних питань щодо трудових відносин може бути врегульована на підставі діючого законодавства. Спрощення існуючих та введення нових механізмів сприяє тому, що тепер роботодавці мають ефективні способи прийняти рішення, які дозволять усунути проблеми кадрового голоду, забезпечувати критично важливі потреби громадян та підтримувати економіку країни в надскладні часи.

Список використаних джерел

1. Боденчук Л. Оплата праці в умовах воєнного стану. URL: <https://aktiv.ua/ua/materials/articles/oplatatruda-v-usloviyah-voennogo-polozheniya>.
2. Машков К.Є., Горностай О.Б. Особливості трудових відносин в умовах воєнного стану: нормативно-правове регулювання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 125-131.
3. Подолянчук О.А. Оплата праці та розрахунки з працівниками в умовах воєнного стану: трудові відносини та обліковий аспект. *Ефективна економіка*. 2022. №5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2022/83.pdf
4. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України № 2136-IX від 15.03.2022. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 69.
5. Степанова А. Трудові відносини в умовах воєнного стану: що необхідно знати працівникам та роботодавцям. *Ліга Закон*. 2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210624_trudov-vdnosini-v-umovakh-voennogo-stanu-shcho-neobkhdno-znati-pratsvnikam-ta-robotodavtsyam.

ECONOMIC STATE OF ENTERPRISES IN THE HORTICULTURAL INDUSTRY DURING THE WAR IN UKRAINE

Valentyna KOZHUKHAR,

Postgraduate Student of the Third Year of Study
of the Department of Accounting,
Vinnytsia National Agrarian University

A full-scale war has become a real test for farmers. The invasion of Russian troops into the territory of Ukraine caused the destruction of processes and logistics chains that had been debugged over the years. Many sowing areas were mined, there is no access to some, equipment and warehouses were destroyed. Today, during the war of the Russian Federation on the territory of Ukraine, important attention is paid to entrepreneurs who are engaged in the cultivation of horticultural products, because this direction in agribusiness guarantees long-term economic benefits and sustainable sales of products.

However, this year, under martial law, along with the impact of climate change, the horticulture industry has experienced problems with unexpected problems with logistics and product sales, which may significantly affect the future development prospects of this area of agribusiness. The war in Ukraine had a significant impact on the economy of our state, including the agricultural sector of the economy. Overcoming all the problems associated with the martial law, many Ukrainian farmers still managed to successfully harvest the products of the horticulture industry.

There is a war going on in Ukraine now. Many farms in the horticulture sector ended up in the occupied territory or in the frontline zone. Some companies suffered direct losses: destroyed refrigerators, sorting lines, machinery, etc. Almost all enterprises in the horticulture sector, nurseries, and berry growers were forced to violate planting care technologies, and some farms were left without personnel. But Ukrainian gardeners believe in our victory and therefore do not stop their economic and economic activities. Some decided to move part of their production facilities to other, more peaceful regions, some entrepreneurs thought about modernizing and introducing new technologies for processing horticulture products [1].

The war entailed a difficult situation for Ukrainian farmers. The main task of farmers is to increase economic efficiency in the market not only for horticultural and berry crops, but also for cereals, oilseeds, etc., because this is very important for Ukraine.

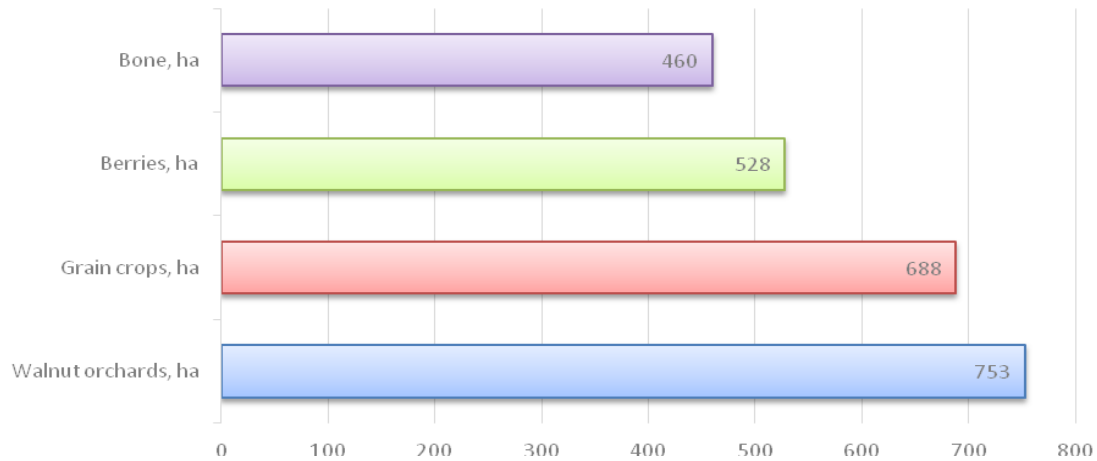
It should be noted that absolutely all branches of domestic production suffered from Russian aggression, but the viticulture industry suffered the most.

An important part of the food balance of Ukraine is the products of the horticulture industry, and the natural and economic potential of the country contributes to the formation of high yields of fruit crops. Thanks to these features, Ukraine has the opportunity not only to meet its own needs in the relevant products of this industry, but also to export them. A sharp decrease in the volume of production and consumption of fruit products, a significant reduction in the fruit-bearing areas of perennial plantations, a systematic decrease in the proportion of young orchards, and the lack of necessary financial support from the state led to the unprofitability of the production of this industry in many agricultural enterprises [2, p. 140].

According to the Ukrainian Agricultural Export Association, in 2021 our country harvested 2,235 thousand tons of fruit and berry crops, which is 10% more than in 2020. In general, the production of horticultural products in 2021 turned out to be one of the largest over the period of independence (the highest figures were recorded in 1993 - 2798 thousand tons, 1997 - 2793 thousand tons, 2018 - 2571 thousand tons, 2013 - 2295 thousand tons) [3].

No less important is the fact that the harvest of fruit and berry crops in Ukraine in 2021 became one of the highest - however, only 50% of it was exported. Due to the outbreak of hostilities, the disruption of supply chains and the blocking of seaports in the marketing season 2021/22, only about 50% of the fruits of the possible volume were exported [4].

Young Gardens in 2021

Fig. 1. Dynamics of established Ukrainian orchards in Ukraine in 2021
Source: compiled by the author based on [3]

Analyzing the data in Fig. 1, it should be noted that walnut orchards are the most planted - 753 ha. Walnut orchards are the leaders in planting because they are the most profitable compared to others. And if we compare the walnut with grain and industrial crops, its profitability exceeds them ten, and sometimes even more times.

The all-Ukrainian campaign "Gardens of Victory" is aimed at the efficient use of available land and the allocation of all resources for growing food to prevent a food crisis in Ukraine. Currently, the company helps to meet the critical needs of citizens, namely:

1. we provide support to children who find themselves under shelling and need to be evacuated;
2. help communities to accommodate citizens forced to leave their homes;
3. we take care of Ukrainians who, fleeing the war, go abroad and may become victims of human trafficking;
4. we are working on the preservation and restoration of Ukraine.

As the Ukrainian Fruit and Vegetable Association (hereinafter - UPOA) notes, problems with gardening were only in those regions where active hostilities continued and continue. This is due to security measures, since you can get under fire. Recorded cases of not only the destruction of infrastructure, but the mining of fields. Farms, in particular wineries in the Odessa region, provided their basements for shelter to the local population [6].

In 2021, Ukrainian horticultural enterprises planted 2,429 hectares of young orchards (Fig. 1) [3].

However, from year to year, fluctuations in the average selling prices for fruits and berries are the same. The highest prices are fixed in the same time intervals (Table 1).

The monthly impact on the level of prices for fruits and berries shows the amount of products offered for sale. The greater the number of marketable fruits and berries on the market, the lower the price. The advantage of supply over demand leads to lower prices. So, over the past 5 years, that is, for the period from 2017 to

2021, the lowest prices in the industry market were observed in 2015 and in 2021 from January to April.

Table 1

Average Ukrainian prices for fruit and berry products sold by enterprises per month, UAH/t

Months	Year				
	2017	2018	2019	2020	2021
January	7049,2	10856,8	10079,0	10079,0	9690,3
February	6921,5	11528,0	4739,5	9267,8	9829,5
March	6761,0	11721,8	4138,0	9379,2	9976,7
April	6995,9	12683,7	3851,8	9613,6	9914,1
May	11665,4	12347,7	5628,4	9516,6	10074,0
June	19240,3	15692,9	19031,5	10550,6	11109,2
July	19975,6	13008,9	24065,2	12799,4	13810,2
August	14775,9	5882,6	11424,6	12563,7	14587,2
September	6987,4	2834,8	5108,8	10655,9	13039,5
October	4405,8	3064,4	4469,7	9357,7	10215,0
November	7211,7	1428,1	5259,6	8995,6	8375,2
December	8571,6	4060,2	7741,3	9140,2	8177,1

Source: compiled by the author based on [5]

In table. 2 according to the State Statistics Service of Ukraine [7], presents the balance of fruits, berries and grapes of Ukraine for 2015-2020. The growth in production over this period amounted to 73%, imports decreased by 2 times, exports increased by 5 times, processing volumes increased by 2 times the consumption fund increased by 46%.

Table 2

Balance of fruits, berries and grapes in Ukraine for 2015-2020, thousand tons

Indicators	Year						2020 in % to 2015
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
1	2	3	4	5	6	7	8
Production	2539	2385	2458	3039	2485	4392	173,0
Stock change	31	24	22	259	-76	119	383,9
Imports	588	732	819	878	1052	290	49,3
Total resources	3096	3093	3255	3658	3613	5618	181,5
Export	324	283	291	331	433	1612	497,5
For food and losses	218	213	225	285	231	210	96,3
Processing	355	478	497	597	480	596	167,9
Consumption fund	2179	2119	2242	2445	2469	3200	146,9
- per person, kg	51	49	53	58	59	73	143,1

Source: compiled by the author based on [7]

Analyzing the economic performance of enterprises in the horticulture industry, it should be noted that the volume of horticultural products received has a downward trend, but still remains within the limits of the share recorded in previous years in the structure of crop production.

During the hostilities on the territory of Ukraine, enterprises found themselves in an economic crisis, therefore, recommendations are presented to improve the

economic situation at enterprises in the horticulture industry:

1. systematic and continuous analysis of the financial condition and performance of enterprises;
2. optimization of the cost structure and sources of their formation;
3. development and implementation of financial strategies;
4. increase in revenue from product sales.

It is also necessary to highlight the main ways to solve economic problems at the enterprises of the horticulture industry in the conditions of martial law in Ukraine:

- development of exports through different logistics routes. It was established that thanks to the efforts of the agricultural business, even taking into account the blockade of ports, it was possible to achieve considerable success and increase the volume of exported agricultural products in alternative ways;

- crop storage. During the war, Ukraine lost more than 15% of storage facilities for food storage, so the Food and Agriculture Organization of the United Nations (hereinafter - FAO) intends to provide Ukraine with the necessary equipment for storage of products, which will greatly help in solving the problem of lack of storage facilities;

- lending and access to financing for the agricultural sector, on which the Ukrainian side is actively working together with partners.

References

1. Ochni zustrichi sadivnykiv pid chas viiny [Face-to-face meetings of gardeners during the war]. Retrieved from: <http://ukrsadprom.org/blog/ochni-zustrichi-sadivnykiv-pid-chas-vijny/> [in Ukrainian].
2. Matviichuk N.P., Mudrak R.P. (2020). Stan haluzi sadivnytstva Ukrainy ta vyznachennia perspektyvnykh napriamiv yii funktsionuvannia [The state of the horticulture industry in Ukraine and the definition of promising directions for its operation]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky - Global and national problems of economies*, 13, 140-144 [in Ukrainian].
3. Urozhai plodovo-yahidnykh kultur v Ukraini 2021 roku stav odnym z naivshchychkh [The harvest of fruit and berry crops in Ukraine in 2021 became one of the highest]. Retrieved from: <https://uaexport.org/2022/05/16/urozhaj-plodovo-yagidnih-kultur-v-ukrayini-2021-roku-stav-odnim-z-najvishhikh/> [in Ukrainian].
4. Sady peremohy tvii vnesok u peremohu Ukrainy [Victory gardens your contribution to Ukraine's victory]. Retrieved from: <https://sadyperemohy.org/about/> [in Ukrainian].
5. Urozhai plodovo-yahidnykh kultur v Ukraini 2021 roku stav odnym z naivshchychkh – vtim, vdalos eksportuvaty lyshe 50% [The harvest of fruit and berry crops in Ukraine in 2021 became one of the highest - however, it was possible to export only 50%]. Retrieved from: <https://landlord.ua/news/urozhai-plodovo-yahidnykh-kultur-v-ukraini-2021-roku-stav-odnym-z-naivshchychkh-vtim-vdalos-eksportuvaty-lyshe-50/> [in Ukrainian].
6. Vazhki chasy dlia ukrainskykh sadivnykiv: shcho vidbuvaietsia z rynkom yabluk ta inshykh plodoovochevykh kultur? [Difficult times for Ukrainian gardeners: what is happening to the market of apples and other fruit and vegetable crops?]. Retrieved from: <http://fruit-ukraine.org/2022/07/15/vazhki-chasy-dlia-ukrainskykh-sadivnykiv-shcho-vidbuvaietsia-z-rynkomiabluk-ta-inshykh-plodoovochevykh-kultur/> [in Ukrainian].
7. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Олександр КРАВЕЦЬ

аспірант, Львівський торговельно-економічний університет

Вступ. Перед кожним підприємством постає важливе питання вибору та налагодження ефективної системи постачання, яка зможе забезпечити досягнення загальної мети господарської діяльності суб'єкта господарювання в ринкових умовах. У даному контексті особливої актуальності набуває пошук вирішення основних проблем, притаманних процесу постачання, зокрема, пов'язаних із подоланням надмірної кількості ланок та низького рівня організації, інформаційної асиметрії, нераціонального розподілу обов'язків та поганої координації між учасниками процесу.

Результати дослідження. Методичні підходи до управління процесом постачання та організації обліку матеріальних ресурсів, як однієї з його функцій, висвітлені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців та спеціалістів-обліковців. Серед них варто виділити праці П.Й. Атамаса, Ф.Ф. Бутинця, П.М. Гарасима, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, Г.П. Журавля, О.В. Карпенка, Т.П. Карпова, О.В. Лишиленка, М.Р. Лучка, В.В. Сопка, Н.М. Ткаченко, П.Я. Хомина, М.Г. Чумаченка.

Для організації повноцінної та послідовної господарської діяльності підприємствам важливо забезпечувати себе певними ресурсами. Також необхідно одержувати зазначені ресурси у найбільш оптимальний та вигідний спосіб. Саме тому процес постачання на підприємстві є важливою стадією кругообігу ресурсів, без якої неможлива подальша операційна діяльність підприємства. Кожному суб'єкту господарювання доцільно побудувати власну структуру усіх необхідних процесів та визначати почерговість їх впровадження, що залежить від особливостей та організаційно-технологічної специфіки діяльності господарської одиниці.

Побудова відділів матеріального-технічного забезпечення здійснюється за функціональною та або матеріальною ознаками. Так, у першому випадку виконання кожної функції постачання (планування, заготівлі, зберігання, відпуску матеріалів) здійснюється окремою групою працівників. У разі формування постачальницьких органів за матеріальною ознакою, певні групи працівників за конкретним видом матеріалів виконують усі функції постачання. У випадку формування змішаного типу структури служби постачання (рис. 1), товарні відділи, групи, бюро спеціалізуються на постачанні конкретних видів сировини, матеріалів, устаткування.

Економічна сутність матеріально-технічного забезпечення підприємства розкривається через:

- безперервне забезпечення підприємства необхідними засобами;
- оптимізацію господарських зав'язків між підприємством та постачальником;

- створенні економічно обґрунтованих матеріальних запасів та інших матеріальних ресурсів;

- застосовування нових шляхів та засобів транспортування вантажів.

Серед основних завдань матеріально-технічного забезпечення можна виділити:

- розрахунок потреби підприємства та його структурних підрозділів у матеріальних ресурсах;

- дослідження джерел забезпечення матеріальними ресурсами;

- організація процесу доставки матеріальних ресурсів до місця споживання;

- ефективне та раціональне використання матеріальних ресурсів.

Матеріально-технічні ресурси є складовою частиною оборотних засобів підприємства. На рис. 1 наведено приклад організації управління матеріально-технічними ресурсами в загальній структурі оборотних засобів підприємства разом з іншими ланками.

Рис. 1. Управління матеріально-технічними ресурсами

Нормативна регламентація процесу забезпечення матеріально-технічними ресурсами залежить від галузевих особливостей фірми чи підприємства. Основні нормативно-правові документи, що регламентують діяльність організацій, звісно ж залишаються актуальними, проте індивідуальні аспекти

доцільно регулювати окремими положеннями та нормами. Також для забезпечення повноцінної та послідовної діяльності кожному підприємству необхідно постійно забезпечувати себе певними ресурсами.

Процес постачання є важливою стадією операційної діяльності підприємства.

Висновки. Отже, матеріально-технічні ресурси є важливою складовою частиною оборотних засобів підприємства. Організація зовнішніх поставок матеріалів, обладнання, виробничих компонентів або готових продуктів, товарів (послуг, робіт) від постачальника на виробничі підприємства, склади, роздрібні магазини в необхідному асортименті, кількості та відповідної якості, значною мірою впливає на рівномірний і ритмічний відпуск готового продукту. Процес постачання допомагає оцінити споживчий попит, сприяє прискоренню оборотності коштів, зниженню витрат і підвищенню прибутку й рентабельності підприємства. Дослідивши теоретичні та методичні засади організації процесу постачання, можна зробити висновок, що процес постачання є широким та багатогранним поняттям, без якого неможлива діяльність будь-якого суб'єкта господарювання.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ МОНІТОРИНГУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Наталія КУРОВСЬКА

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту,
Поліський національний університет

Віктор КОСТРУБА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

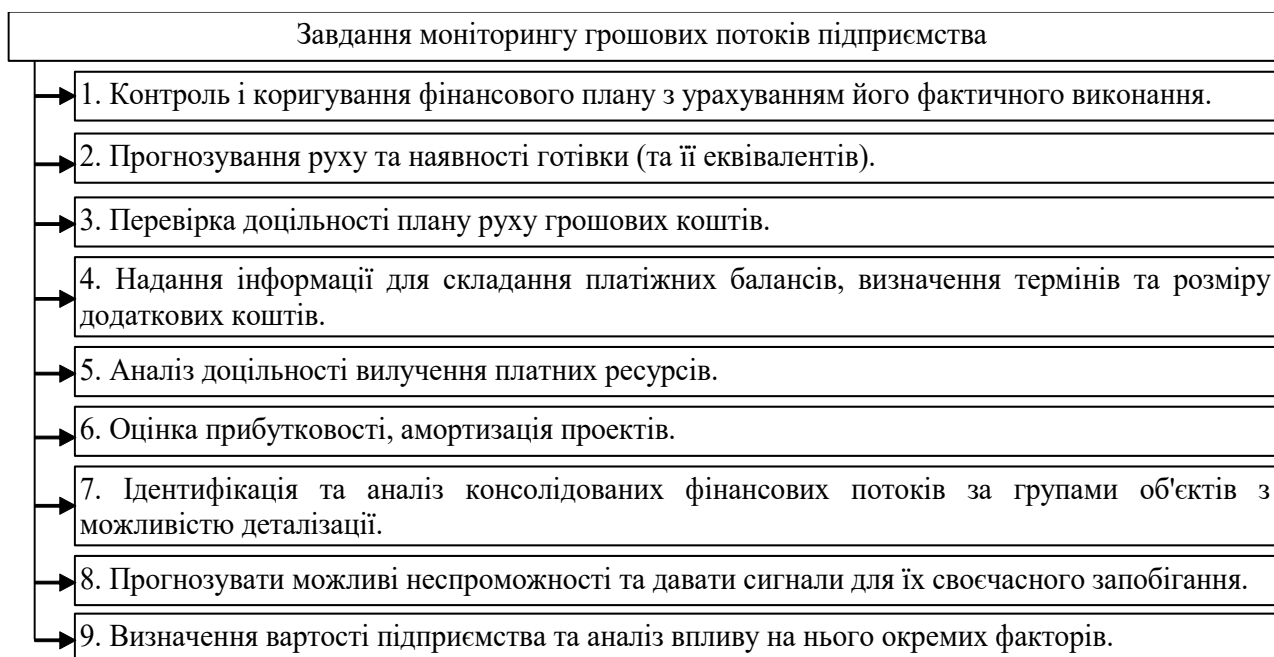
Вступ. В сучасних умовах невизначеності економіки зростання бізнесу забезпечується за рахунок оптимізації всіх напрямів діяльності. Важливою складовою процесу здійснення виробничо-господарської діяльності є забезпечення грошовими ресурсами підприємства, що вимагає від фінансового менеджменту ефективного управління грошовими потоками. У цьому контексті особливої уваги набуває проведення своєчасного моніторингу грошових потоків як організованого процесу для перевірки виконання прийнятих управлінських рішень.

Системні методологічні, методичні та організаційні аспекти управління грошовими потоками розглянуто у наукових працях вітчизняних вчених, таких

як: І. Бланк, Г. Тарасюк, Т. Бабич, Б. Новіков, А. Поддєрьогін, Г. Крамаренко, О. Чорна, Н. Коротаєва, М. Федішин, А. Чушак-Голобородько, М. Мокрицька та ін. Нині в науковій літературі представлені різні погляди науковців на цю проблему, проте потребують подальшого дослідження питання, пов'язані з визначенням економічного змісту моніторингу грошових потоків підприємства.

Результати дослідження. Грошовий потік необхідно трактувати як одну з найважливіших економічних характеристик компанії. Зокрема, серед трьох найважливіших параметрів фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання є виручка, прибуток та грошові потоки, які, на нашу думку, відіграють домінуючу роль у забезпеченні прибутковості як на короткострокову, так і на довгострокову перспективу. Беручи до уваги підходи різних вчених [1; 3; 4] до визначення виду грошових потоків, грошові потоки являють собою певний економічний процес, що визначається розподіленими у часі вхідними і вихідними платежами грошових коштів, які підприємство формує у своїй господарській діяльності.

У свою чергу, моніторинг грошових потоків – це організований економікою процес для перевірки виконання всіх управлінських рішень у сфері їх виникнення, з метою їх оптимізації та реалізації розробленої політики розвитку та планових показників бюджетів різних рівнів [2]. Основні завдання моніторингу грошових потоків представлені на рис. 1.

Рис. 1. Завдання моніторингу грошових потоків підприємства
Джерело: побудовано автором на основі [1; 2].

Як видно з рисунка, завдання моніторингу грошових потоків підприємства полягають у проведенні своєчасного контролю на всіх етапах проведення аналізу, формування, розподілу, використання, планування та прогнозування грошових ресурсів підприємства, а також формування відповідного інфорційного середовища, оцінювання прибутковості та визначення вартості бізнесу в цілому.

Створення системи фінансового моніторингу має бути невід'ємною частиною побудови загальної системи управління підприємством для забезпечення ефективності його діяльності. Моніторинг слід розглядати як регуляторний фактор, що характеризується не тільки тим, що він «обслуговує» компанію, а й є системою взаємопов'язаних важелів управління, здатних змінюватися, розвиватися та вдосконалюватися. Відтак, моніторинг грошових потоків трактується як невід'ємна частина і механізм процесу управління фінансово-виробничою програмою компаній [3].

Система моніторингу грошових потоків – це розроблений підприємством механізм для постійного моніторингу орієнтирів їх формування, встановлення коливання відхилень фактичних результатів від запланованих, а також з'ясування причин та можливих наслідків даних результатів [4].

Важливо зазначити, що побудова загальної системи моніторингу функціонування грошових потоків має включати такі основні етапи [3; 4]:

«1. Створення системи інформаційно-звітних показників для контролю будь-якого виду грошових потоків. Ця система є формуванням первинної інформаційної бази для відстеження абсолютних і відносних фінансових показників, що характеризують результати формування грошових потоків підприємства.

2. Розробка системи зведених показників, передбачених методами контролю, що відображають фактично досягнуті результати.

3. Створення структурних носіїв контрольної інформації за показниками (фактично досягнуто значення порівняно з планом, величина відхилення фактично досягнутого значення від плану, факторний аналіз величини відхилення, пояснення причин негативних відхилень у цілому та його складових)».

Систему моніторингу в управлінні слід розглядати як комплексну, відкриту, адаптивну та динамічну імовірнісну міру, що характеризує структурну складність грошових потоків з численними елементами їх взаємозв'язків, динамічною поведінкою в цілому та окремими елементами, що розвиваються цілеспрямовано.

Таким чином, система моніторингу грошових потоків є інформаційною системою, яка поєднує фінансовий облік, бюджетування, аналіз і контроль з метою ефективного надання інформації для прийняття управлінських рішень.

До основних положень концепції створення системи моніторингу в управлінні грошовими потоками можна віднести [2; 4]:

1) аналіз фінансово-бухгалтерських операцій з визначенням результатів і плануванням на майбутнє;

2) формування аналітичної бази показників за видами класифікації та групами грошових потоків;

3) гнучкість у визначенні позитивних і негативних грошових потоків з конкретних аспектів бізнесу;

4) забезпечення адекватності інформації, безперервності, надійності та порівнянності, ймовірності, складності, гнучкості реагування;

5) узгодженість нормативно-правової бази на аналітичному рівні;

б) адаптація до нових економічних умов для систематизації та ранжування показників за важливістю.

З метою ефективного регулювання грошового потоку та його оптимізації шляхом визначення управлінських процедур пропонується розробити заходи моніторингу, які дозволяють оцінювати фінансові результати виробника з його змінним впливом на бюджет. Система моніторингу управління грошовими потоками передбачає перше впровадження аналізу їх руху з необхідністю отримання інформації про рівень грошових потоків у часі, складових грошових потоків, напрямках, які генерують більші потоки, а також розвиток управління рішення щодо їх оптимізації.

Тому на етапі моніторингу досліджуються основні показники, що характеризують процес отримання та використання коштів та їх взаємозв'язок з основними економічними категоріями, що визначають фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Основні методи моніторингу грошових потоків включають [1; 3]:

- горизонтальний і вертикальний аналіз грошових потоків;
- аналіз тенденцій грошових потоків;
- коефіцієнтний аналіз.

На першому етапі підлягають оцінці суттєві зміни в статтях звіту про рух грошових коштів в їх абсолютних і відносних розмірах, які відбулися протягом звітного періоду порівняно з попереднім. Такий моніторинг називається горизонтальним [1].

При складанні додаткового звіту про рух грошових коштів за прямим методом загальні додатні та негативні грошові потоки визначаються як за окремими видами діяльності, так і по підприємству в цілому. Ця процедура дозволяє здійснювати структурний (вертикальний) моніторинг грошових потоків. Якщо інформація представлена за звітний та попередні періоди, необхідно також оцінити динаміку змін у структурі грошових потоків (структурний динамічний аналіз).

Враховуючи тривале існування компанії, можна проаналізувати інформацію про грошові потоки за кілька періодів (більше двох). Для цього використовується аналіз тренду. Він характеризується значним змістовним навантаженням, але в основі його визнається розширений горизонтальний аналіз. Він дозволяє визначити динаміку зміни основних статей грошового потоку, щоб не тільки аналізувати відхилення від базових значень в довгостроковій перспективі, а й покращувати базу розрахунку, що дає можливість застосовувати відповідні статистичні методи прогнозування та планувати грошові потоки.

Важливою частиною моніторингу грошових потоків є розрахунок та перевірка відповідних ключових показників. Застосування методу коефіцієнтів має на меті визначити теоретично обґрунтовані критерії оцінки, які з практичної точки зору можуть бути використані для отримання цінних висновків про діяльність та стан компанії [3].

Висновки. В умовах невизначеності система моніторингу грошових потоків стає невід'ємною частиною побудови загальної системи управління

підприємством для забезпечення ефективності його діяльності. Можна стверджувати, що система моніторингу грошових потоків повинна являти собою розроблений підприємством механізм для постійного моніторингу орієнтирів їх формування, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від запланованих та виявлення причин зазначених відхилень.

Список використаних джерел

1. Андієць В.С. Дослідження основних сутнісних характеристик «грошових потоків підприємства». *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 8. С. 167–172.
2. Власюк Т. М. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник КНУТД*. 2019. № 3. С. 36-46.
3. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. К. : Т-во «Знання», КОО, 2013. 378 с.
4. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 488 с.
5. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. К. : ЦНЛ, 2016. 528 с.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Віталій ЛІТВІНЧУК

аспірант кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту Поліський національний університет

Олександр ПАНІЧУК

аспірант кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту Поліський національний університет

Вступ. У відносинах бізнесу з кредитними установами щодо одержання позик важливе значення має об'єктивне оцінювання позичальників, котре здійснюється за їх кредитоспроможністю. У американській практиці оцінювання позичальника здійснюється за правилами 6 критеріїв: репутація; фінансові можливості; величина власного капіталу; платіжні засоби; стратегія розвитку; система контролю.

В Україні для оцінювання відносин позичальників з кредиторами використовуються як нормативні методики НБУ так і додаткові критерії кредитних установ, які дозволяють підвищити адекватність оцінки кредитних ризиків і організувати за ними належний контроль.

Рівень кредитоспроможності – це репутація бізнесу на ринку інвестиційної діяльності і гарантія щодо належного виконання підприємством боргових

зобов'язань. Виходячи з цього, питання управління кредитоспроможністю і забезпечення її на належному рівні є актуальними для всіх стейкхолдерів підприємства, які зацікавлені в його ефективній господарській діяльності.

Аналіз наукових літературних джерел тільки за останні роки в сфері досліджень питань оцінювання кредитоспроможності підприємств свідчать, що в них приймають участь як вчені-економісти: Ніколаєва А.М. (2022) [2], Погріщук Г.Б. (2021) [3], Волощук Р.Є. (2021) [3], Тешева Л. В. (2021) [6], Мороз Ю.Ю. (2021) [7], так і дослідники, які здобувають вищу освіту за економічними спеціальностями на рівні бакалавра і магістра: Данканич М.В. (2022) [1], Товстенко М.Ю. (2021) [4], Ревенко І.О. (2021) [5], Дробітько В. С. (2021) [6].

Метою дослідження є визначення ролі управлінського обліку в забезпеченні оцінювання кредитоспроможності підприємства.

Результати дослідження. Для забезпечення виконання поставленої мети в цьому дослідженні, насамперед, розглянемо зміст поняття кредитоспроможності підприємства.

Зміст поняття кредитоспроможності почало формуватися у XVIII ст., коли відомий вчений-економіст Н. Х. Бунге в своїй роботі [8] розглянув цю дефініцію як здатність клієнта-позичальника відтворювати кошти для погашення боргу. При цьому, Н. Х. Бунге відзначав тісний взаємозв'язок між кредитоспроможністю та нерухомістю, яку використовує бізнес і яка є гарантією повернення боргу.

Щодо сучасних теоретичних надбань вітчизняних вчених-економістів трактування цієї категорії, то єдина думка і наукове обґрунтування, на жаль, відсутнє.

В загальному розумінні економічну сутність кредитоспроможності підприємства дослідники розглядають з трьох позицій:

- позичальників – це здатність їх своєчасно повернути борг;
- кредиторів – сукупність вимог, яким має відповідати економічний стан підприємства, щоб одержати позику і вчасно її повернути з дотриманням умов кредитного договору;
- комплексного підходу – взаємної дуальної оцінки позичальника спільно їм та кредитором.

Щодо окремих дослідників, то Ніколаєва А.М. [2] визначає кредитоспроможність як: комплексну характеристику позико отримувача за сукупністю критеріїв, рівень яких має забезпечувати можливість отримати кредит і своєчасно його повернути з відсотками відповідно до умов договору.

Погріщук Г. Б. і Волощук Р.Є. [3] здійснили контент-аналіз змісту поняття кредитоспроможності за науковими дефініціями по результатах 25 наукових публікацій 41 автора. Як свідчить проведений огляд літератури всі вчені пов'язують поняття кредитоспроможність з кредитуванням як в розумінні комплексної характеристики, так з позиції позико отримувача і з позиції кредитора.

При трактуванні кредитоспроможності позикоотримувача вона характеризується як його змога, спроможність, здатність, можливість, умова, передумова розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Трактування кредитоспроможності з позиції кредиторів автори визначають як оцінювання можливості позикоотримувача розраховуватися щодо наявних боргів.

Погріщук Г.Б. і Волощук Р.Є. [3] вважають, що поняття кредитоспроможності необхідно розглядати комплексно як характеристику дуальних відносин, що дозволяють позикоотримувачу одержати кредит, а кредитору – його надати.

Отже, на нашу думку, кредитоспроможність як об'єкт управління свідчить про рівень здатності та ризику позикоотримувача забезпечити обслуговування позики з метою своєчасного повернення та сплати вартості кредиту протягом періоду за угодою сторін.

Кредити відіграють важливу роль в інвестуванні активів бізнесу в Україні (табл. 1).

Визначення рівня кредитоспроможності безпосередньо підприємством в процесі самоаналізу потребує комплексного оцінювання його як майбутнього позикоотримувача. При цьому доцільно використовувати світовий досвід, спираючись на методики: «PARTS», «PERSER» (Англія), «MEMO RISK», Система «4FC», Правило «5C» поганих кредитів, Правило «6C».

Таблиця 1

Рівень кредитів як джерел інвестування активів в бізнес національної економіки

Роки	Кредити за балансом підприємств, млрд. грн.				Рівень використання кредитів для формування активів, %			
	усього	у тому числі за підприємствами			усього	у тому числі за підприємствами		
		великі	середні	великі		великі	середні	малі
2013	1442,5	478,2	553,8	410,5	25,3	23,3	27,2	25,3
2014	1788,1	593,8	683,8	510,7	29,8	26,6	33,2	30,0
2015	2123,9	812,2	736,7	574,9	26,3	23,4	29,9	26,9
2016	2193,8	827,7	816	550,1	22,0	20,8	28,2	17,6
2017	2272,1	815,1	739,9	717,1	22,8	19,7	23,8	26,3
2018	2315,5	748,4	817,8	749,4	21,3	17,6	23,2	24,1
2019	2092,4	795,3	702,4	594,7	18,2	17,8	18,6	18,3
2020	2378	912,9	800,3	664,6	18,8	19,7	18,8	17,6
2021	2305,9	938	773,2	594,8	16,4	17,8	15,8	15,2

Джерело: узагальнено авторами за <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Оцінювання кредитоспроможності – це комплексна спільна діяльність позикоотримувача і кредитора з проведення SWOT-аналізу щодо визначення сильних і слабких сторін внутрішнього середовища бізнесу позикоотримувача, можливостей та загроз зовнішнього середовища, що відкриваються при обслуговуванні кредиту. Щоб провести таку оцінку має бути розрахований комплекс індикаторів-показників і врахований їх вплив на обслуговування кредиту в майбутньому.

Важливу роль в цьому питанні може відіграти управлінський облік, який надає інформацію про аналітичний склад показників необхідних для оцінювання позикоотримувача.

До таких показників необхідно віднести загальну платоспроможність та рівень автономії процесу господарювання бізнесу щодо наявності власного капіталу, який є джерелом необоротних активів та їх складової – нерухомості (підтримуємо думку Н. Х. Бунге) в основних засобах (табл. 2).

Таблиця 2

Система показників для оцінки кредитоспроможності підприємства

Роки	Платіжні		Фінансові ресурси		Показники	
	засоби	зобов'язання	всього	в т.ч. власні	загальна платоспроможність	автономія
2013	930,5	882,8	1148,6	97,6	1,05	0,08
2014	968,6	995,9	1171,1	-24,0	0,97	-0,02
2015	1186,5	1212,2	1398,0	-67,3	0,98	-0,05
2016	1546,4	1543,0	1790,3	-27,2	1,00	-0,02
2017	1715,8	1671,9	1993,4	26,2	1,03	0,01
2018	2013,9	1962,2	2313,7	101,9	1,03	0,04
2019	2149,4	2068,4	2498,3	188,6	1,04	0,08
2020	2310,4	2194,0	2681,4	234,4	1,05	0,09
2021	2547,3	2384,7	2942,7	312,4	1,07	0,11

Джерело: узагальнено авторами за <https://www.ukrstat.gov.ua/>

На нашу думку, в змісті поняття кредитоспроможності необхідно поєднати можливість повернення позикових коштів з її оцінюванням окремими індикаторами-показниками.

Щодо наведених показників для оцінювання кредитоспроможності в табл. 2 управлінський облік може забезпечити аналіз стану платіжних засобів і платіжних зобов'язань, власного капіталу та потенціалу активів і джерел їх формування.

При цьому здійснюється розрахунок загального потенціалу активів, залучених у бізнес та рівень його використання, можливість участі платіжних засобів в забезпеченні платіжних зобов'язань.

Платіжні зобов'язання оцінюються за платіжним календарем, який дозволяє в аналітичному розрізі визначати стан відносин щодо кожного кредитора як зовнішнього стейкхолдера.

Застосовуючи системний аналітичний підхід також визначається якість створеного власного капіталу та місце у його величині статутного та резервного капіталу і нерозподіленого прибутку.

Провести таку оцінку без інформації управлінського обліку надзвичайно складно, а в інвестиційному процесі кредитування приймають участь і зацікавлені дві сторони: позикоотримувач – для розвитку бізнесу і кредитор – з метою надходження доходів і прибутку від інвестування коштів. Дві сторони мають ризики однієї загальної справи, яка організовується через бізнес позикоотримувача.

Висновки. В якісному оцінюванні кредитоспроможності зацікавлені як позикоотримувач, так і кредитор, а його важливим джерелом може бути тільки інформація управлінського обліку щодо платіжних засобів, платіжних зобов'язань, власного капіталу та загального потенціалу активів залучених в бізнес.

Список використаних джерел

1. Данканич М. В. Організаційні аспекти аналізу кредитоспроможності підприємства. URL: Untitled-5 (lute.lviv.ua)
2. Ніколаєва А. М. Оцінка кредитоспроможності підприємства: теоретико-методичний аспект. URL: ўрМ (kuk.edu.ua).
3. Погрішук Г. Б., Волощук Р.С. Кредитоспроможність позичальника: зміст і критерії оцінки. URL: (pnu.edu.ua)
4. Товстенко М.Ю. Економічна сутність та значення кредитоспроможності підприємств. URL: zbirnyk-tez-25-11-21-55-56.pdf (mnau.edu.ua)/
5. Ревенко І.О. Теоретичні аспекти управління кредитоспроможністю підприємств. URL: IUF_Conference_2021.pdf
6. Тешева Л. В., Дробітько В. С. Бренд-орієнтоване управління кредитоспроможністю підприємства. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Фінанси: теорія і практика». Київ : Національний авіаційний університет, 2021. С.33-35.
7. Мороз Ю.Ю. Облікова інформаційна політика для управління кредитоспроможністю підприємств. URL: (researchgate.net)
8. Бунге Н. Теория кредита. Киев: Унив. тип., 1852. 312 с. URL: https://books.google.com.ua/books?id=DBRLAAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gb_s_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКИМ НАУКОВЦЯМ У СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Наталія МАЛЮГА

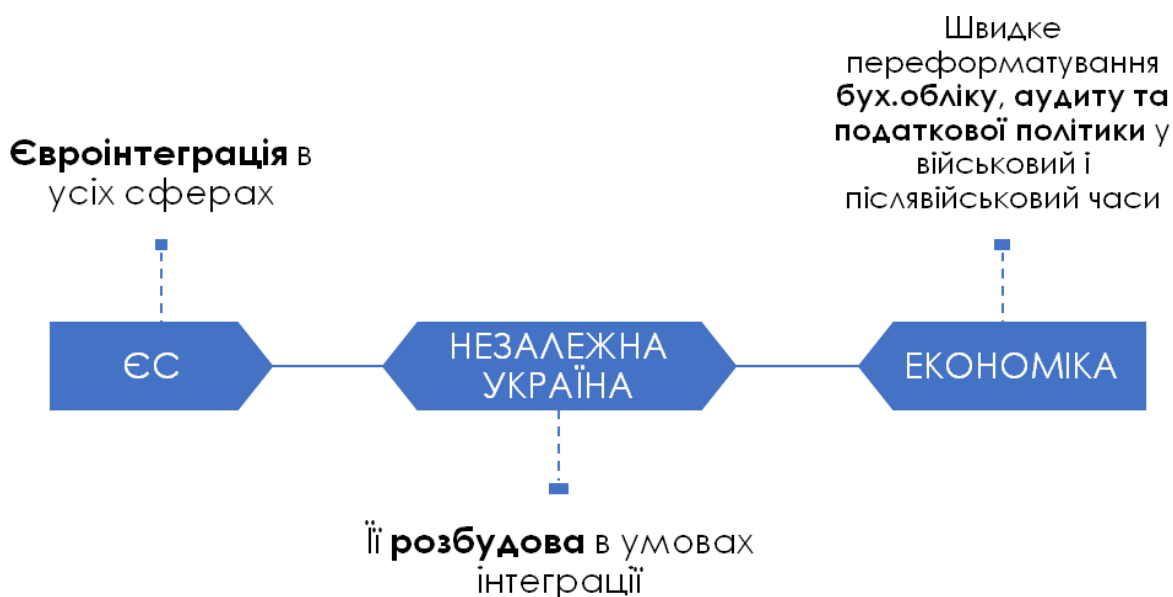
д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Людмила ШКУЛПА
(Liudmyla SHKULIPA)

д.е.н., доцент

Вступ. Тема даної науково-практичної конференції «Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу» включає три найважливіші складові. По-перше – це Україна як незалежна держава, за яку стоять зараз наші воїни і віддають, на

жаль свої життя. По-друге – Європейський Союз, який по суті теж доводить свою незалежність, єдність і дієвість на світовому рівні. І по-третє – бухгалтерський облік, аудит та податкова політика як ключові фактори існування незалежної України у інтеграції із Євросоюзом (рис. 1).

Рис. 1. Розбудова незалежної України в умовах інтеграції до ЄС: місце бухгалтерського обліку

Тобто ми переживаємо зараз таку історичну епоху перебудови, змін, епоху, де матеріальний час спливає, а починається час духовного розвитку. І українці відчувають початок перетворень найгостріше.

Результати дослідження. Європейський Союз, Україна і цілий світ не зможуть у майбутньому досягти піднесення без усвідомлення фундаментальної складової буття – духовного розросту, рушієм чого є соціальна складова, яка впродовж 10 років набуває широких обертів у науці, про яку все частіше пишуть, говорять, звертають увагу. В бухгалтерському обліку, аудиті, оподаткуванні соціальна складова також присутня – це соціальна звітність, соціальний аудит, інтегрована звітність, податки на соціальне страхування, бухгалтерський облік ХХІ ст. у парадигмі сталого розвитку.

І найбільше така соціальна складова зараз асоціюється з Україною, бо саме на нашій території в даний час імплементуються надскладні соціальні програми. Це означає, що по-перше, Україна стає плацдармом для наукових досліджень на світовому рівні; по-друге, українським науковцям потрібно прокидатися й відходити від звичних до цього часу концепцій та методів досліджень та переходити у реалії сьогодення. Українські науковці – це новий запит і тренд сьогоденного світу. Зароджуються нові якісні виклики перед українською наукою. Нам сьогодні потрібен світ так, як ми потрібні йому, щоб вистояти та зберегти надбані матеріальні та культурні цінності. Ми – усі взаємно переплетені. І те, як ми себе показали і показуємо в силовому супротиві, говорить нам, освітянам і науковцям – час показати себе теж!

Україна не може впасти ні територіально, ні духовно. Її територіальна цілісність – нині на плечах військових, а її інтелектуальний і духовний розрив – на плечах освітян і науковців. Наука – це потужний стержень кожної країни.

Так склалось, що значна частина науковців внаслідок агресії росії змушена була з 24 лютого виїхати за межі нашої держави, і навіть зараз вони перебувають за кордоном, зокрема, співавтор даної публікації – у Німеччині. Війна певною мірою віддалила дослідників від їх предметної області, але наблизила до іншого – більш глобального розуміння буття людини у різних світових вимірах:

- перший – коли існує *загроза життю*, але поруч є ще й інші загрози,
- другий – коли є *безпека життю*, проте мають місце інші несприятливі умови поряд.

На рис. 2 наведено, яким чином формується соціальна складова науки в сучасних умовах життя (рис. 2).

Фактично, це зовсім різні виміри буття, які зараз гостро відчуються. В такому контексті наука набуває іншого сенсу. Так чи інакше майбутнє науки без цього неможливе, а тим паче, української науки. І наукові пошуки українських дослідників повинні нагадувати суспільству про той ключовий елемент, який є стержнем нашого існування – про людину як духовну істоту, пов'язану міцно зі своїм генетичним корінням. В основу наукових пошуків повинна бути закладена автентичність та духовні цінності людини (нації), сформовані генетичним корінням.

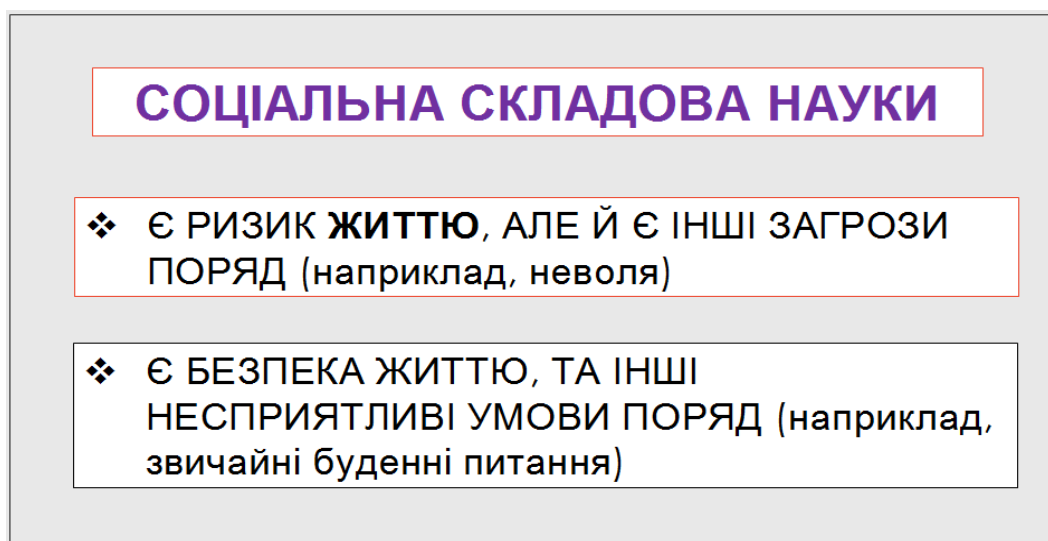

Рис. 2. Соціальна складова науки в сучасних умовах

Бо коли є така людина – *є нація, є наука, є розвиток, є державність*. Весь світ зараз спостерігає за утвердженням українців як самостійної нації, а хто сміливіший – той бере участь у її захисті й обороні.

У жовтні цього року Людмила Шкуліпа взяла участь у конференції, яка відбулася в м. Брюссель [1]. Це дало підстави стверджувати, що європейське суспільство (представники ЄС), на жаль, не до кінця усвідомлює глибину трансформаційних змін, які відбуваються із суспільством. Глобальні гравці вже відчули збій системи, але продовжують «грати» далі.

Щодо європейської науки, то її рівень скоріше вражає, ніж розчарує. Науковці ЄС не мають такої кількості публікацій, як українські дослідники. Але тут доречним є вислів «не кількість, а якість». Публікації іноземних колег – це в середньому п'ять статей у топових журналах за час формування науковця. Видана книга або монографія в ЄС – це вже статус професора або європейська абілітація.

Якісна складова наукових досліджень в країнах Європейського Союзу наведена на рис. 3.

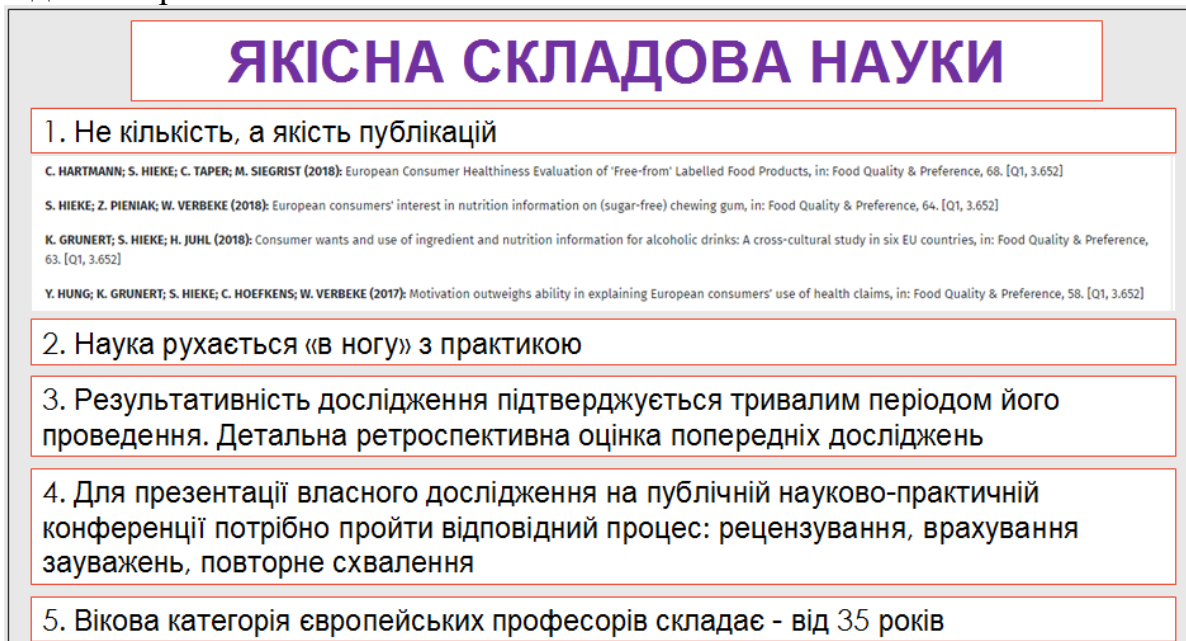
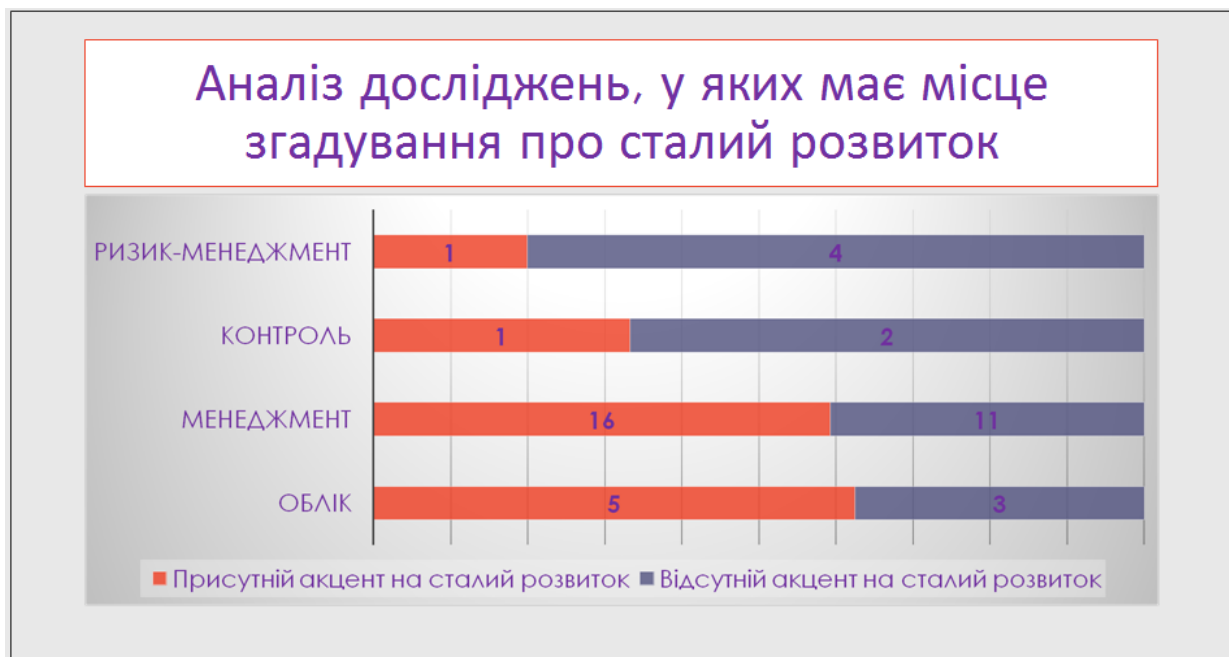

Рис. 3. Якісна складова наукових досліджень у ЄС

Корисним є досвід Німеччини щодо характеристики та оцінки якості наукових публікацій (див. рис. 3) – по-перше, в кінці бібліографічного цитування зазначені квартиль і цитованість журналу (див. рис. 3). По-друге, існує суттєва прив'язка науки до практики; як правило, об'єкт дослідження вивчається тривалий період, інколи понад 10 років, у контексті його практичного застосування в певній галузі. По-третє, це глибоко проаналізовані попередні дослідження інших науковців, які у виступі займають приблизно 15 хвилин і розкривають порядок і результати дослідження у всеохоплюючій картині. Четверте – процес відбору досліджень для представлення на наукових конференціях, що зараховується як апробація наукових результатів. Такий процес відбору триває інколи рік, а то й більше, і його проходять не всі. Хто уже апробувався, не раз запрошується повторно представити результати дослідження на інших наукових конференціях, в тому числі й у бізнес середовищі. Тобто апробоване дослідження – це уже десятикратно відредаговане і відшліфоване наукове дослідження, обговорене публічно у колі фахівців відповідного напрямку. І шосте – серед європейських професорів в основному переважають науковці віком від 35 років.

Після обґрунтування важливості соціальної та якісної складових у науці, хотілося б наголосити на ролі бухгалтерського обліку та суміжних з ним наук у розбудові України.

Україна нині перебуває у надважкому, на жаль не першому в її історії, економічному становищі. Створена за 30 років національна система бухгалтерського обліку дає надію на те, що відповідними фахівцями, громадянами України, які працюють у цій сфері, на принципах прозорості, професійності та симетричної обачності, буде гідно реалізована програма відбудови економіки країни, націлена на її сталий внутрішній та зовнішній розвиток.

Рис. 4. Згадування про сталий розвиток в наукових дослідженнях, представлених на науковій конференції німецькою школою менеджменту (м. Фаллендар, травень 2022 р.) [2]

Якщо проаналізувати дослідження, представлені на науковій конференції у травні цього року німецькою школою менеджменту (м. Фаллендар), то слід зазначити, що акцент на сталий розвиток робився у кожній другій доповіді, незалежно від пов'язаної з ним теми – менеджменту, обліку чи контролю (рис. 4).

Якщо брати до уваги, що Україна зараз уособлює в собі людські страждання, і якій допомагає майже весь світ, то звичайно розбудова економіки в майбутньому неможлива без урахування людського фактору. А тому бухгалтерський облік у своєму розвитку не може оминати соціальної складової, а навпаки – повинен зробити її пріоритетною. Для розбудови України, її інтеграції з ЄС необхідно також прискорити цифровізацію фінансової звітності у форматі XBRL, а науковцям доцільно брати активну участь у міжнародних проектах, грантах, конференціях. Адже українські дослідники зараз в епіцентрі світової уваги, цей шанс надважливо використати для розбудови України, при цьому зберігши нашу унікальність (рис. 5).

ЗАВДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ШЛЯХУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

1. Соціальна складова – пріоритетна у дослідженнях з бухгалтерського обліку, аудиту.

2. Принципи прозорості, професійності, обачності – ключові трансформації у працівників обліку та аудиту.

3. **Активна участь науковців** у міжнародних проектах, грантах, конференціях, що сприяють євроінтеграції України.

4. Прискорення цифровізації фінансової звітності у форматі XBRL, для забезпечення рівноцінного співіснування українського бізнесу з європейськими компаніями.

Рис. 5. Завдання бухгалтерського обліку на шляху розбудови України та її євроінтеграції

Висновки. По-перше, Україна, втративши в умовах війни свої матеріальні переваги, нині виступає інструментом реалізації духовного переосмислення існування людини для всього людства.

По-друге, подальший розвиток нашої держави повинен відбуватись з розумінням того, що 1) євроінтеграція є не ключовим засобом для відновлення і розбудови України, а допоміжним; 2) українці повинні зберегти свою національну унікальність, тому і національна система бухгалтерського обліку повинна бути удосконалена євроінтеграційними процесами, а не замінена ними; 3) українська нація є фундаментальною основою існування процвітаючої країни.

По-третє, парадигма бухгалтерського обліку XXI століття полягає у збалансуванні її всіх елементів в концепції сталого розвитку та відтворення рятівного знання. І цьому сприятиме розвиток української науки.

Список використаних джерел

1. Das 12. Symposium des Europäischen Zentrums der Universität Kobe in Brüssel. URL: https://www.office.kobe-u.ac.jp/ipiep/events/20221018_en.html

2. Annual Conference for Management Accounting Research. URL: <https://www.whu.edu/en/acmar/photo-gallery-2022/>

3. Momentum veritas ukrainensis: час рятівного постання перед світом. Звернення наукового товариства імені Сергія Подолинського до співгромадян і країн усього світу з нагоди 31-ї річниці всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року. URL: <https://litgazeta.com.ua/news/momentum-veritas-ukrainensis-chas-riativnoho-postannia-pered-svitom/> (30.11.2022)

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Людмила МАРКЕВИЧ

аспірантка кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки
Вінницький національний аграрний університет

Основна перевага органічної (екологічно чистої) технології виробництва – це використання натуральних речовин, та повна відмова від синтетичних, а також формування родючості ґрунтів природнім шляхом. Економічний ефект від виробництва органічної продукції отримується за рахунок більш високої їх кінцевої ціни порівняно з традиційними технологічними.

Фінансова звітність підприємств - операторів органічного виробництва це ключова інформаційна база для зовнішніх та внутрішніх користувачів. Звітність це основа інформаційного забезпечення контролю, оскільки характеризує виробничу і фінансово-господарську діяльність суб'єкта. Проте, фінансова звітність не забезпечує повною достовірною інформацією користувачів про витрати на забезпечення органічно чистого виробництва, оскільки вони не є окремим об'єктом бухгалтерського обліку. Відсутність специфічних статей витрат пов'язаних з таким виробництвом призводить до неповноцінності відображення інформації у звітності та не дає можливості встановлення контролю за такими витратами.

З метою підвищення аналітичності, контролю та можливості задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів необхідним є пошук шляхів удосконалення форм звітності.

Завдяки фінансовій звітності здійснюється систематизація, фільтрування і узагальнення даних щодо всіх напрямів діяльності суб'єкта господарювання та його витрат (фільтрується суттєва і необхідна інформація, яка узагальнюється і зводиться у систематизовані групи показників, що перш за все покликані спростити та прискорити використання відповідної інформації для прийняття оперативних рішень та ефективного управління діяльністю суб'єкта господарювання).

Замула І.В. у своїх працях акцентує увагу на тому, що сучасні форми фінансової звітності не відображають всю потрібну інформацію для задоволення потреб користувачів щодо еколого - економічних питань, які мають місце в роботі суб'єкта господарювання. Варто зазначити, що науковець вважає недоцільним впроваджувати нові форми фінансової звітності. Інформацію про об'єкт дослідження автор пропонує відображати в Примітках до річної фінансової звітності [2, с. 117].

На нашу думку, з метою організації ведення ефективного обліку витрат органічного сільськогосподарського виробництва та формування фінансової звітності доцільно було б вирішити наступні питання:

1. Для формування відокремленої системи інформації про господарські операції органічної діяльності підприємств варто організувати її обліково-аналітичне забезпечення.

2. Максимально деталізувати систему рахунків в рамках робочого плану рахунків підприємства, за якою органічна інноваційна діяльність у суб'єкта господарювання відображалася би як окремий об'єкт обліку. Самим оптимальним є використання безпосередньо бухгалтерського плану рахунків із додаванням на окремі рахунки специфічної аналітики для управління. А також удосконалити обліково-аналітичне забезпечення шляхом розширення певних субрахунків з метою відображення органічних виробничих запасів, витрат і доходів від органічного виробництва [1].

3. Виокремити центри відповідальності за органічну діяльність на підприємстві. Аналітичний облік витрат та виходу продукції необхідно вести в розрізі окремих культур, тварин чи їх груп або видами робіт у відповідності до розробленого завдання. З метою більш ефективного контролю за витратами варто встановити відповідальність (як фінансову, так і адміністративну) керівника за кожним центром, що буде залежати від організаційної структури підприємства [1].

4. Проаналізувати вибір управлінської класифікації витрат і ступеня її деталізації. Для оперативного визначення собівартості органічної продукції рослинництва рекомендується використовувати методичний підхід, покладений в основу статистичної форми № 50 с.-г. та, відповідно, застосовувати такі статті витрат як в натуральних показниках, так і в грошовому виразі: оплата праці (пряма та непряма); відрахування на соціальні заходи; насіння органічне (садивний матеріал); насіння неорганічне; добрива органічні; добрива неорганічні; витрати теплоенергетичні; матеріали паливо-мастильні; амортизація; витрати з ремонту основних засобів; плата за орендоване майно чи майновий пай; плата за орендовані земельні ділянки чи частки (паї); оплата послуг, які виконані сторонніми підприємствами та організаціями; інші витрати; інші витрати органічні; витрати щодо побічної продукції (вираховуються); збутові витрати [1].

5. Затвердити ефективну систему звітності та розробити графік документообігу. Форми внутрішньої звітності складаються виходячи з того, яка інформація більше цікавить керівництво – до прикладу щотижневий/щомісячний звіт про витрати з розмежуванням всіх статей на постійні та змінні і доходи.

6. Визначити підсистему управлінського обліку для калькуляції собівартості органічної продукції.

Невід'ємною передумовою застосування прогресивних методів обліку витрат органічних підприємств також є комп'ютеризація, яка дає змогу суттєво прискорити швидкість здійснення зворотного зв'язку, тобто це система звітності в режимі реального часу. Вона розширює можливості оброблення отриманої в системі бухгалтерського обліку інформації з метою прогнозування, ефективного контролю за витратами, прийняття управлінських рішень, комплексного оцінювання та аналізу витрат. За відсутності належного рівня

технічного забезпечення важко отримати необхідні практичні результати від застосування новітніх методів обліку витрат [3, с.38].

Отже, запропонована методика ведення обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах з виробництвом органічної сільськогосподарської продукції надасть можливість оперативно збирати, систематизувати та здійснювати достовірний аналіз інформації щодо витрат, доходів й ефективності діяльності за різними напрямками виробництва і формування показників фінансової звітності. Це дозволить оцінити прибутковість органічного виробництва і буде сприяти контролю діяльності суб'єкта господарювання. Фінансові показники доповнять статистичну звітність та допоможуть здійснити порівняльну оцінку діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Дідух Д.М. Організація бухгалтерського обліку органічного виробництва як інноваційного напрямку розвитку сільського господарства. *Органічне виробництво і продовольча безпека: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся 2013. С. 219-222.*
2. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2010. 440 с.
3. Markevich L. Specificity of organic production in Ukraine and its influence on the formation of related costs. *Green, Blue & Digital Economy Journal*. 2022. Vol.3 №1. P. 34-39.

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Валерій МИКИТЮК

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Олена ЯРМОЛЮК

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Повномасштабне вторгнення росії вкрай негативно вплинуло на економіку України в цілому та аграрний сектор зокрема. Підприємства, що опинились в зоні бойових дій, змушені були евакуюватись у більш безпечні регіони України та перейти на дистанційну або надомну роботу. У цій ситуації абсолютно безпорадною виявилась сфера агровиробництва, адже діяльність агробізнесу прив'язана до конкретного місця розташування та використовуваних земельних угідь. Окрім того, внаслідок порушення

логістичних зв'язків виникла ціла низка проблем, пов'язаних із постачанням сировинно-ресурсної бази для виробництва продукції рослинництва та тваринництва (запасних частин, добрив, пального, аграрної техніки), ускладненням процесу реалізації виготовленої продукції, перериванням грошових потоків через обмеження у валютних операціях та неможливість нормального функціонування банківських систем. Паралельно спостерігається дефіцит робочої сили, оскільки значна частина населення або була переміщена із зони бойових дій, або ж мобілізована. Вищевказані проблеми призвели до значних втрат на підприємствах аграрного бізнесу.

За даними, опублікованими Міністерством аграрної політики та продовольства України, непрямі збитки, завдані агресором агровиробникам, за попередніми оцінками становлять понад 35 млрд. дол. США, пряма шкода від російського вторгнення сягнула 4 млрд. дол. США [1]. Для підтримки аграріїв держава ухвалила низку змін у податковому законодавстві, спрямованих на послаблення податкового тиску та розвиток агросфери під час воєнного стану. З огляду на це, розглянемо більш детально, яким чином змінились підходи до оподаткування виробників сільськогосподарської продукції та які можливі наслідки вони матимуть для підтримки агробізнесу.

Результати дослідження. Сфера агровиробництва неодмінно пов'язана із використанням сільськогосподарських угідь, як для вирощування продукції рослинництва, так й тваринництва. Тому агробізнес, перебуваючи на загальній системі оподаткування, є вагомим платником плати за землю, що справляється у вигляді земельного податку та орендної плати за земельні ділянки (паї). Унеможливлення використання в господарській діяльності окупованих земель, а також земель, на яких ведуться / велися бойові дії, вплинуло на прийняття рішення щодо запровадження «податкових канікул» у частині нарахування та сплати плати за землю та загального мінімального податкового зобов'язання за використовуваними земельні ділянки терміном з 01 березня 2022 року до 31 грудня того року, у якому припиниться дія воєнного стану. Кабінет Міністрів України самостійно затверджує перелік територій, що підпадають під дію Закону України від 15.03.2022 р. №2120-IX [3] та звільняються від сплати податку на землю. Станом на 10 листопада 2022 року до територій, на яких ведуться / велися бойові дії або які є тимчасово окупованими, зараховано 331 громаду Донецької, Харківської, Дніпропетровської, Луганської, Запорізької, Херсонської, Миколаївської, Сумської, Чернігівської областей. У зв'язку з активними бойовими діями перелік зазначених територій постійно оновлюється, тому виникає ризик неправомірної несплати податку на землю деякими аграрними підприємствами.

За аналітичними розрахунками в результаті скасування плати за землю місцеві бюджети недоотримали 5,3 млрд. грн. [3]. На 4,9 млрд. грн. зменшились надходження й від інших місцевих податків і зборів, зокрема, через скасування сплати податку на зруйноване нерухоме майно житлової та нежитлової нерухомості, а також майно, що розміщується у зонах бойових дій та окупованих територіях (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка податкових надходжень за січень – вересень 2021 / 2022 рр.
Джерело: [3].

Суттєвим кроком для підтримки малого та середнього бізнесу стало запровадження додаткової групи єдиного податку (III групи зі ставкою 2% від одержаного доходу) для фізичних та юридичних осіб, обсяг доходу яких за попередній рік не перевищував 10 млрд. грн. Зазначимо, що до платників цієї категорії єдиного податку не застосовуються обмеження щодо кількості найманих працівників, платники звільняються від сплати податку на додану вартість (оскільки попередня реєстрація платником ПДВ призупиняється на період перебування у цій групі), сплата єдиного податку здійснюється щомісячно авансовими платежами за результатами підсумків попереднього місяця.

Таким чином, суб'єкти аграрної сфери, які належали до 4 або 3 групи платників єдиного податку (зі ставкою 3 та 5%), або ж перебували на загальній системі оподаткування та сплачували податок на прибуток, одержали право на період дії воєнного стану бути платниками єдиного податку 3 групи на пільгових умовах (зі ставкою 2%), не дотримуючись при цьому обмежень, притаманних іншим групам платників єдиного податку, а саме – у частині відповідності показника розміру частки сільськогосподарського товаровиробництва у 75 % і більше, кількості найманих працівників та розмірів доходів, що діють для 1-3 груп платників єдиного податку.

Проте навіть за таких спрощених умов оподаткування не усі підприємства, що перейшли на зазначену пільгову групу єдиного податку із загальної системи, змогли скористатись по-справжньому великими податковими знижками. Це пов'язано із об'єктом оподаткування обраної спрощеної системи, який, на відміну від податку на прибуток, включає увесь одержаний дохід без вирахування понесених витрат на виробництво аграрної продукції. Саме тому

підприємство або фізична особа - підприємець, що перебуває на загальній системі оподаткування, маючи рентабельність 10%, сплачує до бюджету лише 1,8% від її доходів (за умови сплати податку на прибуток за ставкою 18%). Якщо аграрне підприємство має значно вищу рентабельність, наприклад 20%, тоді співвідношення податку на прибуток до одержаних доходів буде 3,6% [4]. Отже, введена спрощена система оподаткування залишається вигідною лише для високорентабельних аграрних товаровиробників, які сплачуватимуть лиш 2% від доходу замість значно більшої суми податку на прибуток та податку на додану вартість.

За офіційною інформацією Державної податкової служби за квітень-жовтень 2022 року на пільговий режим оподаткування перейшли 3,6% усіх підприємств України (або 50,8 тис. юридичних осіб), які сплатили понад 4,6 млрд. грн. податку до бюджету (рис. 2).

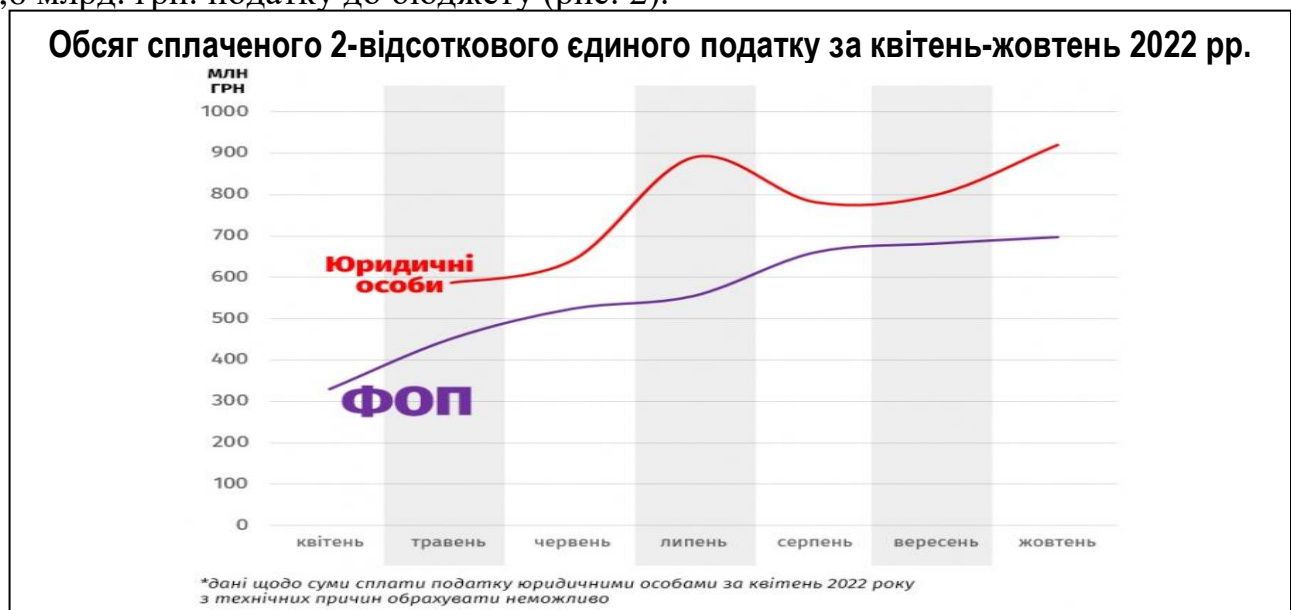

Рис. 2. Динаміка податкових надходжень від пільгового єдиного податку у квітні – жовтні 2022 рр.

Джерело: [4].

Значно активнішими у переході на пільгову групу платників єдиного податку були фізичні особи-підприємці. Правом переходу скористалось 252 тис. підприємців, які скоротили обсяги оподаткування своїх доходів на 3% або 1%, в залежності від того, чи були вони зареєстровані платниками податку на додану вартість, чи ні (у разі попереднього перебування на 3 групі платників єдиного податку). Фізичні особи-підприємці в умовах воєнного стану сплатили до місцевих бюджетів майже 3,9 млрд. грн. [4].

Таким чином, з моменту запровадження додаткової групи єдиного податку відбулось збільшення як кількості платників єдиного податку, так й податкових надходжень від них (рис. 3).

Однак в умовах війни не всі платники єдиного податку прагнули скористатись податковими канікулами. Наприклад, фізичні особи-підприємці першої групи, які сплачували єдиний податок на добровільних засадах, у січні-жовтні 2022 року переказали до бюджету на 88,5 млн грн (або на 35%) більше,

ніж за аналогічні місяці 2021 року. В сукупності підприємці першої та другої груп за десять місяців до місцевих бюджетів перерахували 4,8 млрд. грн. [4].

Рис. 3. Динаміка податкових надходжень від єдиного податку за січень-вересень 2021 / 2022 рр.

Джерело: [3].

Таким чином, загальна сума надходжень єдиного податку до місцевих бюджетів зросла на 1,5 млрд. грн. у порівнянні з аналогічними показниками за січень-вересень 2021 року (рис. 1).

Зазначимо, що в Україні спостерігається також зростання надходжень від єдиного соціального внеску, хоча від обов'язку сплати внеску «за себе» були звільнені усі платники єдиного податку - фізичні особи-підприємці та члени фермерських господарств [5].

Аналогічна ситуація відбувається із податком з доходів фізичних осіб: надходження від його сплати у порівнянні з січнем-вереснем 2021 року зросли на 38 млрд. грн. (рис. 1). Зростання надходжень податку з доходів фізичних осіб до бюджету країни зумовлені як підвищенням розміру мінімальної заробітної плати, так і значним зростанням грошових виплат військовослужбовцям, кількість яких також була збільшена за рахунок мобілізованих громадян.

Поруч із податком на доходи фізичних осіб зберігає свої темпи зростання податок на додану вартість (за винятком ПДВ із ввезених товарів). Слід відмітити, що для цього податку були також введені певні зміни. Зокрема, із переліку об'єктів оподаткування було виключено операції, пов'язані із постачанням сільськогосподарської та іншої продукції/товарів підприємствами агробізнесу на користь Збройних Сил України, територіальної оборони, інших військових формувань тощо. Введено й окрему норму, що дозволяє без зареєстрованих податкових накладних формувати податковий кредит із ПДВ (за умови їх реєстрації протягом 6 місяців після завершення дії правового режиму воєнного стану).

Висновки. Запровадження податкових пільг та звільнення від оподаткування окремих операцій є важливим кроком для підтримки сфери агробізнесу та економіки України в цілому. На сьогодні держава, недоотримуючи значної кількості надходжень до бюджету, прагне підтримати бізнес, надаючи можливість працювати агровиробникам у надскладних умовах, адже релокацію у цій сфері господарювання в принципі здійснити неможливо. У свою чергу, платники податків, розуміючи потребу держави у податкових надходженнях для фінансування сектору безпеки й оборони, формування соціальних виплат та розвитку громад, залишаються вірними своїй громадянській позиції та роблять усе можливе, щоб залишати сплату податків та зборів собі за пріоритет.

Список використаних джерел

1. Непрямі збитки від війни в агросекторі становлять понад 35 млрд доларів. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/nepryami-zbitki-vid-vijni-v-agrosektori-stanovlyat-ponad-35-mlrd-dolariv>.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. №2120-IX. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html>.
3. Онищук І. Аналіз виконання державного та місцевих бюджетів за 9 місяців 2022 року. *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/15748>
4. Вінокуров Я. Для пільг війна скінчилася. Держава повертає бізнесу мирні правила оподаткування. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/12/1/694463/>
5. Семенова М., Фогель В. Податкові та митні пільги воєнного часу для бізнесу. *LIGA: ZAKON*. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210884_podatkov-ta-mitn-plgi-vonnogo-chasu-dlya-bznesu.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Юлія МОРОЗ

д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського
обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

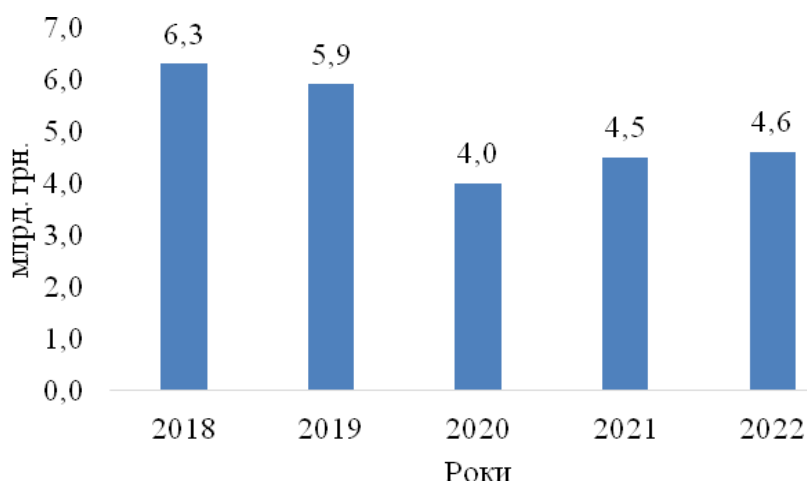
Вступ. Аграрний сектор є опорною точкою розвитку економіки України. Однією із слабких сторін нарощування його потенціалу є низький рівень державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Особливо цей вид фінансування аграрного бізнесу є актуальним сьогодні, в умовах російської

військової агресії, коли сільськогосподарські підприємства зазнали значних збитків і від їх виживання залежить продовольча безпека не лише України, але і світу.

Основою для прийняття рішень щодо спрямування обсягів державної підтримки суб'єктам господарювання, контролю правомірності та оцінки ефективності її використання є інформаційні ресурси бухгалтерського обліку та звітності.

Питання державної підтримки аграрного сектору економіки протягом тривалого терміну знаходяться в центрі уваги науковців-економістів. Облікові аспекти державної підтримки сільськогосподарських підприємств досліджували: Л. Гуцаленко [1], В. Жук [7], Н. Здирко [1; 3], В. Метелиця [6], О. Пономаренко [10], Н. Канцедал [10] та інші. Однак, постійні зміни в механізмах і напрямках державної підтримки потребують перманентного перегляду підходів до її відображення в обліковій системі.

Результати дослідження. Проведені дослідження переконливо свідчать, що українське сільське господарство має низький рівень державної підтримки. Динаміка її обсягів відображена на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка обсягів державної підтримки сільського господарства України протягом 2018 – 2022 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Законів України «Про Державний бюджет» за відповідні роки.

За даними Звіту щодо отримувачів державної підтримки в галузі АПК в 2021 р. було фактично профінансовано 11257 підприємств на суму 4662,4 млн грн., що на 15 % більше ніж в 2020 році [2]. Незважаючи на це, рівень державної підтримки сільського господарства в Україні є вкрай низьким. Напрями та обсяги державної підтримки сільського господарства в Україні в 2021 році наведено в табл. 1.

До інших видів державної підтримки належить підтримка виробників картоплі; товаровиробників, які використовують меліоровані землі; підтримка сімейних фермерських господарств. Однак суми такої підтримки критично низькі, а кількість її отримувачів – мала.

**Напрями та обсяги державної підтримки
сільського господарства в Україні в 2021 році**

Напрямок підтримки	Отримані кошти		Кількість отримувачів
	обсяг, млн грн	%	
Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції	1609,6	34,5	707
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів	1200	25,7	4434
Фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства, всього	512,2	11,0	292
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	120,8	2,6	1258
Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва	991,4	21,3	5533
Інші види фінансової підтримки	228,4	4,9	5765
<i>Разом фінансової підтримки</i>	4662,4	100,0	11198
Фінансова підтримка в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь, грн коп	112,86		

Джерело: Складено автором за даними [2; 9].

За проведеними розрахунками, держава виділяла в 2021 р. 112 грн 86 коп фінансової підтримки на 1 га сільськогосподарських угідь.

В дослідженнях Міністерства аграрної політики та Київської школи економіки державна підтримка аграрного сектору розглядається ширше, а саме виділяються: пряма бюджетна підтримка у вигляді субсидій та дотацій; податкові пільги; державне втручання в ціноутворення (наприклад, через обмеження експорту або імпорту). За проведеними фахівцями розрахунками, починаючи з 1998 року, основним джерелом державної підтримки сільського господарства в Україні є податкові пільги (сьогодні це застосування спрощеної системи оподаткування, а до 2017 р. діяв спеціальний режим оподаткування ПДВ). Друге місце посідає цінова підтримка через втручання в ціноутворення. На третьому місці - пряма та непряма бюджетна підтримка. Загалом, сукупна державна підтримка за 2021 р. оцінена в 19,3 млрд грн [8].

Програми державної підтримки сільського господарства в 2022 р. в більшій мірі стосувалися малих та середніх фермерських господарств. Була започаткована виплата на гектар оброблювальних сільськогосподарських угідь (на сьогодні верифіковано заявки на близько 1 млрд грн) та за утримання корів. Крім того, йде прийом заявок на безкоштовне отримання рукавів для тимчасового зберігання врожаю. З позитивних аспектів є те, що в Україні запрацював Державний аграрний реєстр, в якому може зареєструватися для отримання державної допомоги будь-який виробник сільськогосподарської продукції, що значно прискорює вирішення організаційних питань.

На жаль, внаслідок воєнного стану й жорстких обмежень, на аграрний сектор економіки в державному бюджеті на 2023 рік кошти не закладено. Натомість держава пропонує сільськогосподарським товаровиробникам інші

інструменти фінансування своєї діяльності: гранти, кредити та компенсації. Зокрема, планується грант на суму 1,35 млрд грн для садівничих та тепличних господарств, виділення коштів в сумі 20 млрд грн для подальшої роботи державної програми доступних кредитів “5-7-9”, впровадження окремої аграрної підтримки для українських підприємств через субсидії та кредитування [5].

Замість державних програм підтримки аграрного сектору України уряд пропонує прирівняти до них грантову допомогу від міжнародних організацій. Для того, щоб узаконити кошти донорів на потреби аграрного сектору, депутатським корпусом запропоновано ухвалити законопроект № 8025, який спрямовано на визначення спеціальних механізмів державної підтримки сільського господарства в умовах військового стану. Передбачено такі основні напрями державної підтримки: капітальне будівництво експортної інфраструктури (субсидуванню частини плати і процентів за кредитами); оновлення парку зерновозів, зернових контейнерів, обладнання з навантаження та розвантаження; страхування об'єктів зберігання або переробки сільськогосподарської продукції від ризиків у виді бойових та воєнних дій [12].

Стрімкі зміни у механізмах надання державної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам призводять до необхідності змінювати методичні підходи до її обліку. Ключове питання, яке вимагає врегулювання – забезпечення відповідності облікової методології відображення надходження і використання коштів державної підтримки аграрних підприємств економічному змісту цих господарських операцій та функціональній ролі, яку відіграють ці кошти для господарюючих суб'єктів.

Основними нормативними документами, що регулюють облік коштів державної фінансової підтримки є: План рахунків бухгалтерського обліку [4], Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» (в частині визнання доходів від отриманого цільового фінансування), Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу», Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство» (в частині обліку державних грантів), Методичні рекомендації з відображення в бухгалтерському обліку коштів державної фінансової підтримки підприємств АПК [7] (побудовані на положеннях нормативних документів ще до 2006 р., значна частина яких втратила чинність).

Очевидно, що за своєю економічною сутністю кошти державної фінансової підтримки є цільовим фінансуванням, оскільки мають цільове призначення, наприклад для компенсації відсотків за кредит, придбання сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва тощо. Тому їх відображення в бухгалтерському обліку на рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» не викликає дискусій серед науковців та практиків. Варто зазначити, що цей рахунок за своєю суттю є транзитним та, в більшій мірі, слугує для формування інформації про рух коштів державної підтримки – за кредитом відбувається відображення надходження сум цільового фінансування, за дебетом – їх використання.

В наукових дослідженнях полеміка переважно ведеться в напрямі виділення та деталізації аналітичних рахунків. Для забезпечення ефективності прийняття управлінських рішень щодо отримання і використання коштів державної фінансової підтримки, аграрні підприємства повинні застосовувати якісні моделі аналітичного обліку. На нашу думку, аналітичні розрізи інформації щодо цільового державного фінансування необхідно будувати за:

- видами сільськогосподарської діяльності підприємства: рослинництво (вирощування однорічних і дворічних культур; вирощування багаторічних культур; відтворення рослин); тваринництво (за видами); інше (змішане сільське господарство; допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність);

- призначенням коштів цільового фінансування у відповідності до існуючих програм державної підтримки, наприклад: підтримка розвитку тваринництва і переробки сільгосппродукції; підтримка розвитку фермерських господарств; часткова компенсація вартості сільгосптехніки і обладнання вітчизняного виробництва; підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів; підтримка розвитку садівництва, виноградарства й хмелярства; підтримка страхування сільськогосподарської продукції; відшкодування втрат від пошкодження посівів сільськогосподарських культур внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру; підтримка сільгоспвиробників, що використовують меліоровані землі, й організацій водокористувачів; підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції; підтримка виробників картоплі; підтримка сільгоспвиробників шляхом виділення бюджетних субсидій із розрахунку на одиницю оброблюваних угідь [11];

- джерелами надходження коштів цільового фінансування: фінансування з державного бюджету; фінансування з місцевих бюджетів за їх видами (обласних, районних, місцевого самоврядування (територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст, об'єднаних територіальних громад);

- видами бюджетних трансфертів: субсидії (наприклад, субсидія на одиницю оброблювальних угідь); дотації (наприклад, спеціальна бюджетна дотація за наявність бджолосім'ї); капітальні трансферти (наприклад, кошти на придбання необоротних активів).

Ведення багатовимірного та багаторівневого аналітичного обліку за різними рівнями інформації не викликає труднощів в умовах автоматизації облікового процесу.

Дискусійним, на нашу думку, є питання відображення в бухгалтерському обліку використання коштів цільового фінансування. За діючою методикою, викладеною в НП(С)БО 15, списання сум цільового фінансування з балансу підприємства відбувається з одночасним визнанням доходу. В системі обліку ця господарська операція відображається за допомогою бухгалтерського проведення: дебет рахунку 48 кредит рахунків 71 або 74 (в залежності від призначення коштів цільового фінансування, відповідно для покриття поточних витрат підприємств або компенсації капітальних витрат). Вважаємо, що цільове фінансування нелогічно визнавати доходом, а варто відображати у складі

власного капіталу на рахунку 42 «Додатковий капітал» або 43 «Резервний капітал».

Крім того, необхідно переглянути структуру пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) в частині відображення коштів цільового фінансування. Рахунок 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» за Планом рахунків бухгалтерського обліку належить до складу 4 класу «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», рахунки якого призначені для узагальнення інформації про стан і рух коштів різновидів власного капіталу [4]. Натомість у Балансі (Звіті про фінансовий стан) інформація з цього рахунку включена до розділу II пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання і забезпечення», чим порушено логіку економічного змісту цільового фінансування. Такі зміни матимуть велике значення під час використання інформації фінансової звітності в процесі аналітичних досліджень підприємства.

Висновки. Розвиток аграрного сектору економіки вимагає від держави посилення підтримки сільськогосподарських товаровиробників. При цьому, важливо використовувати світовий та, зокрема, європейський досвід. На нашу думку, розвитку потребує залучення грантових коштів з світових та європейських фондів, підвищення обізнаності суб'єктів господарювання щодо таких можливостей та організація освітніх заходів для написання і подання грантових заявок. Інформаційну підтримку процесу отримання державного фінансування через різні інструменти та його використання повинен виконувати бухгалтерський облік. З метою формування якісних облікових даних щодо цільового фінансування аграрного сектору з бюджету, необхідно узгодити між собою методика бухгалтерського обліку з економічним змістом господарських операцій щодо державного фінансування.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко Л.В., Здирко Н.Г. Обліково-контрольне забезпечення прямої державної підтримки фермерських господарств: монографія. Вінниця : ВНАУ, 2014. 190 с.
2. Звіт щодо отримувачів державної підтримки в галузі АПК в 2021 р. URL.: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka/zvit-shchodo-otrimuvachiv-derzhavnoyi-pidtrimki-v-galuzi-apk>
3. Здирко Н.Г. Облік державної підтримки сільськогосподарських підприємств за міжнародними стандартами. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 5. 2015. С. 999 – 1003.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.
5. Кредити, компенсації, гранти: чим держава підтримає аграріїв у 2023 році. URL.: <https://landlord.ua/news/kredyty-kompensatsii-hranty-chym-derzhava-pidtrymaie-ahrariiv-u-2023-rotsi/>
6. Метелиця В. М. Облік і контроль бюджетного фінансування сільського господарства: дис... канд. екон. наук: 08.00.09. Національний аграрний ун-т. Київ, 2008. 249с.
7. Методичні вказівки щодо облікового забезпечення державної фінансової підтримки сільськогосподарськими товаровиробниками / За ред. В. М. Гаврилюка, В. М. Жука. *Облік і фінанси АПК*. 2006. № 4. С.4-42.
8. Огляд державної підтримки в АПК України. Міністерство Аграрної політики України, Київська школа економіки. URL.: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/10/State-support-review-20211009.pdf>

9. Офіційний веб-ресурс Державної служби статистики України. URL.: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Пономаренко О. Г., Канцедал Н. А. Цільове фінансування агробізнесу: аспекти бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7928>
11. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV
12. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо державної підтримки сільського господарства та експорту агропродукції під час воєнного стану від 13.09.2022 р. № 8025.
13. Угода про сільське господарство. URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_005#Text

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ВІТЧИЗНЯНОГО АГРАРНОГО ЕКСПОРТУ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Тетяна МУЛИК

к.е.н., доцент,

Вінницький національний аграрний університет

Важливим поступом з позицій поглиблення експортних відносин України, і зокрема стосовно аграрного експорту, стала Угода про її асоціацію до Європейського Союзу (ЄС), а також створення в межах даної Угоди Зони вільної торгівлі, а також набуття статусу кандидата у члени ЄС в червні цього року. Україна отримала ряд привілеїв після підписання та ратифікації цих документів, а саме: уніфікацію фітосанітарних та санітарних заходів, лібералізація торгівлі продовольчими товарами, що охоплює всі способи надання послуг, а також положення щодо інвестицій, охорони інтелектуальної власності, у т. ч. географічних зазначень, державних закупівель, правил конкуренції, сталого та гармонійного розвитку, поглиблення співробітництва у ветеринарній сфері та сільському господарстві в цілому, усунення та попередження нетарифних обмежень у торгівлі, зокрема технічних бар'єрів, стандартизації, метрології, акредитації та оцінки відповідності, тощо.

Таким чином починаючи з 2014 року, у географічній структурі зовнішньої торгівлі України відбулися докорінні зрушення (рис.1).

До цього близько чверті вітчизняного експорту товарів спрямовувалось до країн ЄС, близько третини – на ринки країн СНД, решта – до інших країн світу. Протягом 2014 – 2021 рр. цей розподіл змінився у сторону суттєвого зниження частки країн СНД і поступового збільшення часток ЄС та інших країн світу.

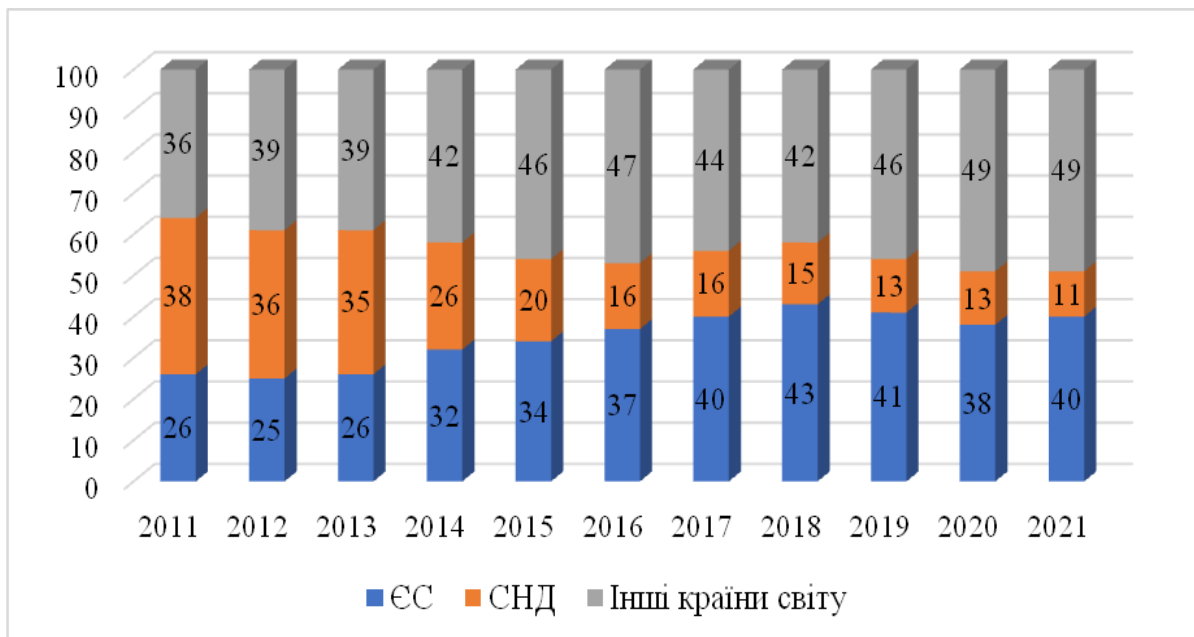

Рис. 1. Географічна структура товарного експорту України за трьома основними блоками країн – ЄС, СНД і решта країн світу у 2011 – 2021 рр., %

Джерело: побудовано авторами на основі (UNCTAD Stat. Merchandise trade matrix – exports of individual economies in thousands United States dollars, annual; Державна служба статистики України).

Отже, наразі ЄС є важливим торговельним партнером України. Це підтверджують дані, наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Основні торговельні партнери України в експорті товарів, 2021 рік

№ з/п	Назва країни	Експорт товарів, млн дол.	Темп зростання /зниження, 2021 р. до 2020 р., %	Питома вага країни у загальному обсязі експорту України, %
1	Країни ЄС (27)	26794,7	149,4	39,7
2	Китай	8003,6	112,7	11,8
3	Туреччина	4142,7	170,0	6,1
4	Індія	2494,4	126,5	3,7
5	Єгипет	1944,6	120,2	2,9
6	США	1622,3	164,9	2,4
7	Велика Британія	1083,2	162,4	1,6
	Республіка Молдова	864,2	127,2	1,3
8	Індонезія	809,9	110,1	1,2
9	Саудівська Аравія	768,6	106,9	1,1
10	Ізраїль	731,1	129,7	1,0

Джерело: Державна служба статистики України

З наведених даних видно, що лєвова часка торгівлі (39,7 %) припадає на країни ЄС. За даними експертів, останніми роками ЄС став головним торговельним партнером України на ринку аграрної продукції (34 % аграрного експорту України спрямовується до Європи). В структурному відношенні аграрного експорту переважають такі товари – зернові, олійні культури та олії [2].

Товарна структура експорту сільськогосподарської продукції з країнами ЄС (рис. 2) свідчить, що найбільше експортується продуктів рослинного походження (21,6 % – 2019 р., 18,1 % – 2020 р., 14,3% – 2021 р.) Серед них в 2021 р. найбільша частка припадає на зернові культури – 7,2 %, насіння і плоди олійних рослин – 5,5 %.

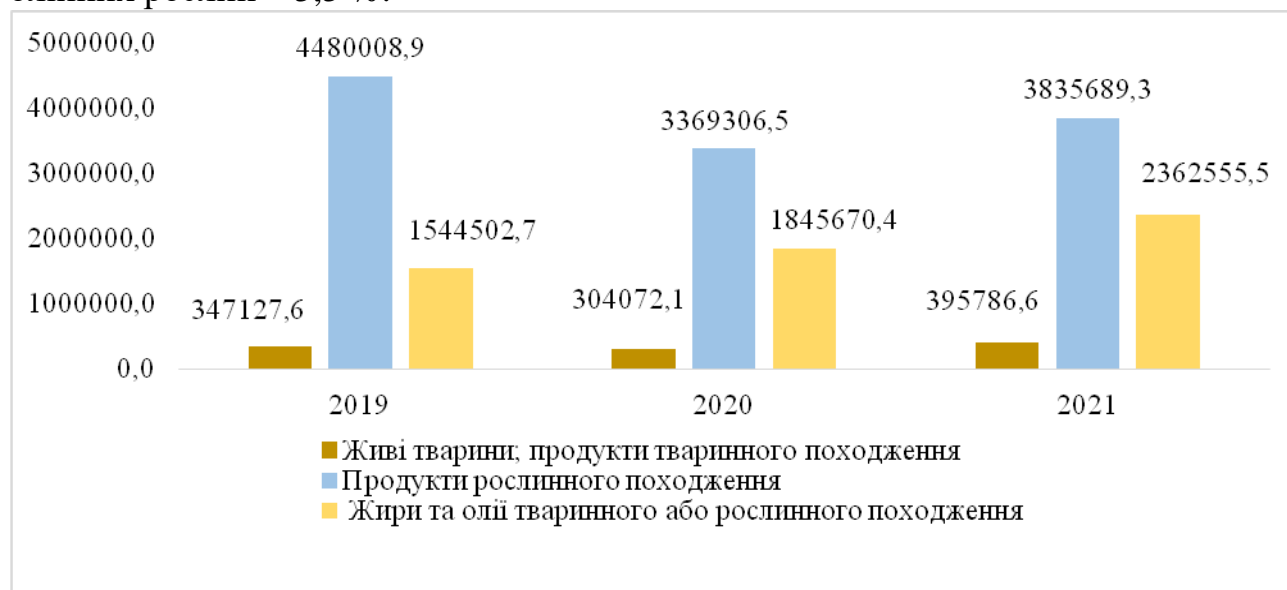

Рис. 2. Товарна структура експорту сільськогосподарської продукції з країнами ЄС, 2019-2021 р., тис дол США

Джерело: Державна служба статистики України

Товари – живі тварини; продукти тваринного походження – займають незначну частку в структурі експорту і коливаються в межах 1,7 % – 1,5 %. Жири та олії тваринного або рослинного походження займають дещо більшу питому вагу в структурі експорту і їх частка коливається в межах 7,5 % – 8,8 % [2].

На здійснення експортних та імпортних операцій систематично впливають різні фактори, які виникають чи мають місце в певний відрізок часу.

Нині суттєвий негативний вплив на обсяги експорту України спричиняють військові дії, що відбуваються в країні. В результаті повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої країни багато підприємств постраждало (деякі підприємства опинилися в окупації, звідки не можуть вивезти товари на підконтрольною Україною територію; а деякі виробничі потужності взагалі зруйновані).

Багато підприємств зіткнулися з низкою інших проблем. Війна відрізала Україну від моря, на яке припадало 60% експорту. За оцінками експертів, економічні втрати місячної блокади українських портів становили від 25 до 170 мільйонів доларів на день. Крім того, знищення логістичних хапів, кілометрові черги на кордонах, дефіцит паливно-мастильних матеріалів, ускладнили експорт вітчизняної продукції [3].

Проте останнім часом ситуація з вітчизняного експорту змінилась дещо на краще, оскільки було розблоковано порти, запрацювали зернові коридори, що дало можливість збільшити обсяги експорту.

Проведення аналітичної оцінки експорту аграрної продукції дає можливість визначити проблеми та напрямки розвитку експорту.

Хотілося б зупинитись на проблемах, що постали перед аграрним експортом з початком війни.

По перше, фізичне зменшення посівних площ (за статистичними даними майже на 25 % від обсягу сільськогосподарських угідь, що засівалися щорічно). Частиною означеної проблеми є крадіжки з окупованих територій України зерна росією зі спробами подальшого його продажу.

По друге, здорожчання практично всіх складових виробництва, призвело до розбалансування внутрішнього ринку через відсутність повноцінного механізму експорту й імпорту продукції.

По третє, подорожчання логістики та руйнування інфраструктури логістичних центрів (портових терміналів, елеваторів). На прикладі зернових можна відмітити, що логістичні витрати на тонну зерна зросли майже в 5 разів в порівнянні із довоєнним часом через відсутність експорту продукції. Це в кінцевому результаті призводить до зростання на світових ринках, ціни вітчизняної продукції [4].

Пріоритетні напрями нарощування експорту можуть бути наступні [3; 4; 5]:

- подолання сировинної спрямованості вітчизняного аграрного експорту, збільшення в його структурі частки продукції з високою доданою вартістю та зменшення галузевого дисбалансу експорту продовольства; посилення інтеграції вітчизняного АПК у світовий аграрний ринок, протидія існуючим інституційним бар'єрам експорту продовольства та диверсифікація цільових експортних аграрних ринків;

- гармонізація вітчизняних стандартів гарантування якості та безпеки продовольства з міжнародними вимогами, удосконалення національної системи сертифікації продуктів харчування, наближення норм виробничо-технологічних процесів в АПК до передових світових практик;

- формування послідовної політики покращення іміджевих характеристик вітчизняного АПК, активізація промоції аграрної продукції на світових аграрних ринках, позиціонування України як надійного світового експортера якісного та безпечного продовольства;

- розбудова мережі об'єктів логістично-інфраструктурної підтримки експортної діяльності суб'єктів господарювання АПК, підвищення ефективності функціонування системи аграрної логістики, диверсифікація каналів транспортування продукції на зовнішні ринки;

- формування системи соціально-економічних мотиваційних механізмів і стимулів щодо становлення та розвитку горизонтально-вертикальних кооперативних структур в АПК.

Отже, експорт вітчизняної аграрної продукції виступає вагомим джерелом надходження валютної виручки та знаряддям макроекономічної стабілізації економіки. Динаміка експортних операцій переконливо свідчить про поглиблення економічних відносин України та зміцнення позицій аграрної продукції вітчизняного виробництва на міжнародних ринках. Ситуація суттєво

змінилась із початком війни в Україні. Це суттєве зменшення обсягів експорту, знищення посівних площ, окупація, мінування полів, подорожчання всіх складових виробництва, руйнування інфраструктури і логістики тощо.

Вважаємо, що зазначені напрями, щодо нарощення обсягів експорту будуть сприяти збільшенню експорту сільськогосподарської продукції та зміцнюватимуть експортний потенціал сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

1. UNCTAD Stat. Merchandise trade matrix – exports of individual economies in thousands United States dollars, annual. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.
2. Державна служба статистики: офіційна сторінка. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Експорт з України під час війни: як змінилась структура постачань української продукції за кордон. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/24/692959/>
4. Трофімцева О. Війна показала важливість агросектору. Як узяти нові висоти? 2022. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/839762.html>.
5. Стратегічні орієнтири поглиблення торговельно-економічних відносин України з країнами Європейського Союзу в умовах угоди про асоціацію. 2021. URL: https://fru.ua/images/doc/analytics/2021/NDR_Ukr-EU.pdf [in Ukrainian].

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ФАКТІВ ПРИХОВУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ОПОДАТКУВАННЯ ЧЕРЕЗ ВИЯВЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ, ФОРМ І СПОСОБІВ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Микола НАГІРНЯК

аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

Вступ. Однією з головних причин існування фактів приховування об'єктів оподаткування, або ухилення від сплати податків, є наявність корупції на різних рівнях влади.

З метою боротьби з корупцією в державі необхідно сформувавши прозорі відносини між платниками податків та владою, адже саме це дасть можливість підвищити рівень довіри населення до держави, а також позбавить суб'єктів економічних відносин спонукаючих факторів для порушення податкового законодавства.

Водночас, слід відмітити, що лише у випадку, коли громадськість здійснює постійний нагляд за діяльністю державних службовців, які наділені владними повноваженнями, а також контроль прозорості функціонування бізнес-

структур, виникає можливість розвитку державних і громадських професійних інститутів задля здійснення активної боротьби й попередження фактів приховування об'єктів оподаткування через виявлення механізмів, форм і способів ухилення від сплати податків.

Результати дослідження. Податковим надходженням належить найбільша частка в доходах державного бюджету. Так, у структурі доходів зведеного бюджету України за 2021 рік частка податкових надходжень складає 87,5 % (рис. 1).

Структура доходів Зведеного бюджету України у 2021 році *Consolidated budget of Ukraine revenue structure in 2021*

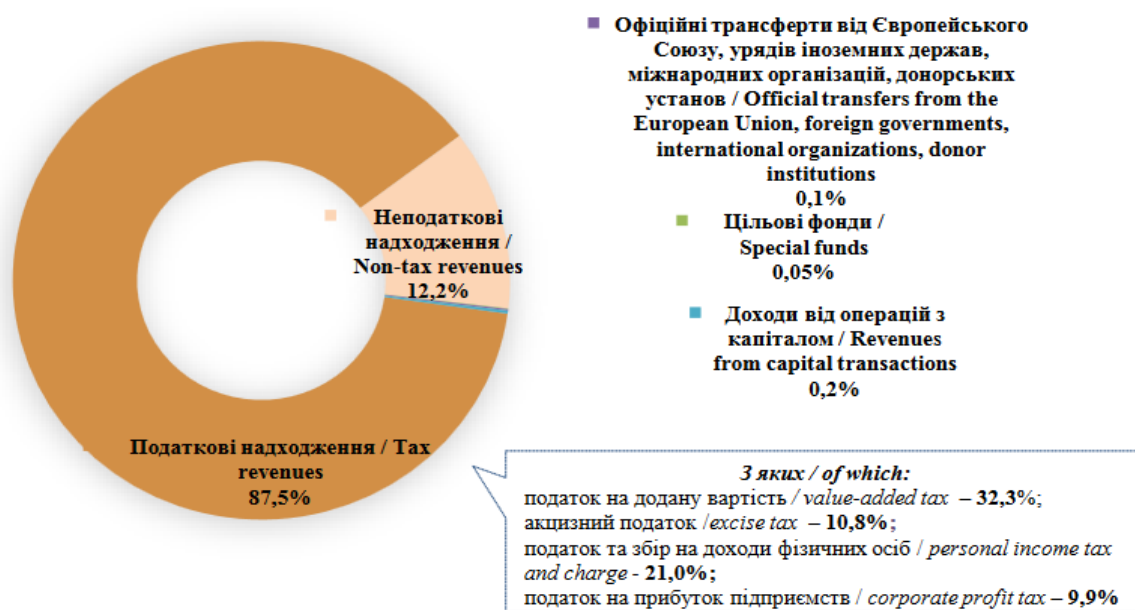

Рис. 1. Частка податкових надходжень у структурі доходів зведеного бюджету України за 2021 рік

Джерело: статистичні дані Міністерства фінансів України [1]

За січень-лютий 2022 року загальна сума доходів зведеного бюджету України становила 271,3 млрд грн, що на 77,4 млрд грн, або на 39,9 відсотка більше, ніж за аналогічний період 2021 року [2]. При цьому питома вага податкових надходжень у загальному обсязі надходжень до зведеного бюджету України складала 84,6 відсотка, неподаткових надходжень – 13,8 відсотка.

Найбільша питома вага серед надходжень у загальному обсязі доходів зведеного бюджету України належить таким податкам і зборам:

- податок на додану вартість – 35,9 відсотка;
- податок та збір на доходи фізичних осіб – 21,9 відсотка;
- акцизний податок – 7,4 відсотка;
- прибуток НБУ – 6,9 відсотка;
- місцеві податки та збори – 6,7 відсотка;
- рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення – 5,6 відсотка;
- власні надходження бюджетних установ – 3,9 відсотка.

Умисне ухилення від сплати податків та зборів, яке вчиняється службовою особою, підприємцем – будь якою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, згідно Кримінального кодексу України [3], призводить до кримінальної відповідальності, якщо наслідком таких діянь є фактичне ненадходження коштів до бюджетів чи державних цільових фондів.

Таким чином, увага до об'єктів оподаткування завжди є підвищеною, а попередження фактів їх приховування слід здійснювати через виявлення механізмів, форм і способів ухилення від сплати податків.

Відповідно до чинного законодавства [4], ознаки шахрайства з уникненням від сплати податків визначаються податковими органами, які складають акт податкової перевірки, де вказується про порушення податкового законодавства, види й розмір несплачених податків, механізми несплати, а також в обов'язковому порядку надаються документальні підтвердження вчинення податкового правопорушення з обов'язковим визначенням посадових осіб платника, які є відповідальними за несплату податків.

Схеми з ухилення від сплати податків нерозривно пов'язані з існуванням поняття тіньової економіки та корупцією. Офшорні компанії, конвертаційні центри, контрабанда, контрафакти, податкові ями, різноманітні схеми з фізичними особами-підприємцями – все це механізми приховування об'єктів оподаткування, їх характеристику представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Механізми приховування об'єктів оподаткування та їх характеристика

Вид	Характеристика
Офшорні компанії	інструмент, який не є офіційно забороненим законодавством, і який використовують бізнеси в усьому світі. Але вони можуть і стати платформою для очевидного ухилення від сплати податків. Наприклад, компанія одного з українських олігархів хоче збути за кордон труби з ринковою ціною в 100 мільйонів доларів. Вона продає їх з України до своєї офшорної компанії за заниженою ціною в 10 мільйонів доларів і платить з них податок в Україні, а потім продає ці ж труби з офшору іншій компанії вже за 90 мільйонів доларів і платять невеличкий податок з цієї суми в офшорах, замість того, щоб сплачувати доволі великий податок зі 100 мільйонів доларів в Україні
Конвертаційні центри	фіктивні фірми, які «відмивають гроші» чи допомагають ухилитися від сплати податків
Контрабанда	незаконне переміщення через державний кордон товарів і як наслідок, несплата податків
Контрафакт	неzareєстроване, підпільне виробництво - алкоголю і тютюнових товарів, сільськогосподарських культур, тощо
Податкова яма	суб'єкт господарської діяльності (підприємство, фірма), який використовують інші платники податків не з комерційною метою (купив-продав'), а для одержання «податкової вигоди».
Схеми з ФОП	багатьом з вас може бути відомо, коли працівника наймають як фізичну-особу підприємця, що заключає контракт з надання певних послуг компанії, і тим самим чином компанія платить менше податків

Джерело: узагальнено автором за [5]

Попередження фактів приховування об'єктів оподаткування також може відбуватися шляхом розуміння та розкриття форм та способів ухилення від сплати податків.

Форми і способи ухилення від сплати податків:

1) заниження та приховування об'єктів, бази оподаткування і сум податків:

- приховування об'єктів оподаткування;
- умисне неправильне обчислення бази оподаткування;
- свідоме заниження законодавчо встановлених ставок податків;
- свідоме заниження сум податків, що підлягають сплаті в бюджет;
- нелегальне використання податкових пільг;

2) фальсифікація податкового обліку і звітності:

- ведення податкового обліку з порушенням чинного законодавства;
- ведення подвійної («чорно-білої») бухгалтерії;
- перекручування в обліковій документації;
- неподання податкової звітності;
- фальсифікація та шахрайство з первинними документами;
- використання в обліку підроблених документів;
- передання в особисте користування активів з відображенням їх на позабалансових рахунках.

Зважаючи на вагомий вплив податків на формування бюджету країни, високий рівень ухилення від їх сплати може завдати значних економічних збитків державі.

Висновки. Ухилення від сплати податків – це незаконні дії, за допомогою яких посадова особа або суб'єкт господарювання умисно уникають сплати податків та зборів, які визначені відповідно до податкового кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Податки є вагомим джерелом поповнення бюджету. На даному етапі розвитку системи оподаткування в Україні слід удосконалювати ефективність податкового законодавства, підвищуючи при цьому механізми податкового контролю.

Увага до об'єктів оподаткування завжди є підвищеною, а попередження фактів їх приховування слід здійснювати через виявлення механізмів, форм та способів ухилення від сплати податків.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник: «Бюджет України 2021» підготовлено відділом статистики державних фінансів Департаменту державного бюджету Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>
2. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за січень-лютий 2021-2022 років (відповідно до місячного звіту Державної казначейської служби України від 11.04.2022). URL: <https://mof.gov.ua>
3. Кримінальний кодекс України від 05 квіт 2001 р. № 2341. Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755. Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Ухилення від оподаткування. URL: <http://surl.li/ecjbp>.

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЖИТОМИРЩИНИ

Лариса НЕДІЛЬСЬКА

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту,
Поліський національний університет

Ірина АБРАМОВА

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту,
Поліський національний університет

Вступ. Рівень розвитку та фінансова спроможність територіальних громад визначним чином залежать від розвитку бізнесу у цих громадах. Малий, середній та великий бізнес стає рушієм соціальних, екологічних, економічних та політичних процесів місцевого рівня, ініціюючи їх, організовуючи та фінансуючи. Саме економічна активність місцевих бізнес-структур забезпечує належні надходження до бюджетів та слугує запорукою ефективного використання ресурсного потенціалу.

Результати дослідження. Місцевий розвиток – комплексне поняття, яке охоплює не лише соціальну, екологічну та економічну складову, а й тісно залежить від їх взаємодій та загального синергетичного впливу. У цьому контексті розвиток бізнесу на території місцевих громад слід оцінювати подвійно: як запоруку добробуту мешканців, так і результат комплексної взаємодії усіх складових сталого місцевого розвитку. Очевидно, що «розвиток територіальних громад формується в процесі продуктивної діяльності їх складових елементів і структур, розташованих у просторі громад і процесів, спрямованих на виробництво, розподіл і споживання продукції, товарів і послуг відповідно до потреб і цілей розвитку громад і регіону в цілому» [2]. Тому, розвиток бізнесу є наслідком привабливої ситуації в громаді та регіоні, сприятливих умов для функціонування та розширення, а також наявності потреб та можливостей зайнятості населення. Таким чином в оцінці процесів розвитку вагоме значення мають показники розміру громад, кількість населення, здорова конкуренція на ринку.

Натомість кожна бізнес-одиниця (підприємство чи фізична особа-підприємець) роблять свій вагомий внесок у розвиток регіону: забезпечують нарощення ВВП, формують робочі місця, сплачують податки та інші внески, які сприяють розвитку громади. У зв'язку з цим, оцінка розвитку бізнесу в територіальних громадах повинна включати такі показники, як кількість підприємств, обсяги доходів і, відповідно, видатків, які надалі сприятимуть формуванню позитивного іміджу громади, що приваблюватиме бізнес структури.

Загалом, в Україні донедавна (до початку повномасштабної війни з росією) прослідковувалася чітка тенденція зосередження суб'єктів малого та середнього бізнесу у кількох найбільш розвинутих областях та столиці. Така ситуація сприяла активному розвитку саме цих територій, які характеризувалися, передусім, високою фінансовою спроможністю та

самодостатністю. Житомирщина також відноситься до наближених до столиці регіонів, а чисельність населення в області здатне забезпечити активний розвиток саме малого та середнього бізнесу. Однак, навіть в межах області у різних районах і громадах спостерігаються різні процеси бізнес-активності – від надзвичайно стриманих і повільних до високоактивних.

Дані таблиці 1 презентують характеристики спроможності громад у районах області створювати та розвивати бізнес структури, а також показники, які відображають результати бізнес активності – сформовані доходи та здійснені видатки.

Таблиця 1

Показники ресурсного забезпечення та розвитку бізнесу територіальних громад Житомирщини у 2021 р. по нових районах

Район	Площа району, км ²	Чисельність населення громад району, ос.	Кількість суб'єктів господарювання, од.		Доходи загального фонду на 1-го мешканця (без трансфертів), грн.	Видатки загального фонду на 1-го мешканця, грн.
			підприємств	ФОП		
Бердичівський	3014,0	161462	742	5818	29484,4	47860,0
Житомирський	10508,2	618111	4740	25682	130640,2	191570,3
Коростенський	10892,2	258935	1063	7645	48526,4	73989,9
Новоград-Волинський	5237,3	169704	515	5040	39622,2	66803,5
Всього в області	29651,7	1208212	7060	44185	62068,3	95055,9

Джерело: сформовано за даними [1, 3].

Для досягнення порівнюваності показників і встановлення їх відповідності еталонним (плановим чи взірцевим) значенням необхідно здійснити процедуру нормування. При цьому, для обчислення часткових нормованих коефіцієнтів при визначенні рейтингу районів Житомирщини за рівнем розвитку бізнесу доцільно скористатись формулою:

$$k_{ij} = \frac{p_{ij}}{p_j^{\max}}$$

де k_{ij} – нормований коефіцієнт j -го показника для i -го району;

p_{ij} – фактичне значення j -го показника для i -го району;

$p_j^{\max}$ – еталонне (максимальне) значення j -го показника серед наведених районів.

Найбільш прийнятним способом рейтингового оцінювання у даному випадку є використання в якості інтегрального коефіцієнта середнього геометричного нормованих коефіцієнтів.

В результаті застосування зазначеного підходу до вихідних показників ресурсного забезпечення та розвитку бізнесу територіальних громад Житомирщини у 2021 р., отриману низку нормованих коефіцієнтів та сформовано інтегральні коефіцієнти кожного з районів області (табл. 2).

Нормовані коефіцієнти та інтегральний показник рейтингування районів Житомирщини за показниками розвитку бізнесу

Район	Площа	Чисельність населення громади	Кількість підприємств	Кількість ФОП	Доходи загального фонду на 1-го мешканця	Інтегральний показник	Місце в рейтингу
Бердичівський	0,28	0,261	0,157	0,227	0,226	0,225	4
Житомирський	0,96	1,000	1,000	1,000	1,000	0,993	1
Коростенський	1,00	0,419	0,224	0,298	0,371	0,401	2
Новоград-Волинський	0,48	0,275	0,109	0,196	0,303	0,243	3

Джерело: власні дослідження.

Рейтингування районів Житомирщини відображає значну перевагу Житомирського району у процесах розвитку бізнесу. Передусім, чисельна перевага суб'єктів господарювання, зокрема, ФОП району свідчать про переважаючу привабливість ведення бізнесу у Житомирському районі, що в результаті забезпечує значно кращу наповненість бюджетів (місцевого та державного), відповідне фінансове забезпечення поточних потреб та проєктів району і, як наслідок, призводить до кращого фінансування усіх складових місцевого розвитку. Удвічі гірші показники характеризують Коростенський район, а за ним ще подвійне погіршення презентують Новоград-Волинський та Бердичівський райони.

З метою об'єктивності та повноти результатів, рейтингова оцінка повинна базуватися на показниках, які достовірно та усебічно характеризують досліджуваний процес, однак постає проблема доступності необхідних показників та характеристик. Це питання має вирішуватись організовано на різних рівнях управління, щоб формувати подібні, порівнювані масиви даних і забезпечити різноманітні інформаційні потреби різних груп стейкхолдерів.

Висновки. Рейтингова оцінка рівня розвитку бізнесу в окремих регіонах чи територіальних громадах повинна здійснюватися з метою виявлення кращого досвіду та удосконалення фактичних характеристик досліджуваних об'єктів. В межах районів Житомирщини встановлено переважаючу позицію Житомирського району у загальному рейтингу рівня розвитку бізнесу серед інших районів області.

Список використаних джерел

1. Бюджети ОТГ за 2020 рік. Рейтинг по областях. *Децентралізація*. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/13358>
2. Голич Н., Панухник О. Процес децентралізації як чинник розвитку бізнес-середовища територіальних громад. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2019. Вип. 2 (21). С. 112-121.
3. Кількість суб'єктів господарювання по містах обласного значення та районах у 2020 році/ *Головне управління статистики у Житомирській області* URL : <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>

АУДИТ ОПЕРАЦІЙ ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Марія НЕЖИВА

к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет

Злиття та поглинання (M&A) розуміють як один із додаткових способів укрупнення бізнесу, розширення діяльності компанії та сфер впливу на окремому ринку. Злиття є реорганізацією юридичних осіб, за якої права й обов'язки кожного з них переходять до заново створеної юридичної особи. Необхідною умовою оформлення угоди злиття компаній є поява нової юридичної особи, при цьому нова компанія утворюється на основі двох або декількох колишніх фірм, які втрачають повністю своє самостійне існування. Поглинання відбувається тоді, коли одна компанія стає основним власником і отримує контроль над іншою компанією, її дочірньою фірмою або окремими активами.

Основні причини злиття та поглинання: елемент стратегії майбутнього розвитку; зміцнення і посилення позицій на ринку; виживання окремих підприємств в умовах посилення конкуренції; проблеми через світову економічну кризу; інтерес до реструктуризації бізнесу в умовах неплатоспроможності; реструктуризація заборгованостей; оптимізація корпоративних структурних груп компаній; відсутність доступу до кредитних ресурсів; стрімке знецінення активів на фоні фінансової нестабільності.

Основні мотиви злиттів і поглинань компаній: економія масштабів; мотив підвищення ефективності роботи з постачальниками; диверсифікація; мотив ліквідації дублюючих функцій; мотив кооперації в сфері науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; мотив зменшення податків, митних платежів та інших зборів; мотив монополії; мотив переваг на ринку капіталу; мотив усунення неефективності управління; мотив взаємодоповнюючих ресурсів; мотив придбання великих контрактів; мотив доступу до інформації; мотив різниці в ринковій ціні компанії і вартості її заміщення; мотив різниці між ліквідаційною та поточною ринковою вартістю; особисті мотиви менеджерів, прагнення збільшити політичну вагу керівництва компанії; мотив захисту від поглинання; мотив «too big to fail» («занадто великий, щоб не вдатися»).

Аудит операцій злиття і поглинання є таким видом аудиту, який допомагає обом сторонам угоди злиття і поглинання отримати взаємне розуміння бізнесу у багатьох категоріях, наприклад: процес створення вартості, включаючи продукцію та послуги; ринкову позицію та бренд; продажі та розповсюдження; покупців; виробництво продукції або надання послуг; поставки та управління процесами поставок; інформація, зв'язки, підтримка основної системи процесу створення вартості; працівники, навчання, корпоративна культура (включаючи структуру управління та трудові зв'язки).

Окрім, безпосередньо аудиту операцій M&A, можуть бути проведені і інші види аудиту:

- юридичний аудит – незалежна правова оцінка діяльності компанії або експертне вивчення окремих напрямів діяльності компанії, а також експертиза угод на відповідність чинному законодавству;

- екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання та об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи управління навколишнім природним середовищем та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту;

- організаційно-кадровий аудит – це оцінка відповідності структурного та кадрового потенціалу організації її цілям і стратегії розвитку з метою підготовки і прийняття стратегічних рішень на перспективу;

- технологічний аудит – це перевірка технологічних процесів, методів, прийомів і процедур, що використовуються в організації з метою оцінки їхньої ефективності.

Зовнішній аудит (збір і перевірка інформації про підприємство із зовнішніх джерел). Отримання інформації в органах державної виконавчої служби на предмет наявності відкритих виконавчих проваджень за участю підприємства. Інформаційний пошук на предмет наявності судових рішень та судових справ за участю підприємства, його учасників за даними реєстру судових рішень. Перевірка відомостей про наявність обтяжень та заборон відчуження активів підприємства, застав корпоративних прав та частки у статутному капіталі підприємства за даними державних реєстрів. Отримання витягів по об'єктах нерухомого і рухомого майна, отримання інформаційної довідки в місцевому бюро технічної інвентаризації (за період виконання реєстраційних функцій). Отримання відомостей про наявність у підприємства прав на земельні ділянки в районних органах земельних ресурсів сільських радах та районних адміністраціях (площа, категорія, вид земель, місце розташування, підстави виникнення прав, термін їх дії). Отримання інформації про наявність заборгованості підприємства перед бюджетом за податками, зборами та обов'язковими платежами в органах податкової служби (довідка про стан розрахунків з бюджетами або акт звірки взаємних розрахунків). Бізнес-довідка на продавця (пошук суб'єктів господарювання, пов'язаних з продавцем відносинами контролю, перевірка договірних відносин таких суб'єктів з підприємством, аналіз договірних відносин за участю продавця та підприємства).

Внутрішній аудит (перевірка інформації про підприємство за результатами вивчення наданої документації, отриманих пояснень від посадових осіб, огляду та інвентаризації активів). Перевірка наявності у продавця прав на бізнес (передбачає аналіз статутних документів, вивчення хронології прийнятих рішень вищого органу підприємства, юридична експертиза підстав руху учасників у підприємстві, визначення ризиків при відчуженні корпоративних (або аналогічних за змістом) прав, перевірка правильності здійснення процедур реорганізації. Юридична експертиза прав користування землею (перевірка

договорів, державних актів; аналіз плану підприємства по незавершеному виробництву для встановлення площ фактично оброблюваних земель; аналіз довідково наданих відомостей земельних ресурсів). Особливо перевіряється інформація про стан розрахунків по орендних платежах, визначаються можливі підстави для розірвання договорів оренди, юридичні дефекти в укладених договорах. Перевірка прав власності та користування сільськогосподарською та спеціальною технікою, транспортними засобами. Перевірці підлягають насамперед реєстраційні документи та первинні документи, що створюють підстави виникнення відповідних прав для підприємства. Додатково вивчаються технічні паспорти, первинні документи (договори, акти, накладні). Визначається стан розрахунків. Крім викладеного, запитуються відомості про викуп та оренду майнових паїв (перевіряються рішення про виділення в натурі окремих активів підприємства з пайового фонду). Отримані відомості підлягають звірці з даними бухгалтерського обліку (відповідні відомості). Аналіз прав власності та користування об'єктами нерухомого майна (запитується правостановлююча, реєстраційна і технічна документація). По об'єктах незавершеного будівництва та реконструкції додатково перевіряється будівельна і дозвільна документація. Дані звіряються з відомостями бухгалтерського обліку. Вивчення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства на підставі наявних первинних документів. Ключові контрагенти перевіряються на наявність юридичних дефектів за даними податкових органів та відкритих реєстрів. Вивчається господарська й економічна доцільність укладення відповідних договорів, визначаються терміни та перспективи стягнення заборгованості, підстави її виникнення. Аналіз заборгованості підприємства перед фінансовими установами (банки), укладення і виконання договорів позики, наявність забезпечень виконання зобов'язань (у тому числі іпотека, застава, порука). Перевірці підлягає заборгованість підприємства перед бюджетом (за даними бухгалтерського обліку), наявність прав на податковий кредит, прав на відшкодування сум сплаченого податку з бюджету. Співставлення показників незавершеного виробництва, обсягів збору врожаю та складських запасів Підприємства (за даними бухгалтерського обліку). Точні відомості визначаються у подальшому шляхом інвентаризації. Інвентаризація і огляд технічного стану нерухомого майна, транспорту, спеціалізованої техніки, обладнання підприємства, біологічних активів, складських запасів, перевірка стану незавершеного виробництва із залученням агрономів (проводиться паралельно з іншими стадіями аудиту). Проведення зборів з трудовим колективом та власниками паїв, орендодавцями землі (вивчення суспільних настроїв, з'ясування обставин, що викликають невдоволення, обговорення майнових питань).

Таким чином, найбільш зручним є змішаний формат проведення перевірки, в межах якого здійснюються виїзні етапи (переговори з працівниками, зняття копій документів, огляд та інвентаризація, проведення зборів трудового колективу, переговори з представниками місцевих органів влади) та опрацювання зібраних відомостей.

АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОЦІНКИ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОБЛІКОВИХ КОНЦЕПЦІЙ

Ніна ОВСЮК

д.е.н., доцент,
Національний авіаційний університет

Вступ. Інтеграція України у світовий економічний простір, перехід до ринкових умов господарювання вимагає запровадження принципово нового організаційно-економічного механізму регулювання трудових правовідносин, який повинен ґрунтуватись на сучасній прогресивній теорії, методології та організації бухгалтерського обліку і контролю, що дозволить користувачам отримувати більш об'єктивну, повну та своєчасну інформацію для набуття впевненості у реалізації власних інтересів.

Результати дослідження. Через систему виплат працівникам держава здійснює мотивацію праці, контролює міру праці та міру споживання матеріальних і духовних благ. Виходячи із сутності відносин у сфері оплати праці, ми маємо виплати працівникам як витрати підприємства з одного боку, проте з іншого – це дохід персоналу. Зазначене обумовлює конфлікт інтересів: працівника, який бажає одержати більше виплат для власного споживання та підприємця, який бажає знизити свої витрати. Позитивне вирішення цього конфлікту можливе за умови більш швидкого зростання продуктивності праці порівняно з її оплатою.

Поряд з цим, об'єктивний конфлікт інтересів найманого робітника і підприємця, що пов'язаний з оплатою праці не можна вважати вичерпаним. Його вирішенню сприяє система регулювання виплат працівникам, яка включає державне і договірне регулювання.

Розвиток соціально-трудових відносин в значній мірі залежить від рівня виплат персоналу підприємств і організацій, удосконалення методичних підходів щодо їх облікового відображення і контролю, які повинні ґрунтуватись на реальній вартості робочої сили та спрямовуватись на усунення існуючих диспропорцій на ринку праці та в мотиваціях до праці.

Виплати працівникам виступають важливим індикативним показником рівня економічного господарювання в суспільстві. Розмір виплат безпосередньо залежить від ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції, продуктивності праці персоналу і виступає не тільки у якості економічних даних, що характеризують загальний життєвий рівень персоналу, частку у валовому національному продукті, а й багато в чому впливають на перспективи розвитку економіки держави взагалі.

Виплати працівникам включають поточні виплати, виплати при звільненні, виплати по закінченні трудової діяльності, виплати інструментами власного капіталу підприємства, інші довгострокові виплати [1].

Для забезпечення ефективного функціонування системи трудових

правовідносин необхідним є формування облікового забезпечення, яке має бути адаптованим до наступних ознак системи: орієнтація на зовнішнє середовище; підвищення рівню конкурентоспроможності працівника на ринку праці; спрямування правовідносин на довгострокову перспективу; визначення працівників підприємства, як носіїв людського капіталу, а не лише витрат підприємства.

Заробітна плата як економічна категорія відображає відносини між працівником і роботодавцем щодо розподілу створеної вартості або розподілу продукту праці між ними. Трудові правовідносини завжди є платними правовідносинами.

Чинне законодавство про працю визначає права і обов'язки суб'єктів трудових відносин, правові засади і гарантії здійснення громадянами права розпоряджатись власними здібностями до творчої і продуктивної праці.

Відповідно до проголошених чинним законодавством прав та обов'язків працівників та роботодавців [2], визначено напрями облікового забезпечення реалізації прав та обов'язків у сфері трудових правовідносин:

- первинний облік виплат працівникам з врахуванням видів виплат зазначених в нормативно-правових джерелах та НП(С)БО 26;
- аналітичний облік розрахунків за виплатами працівникам в розрізі видів виплат згідно нормативної бази та НП(С)БО 26;
- облік нарахування та сплати ПДФО, військового збору, єдиного соціального внеску;
- облік використання та оплати роботодавцем послуг закладів охорони здоров'я для організації медоглядів працівників;
- облік купівлі та видачі спецодягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників, зайнятих на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці;
- облік утримань із заробітної плати, зокрема завданого підприємству збитку; неповернутих вчасно підзвітних сум; зобов'язань за виконавчими листами тощо;
- облік витрат на професійну підготовку, підвищення кваліфікації персоналу підприємства та ін.

Залежно від того, інтереси яких груп зацікавлених осіб задовольняються в результаті реалізації вищенаведених заходів, доцільно виділити об'єкти бухгалтерського обліку в сфері трудових правовідносин, а саме:

1) групи операцій, що відображають процеси, які є зовнішніми для суб'єкта господарювання (визначення заробітної плати як ціни робочої сили, що формується на ринку праці; виявлення впливу підвищення виплат працівникам на інфляційні процеси в країні);

2) групи операцій, що відображають процеси, які є внутрішніми для суб'єкта господарювання (розрахунки з працівниками з оплати праці; утримання із заробітної плати ПДФО, відшкодування заподіяної шкоди підприємству з вини працівника тощо).

Нараховані забезпечення на інші довгострокові виплати працівникам повинні бути відображені в колективному договорі підприємства. Зауважимо,

що відповідно до вимог НП(С)БО 26 повинна застосовуватись оцінка вказаних забезпечень за розрахунками актуарія. Отже, актуарна оцінка довгострокових виплат працівникам вітчизняних підприємств в перспективі має відповідати реаліям міжнародної облікової практики.

Використання інструментів власного капіталу (далі – ІВК) з метою стимулювання управлінців вищої ланки сприяє диверсифікації структури власності суб'єкта господарювання, підвищує ефективність господарської діяльності, забезпечує зростання капіталізації та посилює фінансову стійкість підприємства на фондовому ринку. В Україні вказаний напрямок стимулювання не набув достатнього поширення, що обумовлено недосконалістю нормативного регулювання та складністю їх оцінки та відображення в обліку.

НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» визначає наступні види оцінок ІВК: первісно оцінюють за фактичною собівартістю, на кожен наступну дату балансу – за їх справедливою вартістю [3].

Для регулювання обліку виплат ІВК, МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» висуває наступні умови. Для обліку операцій, платіж за якими відбувається на основі акцій, суб'єкт господарювання має безпосередньо оцінювати отримані товари чи послуги, а також, відповідне збільшення власного капіталу за справедливою вартістю отриманих товарів чи послуг. Якщо суб'єкт господарювання не може достовірно оцінити справедливую вартість отриманих товарів чи послуг, їх вартість та відповідне збільшення власного капіталу, потрібно оцінити опосередковано, на підставі справедливої вартості наданих ІВК [4].

Сучасна система господарської діяльності обумовлює розвиток нових видів обліку, зокрема динамічного (реєстрація ФГЖ з метою вимірювання ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта); актуарного (підготовка інформації для оцінки перспектив зростання ринкової вартості суб'єкта) та ін.

В останні роки загострюється протистояння статичної та динамічної концепцій бухгалтерського обліку, принципова різниця між якими полягає у застосуванні різних підходів до оцінки об'єктів облікового відображення: оцінка за справедливою вартістю в протизага оцінці об'єктів за собівартістю. Дана проблема посилюється, по-перше крахом цілого ряду крупних західних компаній, активи яких були оцінені із застосуванням не виправдано завищених ринкових цін; по-друге флуктуації глобального фінансового ринку, в тому числі ринків капіталу; по-третє, негативними наслідками фінансово-економічної кризи. Це спровокувало виокремлення актуарної концепції бухгалтерського обліку поруч із статичною та динамічною [5, с. 58].

Еволюційні підходи щодо методів ведення бухгалтерського обліку визначаються зміною критеріїв та особливостями оцінки об'єктів обліку, зокрема важливої складової суспільного виробництва – розрахунків з оплати праці.

Критичний аналіз фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств через призму обліково-аналітичного забезпечення, доводить необхідність переосмислення правових аспектів методології бухгалтерського

обліку, які почали змінюватися у напрямку особистих мікроекономічних пріоритетів власників: зменшення соціального захисту працівників, а також неспроможності подолання безробіття і бідності економічно активного населення.

Внаслідок наведеного, пріоритетними аспектами обліку виявились: інвестиційна складова у відображенні цінних паперів, ринкова оцінка активів підприємства, облік гудвілу та ін. Результатом проведення такого роду облікової політики стало превалювання суб'єктивних оцінок, які здійснюють негативний вплив на якісні характеристики обліково-аналітичної інформації щодо захисту інтересів працівників підприємства [6, с. 211].

Найважливішого значення в такому контексті набувають проблеми, пов'язані з адекватною оцінкою виплат працівникам з ціллю достовірного відображення в обліку та звітності підприємства.

На даний час відсутня достатня нормативно-правова база та методологічне підґрунтя щодо обліку виплат працівникам як одного з найважливіших засобів соціального захисту працюючих.

У сучасній господарській практиці рівень наукового знання у сфері бухгалтерського обліку характеризується наявністю багатьох дискусійних концептуальних проблем щодо обліку і контролю виплат працівникам.

В умовах посилення вимог щодо достовірності облікової інформації, виникає необхідність адекватної оцінки виплат працівникам з врахуванням адаптації національних НП(С)БО до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Доведення початкової вартості виплат працівникам до рівня теперішньої здійснюється, зокрема, шляхом проведення актуарних розрахунків. Реалізація актуарної оцінки враховує наступні аспекти: розрахунки виконуються періодично (станом на початок року); при розрахунку актуарних величин використовуються актуарні припущення [1].

Висновки. Розвиток облікової парадигми на базі концепції методологічного регулювання бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ обумовлюють необхідність впровадження в національну облікову практику нового типу обліку – актуарного. Спрямованість актуарного обліку на майбутнє виокремлює цей вид обліку і сприяє удосконаленню змісту та підвищенню значення фундаментальних принципів достовірного представлення інформації і релевантності, а також формуванню особливих вимог щодо етичності під час формування і розкриття облікової інформації, зокрема пов'язаної з виплатами працівникам.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: Наказ Міністерства фінансів від 28.10.2003 № 601. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03#Text> (дата звернення 02.11.2022).
2. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 №322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 01.11.2022).

3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1050-01> (дата звернення 01.11.2022).

4. Міжнародний стандарт фінансової 2 «Платіж на основі акцій». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/IFRS%2002_ukr.pdf (дата звернення 04.11.2022).

5. Лаговська О.А. Актуарна концепція бухгалтерського обліку. *Зимові читання: зб. тез доп. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф.* м. Житомир, 22 – 23 лют. 2012 р. Житомир, 2012. С. 57 – 58.

6. Бутинець Ф.Ф., Петренко Н.І. Методологія обліку пасивів: актуальні проблеми переходу підприємств до стійкого розвитку. *Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф.* м. Київ 6-7 груд. 2012 р. К.: КНЕУ, 2012. С. 210 – 212.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБРАХУНКУ ВТРАТ ЗАВДАНИХ ПІДПРИЄМСТВАМ ВІЙНОЮ

Сергій ОСТАПЧУК

к.е.н., старший науковий співробітник відділу обліку та оподаткування,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Масштабна війна рф проти України принесла не лише людські втрати та пошкодження цивільної інфраструктури, але й завдала масштабної шкоди суб'єктам господарювання. За оцінками фахівців Київської школи економіки (Kyiv School of Economics), втрати активів бізнесу становлять щонайменше 9,9 млрд дол і продовжують зростати – це третя за величиною стаття збитків інфраструктури. В розрізі галузей найбільше постраждала металургія [1].

Загалом від початку війни пошкоджено або зруйновано щонайменше 412 підприємств, з яких 64 – це великі та середні підприємства. Очікується, що це число може бути вищим, оскільки наразі відсутня повна інформація про стан українських підприємств, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях [1].

Позитивні зміни на фронті та підтримка західних партнерів дозволяють сподіватися, що Україні зможе вистояти та повернути втрачені території. В аспекті відновлення бізнесу актуальним є питання оцінки втрат, які понесли суб'єкти господарювання внаслідок військових дій. Дані такої оцінки будуть підґрунтям надання компенсацій та фінансової допомоги.

Як відомо, в Україні проведення грошової оцінки майна та майнових прав підприємств (а отже і його втрат) – це прерогатива незалежних оцінювачів, професійна діяльність яких регулюється Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 р.

№ 2658-III [2]. Таким чином, організаційно процес грошової оцінки є відокремленим від діяльності управлінського персоналу та керівництва підприємства задля неможливості реалізації останніми їхніх суб'єктивних інтересів всупереч інтересів держави та інших сторін. Тобто мета введення ланки незалежних оцінювачів - це забезпечення принципу прозорості й незалежності грошової оцінки, здійснення її в інтересах держави в аспекті різних податкових зборів і платежів, базою розрахунку яких виступає незалежна оцінка майна. Окрім цього, незалежна грошова оцінка має й інші переваги.

1) *Максимізація вартості.* Вагома перевага незалежних оцінювачів - їх виняткові фінансові знання, завдяки яким вони здатні оцінити різні властивості активу чи майнового права, використовуючи найбільш ефективну ринкову логіку. Як правило, така оцінка гарантує, що жоден власник нерухомості не отримує менше, ніж коштує його власність, а тому незалежні оцінювачі найкраще підходять для цієї роботи.

2) *Підвищення довіри.* Звіт незалежного оцінювача, безперечно, викликає більше довіри в зацікавлених сторін, наприклад інвесторів, ніж дані надані керівництвом підприємства.

3) *Надійність звіту про оцінку.* У сучасному бізнес-середовищі не обходиться без "брудної гри" і нечесної конкуренції, у якій власники бізнесу дбають про свої інтереси. Часто більшість цих бізнесменів дбають лише про свої прибутки. Таким чином, оцінювач може бути упередженим, коли оцінює майно підприємства, залежно від того, від кого він отримує оплату за свої послуги. Проте незалежна оцінка гарантує надійні звіти без коригувань.

Оцінка втрат підприємств від війни має свою специфіку, у зв'язку з чим Кабінетом Міністрів України ще у березні затверджено Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації [3]. Згідно цього Порядку, економічні втрати підприємств - це втрати внаслідок знищення та пошкодження їх майна, втрати фінансових активів, а також упущена вигода від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності. Як наслідок, об'єктом оцінки є втрачене, знищене чи пошкоджене майно, втрачені фінансові активи, упущена вигода, втрати підприємств від неоплачених товарів, робіт і послуг, наданих та спожитих на тимчасово окупованих територіях.

В методологічному аспекті оцінка шкоди та збитків підприємств, завданих війною, здійснюється за методикою, яка затверджена спільним наказом Мінекономіки та Фонду державного майна за погодженням з Мінреінтеграції.

Оцінка збитків може проводитися у формі аналітичної оцінки збитків, стандартизованої, незалежної оцінки збитків або судової експертизи. Така організаційна побудова системи оцінки є, безперечно, виваженою і збалансованою, однак в умовах воєнного стану, на наш погляд, дає можливість залучати і бухгалтерів до цього процесу. Адже потуг незалежних оцінювачів банально не вистачить, щоб оцінити всі масштаби збитків, як у сфері бізнесу, та і в інших сферах економіки. Крім цього, одразу виникатиме питання оплати їх послуг, що лягає додатковим тягарем на плечі суб'єктів господарювання. Тому

з цих причин видається доцільним залучення бухгалтерської спільноти до процесу обрахунку втрат завданих підприємствам війною. Аргументи на користь такого підходу наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

SWOT-аналіз методологічних підходів до обрахунку втрат

Підходи / потенціал фахівців	Оцінка	Переваги	Недоліки
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ бухгалтерів > 500 тис. ос.	– за історичною вартістю – за справедливою вартістю	– масове застосування – стислі терміни – мінімальні витрати	– підготовка кадрів – складність ринкової оцінки
ЕКСПЕРТНИЙ оцінювачі/експерти 4,2 тис. ос./0,3 тис. ос.	– за ринковою вартістю	– професійність кадрів – ринкова оцінка	– за кошти постраждалого – обмежені можливості по часу і масовості – складність

Як бачимо, бухгалтерський підхід може бути застосований у більш короткі терміни та, практично, на кожному підприємстві. Крім цього, саме бухгалтер – перший, хто визначає збитки методом первинної інвентаризації, як тільки територія була звільнена, а підприємство самостійно визначає можливості відновлення своєї діяльності. Така практика (післявоєнної інвентаризації) вже сьогодні має місце на підприємствах міста Лиман в Донецькій області.

Безумовно, процедура оцінки втрат є більш складнішим процесом, ніж просто оцінка фактичної наявності майна чи інших активів, в для цього необхідно буде провести певну професійну підготовку серед бухгалтерів. Проте, фінансові витрати на підвищення кваліфікації бухгалтерів, за нашими підрахунками, є все ж таки меншими в порівнянні з вартістю послуг незалежних оцінювачів.

В попередніх дослідженнях [4] нами запропоновано організаційно-методичне забезпечення, що дозволяє бухгалтеру здійснити фіксацію прямої шкоди завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації, а також передати зібрану інформацію до відповідних державних органів задля отримання компенсації в майбутньому.

Отож, в умовах воєнного часу бухгалтерський підхід до обрахунку втрат підприємств є альтернативою, що може допомогти вирішити нагальні питання відновлення життєздатності бізнесу і економіки держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Втрати житлового фонду, інфраструктури та бізнесу: аналітика щодо збитків України від війни. 21 жовтня 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/vtriti-zhitlovohofondu-infrastrukturi-ta-biznesu-analitika-shchodo-zbitkiv-ukrajini-vid-vijni.html>
2. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

3. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022п#Text>

4. Жук В., Попко Є., Остапчук С. Фіксація завданої війною прямої шкоди аграрному бізнесу, на основі професійного судження бухгалтера. *Облік і фінанси*. 2022. № 2(96). С. 15-21. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-2\(96\)-15-21](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-2(96)-15-21)

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Ірина ПАРАСІЙ-ВЕРГУНЕНКО

д.е.н., професор кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет

Яна ГУЗЕНКО

здобувач освітнього ступеня магістр,
Державний торговельно-економічний університет

Вступ. В умовах постійного вдосконалення інформаційних технологій з'являється все більше можливостей для проведення ефективного, швидкого і достовірного фінансового аналізу діяльності підприємства - як для контролю фінансових показників, так і для оперативного здійснення конкурентного «бенчмаркінгу» з метою оцінки конкурентоспроможності організації та оцінки ефективності використання фінансових ресурсів. Завдяки сучасним інформаційним технологіям здійснювати фінансовий аналіз підприємства та його конкурентів можна за більш короткі терміни та з меншими витратами праці. На основі інформації, що міститься в бухгалтерській звітності, керівництво підприємства може прийняти низку важливих для подальшого розвитку управлінських рішень, а зовнішні користувачі, що мають як прямий, так і непрямий фінансовий інтерес, можуть оцінити фінансову стійкість та інвестиційну привабливість підприємства.

Результати дослідження. Сучасне програмне забезпечення фінансового аналізу суттєво підвищує результативність його проведення та знижує трудомісткість аналітичних розрахунків. Аналітичні процедури в комп'ютерному середовищі дають змогу скоротити терміни проведення фінансового аналізу, створюють додаткові можливості використання великих обсягів інформації про фінансово-господарську діяльність, сприяють уникненню технічних помилок при розрахунках. Крім того використання методів прогнозування, моделювання, оптимізації, теорії ігор розширюють

коло завдань та можливостей аналітичного дослідження, які можна використати не тільки при проведенні традиційного ретроспективного аналізу, а й стратегічного аналізу для прийняття перспективних планів та формування прогнозів та перспектив розвитку компанії.

Фінансовий аналіз у комп'ютерному середовищі став невід'ємною частиною професії економіста, бухгалтера, фінансиста. Нещодавно такі поняття як «blockchain» (укр. блокчейн), «big data» (укр. великі дані), «machine learning» (укр. машинне навчання) практично не використовувались в наукових та практичних колах, проте нині вони вже активно впроваджуються в управлінський процес в якості ефективних інструментів обліку, аналізу та прогнозування господарської діяльності організації.

Сутність технології «блокчейн» полягає в тому, що цифрова інформація – дані про транзакції, контракти, бази контактів – зберігається у вигляді послідовних взаємопов'язаних блоків. Непомітно вилучити чи замінити частину інформації неможливо, адже система оновлюється автоматично у відповідь на будь-які зміни, надсилаючи відповідні дані всім, хто має доступ до інформації. Це дає змогу уникнути як свідомих маніпуляцій, так і помилок у розрахунках [1]. У свою чергу, блокчейн може спростити процедуру збору та аналізу даних з боку зовнішніх суб'єктів (виконавців) аналізу, наприклад, аудиторських компаній, податкових служб чи статистичних управлінь. На розвиток та перспективу впровадження даної технології вказує те, що найбільші аудиторсько-консалтингові компанії «великої четвірки» пропонують нові продукти в основі яких лежить технологія блокчейн. Компанія PwC та EY презентували набір інструментів щодо підвищення якості аудиту корпоративних транзакцій на основі блокчейну. Проте дані продукти є закритими та доступні лише тим компаніям, які працюють у приватних блокчейнах [2].

У зв'язку зі значним зростанням обсягів інформації, з появою «big data» – структурованих та неструктурованих даних величезних обсягів, проведення фінансового аналізу великого підприємства «вручну» або з допомогою традиційних програм, не розрахованих на аналіз та обробку таких обсягів даних практично неможливо, що спонукає ІТ-компанії розробляються більш досконалі програми з використанням передових інформаційних технологій. Для прогнозування наслідків фінансових і інвестиційних стратегій та знаходження оптимальних бізнес-рішень багато організацій використовують програмне забезпечення для імітаційного моделювання.

Нині на ринку комп'ютерних програм є універсальні аналітичні програми і спеціальні, що використовуються в окремих галузях економіки. Більшість користувачів віддають перевагу універсальним комп'ютерним програмам унаслідок їх достатньо простого налаштування і адаптації до особливостей бухгалтерського обліку в різних галузях. Яскравими представниками таких програмних продуктів є «ІНЕК-АФСП», «Audit Expert», «БЕСТ-Ф». Серед спеціальних аналітичних програм досить відомими є «ІНЕК-аналітик», «ІНЕК-інвестор», «Project Expert», які дозволяють здійснити розробку бізнес-планів та інвестиційних проектів, а також провести оцінку їх економічної

ефективності [3, 4].

Інтелектуальний аналіз даних тісно пов'язаний з технологією, що називається "machine learning" - машинне навчання. Машинне навчання – один з методів функціонування штучного інтелекту, а саме – практичної реалізації його можливостей шляхом створення алгоритмів для виявлення закономірностей під час аналізу великих даних, та їх подальше використання для самонавчання. Для цього використовуються математичний та статистичний аналіз, оптимізація та інші техніки опрацювання даних [5].

Незважаючи на те, що на світовому та українському ІТ-ринках представлено багато різних додатків, передових технологій та методів зберігання даних та аналізу господарської діяльності підприємства, у багатьох підприємств виникає низка серйозних складнощів з інтеграцією сучасних ІТ-рішень у робочий процес, зокрема:

— нестача кваліфікованих кадрів для впровадження та підтримки роботи даних технологій: сучасна система освіти не встигає за стрімким розвитком технологій та зміною реалій ведення бізнесу, а більшості працівників підприємств потрібно підвищення кваліфікації для освоєння передових технологій;

— технічна складність та висока вартість самого процесу впровадження технологій, а також часткове, неповне розуміння механізмів роботи сучасних інформаційних технологій державними органами, що призводить до відсутності чіткого законодавства, правил використання та регламентування деяких передових технологій;

— нестача довіри з боку менеджменту компаній і співробітників, що викликано новизною технологій і відчуттям ризикованості їх впровадження, а також відсутністю розуміння механізмів їх роботи.

Висновки. Отже сучасні інформаційні технології значно поглиблюють та спрощують всі процедури фінансового аналізу, проте існує ряд труднощів, які стають на перешкоді їх застосування. Подолання цих труднощів потребує часу, технологічної а матеріальної підтримки, проте в умовах цифрової економіки без використання сучасних інформаційних технологій неможливе ефективне управління бізнесом та підтримка конкурентоспроможності компаній. Комп'ютеризація аналізу господарської діяльності на основі сучасних програмних продуктів або стандартної програми «Excel» передбачає обов'язкову формалізацію подання інформації в електронному вигляді (таксономії), що допоможе аналітикам мати більше можливостей для автоматизації аналітичних процедур у прийнятті управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Baker Tilly Ukraine. Технологія блокчейн уже змінює світ фінансів: як саме. *Вісник МСФЗ Світовий досвід. Українська практика.* 2018. № 7. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001579.
2. Бабінська С. Я. Технологія блокчейн в аудиті: сучасний стан та перспективи застосування. *Економіка та суспільство.* 2022. № 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1151/1109>

3. Лазоренко В. В. Інформаційні технології оцінки фінансової стійкості підприємства. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць. 2017. Т. 27, № 2. С. 156–161.
4. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз господарської діяльності: підручник. К. КНЕУ.2016.629 с.
5. Присяжнюк А. Як працює machine learning та його застосування на практиці. *Nachasi*. 2019. URL: <https://nachasi.com/tech/2019/01/31/yak-pratsyuye-machine-learning/>.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Тетяна ПИСАРЕНКО

к.е.н., доцент,

Луцький національний технічний університет

Вступ. Благодійна допомога в умовах військової агресії росії набуває надзвичайно важливого значення. Україна потерпає від браку коштів на фінансування не тільки військового сектору економіки, а й для фінансування соціального сектору. В критичних умовах опинилися бюджетні установи, які відчують постійний брак фінансування з бюджету, оскільки держава змушена першочергово забезпечувати військові потреби воюючої країни. За оцінками фахівців-аналітиків більше 60% надходжень до державного бюджету використовується на військово-промисловий комплекс нашої держави. З метою недопущення загального економічного колапсу, Україні щомісяця допомагають іноземні партнери-союзники з країн Європейського Союзу та США. Найбільш поширеним способом підтримки Української державності є благодійна допомога. Оскільки така благодійна допомога часто надходить в державний сектор економіки, то доцільно ознайомитися з теоретико-методичними аспектами організації обліку цієї допомоги.

Результати дослідження. Облік благодійної допомоги є чітко регламентований українським законодавством. Основні нормативно-правові документи, якими має користуватися бухгалтер для організації належного обліку благодійної допомоги наведено у табл. 1.

Отже, найпоширенішими сферами благодійної діяльності є освіта, охорона здоров'я, наука, культура, спорт, захист прав людини, розвиток територіальних громад та інші важливі напрямки діяльності правової держави. Аналізуючи зазначені вище нормативи, можна зробити висновки, що базовими ознаками благодійності є безкорисливість, добровільність, цільове призначення.

**Основні нормативно-правові документи для організації обліку
благодійної допомоги в бюджетних установах**

№ з/п	Норматив	Застосування в бюджетному обліку
1	2	3
1	Цивільний кодекс України [1]	Визначає базові поняття благодійної діяльності: пожертва, дарування, договір про пожертву, договір дарування
2	Бюджетний кодекс України [2]	Закріплює благодійні внески, гранти та дарунки складовою частиною спеціального фонду бюджету (власні надходження бюджетних установ); визначає порядок використання власних надходжень бюджетних установ
3	Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI [3]	Правове регулювання благодійної діяльності та функціонування благодійних організацій
4	Постанова КМУ від 04.08.2000 р. № 1222 [4]	Регламентування механізму отримання благодійної допомоги бюджетними установами
5	Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII [5]	Нормативне регулювання заборони державним органам та органам місцевого самоврядування отримання безоплатно грошових коштів або іншого майна, нематеріальних активів, ін. (стаття 54)
6	Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [6]	Визначає загальні принципи організації обліку в бюджетних установах
7	НП(С)БОДС 124 «Доходи» [7]	Визначає благодійну допомогу, як дохід від необмінних операцій
8	План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджено наказом МФУ від 31.12.2013 р. № 1203 [8]	Затверджено перелік рахунків для обліку благодійної допомоги
9	Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку (наказ МФУ від 29.12.2015 р. № 1219) [9]	Зазначено кореспонденцію рахунків для відображення в обліку благодійної допомоги

Бухгалтер бюджетної установи, яка отримує благодійну допомогу, повинен забезпечити належне її відображення в обліку. У відповідності до Н(С)БОДС 124 «Доходи», благодійна допомога є доходом від необмінних операцій і відображається на пасивному рахунку 7511 «Доходи від необмінних операцій» відповідно до Плану рахунків [8] та Типової кореспонденції [9]. Слід відмітити, що отримана благодійна допомога через систему бухгалтерських записів буде відображена як збільшення внесеного капіталу (на рахунку 5111 «Внесений капітал розпорядникам бюджетних коштів»).

Висновки. Облік благодійної допомоги, яку отримують бюджетні установи є надзвичайно відповідальною та складною ділянкою облікового процесу і вимагає від бухгалтера ґрунтовних знань вітчизняного законодавства. Крім того, бухгалтер змушений постійно відслідковувати зміни вітчизняного

законодавства, які в умовах повномасштабної агресії росії часто переглядаються і коригуються законодавчою та виконавчою гілкою української влади. Але, тема обліку благодійної допомоги у найближчому майбутньому залишатиметься актуальною для бюджетного обліку, оскільки Україна не зможе так швидко відновити свій економічний потенціал і постійно потребуватиме зовнішньої фінансової допомоги наших партнерів.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. №435-IV. URL: <http://surl.li/kixz> (дата звернення 26.10.2022 р.).
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://surl.li/agrwl> (дата звернення 26.10.2022 р.).
3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 р. № № 5073-VI. URL: <http://surl.li/agkhe> (дата звернення 26.10.2022 р.).
4. Порядок отримання благодійних (добровільних) внесків і пожертв від юридичних та фізичних осіб бюджетними установами і закладами освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, науки, спорту та фізичного виховання для потреб їх фінансування, затверджено постановою КМУ від 04.08.2000 р. № 1222. URL: <http://surl.li/earfu> (дата звернення 26.10.2022 р.).
5. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700- VII. URL: <http://surl.li/hwce> (дата звернення 26.10.2022 р.).
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://surl.li/wrpsc> (дата звернення 26.10.2022 р.).
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи», затверджене наказом МФУ від 24.12.2010 р. № 1629. URL: <http://surl.li/earme> (дата звернення 26.10.2022 р.).
8. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджено наказом МФУ від 31.12.2013 р. № 1203. URL: <http://surl.li/sjaqh> (дата звернення 26.10.2022 р.).
9. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами, затверджено наказом МФУ від 29.12.2015 р. № 1219. URL: <http://surl.li/ahmjt> (дата звернення 26.10.2022 р.).

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Марина ПРАВДЮК

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки,
Вінницький національний аграрний університет

Вступ. Незворотність євроінтеграційного та євроатлантичного вектору України сприяла встановленню курсу на трансформацію суспільного життя, що

полягає у реформуванні положень національного законодавства, а також у появі ефективних механізмів правового регулювання правовідносин, які складаються у тій чи іншій сфері суспільного життя. При цьому, на сучасному етапі розвиток суспільних відносин, які складаються у сфері оподаткування, характеризується значною динамічністю та суперечливістю процесів, кардинальними змінами, що опосередковано численними соціальними, економічними та політичними факторами, а також численними реформами в економічній, політичній, правовій та інших сферах суспільного життя.

Податкова політика робить внесок в економічну політику кожної країни, сприяючи фінансуванню державних витрат і перерозподілу доходів. Вона повинна мати прості та прозорі адміністративні процедури, щоб було зрозуміло, а також має бути спрямована на зменшення податкового тягаря з метою підвищення споживання та стимулювання зростання.

Результати дослідження. Економічне зростання є джерелом збільшення доходів і зайнятості, боротьбою з бідністю, скороченням безробіття та покращенням соціального та економічного добробуту населення.

Навіщо нам податки? Проста відповідь полягає в тому, що поки хтось не придумав кращу ідею, оподаткування є єдиним практичним засобом збільшення доходів для фінансування державних витрат на товари та послуги, які потребує більшість із нас. Однак створити ефективну та справедливую систему оподаткування далеко не просто, особливо для країн, що розвиваються, які хочуть інтегруватися в міжнародну економіку. Ідеальна система оподаткування повинна збільшувати суттєві надходження без надмірних державних запозичень, і робити це без перешкоджання економічній діяльності та без надмірного відхилення від податкових систем в інших країнах.[1]

Таким чином, податки й оподаткування – одні з найбільш дієвих важелів стимулювання економічного розвитку. Саме податки спроможні ефективно врегульовувати основні макроекономічні процеси та співвідносити основні макроекономічні пропорції, безпосередньо впливаючи, разом з тим, на фінансові результати господарсько-економічної чи підприємницької діяльності їх платників. Тому й не дивно, що фіскальний потенціал податкової системи держави як й насправді “вмонтованого стабілізатора” (чи – “вбудованого регулятора”) успішно застосовують практично всі сучасні соціально ринкові й економічно розвинуті країни з основною метою – ефективного управління економічним розвитком та забезпечення сталих темпів, пропорцій та обсягів, а також прогресивних тенденцій економічного зростання [2].

В свою чергу можемо зазначити, що фіскальна політика переслідує різні цілі, але податки повинні не тільки створювати ресурс для державних витрат, а сприяти перерозподілу доходів, економічній стабільності і розподілу ресурсів, одночасно підтримуючи економічне зростання.

Необхідність централізованої системи управління державними доходами і податковою політикою зберігається в ринковій економіці, бо це є однією із головних умов подолання кризових явищ. Важливу, постійно зростаючу роль податкового менеджменту в системі управління фінансами також неможливо не помітити в процесі ускладнення податкових систем і економічних зв'язків під

впливом процесів глобалізації, де вона набуває чи не найпершої важливості.

Одним із головних чинників, що впливають на ефективність діяльності суб'єктів господарювання, є податкові платежі. Високі граничні податкові ставки впливають на економічні показники, зокрема змушують докладати зусиль, щодо пошуку способів ухилення від сплати податків, оскільки податки зменшують суму додаткового заробітку, який дозволено залишати. Ми вважаємо, що фіскальна політика країни, не повинна створювати такі умови для бізнесу за яких може виникати зв'язок між ухиленням від сплати податків і бізнес-стратегією ухилення від сплати.

У деяких випадках високі податкові ставки навіть призведуть до того, що високопродуктивний бізнес перейде до інших країни, де податки нижчі.

За таких обставин зростає роль податкового менеджменту, зокрема в системі фінансового управління діяльністю суб'єктів господарювання. Зниження ставок податків може спонукати людей працювати, заощаджувати та інвестувати.

Податкова політика справляє особливий вплив на рівень соціально-економічного розвитку країни та суб'єктів економіки. Така політика створює низку умов, необхідних для забезпечення сприятливого інвестиційного та інноваційного клімату в державі, стимулювання підприємницької активності, підвищення якості життя.

Податки і податкові відносини є об'єктом управління, яке за ринкових умов набуває форми податкового менеджменту. З метою вдосконалення правового регулювання податкового контролю, вдосконалення податкових перевірок та документообігу, покращення умов для виконання платниками податків конституційного обов'язку зі сплати податків і зборів, збільшення законодавчо закріплених гарантій дотримання прав і законних інтересів платників податків податковою реформою запроваджено комплекс поправок до податкового законодавства. Особливості управління оподаткуванням, його значимість для держави викликають необхідність цілеспрямованого податкового регулювання економікою внаслідок чого держава повинна передбачити і регулювати різні зміни макроекономічних показників і мати можливість орієнтувати суб'єктів господарювання на сформовану економічну ситуацію [4, с. 63].

Податкове навантаження на суб'єктів господарювання виступає чинником диспропорційних умов конкуренції. Особливо це стосується впровадження в діяльність суб'єктів господарювання заходів щодо оптимізації податкових платежів, теоретичні та практичні засади яких визначає податкове планування.

Крім того, за сучасних умов теоретична концептуалізація наукових засад ефективності податкової політики набуває прагматичної інтерпретації в контексті узагальнення нормативних принципів оподаткування, які можна поділити на декілька груп: фіскальні, політико-економічні, соціально-етичні, організаційно-технічні.

Податкова система країни має переважно короткострокові цілі, такі як наповнення бюджетів державного та місцевого рівнів, та використання коштів на потреби суспільства. Короткострокове планування здійснюється на черговий

календарний рік, виходячи з параметрів соціально-економічного розвитку країни та господарюючих суб'єктів. Планування надходжень податків і зборів на поточний рік має особливе значення для виконання податковими органами встановлених завдань. Податкове планування використовує різні методи, кожен з яких так чи інакше враховує наступні моменти:

- сезонні зміни в обсязі податкових надходжень;
- складову окремої події (наприклад, події в розвитку політичної ситуації, зміни в податковому законодавстві);
- невраховані чинники.

До довгострокових завдань податкової політики слід віднести стабілізацію економічної ситуації та забезпечення сталого економічного розвитку та підвищення рівня добробуту населення.

На державному рівні розроблені і схвалені "Пріоритетні напрями податкової політики на 2022-2023 рр.", які ґрунтуються на положеннях "Програми діяльності КМУ", "Цілей сталого розвитку України", "Програми співпраці з Міжнародним валютним фондом та іншими міжнародними організаціями, а також на "Засадах Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом" [5].

Питання розвитку податкової політики на сьогодні відносяться до найактуальніших в економічному та соціальному житті України. Податкова політика повинна забезпечити вирішення двоєдиного завдання. З одного боку, це встановлення оптимальних податків, які не стримуватимуть розвиток підприємництва, а з іншого — забезпечення надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб. Тому головним завданням податкової політики є встановлення балансу між двома чинниками, якими визначається потреба в податках: необхідністю фінансового забезпечення виконання державою притаманних їй функцій та вирішенням соціально-економічних завдань [6].

Основними напрямками податкової політики є зниження податкового тягаря, зміна структури податкових надходжень, яких можна досягти за рахунок побудови економічно обґрунтованого державного податкового менеджменту, що базується на чіткій державній податковій стратегії.

Для уряду важливо не лише правильно обрати напрям податкової політики залежно від умов, у яких функціонує економіка, а й правильно спрогнозувати наслідки змін у оподаткуванні. Так, оподаткування - це інструмент не лише акумуляції бюджетних надходжень, а й регулювання економіки, тому його мають використовувати на підставі виважених управлінських рішень. Податкова політика при цьому повинна мати чітку стратегію розвитку, систему цілей, підкорених соціально-економічним пріоритетам розвитку держави [7].

Висновки. Ми глибоко переконані, що при провадженні податкової політики держави потрібно враховувати усі можливі потенційні ризики, адже надмірне оподаткування сприятиме зростанню тінізації економіки та зниженню ділової активності суб'єктів господарювання бізнесу, але з іншого погляду надмірна пільгоствореність може нести лише короткострокові успіхи у залученні інвесторів з інших держав. На нашу думку за сучасних реалій

потрібно поєднати євроінтеграційний шлях України, де, ймовірно, знадобиться вищий рівень податків, якщо уряд прагне виконувати свої зобов'язання, наближені до ролі європейських країн, які в середньому отримують вдвічі більші податкові надходження. Щоб подолати ці виклики, держава повинна будуть правильно визначити пріоритети своєї політики та мати політичну волю для впровадження необхідних реформ. Підсумовуючи вважаємо за доцільне зазначити, що найкраща стратегія сталого сприяння інвестиціям полягає у забезпеченні стабільної та прозорої законодавчої та нормативної бази та впровадженні податкової системи відповідно до міжнародних норм.

Список використаних джерел

1. Vito Tanzi, Howell Zee. Tax Policy for Developing Countries. International Monetary Fund. 2001.
2. Свердан М.М. Податкова політика держави та її вплив на економічне зростання. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2011.-Вип. 2 (1). С. 355-363. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei>. 2011. 2% 281% 2960.
3. Литвин В. В. Теоретичні засади та удосконалення механізмів реалізації державної податкової політики України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1358> (дата звернення: 28.09.2022). DOI: 10.32702/2307-2156-2018.12.102.
4. Савчук В.А. Податкове регулювання економіки: сутність та проблеми реалізації в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. 1. С. 62-64.
5. Показники державного бюджету на 2022 -2023 роки. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/p_DB.pdf (дата звернення: 25.09.2022).
6. Городецька Т.Е. та ін. Державні фінанси в системі механізмів і чинників фінансової стабільності: монографія. Харків: Харківський інститут фінансів КНТЕУ, 2018. 175 с.
7. Skorynin, A. P. (2016), "Variability and typology of tax policy as a tool for regulating the national economy", *Derzhava ta rehiony. Ser. "Ekonomika ta pidpriemnytstvo"*, vol. 2 (89), pp. 11-16.

ВИТРАТИ НА ЗБУТ: СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ У ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА

Наталія ПРАВДЮК

д.е.н, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
Вінницький національний аграрний університет

Вступ. Продукція галузі садівництва займає важливе місце у забезпеченні продовольчої безпеки нашої держави. Для цього в Україні є сприятливі природно-кліматичні умови та потужний економічний потенціал. Наявні

фактори зумовлюють отримання високих врожаїв плодово-ягідних культур. Проте, практика останніх років свідчить, що в Україні відбуваються негативні процеси в цій галузі: знижується прибутковість, рентабельність та ефективність виробництва. Це стало наслідком до зменшення обсягів виробництва плодово-ягідних культур, за рахунок скорочення площ насаджень. Як результат відбулося збільшення витрат виробництва та витрат на збут.

Аспекти обліку витрат на виробництво і збут продукції садівництва знайшли широке висвітлення у працях вітчизняних науковців. Зокрема, Михайльська В. [1, с. 81] розглянула порядок облікового відображення витрат, які пов'язані із забезпеченням якості продукції плодово-ягідних культур С. Котова розглянула практичні аспекти обліку витрат в галузі садівництва, переглянула зміст облікової політики щодо ведення обліку витрат. На думку автора, існуюча практика щодо обліку витрат в садівництві не враховує показники ефективності виробництва. Вона також рекомендувала обирати найбільш ефективні канали збуту готової продукції, які дають змогу продати продукцію за вищими цінами. При цьому, забезпечується збільшення обсягу отриманих доходів та величина власного капіталу підприємства [2].

Проте, організаційні та методичні аспекти обліку збутових витрат в галузі садівництва для забезпечення управління собівартістю продукції плодово-ягідних культур залишаються недостатньо вивченими та потребують додаткового розгляду, узагальнення та систематизації.

Результати дослідження. Індeksi цін продукції культур плодovих та ягідних, реалізованої підприємствами, за місяць у 2010-2021 рр., показують значне їх падіння у 2021 році, зокрема за грудень - більше ніж на половину у 2021 році проти 2020 року [3]. Це породжує проблеми стійкого розвитку галузі та управління її прибутковістю.

Основними напрямками підвищення ефективності галузі садівництва є:

- побудова ефективного механізму управління виробничими витратами і витратами на збут;
- цілеспрямоване формування оптимального рівня витрат;
- проведення постійного контролю за формуванням і розподілом витрат;
- стимулювання зниження рівня виробничих витрат та витрат при зберіганні та транспортуванні продукції

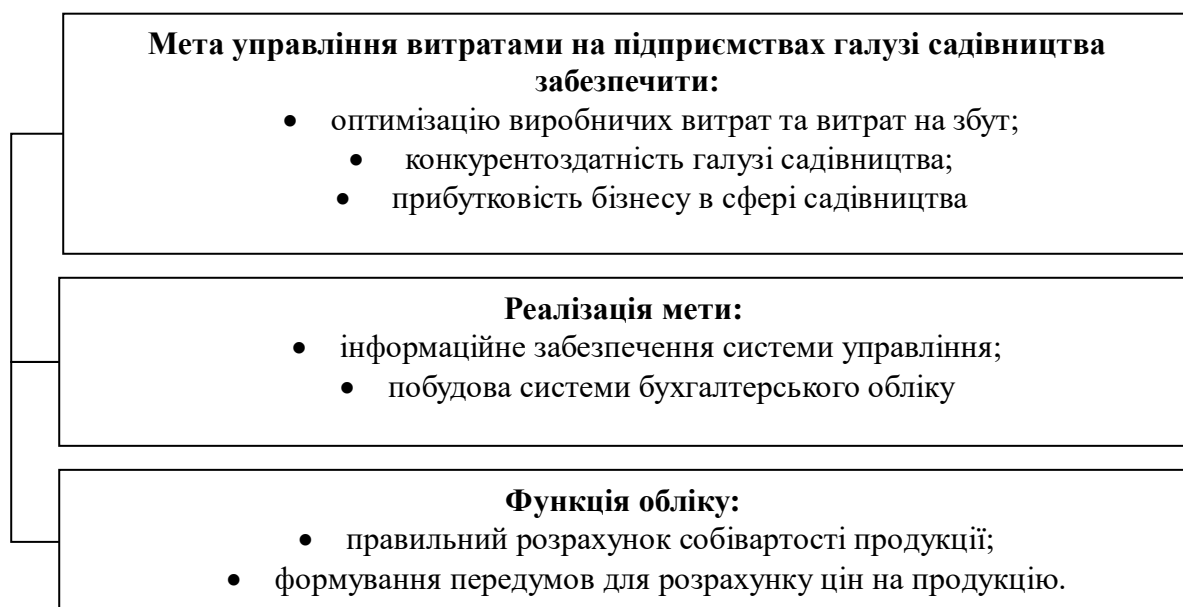
Статистичні дані про собівартість 1 ц виробленої продукції в садівництві свідчать, що її виробнича собівартість зросла, за останні 10 років (2010-2020 рр.), зокрема плодової продукції у 3,7 рази, ягід – у 4,2 рази, винограду – у 3,1 рази. Це є наслідком зростання витрат, насамперед на оплату праці при ручному збиранні, але також і інфляційних чинників, що вплинули на зростання вартості ресурсного забезпечення – пального, засоби догляду та захисту, яке споживається в межах виробничого процесу, тобто складових, що формують виробничу собівартість виробленої плодово-ягідної продукції. Так, у структурі виробничої собівартості продукції 35,0-40,0% займають прямі матеріальні витрати, 20,0-30,0% прямі витрати на оплату праці та 35,0-40,0% інші прямі витрати та загальновиробничі витрати [3].

Офіційні дані за структурою витрат на 2021 рік поки відсутні, але

оперативна звітність Держстату показує, що витрати на виробництво сільськогосподарської продукції в Україні у 2021 р. зросли на 40,9%, порівняно з аналогічним періодом попереднього року. При цьому витрати на виробництво продукції рослинного походження зросли на 42,2%, тоді як тваринного – на 36,5%. Витрати на матеріально-технічні ресурси промислового походження, які використовуються у сільськогосподарському виробництві, протягом року збільшилися на 49,1%.

Щодо ситуації в період правового режиму воєнного стану, то відбулось стрімке подорожчання всіх складових витрат виробництва і витрат на збут, а оплата за транспортування зросла у кілька разів. Те саме можна сказати і про експорт, адже основним експортним вузлом була Одеса, а нині доводиться шукати нові транспортні шляхи, з портами в Румунії, Польщі чи Італії, щоб продукція змогла потрапити до кінцевого споживача у Перській затоці чи Сінгапурі. За півроку, за найоптимальнішими розрахунками, собівартість яблук навіть без витрат логістики, зросла на 30% проти рівня 2021 р., за даними ФГ «Гадз» – одного з найбільших в Україні підприємств-виробників яблук [4].

Ціни на фрукти і ягоди наразі більше залежать від зміни логістичних маршрутів і вартості пального. Тому, з початку повномасштабної війни в Україні, деякі садівничі кооперативи перепрофілювалися: з вирощування ягід перейшли на овочі, оскільки південні регіони тимчасово випали з овочевого балансу. Зміни внаслідок введення військового стану значно вплинули на стан галузі і потребу інформаційного забезпечення. Для управління витратами на підприємствах галузі садівництва виникає потреба цілеспрямованої оптимізації складу і структури виробничих витрат, обґрунтування кожної статті витрат, визначення можливих шляхів їх зниження. Особлива увага - до реалізаційних витрат, оскільки вони зараз є ключовими у формуванні собівартості. Реалізація зазначеної багатопланової мети базується на інформаційному забезпеченні, основу якого формує система бухгалтерського обліку підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Основна функція обліку

Джерело: сформовано автором

З метою ефективного управління витратами підприємств галузі садівництва в умовах воєнного стану широкий спектр питань висувається до бухгалтерської інформації. Це обумовлює використання раціональних підходів до організації облікового процесу. Щоб досягти успіху садівникам необхідно застосовувати:

- сучасні методи вирощування;
- мати оптимальний захист та добрива;
- якісно проріджувати зав'язі;
- своєчасно збирати врожай;
- якісно готувати насадження до зими.

Ці вимоги мають бути вписані у інформаційні звіти галузі садівництва.

У своїх попередніх дослідженнях ми наголошували, що управління складовими показниками виробничої собівартості дає змогу знаходити сприятливіші комбінації цін та обсягів реалізації плодово-ягідної продукції.

Однак за чинними методиками, передбачається розраховувати реалізаційні ціни за неповними витратами на рівні виробничої собівартості. При цьому, виробнича собівартість плодово-ягідної продукції не включає адміністративних витрат і витрат на збут, які є витратами періоду.

Тому при проведенні маркетингової політики щодо визначення цін, які б повністю відшкодували понесені підприємством витрати та забезпечували необхідний рівень прибутку використовується розрахунковий підхід визначення долі доходу, який необхідний для покриття витрат на загальногосподарське управління, збутову діяльність, а також створення прибутку. Було б доцільним замінити розрахунковий метод моделювання ціни на розрахунок повної собівартості плодово-ягідної продукції, яка враховує виробничу собівартість та витрати періоду. Розподілити витрати періоду для подальшого врахування при визначенні повної собівартості виробленої плодово-ягідної продукції можна здійснювати пропорційно величині виробничої собівартості окремих видів продукції.

Порядок формування повної собівартості плодово-ягідної продукції, з врахуванням витрат на збут, розглянемо на прикладі (рис. 2).

Для нівелювання зазначених ризиків, врахування значного зростання конкретних складових витрат, понесених підприємством на вирощування, збір та зберігання продукції у фруктосховищах пропонується:

- з метою забезпечення належного ціноутворення проводити розподіл витрат на зберігання та збут між окремими видами готової продукції;
- здійснювати розподіл на зберігання та збут продукції пропорційно величині їх виробничої собівартості з врахуванням коефіцієнту імовірного попиту.

Проте ці розрахунки необхідно здійснювати в межах управлінського обліку. Щодо розподілу витрат на збут продукції в рамках фінансового обліку, то це не відповідатиме вимогам чинного облікового законодавства.

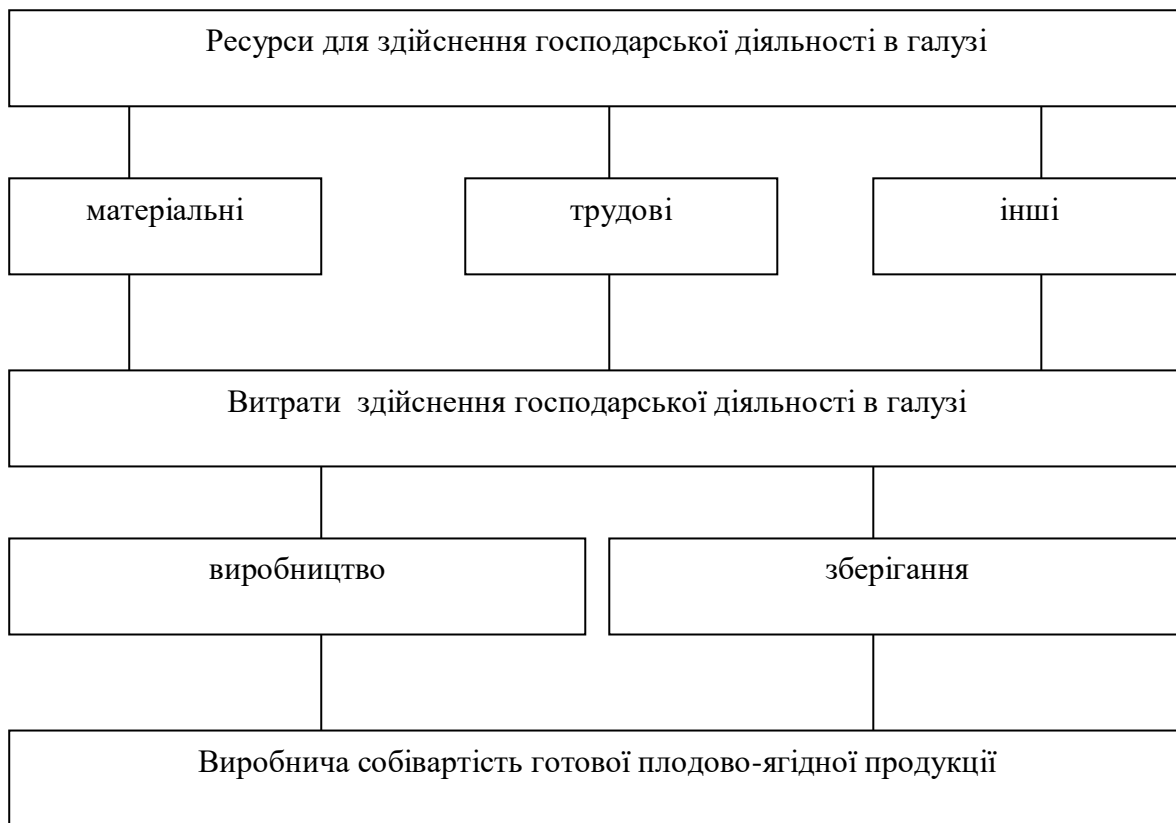

Рис. 2. Модель формування виробничої собівартості готової плодово-ягідної продукції в межах управлінського обліку на підприємстві

Джерело: розроблено та представлено автором [5, с. 115]

Тобто, управлінська ланка має одержати чітку інформацію, зниження витрат якого рівня не спричинить падіння якості продукції, а попит на який асортимент по ціні перекриє збитки за іншими видами продукції садівництва.

Висновки. Отже, пропонуємо в межах управлінського обліку за наведеним вище порядком проводити розподіл збутових витрат. Такий же підхід доцільно застосувати і до розподілу інших витрат періоду. Здійснені розрахунки дадуть змогу оперативно й точно розрахувати повну собівартість готової продукції. Це можливо робити в розрізі видів і сортів продукції. Формування повної собівартості виробленої продукції посилить контроль за понесеними витратами. В кінцевому підсумку одержана таким чином інформація створює умови для успішної реалізації маркетингової політики, яка повинна бути спрямована, в умовах воєнного стану, на підвищення конкурентоспроможності плодово-ягідної продукції

Список використаних джерел

1. Михальська В.В. Облік витрат на забезпечення якості продукції в контексті вирощування біологічних активів садівництва. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2015. № 2/6(22). С. 77-83.
2. Котова С.О. Управління витратами в галузі садівництва. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/3926/1/2.pdf> (дата звернення: 27.09.2022).
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.09.2022).

4. Фермерське господарство «Гадз». URL: <https://fg-gadz.com.ua/>
5. Правдюк Н.Л. Облікове забезпечення управління витратами на виробництво та реалізацію продукції садівництва. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 3 (57). С. 103-120.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 27.09.2022).
7. Інструкція Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 27.09.2022).

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ГРАНТОВИХ КОНТРАКТІВ

Валерій РОЗДОБУДЬКО

к. е. н., доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет

Юлія ЛАПАДА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Державний торговельно- економічного університет

Вступ. Протягом останніх років в Україні значно зріс обсяг грантового фінансування, що пов'язано з євроінтеграційними процесами України та зростанням ролі міжнародних організацій в просуванні загальноєвропейських цінностей в суспільстві.

Результати дослідження. Грантовий контракт визначають як «угоду між Контрактуєчим органом (наприклад, Представництвом ЄС) та Координатором для реалізації грантового проекту із зазначенням конкретних умов і зобов'язань з надання послуг, поставок та/або робіт в обмін на фінансову компенсацію» [1].

Гранти розподіляються на конкурсній основі і залежно від умов конкурсу в ньому можуть брати участь зареєстровані громадські організації, муніципальні і державні організації, творчі колективи або фізичні особи.

Більшість проектів, що фінансуються, наприклад, ЄС, є спільними проектами з організаціями з різних країн ЄС (асоційованих країн), організованих у формі консорціуму, яким керує координатор проекту. Після того, як пропозиція проходить етап оцінки, заявники інформуються про результати. Якщо грант буде надано, їм буде запропоновано підписати детальний договір, який називається «грантова угода» або «грантовий контракт». Заявнику може знадобитися виконати кілька кроків на цьому етапі: надати додаткові юридичні та адміністративні деталі, які не включені до

пропозиції; змінити свою пропозицію, як зазначено у звіті про оцінку, якщо це можливо.

Щоб переконатися, що проєкт виконується відповідно до узгоджених стандартів і термінів, потрібно взяти до уваги кілька кроків: необхідно подавати регулярні технічні та фінансові звіти до Комісії або замовника; деякі проєкти вимагають подання конкретних результатів (загальна інформація, спеціальний звіт, брошура з технічними схемами, списки, етапи програмного забезпечення тощо), які були визначені в грантовому контракті; ефективна комунікація також є важливою складовою успішних проєктів і програм співробітництва, що фінансуються ЄС, необхідно планувати комунікаційні заходи з самого початку заходів, фінансованих ЄС, – існують певні вимоги до видимості та комунікації, яких слід дотримуватися залежно від програми чи проєкту.

Комісія контролює реалізацію проєкту (під час або після), щоб забезпечити його відповідність грантовій угоді. Грантовий контракт визначає, які заходи будуть здійснюватися, тривалість проєкту, загальний бюджет, ставки та витрати, внесок бюджету ЄС, усі права та обов'язки тощо.

Процес перевірок, аудитів і переглядів залежить від гранту та проєкту та може включати: перевірку належного виконання діяльності відповідно до грантової угоди, включаючи оцінку того, чи результати та звіти відповідають опису та робочому плану, та фінансовий аудит рахунків бенефіціара, щоб перевірити понесені прийнятні витрати.

Важливо зберігати записи та іншу підтверджуючу документацію, щоб підтвердити, що проєкт належним чином керувався та реалізовувався. Це включає ведення записів про прийнятні витрати та відповідні рахунки.

Варто відмітити, що, зазвичай, у кожного Грантодавця є свої керівні принципи (настанови) проведення аудиту фінансових звітів грантових проєктів (табл. 1).

Таблиця 1

**Керівні принципи проведення аудиту фінансових звітів
грантових проєктів**

Короткий опис	Застосовувані професійні стандарти	Основна документація при прийнятті завдання:
Європейська комісія (Технічне завдання для перевірки витрат грантового контракту, що фінансується ЄС, для зовнішніх дій та модель звіту про фактичні висновки)	МССП 4400	1. Проектна заявка 2. Бюджет проєкту 3. Грантовий контракт 4. Додатки до Грантового контракту 5. «PRAG» (Практичний посібник для процедур за договорами зовнішньої діяльності Європейського Союзу)
Рекомендації щодо щорічного аудиту грантів Глобального Фонду	МСА 800 та МСА 805	1. Проектна заявка 2. Бюджет проєкту 3. Грантовий контракт 4. Додатки до Грантового контракту 5. Рекомендації керівництва грантами 6. Керівництво з щорічного аудиту

Розробка Вишеградський фонд методології аудиту проєктів, які підтримуються грантовими схемами IVF	МСА 800 та МСА 805	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проєктна заявка 2. Бюджет проєкту 3. Грантовий контракт 4. Правила надання грантів 5. Керівництво по гранту 6. Керівництво з аудиту
Вимоги Посольства Японії до аудиторських звітів по проєктах КУСАНОНЕ МЗС Японії	МССП 4400	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проєктна заявка 2. Техніко-економічне обґрунтування проєкту 3. Грантовий контракт 4. Меморандум про порозуміння щодо проєкту 5. Вимоги до аудиторських звітів

На основі висновків аудиту складають Звіт з аудиту за Проєктом. У процесі здійснення аудиту Проєкту від аудитора очікується здійснення перевірки з метою підтвердження, що:

- використання грантових коштів згідно з відповідними загальними умовами та фінансовими угодами виключно для цілей, визначених для фінансування з належною увагою до економії та ефективності. Відповідною фінансовою угодою є Грантовий контракт;
- фінансування товарів, робіт та послуг здійснювалось згідно з відповідними загальними умовами та фінансовими угодами та виключно на заплановані цими угодами цілі;
- необхідні супровідні документи, записи та рахунки велися відносно всіх операцій за Проєктом, в тому числі готувалися звіти щодо витрат. Від аудитора очікується підтвердження того, що ці звіти за період повністю відповідають бухгалтерським записам.
- рахунок/Спеціальний рахунок використовуюся згідно з умовами відповідних загальних умов та відповідних фінансових угод [6].

Будь-які заявлені витрати, визнані неприйнятними, будуть відшкодовані або вираховані з наступного платежу. У разі виявлення систематичних помилок Комісія може поширити висновки результатів аудиту на неаудовані грантові угоди або неаудовані періоди. Окрім цих виправлень, можуть бути вжиті й інші заходи, зокрема фінансові та адміністративні штрафи.

Висновки. Гранти відіграють важливу роль для місцевого економічного розвитку та міжнародного співробітництва, тому контроль за правильним виконанням умов грантового контракту є одним із ключових питань.

Аудит грантових договорів є одним із видів аудиту спеціального призначення і проводиться згідно з Міжнародними стандартами аудиту (особливо МСА 800 та МСА 805) та специфічними рекомендаціями окремого Грантодавця. До особливостей даного аудиту можна віднести ключову роль цих грантових контрактів, які визначають всі ключові моменти, особлива зосередженість на відповідності витрат та правильності використання

грантових коштів, вимога до відсутності подвійного фінансування та неприйнятних (недопустимих) витрат, можливість проведення зовнішнього аудиту на вимогу грантодавця, якщо проект перевищує певну суму витрат.

Список використаних джерел

1. Глосарій термінів, що використовуються у програмах, фінансованих ЄС (укр/англ). *Вісник МСФЗ*. URL: <https://cutt.ly/LBj6gH9> (дата звернення: 10.10.2022).
2. Managing your project under a grant agreement. *European Commission*. URL: <https://cutt.ly/fVj6WfF> (дата звернення: 10.10.2022).
3. Дячук Олег. Особливості аудиту грантових проєктів. *АПУ*. 10 березня 2021р. URL: <https://cutt.ly/1Bj6S7n> (дата звернення: 10.10.2022).
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг Видання 2016–2017 років. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://cutt.ly/dBkqvf9> (дата звернення: 10.10.2022).
5. Horizon 2020 Online Manual. Grant management. *European Commission*. URL: <https://cutt.ly/1Bk7Jg9> (дата звернення: 10.10.2022).
6. Технічне завдання на виконання послуг щодо фінансового аудиту за Проектом «Дослідження можливості синхронного об'єднання української і молдовської енергосистем з континентальною європейською енергосистемою ENTSO-E». URL: <https://cutt.ly/NBk69jD> (дата звернення: 10.10.2022).

АНАЛІЗ РЕЛОКАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Олена РУСАК

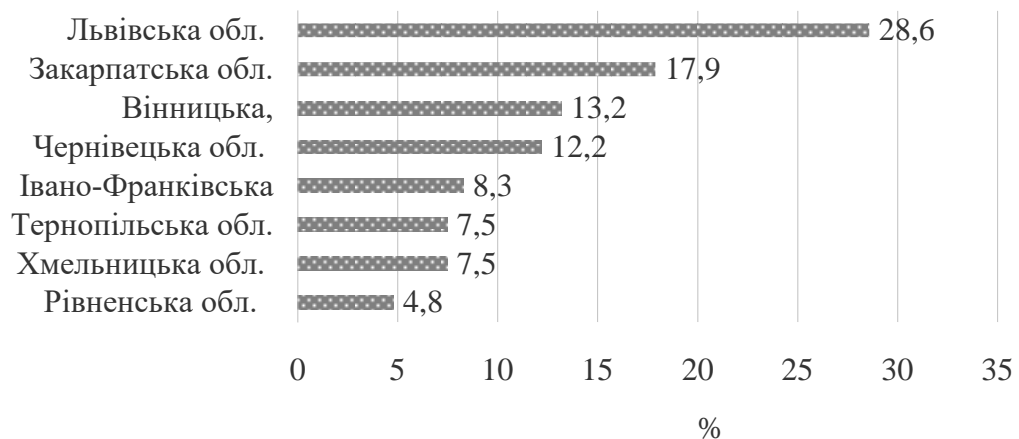
к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

Вступ. Військові події, розпочаті внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну, стали випробуванням не лише для пересічних громадян, а й для всіх сфер суспільного розвитку країни. Бізнес не став винятком, адже руйнівні наслідки і знищення мільйонів його капіталовкладень призвели до неоднозначної реакції та швидких дій з боку підприємців. Одними з таких стали вимушені переміщення бізнес-структур із зони активних бойових дій у більш безпечні регіони. Цьому сприяла розроблена Урядом, Міністерством економіки програма щодо релокації вітчизняних підприємств. В її основу покладений повний механізм реалізації, з врахуванням логістичних можливостей, покрокової інструкції та переліком першочергових заходів, необхідних для виконання даного процесу.

Результати дослідження. В умовах невизначеності, велика кількість представників бізнесу намагаються самотужки подолати наслідки військових подій та, якомога, швидше адаптуватися до нових викликів. Однак зруйнована інфраструктура, міграція, інфляція, девальвація внесли свої корективи в діяльність малого та середнього бізнесу. Не менш болісними стали питання обмеженого доступу до ресурсів та ринків збуту, знищення логістичних каналів, падіння купівельної спроможності населення тощо. За таких умов, релокація бізнесу стала одним із найбільш дієвих механізмів налагодження роботи бізнес-структур. На тлі військових подій в країні, протягом останніх місяців поточного року релоковані підприємства перерахували до державного бюджету України 1,14 млрд гривень єдиного соціального внеску (ЄСВ).

В цілому, від початку війни, загальна кількість підприємств, що перевезли власні виробничі потужності в більш безпечні регіони становила 772 одиниці, більше 600 – змогли відновити свою діяльність. Дев'ять регіонів-лідерів, в які були переміщені підприємства, зосереджені переважно в західній частині країні (рис. 1).

Рис. 1. Структура регіонів-лідерів з локацій для переміщення бізнесу
Джерело: <https://mind.ua/>

З-поміж усіх сфер діяльності, найбільшою мірою були релоковані підприємства оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 41%; меншою мірою були переміщені заклади професійної, наукової та технічної діяльності – 6%, будівництва – 6% (рис. 2). Завдяки таким діям, підприємцям вдалося зберегти більше 35 тис. робочих місць та створити 7 тис. нових [1].

Значного переміщення зазнали представники ІТ галузі. За даними досліджень Gradus 32% респондентів даної сфери у липні-місяці 2022 року вдалися до релокалізації [4]. Із загальної їх кількості 72% підприємців перемістили власний ІТ-бізнес в межах країни, 11% – за її межами, 17% – як в середині країни, так і за кордон. Головними причинами переміщення бізнесу стали: вимушені наміри збереження бізнесу (38%); формування нової клієнтської бази на нових ринках (30%); налагодження логістики (28%); збереження робочих місць 23%.

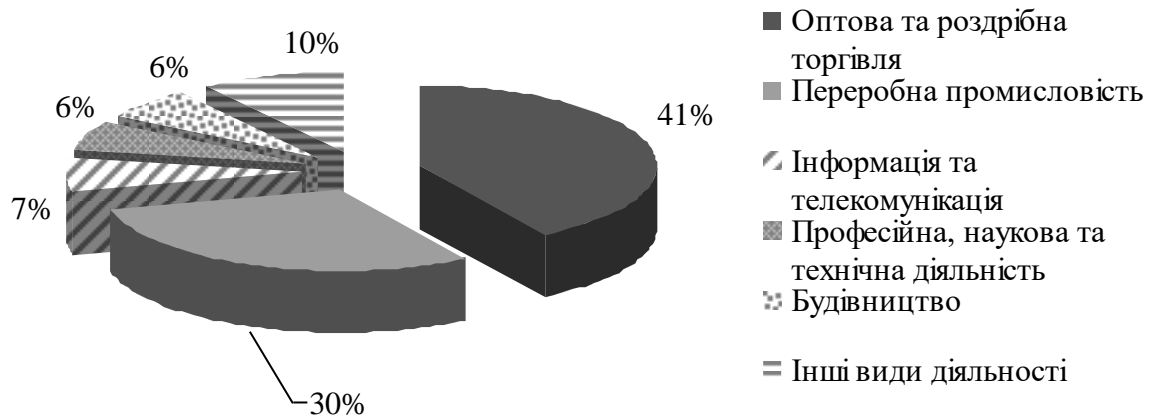

Рис.2. Структура діючих релокованих підприємств різних сфер діяльності
Джерело: побудовано на основі [1]

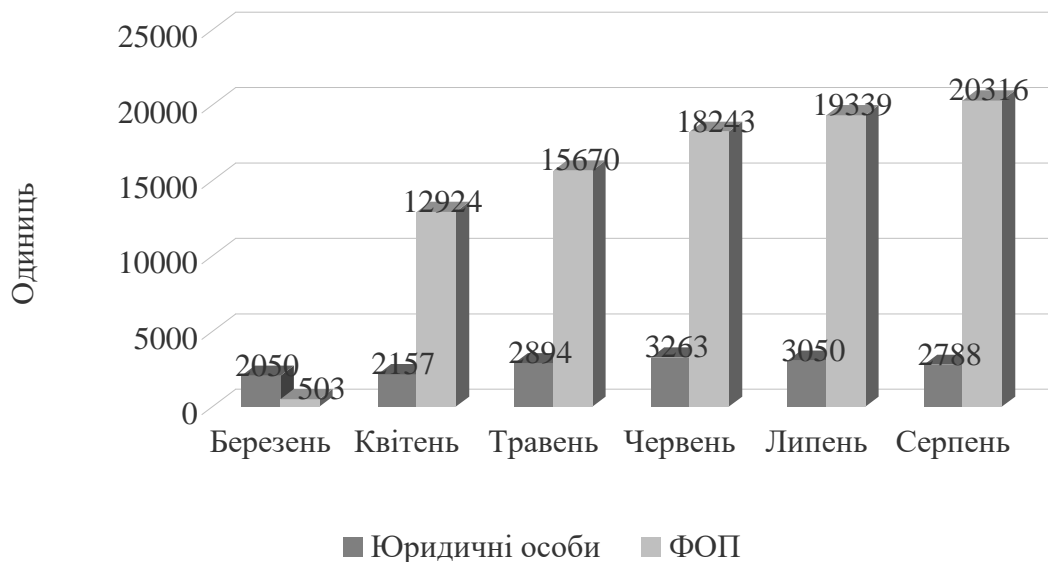
Варто зауважити, що релокація бізнесу можлива для усіх підприємств. Однак, зважаючи на військові події, більшими перевагами володіють об'єкти оборонного комплексу та ті, які забезпечують життєдіяльність населення та економіки країни. Для цього необхідно:

- зважаючи на спеціалізацію, подати заявку на переміщення;
- зазначити чисельність працюючих;
- враховуючи можливості та масштаби виробництва, вказати потреби у приміщенні, сировині, розміщенні працівників;
- відмітити спосіб транспортування.

В зазначеному переліку, найбільш проблемними виявилися питання транспортування та інфраструктури для релокованих підприємств. За для вирішення останнього – можуть стати індустріальні парки. За офіційними даними, наразі в країні зареєстровано більше 50 одиниць, проте більшість із них не дієздатні. Згідно законодавчих змін, у довоєнний період індустріальні парки не мали стимулів для розвитку. Однак наразі створено низку спонукальних програм, які дозволяють їм приєднатися до мереж, за кредитами, інвестиціями, додатковими податковими і митними пільгами:

- звільнення від ПДВ та мита на ввезення нового обладнання;
- звільнення від прибутку впродовж 10 років;
- надання права органам місцевого самоврядування на встановлення пільгових ставок податку на нерухомість та плати за землю [3].

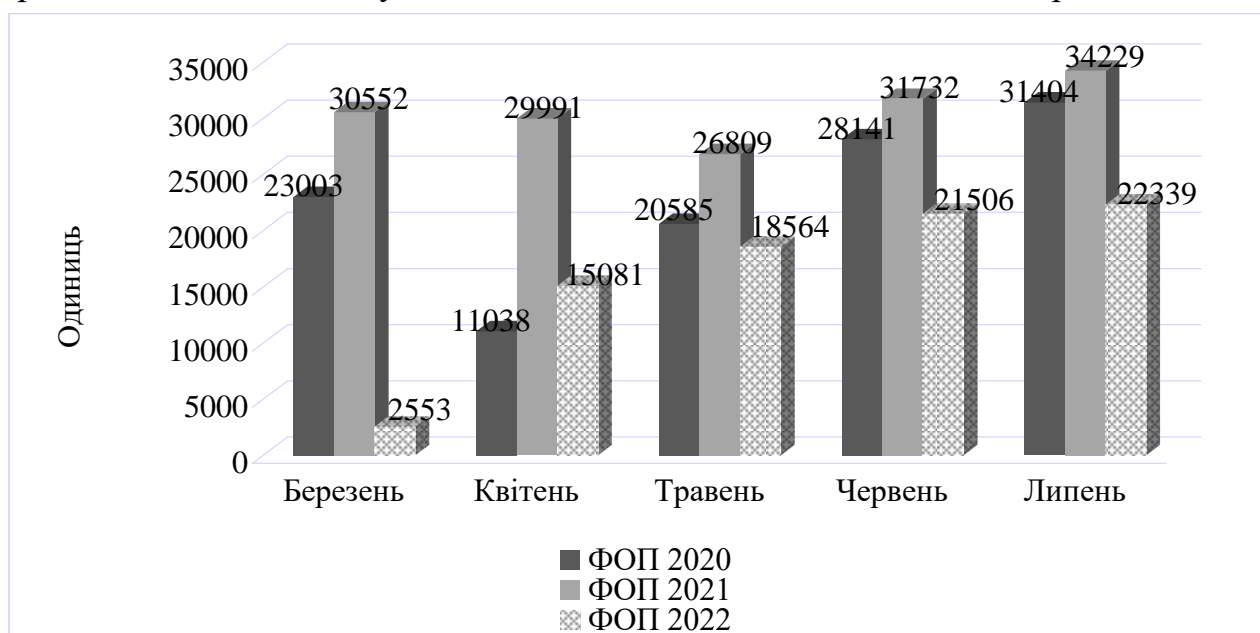
Не зважаючи на всю складність релокації, темп реєстрації нових ФОПів упродовж усього періоду повномасштабної війни демонструє позитивну динаміку. Так, від початку вторгнення кількість нових зареєстрованих суб'єктів господарювання становила 80093 од., в т.ч. – 20 316 од. ФОП було нараховано у серпні-місяці 2022 р. (рис. 3). Лідерами за кількістю реєстрацій стали: м. Київ (17%); Львівська обл. (9%); Дніпропетровська обл. (7,6%).

Рис. 3. Темп реєстрації нових суб'єктів господарювання з початку повномасштабної війни

Джерело: <https://cid.center/> [5]

Порівняльний аналіз динаміки кількості реєстрації вітчизняного бізнесу (рис.4), вказує на помітні відмінності від аналогічних періодів попередніх років. Проте вся складність ситуації відобразилася на початку війни у березні-місяці, коли психологічний фактор завдав гальмівного впливу на досліджуваний показник. Разом з тим, позитивні тенденція реєстрації нових суб'єктів господарювання у наступні періоди вказує на стійкість бізнес-структур та його незламність перед новими викликами. Така ситуація під час війни була характерна, в першу чергу, для новостворених волонтерських структур, представників ІТ-бізнесу та компаніям, що мали досвід ковідної кризи.

Рис. 4. Динаміка кількості реєстрації вітчизняних бізнес-структур під час війни

Джерело: <https://cid.center/> [5]

Навики, набуті в мирний час, забезпечили гнучкість мислення в кризові моменти, не даючи підприємцям розгубитися за обставин критичної складності. Постійна взаємодопомога та підтримка, вибудовування довіри та взаємозв'язок з партнерами, клієнтами, споживачами дозволяє відтворенню цілісної картини, сприяє подальшим діям, пошуку нових можливостей, побудові нових бізнес-моделей.

Висновки. Не зважаючи на складнощі викликані війною, вітчизняний бізнес поступово пристосовується, рівень оптимізму зростає. Програма релокації, розроблена Урядом та Міністерством економіки, дозволила підприємцям змінити підхід до ведення бізнесу, забезпечуючи життєздатність безперебійної його діяльності. Переміщення суб'єктів господарювання в більш безпечні регіони сприяло їх зміцненню в умовах нових реалій, зберігаючи робочі місця та відкриваючи нові.

Список використаних джерел

1. Скільки підприємств з початку війни скористалися релокацією: нові цифри від Мінекономіки. URL: <https://news.dtkr.ua/> (дата звернення: 22.10.2022).
2. Релоковані підприємства перерахували до держбюджету 1,14 млрд гривень ЄСВ. Джерело доступу: <https://dia.dp.gov.ua/relokovani-pidpriyemstva-pereraxovali-do-derzhbyudzhetu-114-mlrd-griven-yesv/> (дата звернення: 19.10.2022).
3. Релокація бізнесу в Україні та в ЄС. URL: <https://biz.ligazakon.net/analytics> (дата звернення: 27.10.2022).
4. Опитування українського бізнесу URL: https://gradus.app/documents/262/gradus_forbes_ukrainian_business_survey.pdf (дата звернення: 04.11.2022).
5. Стан та потреби бізнесу в Україні: секторальний розріз, вересень 2022. URL: <https://cid.center/> (дата звернення: 21.10.2022).

ВПЛИВ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Наталія САВЧЕНКО

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Роман САВЧЕНКО

к.е.н., доцент кафедри комп'ютерних технологій і моделювання систем, Поліський національний університет

В умовах конкурентної боротьби, особливо актуальною є оцінка результативності діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Практика

управлінських систем вітчизняних підприємств засвідчує, що власниками та адміністративним персоналом в обов'язковому порядку оцінюється стратегія розвитку підприємства, його ринкова орієнтація, конкурентні переваги. Не дивлячись на важливість оцінки стратегічних показників розвитку підприємства важливим є вивчення фактичних шляхів їх досягнення. Адже, розробка найефективніших планів буде марною, якщо їх неможливо буде їх успішно реалізувати. При цьому не доцільним є ототожнення понять результативності та ефективності діяльності. Так, наприклад, Друкер П. [1] вважає, що результативність є наслідком певних процесів, виконання функцій, завдань, ступеню досягнення цілей, а ефективність – наслідком правильності таких дій. Проте, як перше поняття, так і друге є однаково важливими. Якщо мету підприємства визначено правильно, то діяльність організації буде спрямована на задоволення конкретної важливої потреби, тобто створення тих товарів та послуг, на які існує реальний та потенційний попит. Результативність у такому ракурсі є чимось невідчутним, а ефективність, навпаки, можна кількісно виміряти. Показники результативності діяльності підприємства показують ступінь досягнення поставлених цілей. Ефективність же окреслює методологічний інструментарій, засоби, прийоми досягнення поставлених цілей.

Результативність діяльності підприємства базується на ефективності та її можливо оцінити тільки на основі і з допомогою оцінки ефективності всіх сфер діяльності підприємства. Тобто економічний ефект у багатьох випадках визначається як різниця затрат до та після впровадження тієї чи іншої концепції. Такий підхід виконує функцію методологічного кредо майже всіх розрахунків економічної ефективності.

На результативність діяльності підприємства впливає ряд факторів (рис. 1).

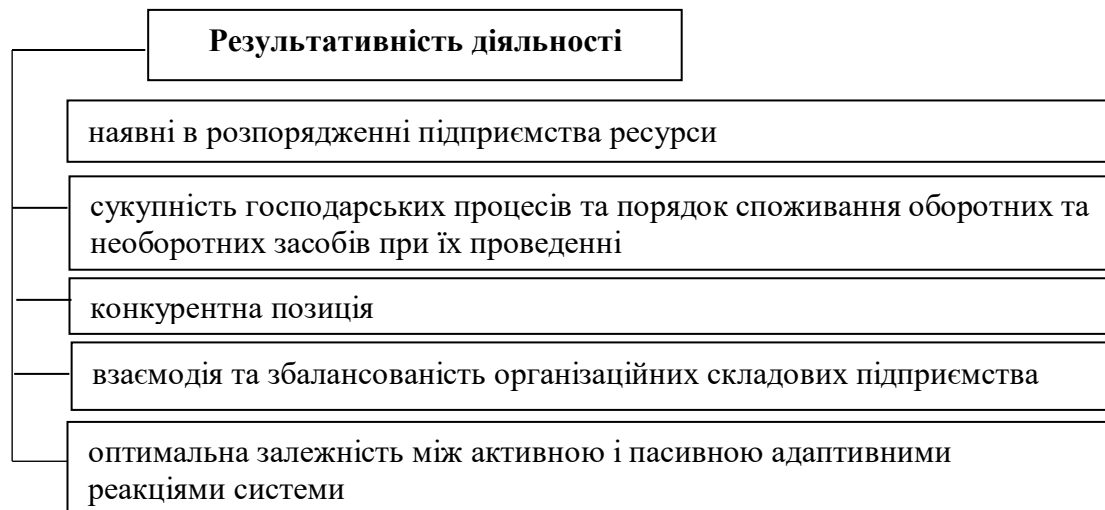

Рис. 1. Фактори впливу на результативність діяльності підприємства

Для того щоб керівництво та власники були обізнані із порядком та ступенем досягнення поставлених стратегічних та тактичних цілей підприємства, доцільним є використання методологічного інструментарію управлінського контролю. Контроль результативності діяльності підприємства впливає на суб'єкт господарювання, шляхом виміру результатів їхньої

діяльності та стимулюванням його до досягнення поставлених цілей.

Система управлінського контролю характеризується певною цілеспрямованістю. Ця властивість її проявляється в тому, що всі елементи і ланки контролю служать загальній меті — забезпеченню ефективного управління виробництвом, його інтенсивному росту, підвищенню життєвого рівня працюючих та їх сімей, уникнення конфліктів на підприємстві.

Місце системи контролю в оцінці результативності діяльності підприємства представлено на рис. 2.

Рис. 2. Місце системи контролю в оцінці результативності діяльності

Що стосується процесу досягнення цілей, не завжди порядок їх досягнення визначений заздалегідь, особливо поточних цілей. Він може встановлюватися адміністративним персоналом (агентом) в режимі реального часу по мірі виникнення проблемних питань, що потребують прийняття управлінського рішення. Для того, щоб забезпечити цілеспрямованість поведінки адміністративного персоналу при розробці ефективних управлінських рішень, доцільною є розробка системи заохочень. Контроль результативності торкається питання морального ризику агента. Оскільки принципал (власник) не може спостерігати за всіма діями агентів, він використовує систему стимулів, щоб частково передати ризик на агента і надає йому свободу досягати мети без подальшої взаємодії.

Використовуючи систему стимулювання у поєднанні із невеликою особистою взаємодією, довіритель може зменшити свої загальні витрати на систему контролю, забезпечуючи при цьому взаємоузгодження інтересів. Очікується, що загальні витрати на контроль будуть помірними, оскільки агент, окрім ризику неефективності, має лише незначні витрати на організацію системи управлінського контролю.

Вимірювання результативності діяльності базується перш за все на певній сукупності інформації. Якщо оцінювати об'єм інформації, то в основному він формується в системі обліку, зокрема управлінського. Наприклад, для оцінки та проведення подальшого контролю можна використовувати систему бюджетування. Результативність діяльності керівників структурних підрозділів залежить від того який вид бюджетування використовується статичне чи гнучке, точності формування бюджетних показників та прибутковості діяльності підрозділу. Як показують дослідження, у випадку використання гнучкого бюджетування або періодичного оновлення бюджетних показників, участі представників фінансових відділів, залучення керівників нижчого рівня управління покращуються показники підприємства, що самооцінюється.

Управлінський контроль може мати і дисфункціональний вплив на результативність діяльності. Оскільки контроль результативності викликає підвищення ступеню ризикованості діяльності адміністративного персоналу, останні можуть обирати більш безпрограшні варіанти дій, що передбачають використання короткострокових можливостей, потенціалу підприємства та нехтують довгостроковими інноваційними можливостями. Як свідчать висновки, що будуть акумулюватися системою управлінського контролю щодо результативності діяльності підприємства, вони можуть бути як корисними, так і дисфункціональними. За для взаємоузгодження цієї суперечності необхідно враховувати показники бажаних ідеальних стандартів діяльності. Управлінський контроль результативності зазвичай є ефективним, якщо показники ідеальних стандартів ефективності чітко окреслені.

Контроль за досягненням бюджетних показників є важливим як для великих, так і для середніх за розміром підприємств. При цьому дієвим є поєднання бюджетного контролю із системою виплати грошових заохочень співробітникам підприємства за умови досягнення бажаних результатів діяльності. При побудові інформаційної системи, на якій будуть ґрунтуватися управлінські рішення, доцільним є визначення необхідності застосування методу бюджетування у якості методу як управлінського обліку, так інструменту контролю. Стає можливим цілеспрямоване використання ресурсів підприємства для досягнення поставлених цілей.

Таким чином, управлінський контроль результативності діяльності суб'єктів господарювання можна розуміти як комбінацію встановлених заходів, що використовуються для вирішення проблем виникнення морального ризику в теорії агентських відносин, яке припускає позитивний вплив на загальну ефективність підприємства.

Список використаної літератури

1. Друкер П. Эффективное управление /П. Друкер : пер. с англ. М. Котельниковой. М.: Изд-во "Астрель", 2004. 284 с.
2. Ковтуненко В.М. Ідентифікація сутності понять «результативність» та «ефективність» діяльності підприємства та методологія їх оцінки. *Інвестиції: практика та досвід*. № 10. 2014. С. 93-96.
3. Савченко Р.О. Управлінський контроль в системі менеджменту. *Інвестиції: практика та досвід*. № 23. 2014. С. 42-46.

4. Davila, A., Foster, G. (2005) Management Accounting Systems Adoption Decisions: Evidence and Performance Implications from Early-Stage/Startup Companies, in: The Accounting Review, 80 (4), pp. 1039-1068.

ПРОСТІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ

Світлана СІРЦЕВА

к.е.н, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Вступ. В умовах ринкової економіки основною метою функціонування суб'єкта господарювання є отримання прибутку, а відповідно мінімізація витрат. Проте на сьогодні в умовах війни більшість вітчизняних підприємств змушені повністю або частково призупинити свою господарську діяльність.

Виходом із ситуації може бути тільки або відновлення повноцінної діяльності в регіонах країни, де не має бойових дій, або оформлення простою, або повне призупинення діяльності.

Результати дослідження. На сьогодні основними причинами простою можуть бути активні бойові дії в регіоні, масовий виїзд працівників тощо. Тому, слід відмітити, що характер простою здійснює безпосередній вплив на організацію обліку операцій підприємства в цей період. Водночас, під час простою суб'єкт господарювання продовжує нести витрати на:

- оплату праці персоналу, що обслуговує виробництво тощо, який може продовжувати працювати в період простою;
- виплати працівникам, які знаходяться в простої, відповідно до чинного законодавства, в розмірі не нижче ніж дві третини окладу;
- сплату податків та обов'язкових платежів;
- амортизацію;
- утримання обладнання й обслуговування процесу виробництва;
- оплату комунальних послуг, на охорону тощо;
- оренду приміщень (складів, цехів тощо).

Для цілей бухгалтерського обліку витрати підприємства під час простою необхідно розділити на виробничі витрати і витрати на утримання інших підрозділів (невиробничі), зокрема адміністрації та відділу збуту).

Згідно з пп. 15.9 НП(С)БО 16 «Витрати» [1] витрати на оплату простоїв відносяться до складу загальноновиробничих витрат. Облік таких витрат ведуть на рахунку 91 «Загальноновиробничі витрати». За дебетом даного рахунку буде

відображатися заробітна плата як загальновиробничого персоналу, так і працівників основного виробництва, яку в нормальний виробничий період відображали на рахунку 23 «Виробництво»). Також на рахунку 91 слід відображати й нарахування на фонд оплати праці (ЄСВ) робітників.

У випадку, коли підприємство призупинило діяльність на короткий строк або призупинило лише частину виробництва, то наприкінці місяця загальновиробничі витрати розподіляють у загальному порядку. Якщо ж підприємство призупинило виробництво і реалізацію продукції на період довший за місяць, то витрати пов'язані з процесом виробництва та реалізації відсутні. Тому немає підстав для відображення загальновиробничих витрат на рахунку 91. Такі витрати слід обліковувати на субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Що стосується обліку амортизації основних засобів, то НП(С)БО 7 «Основні засоби» [2] розкриває чіткий перелік умов, за яких призупиняють амортизацію, проте простій в даному переліку відсутній. Але враховуючи той факт, що під час простою основні засоби продовжують втратити свої фізичні властивості, нарахування амортизації не слід припиняти.

Бухгалтерський облік процесу нарахування амортизації основних засобів залежить безпосередньо від масштабів простою, а також від його наслідків та передбачає:

- за умови, якщо підприємство частково простоє, але продовжує випускати продукцію, то суму нарахованої амортизації виробничого і загальновиробничого обладнання доцільно відображати в складі 91 рахунку;

- якщо виробництво продукції призупинено, то немає підстав відображати і загальновиробничі витрати. В такому випадку нарахування амортизації слід відображати за дебетом субрахунку 949;

- якщо простій буде тривалий, можна законсервувати основні засоби та припинити нарахування амортизації [3].

Необхідно відмітити, що навіть якщо виробництво на підприємстві буде тимчасово припинене, працівники адміністрації та відділу збуту, мають можливість продовжувати виконувати свої функціональні обов'язки.

Відповідно до п. 18-20 НП(С)БО 16 «Витрати», підприємству слід відображати невикористані витрати у складі:

- адміністративних витрат – заробітну плату із нарахуваннями управлінського персоналу, оплату їх відряджень, витрати на утримання основних засобів, нематеріальних активів загальногосподарського використання тощо;

- витрат на збут – заробітну плату із нарахуваннями персоналу, який зайнятий здійсненням збутової діяльності, оплату їх відряджень, утримання основних засобів, нематеріальних активів, пов'язаних зі збутовою діяльністю підприємства;

- інших операційних витрат – заробітну плату із нарахуваннями працівників соціальної інфраструктури, амортизацію основних засобів соціального призначення, штрафи, пені, неустойки, втрати від курсової різниці тощо.

Висновки. Таким чином, у періоді зупинення роботи підприємства витрати на підприємстві слід обліковувати. Саме характер простою впливатиме на особливості обліку витрат підприємства в цей період.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31 грудня квітня 1999 р. №318 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата останнього звернення: 31.10.2022 р.).
2. Про затвердження положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27 квітня 2000 р. №92 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата останнього звернення: 31.10.2022 р.).
3. Простій під час воєнного стану: як оформити й обліковувати витрати. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/9328-prosty-pd-chas-vonnogo-chasu-yak-oformiti-y-oblkovuvati-vitrati> (дата останнього звернення: 31.10.2022 р.).

РОЛЬ БУХГАЛТЕРА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Лариса СУЛІМЕНКО

к.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Бухгалтер відіграє важливу роль в забезпеченні ефективного управління підприємством. При плануванні господарської діяльності бухгалтер приймає участь у складанні бюджетів, формуванні калькуляції та наданні інформації не тільки про поточні чи минулі події, але й розрахунки прогнозів та можливі наслідки майбутніх дій.

На сьогодні функції, що їх виконує бухгалтер, не тільки в реєстрації господарських операцій у системі бухгалтерських рахунків та формуванні звітності, а значно ширші. Вони стосуються не тільки формування облікової інформації для керівництва та менеджерів підприємства, а й виконання функцій аналізу та контролю. Тому бухгалтер, який здійснює інформаційне забезпечення системи управління підприємством, виконує функції бухгалтера-аналітика, є управлінським бухгалтером, оскільки надає інформацію, що формується в ході управлінського обліку, зорієнтовану на задоволення потреб як поточного, так і стратегічного управління, на раціональне використання ресурсів, забезпечення об'єктивної оцінки результатів діяльності підрозділів – центрів витрат, доходів та центрів відповідальності.

Будучи учасником процесу управління, бухгалтер формує інформацію, важливу для контролю поточної діяльності підприємства, визначення його

стратегії розвитку, оптимізації використання ресурсів, оцінки ефективності господарювання та зниження рівня суб'єктивності в процесі прийняття управлінських рішень.

Результати дослідження. Починаючи з 24 лютого 2022 року, коли Президентом оголошено воєнний стан в Україні, всі підприємства, підприємці, жителі країни живуть і працюють в стані війни, в умовах надзвичайних, форс-мажорних обставин. Однак, і під час воєнного стану слід вести бухгалтерський облік будь-яких господарських операцій на підприємстві, що дозволить установити об'єктивний контроль над активами і зобов'язаннями підприємства в реальному часі. Як відомо, одним із важливих принципів бухгалтерського обліку є ведення обліку здійснених господарських операцій на безперервній основі.

Роль бухгалтера на підприємствах постійно зростає, особливо в сучасних умовах господарювання, оскільки розширюється перелік його функцій та потреба в бухгалтерських судженнях у конкретних ситуаціях воєнного стану. Війна викликала суттєві загрози сталому розвитку нашої країни та подальшого виконання його стратегічних завдань, принципові положення якого знайшли місце в «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року», а також поставила нові завдання та вимоги до бухгалтера в умовах воєнного стану.

Значення бухгалтера на сучасному підприємстві не обмежується відображенням операцій бухгалтерському обліку та звітності, а передбачає надання допомоги керівництву під час розв'язання проблем управлінського характеру. З облікового працівника, який займається реєстрацією та узагальненням даних первинних документів на рахунки бухгалтерського обліку та складанням звітності, бухгалтер відіграє роль «радника» керівника з різних питань фінансово-господарської діяльності підприємства. Будь-яке управлінське рішення не обходиться без інформації, що стосується його ефективності, можливих економічних чи податкових наслідків. Тому бухгалтер повинен постійно вивчати податкове та господарське законодавство, щоб не втратити можливості скористатись корисною інформацією з метою прийняття ефективних управлінських рішень, зниження податкового навантаження, забезпечення виконання функцій контролю за матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами, попередження безгосподарності.

Роль і місце бухгалтерської служби в системі інформаційних потоків підприємств надзвичайно важливі. Адже в її обов'язки входять функції контролю за дотриманням діючого господарського, податкового, трудового законодавства, оскільки лише ті операції, які здійснюються на підставі законних управлінських рішень, підлягають відображенню у бухгалтерському обліку. Для виконання контрольних функцій працівники бухгалтерії мають відповідні права, яких немає у працівників інших підрозділів підприємства.

В результаті військової агресії Росії були знищені не тільки важливі інфраструктурні об'єкти, а й підприємства, житлові комплекси, важливі об'єкти культурної спадщини, комунальної та соціальної сфери в багатьох регіонах України. Тому в умовах воєнного стану завданнями бухгалтера є не тільки оцінка та реєстрація господарських операцій, що мають місце, а й аналіз та

передбачення наслідків майбутніх операцій та їх вплив на господарську діяльність.

Відповідно до принципів безперервності і послідовності, навіть в умовах воєнного стану господарські операції підприємства слід своєчасно відображати в бухгалтерському обліку. При цьому слід враховувати особливості діяльності вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості діяльності вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану

Виклики та суттєві загрози сталого розвитку в умовах воєнного стану
<p>Зупинення роботи авіаційного, морського, залізничного транспорту на території ведення бойових дій.</p> <p>Порушення логістичних зв'язків, що приводить до логістичних обмежень та неможливості ведення бізнесу</p> <p>Зменшення чисельності економічно активного населення</p> <p>Скорочення обсягів національного виробництва, втрата ринків збуту, падіння рівня життя населення</p> <p>Мають місце значні екологічні втрати.</p>
Особливості інформаційного забезпечення управління підприємством в умовах воєнного стану
<p>1. Внесення змін до діючого податкового законодавства дозволяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зменшити податкове навантаження на бізнес; - стабілізувати імпорту палива, стимулювати благодійну допомогу Збройним силам України, іншим державним органам, підприємствам, організаціям, установам, діяльність яких є важливою у період воєнного стану; - надавати податкові пільги; - імпортувати товари для війни; - визначати особливості оподаткування благодійної допомоги для армії або постраждалим громадянам. <p>2. Порядок оцінки та списання майна, яке знищено ворогом.</p> <p>3. Особливості нарахування амортизації на основні засоби, в т.ч. в умовах евакуації підприємства чи консервації основних засобів, що знаходяться в зоні бойових дій.</p> <p>4. Трудові відносини з працівниками, оплата праці, порядок отримання компенсації за працевлаштованих переселенців;</p> <ul style="list-style-type: none"> - бронювання працівників та оформлення увільнення працівника через мобілізацію; - збереження кадрового потенціалу та оптимізація їх діяльності; - облаштування робочих місць поза основною локацією підприємств (релокація). <p>5. Своєчасне визначення стану виробництва та можливості виконання зобов'язань за контрактами.</p> <p>6. Впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в усі сфери життя сприяє виникненню нових організаційних форм та моделей організації бізнесу у торгівлі, логістиці, виробництві, державному управлінні, соціальній сфері.</p> <p>7. Розвиток нових бізнес-зв'язків із західними країнами дозволяє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - впроваджувати передові європейські моделі управління підприємствами; - відкривати доступ до логістичних, виробничих, інформаційних та економічних потужностей та ресурсів країн Європейського Союзу.

Джерело: узагальнено автором.

Економіка України за період війни втратила значну частку потенціалу створення доданої вартості та має суттєві структурні зміни. Різко зменшилась кількість економічно активного, працездатного населення через виїзд за кордон та внутрішнього переміщення значної частини громадян до Західної України. Крім того, значна частина людей знаходиться в місцях бойових дій, на окупованих територіях або загинула.

За дослідженнями консалтингової компанії Advanter Group, станом на 13 квітня 2022 р. бізнес-середовище України характеризувалося такими даними: 21,6 % підприємств повністю зупинили роботу; 34,3 % - майже призупинили свою діяльність; 19,1 % - працюють частково; 10,6% - зменшили обсяги робіт. Лише 5,9% підприємств практично не змінили результати діяльності; у 4,7% підприємств відбулося зростання обсягів робіт; у 3,8% підприємств обсяги робіт зросли суттєво. Тому проблеми перебудови менеджменту підприємств потребують пошуку нових бізнес-моделей, адаптованих до кардинально нових вимог воєнного часу. Крім того, складною є економічна ситуація політичних партнерів України, що несуть колосальні витрати на її військову та економічну підтримку, перебудову економічної системи в умовах глобальних викликів [3].

Центром розвитку інновацій спільно з Офісом з розвитку підприємництва та експорту і національним проектом Дія.Бізнес було проведено аналіз розвитку українського бізнесу в умовах війни станом на 31.07.2022 року. За даними проведеного дослідження, за останні 6 місяців повномасштабної війни можна спостерігати позитивну динаміку відновлення бізнесу, що розпочалася в квітні місяці. Так, зростає кількість ново-зареєстрованих суб'єктів господарювання щомісяця з 15 тисяч у квітні до понад 23 тисяч у серпні. Дослідження свідчать про те, що з квітня місяця поточного року темпи реєстрації нового бізнесу в умовах війни становлять 85% від даних відповідного періоду 2020 року та 63% - від 2021 року [5].

Разом з тим, війна активізувала закриття бізнесу в Україні: в середньому щомісяця закривалося 13 тисяч суб'єктів господарювання. Однак, в серпні поточного року кількість зареєстрованих суб'єктів бізнесу перевищує у 2 рази кількість закритого. Загалом, за 6 місяців повномасштабної війни було зареєстровано 14 027 юридичних осіб. Починаючи з 01 березня 2022 по 31 серпня 2022, було зареєстровано 97 803 суб'єкти господарювання. Найбільша кількість з них була в місті Київ (17%), в Львівській (9%) та Дніпропетровській (7,6%) областях. Найбільшу частину (понад 86%) нового бізнесу за серпень складають фізичні особи-підприємці. Поширеними видами діяльності є комп'ютерне програмування (2 099 фізичних осіб-підприємців); роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами (1295 ФОП); вантажний автомобільний транспорт (1 072 ФОП); надання перукарських послуг (809 ФОП) [5].

За даними досліджень, серед юридичних осіб найчастіше створювались суб'єкти господарювання за секцією «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок», серед яких благодійні організації. Загалом впродовж місяця було реєстровано 488 юридичних осіб, а за відповідний період 2021 року – 30 [5].

Під час війни в Україні активізувалось створення благодійних фондів та

організацій. В умовах війни кількість новостворених благодійних організацій перевищила відповідний показник 2021 року майже в 12 разів.

За попередні декілька років серед новоствореного бізнесу переважна більшість суб'єктів господарювали у сфері торгівлі, організації харчування та індустрії краси. На сьогодні помітна активізація бізнесу у сфері вантажоперевезень, поштових послуг та благодійництва.

Серед основних причин, які заважають підприємцям відновити діяльність, за даними досліджень консалтингової компанії Advanter Group, є:

- недостатня платоспроможність споживачів на внутрішньому ринку, що приводить до несвоечасності розрахунків;
- в умовах нестабільності неможливо спрогнозувати попит та пропозицію на внутрішньому ринку;
- недостатньо капіталу;
- порушені логістичні канали постачання [3].

Отже, в таких нелегких умовах воєнного стану до бухгалтера ставляться вимоги щодо адаптації не тільки до змін законодавства, а й до змін видів діяльності та мінливих умов господарювання і потреб внутрішніх користувачів інформації. Так, за результатами досліджень експертами стану та потреб українського бізнесу під час війни, було встановлено, що 43,6% суб'єктів господарювання орієнтуються на розвиток експорту, що вимагає пошуку закордонних партнерів та виходу на міжнародний ринок; 33,4% опитаних підприємців вже адаптувалися до умов війни; 50,5% респондентів знаходяться у процесі обдумування, а 11,1% - не вважають за потрібне розвивати бізнес в умовах війни. За даними опитування, зростає частка підприємців, що мають надію на зростання бізнесу (8,4%). Однак 10,3% підприємців не бачать можливості для перезапуску чи розвитку бізнесу [5].

Для ефективного управління підприємством в умовах воєнного стану необхідно своєчасно і якісно провести ідентифікацію загроз та ризиків, з якими зустрічається конкретне підприємство у своїй діяльності. Таку роботу слід проводити бухгалтерам разом з іншими спеціалістами підприємства - технологами, економістами, фінансистами, інженерами шляхом визначення можливих втрат та перешкод внаслідок збройної агресії Російської Федерації у процесі діяльності підприємства.

Важлива роль бухгалтера при розрахунку витрат та втрат в розрізі статей калькуляції, а також доходів та фінансових результатів для окремих виробничих процесів, продукції, товарів, робіт чи послуг, відображення їх в обліку та проведення аналізу їх доцільності та економічної обґрунтованості. В обов'язки бухгалтера входить забезпечення контролю за правильністю та законністю оформлення первинних документів.

В умовах воєнного стану перед бухгалтером виникають нові завдання, що пов'язані із визначенням впливу військових дій на псування чи зменшення вартості активів, виникнення невинуватених витрат та зобов'язань що впливають на погіршення фінансових результатів діяльності, які повинні бути враховані. В цих умовах бухгалтеру необхідно самостійно навчитися вирішувати питання щодо процедури документального оформлення, реєстрації, оцінки і

узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, власний капітал і зобов'язання підприємства, оцінки вартості (розмірів) збитків від знищення чи псування, планувати заходи щодо їх запобігання з метою управління ризиками.

Важливу роль в умовах воєнного стану повинна відігравати якісно розроблена облікова політика підприємства. Для цього необхідно чітко регламентувати облікові процедури, що дозволить ідентифікувати ризики і вчасно виявляти їх наслідки. Для визначення фактичної наявності майна на підприємстві, зменшення загрози бухгалтерських ризиків важливо своєчасно і якісно проводити періодичні інвентаризації засобів та розрахунків, документальні ревізії, застосовувати процедури внутрішнього і зовнішнього (незалежного) аудиту.

Законом № 2118 було внесено певні зміни до Податкового кодексу України щодо звільнення платника податків від відповідальності як в частині своєчасної сплати податків, так і в частині своєчасного подання податкової звітності. В прийнятих змінах зобов'язання щодо звітування перенесено на термін трьох місяців після закінчення воєнного стану.

Були також внесені зміни і в певні форми звітності, зокрема до нової форми податкової декларації для платників, що визначають податок на прибуток з урахуванням мінімального податкового зобов'язання, тому бухгалтеру слід знати та дотримуватись вимог податкового законодавства щодо розрахунків та сплати податків до бюджету для забезпечення вчасного звітування за сплатою податкових платежів.

Враховуючи потреби внутрішніх користувачів облікової інформації стосовно потреб господарського управління, про наявні та потенційні ризики, щодо оптимізації податків, від облікового персоналу вимагається не тільки своєчасне виконання нормативних вимог податкового законодавства, а й забезпечення зниження ризиків на підприємстві та стратегічного управління ним.

Одним із факторів інформаційної обмеженості процесу управління ризиками в умовах війни є недостатній рівень підготовки облікового персоналу до формування інформації в умовах воєнного стану для потреб використання облікової інформації в процесі управління. Однак, військові дії обумовили необхідність вирішення великої кількості соціальних проблем нашого суспільства, що відповідним чином вплинуло на стан корпоративної соціальної відповідальності підприємств. Тому часто в господарській діяльності підприємств виникають нестандартні ситуації, по яких керівнику та бухгалтеру в умовах воєнного часу необхідно приймати оперативні управлінські рішення в складних виробничих чи фінансових операціях, опираючись на дані облікової інформації.

Організація бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану має свої особливості, з якими бухгалтери стикаються вперше, - це ведення обліку і звітності за правилами, які запроваджені на час війни. Тому важливе значення при цьому надається проходженню спеціальних курсів підготовки, що організовуються професійними бухгалтерськими порталами з метою навчання та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерії, зокрема Вищою школою

Головбуха з назвою «Бухгалтерія в умовах воєнного стану» [4].

Відповідно до спеціального порядку для фіксації пошкоджень будівель та споруд, які є в приватній та комунальній власності, визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, постановою КМУ було затверджено процедуру визначення розміру шкоди та збитків за 15-ма напрямками. Одним із напрямів є економічні втрати підприємств, який включає втрати підприємств усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна, а також упущену вигоду від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності [2].

Висновки. В умовах воєнного стану, у зв'язку з виникненням нестандартних форс-мажорних обставин, зростає потреба в особливих бухгалтерських судженнях, тому роль бухгалтера на підприємствах постійно зростає, а перелік його функцій значно розширюється. Підготовку фахівців з обліку і оподаткування необхідно спрямувати на формування компетентностей в тому числі і для роботи в умовах воєнного стану, вміння здійснювати економічну діагностику господарської діяльності, формування стратегії розвитку підприємства, облікової інформації для потреб управління, зосередити увагу на формуванні знань і навичок стратегічного управлінського обліку та навчити майбутніх фахівців попереджати та мінімізувати ризики, що можуть виникати в процесі фінансово-господарської діяльності для прийняття ефективних управлінських рішень. В умовах воєнного стану засобом значної економічної переваги є впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в усі сфери життя, що сприяє не тільки підтримці бізнесу, а й підвищує підприємницьку мобільність, оперативність обліку та формування звітності, ефективність організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Кондор, 2004. 180 с.
2. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: постанова КМУ від 20 березня 2022 року № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>
3. Консалтингова компанія AdvanterGroup. Офіційний сайт. URL: <https://vctr.media/ua/zbytky-msb-5-khvyliya-doslidzhennya-advanter-group-142032>
4. Фахове видання «Головбух». Офіційний сайт. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/9356-buhgalterskiy-oblk-opodatkovannya-ta-trudov-vdnosini-v-umovah-vonnogo-stanu>
5. Центр розвитку інновацій. Офіційний сайт. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/ukrainskij-biznes-v-umovah-vijni-analitika-stanu-za-pat-misaciv>

ІНВЕСТИЦІЙНА НЕРУХОМІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ

Лариса СУЛІМЕНКО

к.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Світлана ВІТЕР

к.пед.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Наталія МАЛЮГА

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Інвестиційні процеси, суть яких полягає в цілеспрямованому знаходженні інвестиційних ресурсів та виборі об'єктів, на які їх доцільно спрямувати, відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні капіталу суб'єктів господарювання будь-якої галузі. З точки зору ризикованості та окупності, найбільш вигідним є інвестування в нерухоме майно.

Сучасні умови нестабільності та невизначеності впливають на процеси управління інвестиційною нерухомістю, а отже потребують уточнення інформації щодо оцінки, стану, ступеня зношеності, ефективності утримання таких об'єктів та визначення доцільності операцій з інвестиційною нерухомістю.

Зростання глобалізації ринків капіталу підвищує вимоги до фінансової інформації для інвесторів, які шукають високоточну, порівнювану інформацію. Дослідники у сфері фінансової звітності зауважують, що вони зосереджуються насамперед на двох основних аспектах: достовірності та правильності її оцінки [1, с. 1677]. Отже, розуміння особливостей інвестиційної нерухомості як окремого об'єкту бухгалтерського обліку та управління забезпечить підвищення загальної довіри до фінансових звітів, кращої порівнянності інформації про інвестиційну нерухомість для користувачів фінансової звітності.

Результати дослідження. У контексті управління інвестиційною нерухомістю наукового обґрунтування потребує розуміння та співвідношення понять «нерухоме майно», «нерухомість» та «інвестиційна нерухомість». Аналізуючи наукові праці та вітчизняну цивільно-правову доктрину, можна зробити висновок про те, що трактування понять «нерухоме майно» та «нерухомість», як правило, ототожнюють. Так, у Цивільному кодексі України до нерухомих речей (нерухомого майна, нерухомості) відносять земельні ділянки та об'єкти, які мають з ними нероздільний зв'язок та пересування яких неможливе без їх знецінення та без зміни їх призначення. Таку ж сутність терміну розкривають у Законі України «Про іпотеку». Відповідно, нерухоме майно зводиться до сутності його як фізичного об'єкта, до якого відноситься земля з її природними ресурсами та будівлі і споруди на ній.

Однак, в юридичному відношенні, нерухоме майно, яке за конкретним правом належить його власнику і до якого можна віднести різні за фізичною природою речі, набуває суспільно-економічного обґрунтування, що лежить в основі поняття нерухомості.

Отже, під нерухомістю слід розуміти не окремий фізичний об'єкт, а цілісну систему об'єктів та відносин, на які мають вплив різні ознаки і характеристики. Серед таких ознак науковці виділяють непереміщеність, фізичну неоднорідність, тривалість створення, довгостроковість функціонування, характер споживання, унікальність, які для кожного покупця (або інвестора) визначають привабливість об'єкта нерухомості [2].

При виробництві, постачанні товарів чи наданні послуг утворюються грошові потоки, які можна віднести як на рахунок нерухомості, так і інших активів, які були використані в процесі виробництва. Це відрізняє нерухомість, зайняту власником, від інвестиційної нерухомості, яка в значній мірі породжує грошові потоки незалежно від інших активів, що утримуються суб'єктом господарювання.

Вимоги до розкриття інформації щодо інвестиційної нерухомості відображають в НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість», а також у однойменному МСБО 40. Аналіз основних положень вітчизняного та міжнародного стандартів бухгалтерського обліку вказує на досить близький їх зміст та відповідність нормативам обліку. Характерні особливості зарахування інвестиційної нерухомості до активів підприємства розглядається у табл. 1.

Таблиця 1

Умови визнання об'єктами обліку інвестиційної нерухомості згідно нормативно-правових актів

За НП(с)БО 32 «Інвестиційна нерухомість»	За МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість»
Об'єкти інвестиційної нерухомості	
земельні ділянки, а також будівлі і споруди, які розташовані на землі та перебувають у власності або взяті на умовах фінансової оренди	земля, будівля, частина будівлі, або їх поєднання, утримувані власником або орендарем згідно угоди про фінансову оренду
Мета утримання інвестиційної нерухомості	
отримання орендних платежів та / або збільшення власного капіталу	полягає в отриманні орендних платежів або у збільшенні вартості капіталу, або ж для досягнення обох цілей
Визнання інвестиційної нерухомості активом	
а) існує ймовірність отримання підприємством в майбутньому економічних вигід або у вигляді орендних платежів, або (та) збільшення власного капіталу; б) може бути достовірно визначена первісна вартість інвестиційної нерухомості	а) існує ймовірність отримання суб'єктом господарювання майбутніх економічних вигід, пов'язаних з цією інвестиційною нерухомістю; б) може бути достовірно оцінена собівартість інвестиційної нерухомості

Вибуття інвестиційної нерухомості з активів	
<ul style="list-style-type: none"> - продаж; - передача у фінансову оренду; - ліквідація; - внесення до статутного капіталу; - припинення використання та виключення очікувань отримання будь-яких економічних вигод від вибуття; - інші підстави невідповідності критеріям визнання активу 	<ul style="list-style-type: none"> - вибуття; - вилучення з використання на постійній основі без очікувань жодних економічних вигод від вибуття
Випадки переведення операційної нерухомості до інвестиційної	
<ul style="list-style-type: none"> - підготовка операційної нерухомості для цілей інвестування; - надання в операційну оренду іншій стороні - переведення із запасів; - завершення будівництва та переведення його зі складу незавершеного 	<ul style="list-style-type: none"> - закінчення зайняття власником; - початок операційної оренди іншою стороною у разі переведення із запасів

Джерело: узагальнено авторами за НП(С)БО 32 та МСБО 40

Важливим інструментом групування та впорядкування інформації для управління операціями з інвестиційною нерухомістю є його галузева класифікація за видами діяльності (рис. 1).

В структурі КВЕД, наведеній на рис. 1. видно, що такі операції розглядаються у секції L «Операції з нерухомим майном» та поділяються на купівлю-продаж власного нерухомого майна, орендованого чи наданого в оренду, а також надання послуг, пов'язаних з такими операціями за винагороду чи на основі контракту.

Залежно від джерел придбання (створення) об'єктів інвестиційної нерухомості виникають особливості їх оцінки. Формування первісної вартості інвестиційної нерухомості у процесі придбання, згідно НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість», аналогічне до основних засобів і включає суми сплачені продавцям, суми непрямих податків та платежів, таких як реєстраційний збір, державне мито тощо, суми юридичних послуг та комісійних винагород і ін. витрати, пов'язані з процесом придбання такої нерухомості. Отже, первісна вартість створеної підприємством інвестиційної нерухомості – це загальна сума витрат, понесених на її створення. МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість» вказується на те, що для визначення інвестиційної нерухомості як активу, її слід оцінювати первісно за собівартістю, яка включає ціну придбання та безпосередньо пов'язані з ним будь-які видатки, зокрема, податки від передачі права власності, гонорари за надання професійних послуг, а також інші витрати на здійснення таких господарських операцій.

Частка орендованої нерухомості, яка використовується для інвестиційних цілей, визнається як актив за справедливою вартістю нерухомості або ж теперішньою вартістю мінімальних орендних платежів, залежно від того, яка з цих двох оцінок менша.

Вид діяльності за КВЕД – операції з нерухомим майном		
Секція L		
Дана секція включає діяльність орендодавців, агентів та (або) посередників у сфері продажу або купівлі, надання в оренду нерухомого майна, інших послуг відносно нерухомого майна (оцінювання таких об'єктів, дії як агентів рахунків депонування); будівництво конструкцій разом з набуттям прав власності або оренди таких конструкцій, а також включає діяльність менеджерів з управління нерухомим майном. Може здійснюватися така діяльність як відносно власної, так і орендованої нерухомості, також може виконуватися як на основі фіксованих витрат, так і на основі контракту.		
Розділ 68 Операції з нерухомим майном		
Група 68.1	Клас 68.10	
«Купівля та продаж власного нерухомого майна»	Включає: а) купівлю та продаж власного нерухомого майна: багатоквартирних будівель і житла нежитлових будівель, у т.ч. виставочних залів, складських приміщень, магазинів і торгових центрів земельних ділянок; б) поділ територій на земельні ділянки без їх благоустрою. Не включає: розроблення будівельних проєктів на продаж, (клас. 41.10); поділ і благоустрій земельних ділянок, (клас. 42.99)	
Група 68.2	Клас 68.20	
«Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна»	Включає: надання в оренду та управління власним або орендованим нерухомим майном, зокрема, багатоквартирними будівлями та житлом, нежитловими будівлями (виставковими залами, складськими приміщеннями), земельними ділянками; надання будівель, упоряджених (неупоряджених) квартир (апартаментів) для довготермінового використання; експлуатацію житлових мобільних комплексів; надання приміщень виключно для утримання тварин. Не включає: експлуатацію готелів, а також багатокімнатних готелів, будинків відпочинку, мебльованих будинків, наметових містечок, кемпінгів та інших нежитлових / призначених для короткотермінового проживання комплексів.	
Група 68.3	Клас 68.31	Клас 68.32
	«Операції з нерухомим майном за винагороду або на основі контракту»	Включає: діяльність агентств нерухомості – посередницькі послуги з купівлі / продажу / надання в оренду нерухомого майна на основі фіксованих виплат або умов контракту; надання за винагороду / на умовах контракту консультаційних і послуг з оцінювання нерухомого майна, пов'язаних з його купівлею / продажем / наданням в оренду; послуги агентів умовного депонування. Не включає: юридичні послуги (клас 69.10).

Рис.1. Структура видів економічної діяльності за КВЕД–2010 з операцій з нерухомим майном

Джерело: систематизовано авторами за [3]

При обміні одного або кількох об'єктів інвестиційної нерухомості на нематеріальні активи або поєднані монетарні і немонетарні активи собівартість інвестиційних об'єктів оцінюється за справедливою вартістю або балансовою вартістю активу, який віддається в обмін. При цьому міжнародний стандарт бухгалтерського обліку пропонує визначати справедливу вартість на основі оцінки, яку здійснює незалежний оцінювач, як визнаний фахівець відповідної кваліфікації з недавнім досвідом оцінювання такої нерухомості.

Зауважимо, що у примітках до фінансової звітності згідно п. 35.2 НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» має відображатися інформація щодо проведення оцінки інвестиційної нерухомості суб'єктами оціночної діяльності або їх незалучення, хоча національний стандарт також не містить прямої вимоги на оцінювання об'єктів інвестиційної нерухомості незалежними професійними оцінювачами.

За своїми характеристиками об'єкти інвестиційної нерухомості відповідають ознакам основних засобів. Однак, на відміну від інших основних засобів, особливе призначення об'єктів інвестиційної нерухомості, які здатні приносити дохід у вигляді приросту вартості, вимагає спеціального підходу до їх обліку та відображення у фінансовій звітності.

Відповідно до діючих стандартів бухгалтерського обліку, нерухомість вважається основними засобами. Якщо вони використовуються виключно при виробництві, постачанні товарів, наданні послуг або для адміністративних цілей, такі активи відображаються на таких субрахунках як 101 «Земельні ділянки» та 103 «Будинки та споруди». Таку нерухомість за НП(С)БО 32 називають операційною, тому в обліковій політиці підприємства слід чітко визначити критерії віднесення та об'єкти, що обліковують в складі інвестиційної нерухомості. Для їх відображення в обліку використовують субрахунок 100 «Інвестиційна нерухомість» до рахунку 10 «Основні засоби».

Відображення в обліку операцій з надходження інвестиційної нерухомості аналогічні як і для будь-яких основних засобів, оскільки джерелами її надходження є так само придбання в юридичних чи фізичних осіб, обмін, фінансова оренда, отримання як внески засновників до статутного капіталу, безоплатне надходження за договором дарування, будівництво господарським або підрядним способом, врахування виявлених під час інвентаризації не оприбуткованих об'єктів інвестиційної нерухомості.

Внаслідок збройної агресії Російської Федерації була завдана значна шкода та нанесені величезні збитки об'єктам нерухомості. Процедура визначення шкоди та збитків, завданих Україні, встановлюється спеціальним порядком визначення шкоди та збитків, затвердженим постановою КМУ № 326 від 20 березня 2022 року. Розмір шкоди, завданої земельним ділянкам внаслідок їх засмічення сторонніми предметами визначають згідно з відповідною Методикою, затвердженою наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України № 167 від 04 квітня 2022 року.

Одним із напрямів шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії, є втрати житлового фонду, об'єктів незавершеного будівництва

житлової нерухомості, об'єктів благоустрою, а також фактичні витрати, що понесені для їх відновлення та витрати, що здійснені на демонтаж житлового фонду та об'єктів благоустрою, які були зруйновані.

Факти фіксації пошкоджень чи руйнування будівель та споруд, зумовлених збройною агресією РФ, здійснюються відповідно до спеціального порядку для фіксації пошкоджень будівель та споруд (затвердженого постановою КМУ № 473 від 19 квітня 2022 року), які є приватної та комунальної власності, а також для фіксації таких пошкоджених об'єктів державної форми власності. Обстеження пошкоджених об'єктів здійснюється комісіями за рішеннями, що приймаються виконавчими органами сільських, селищних, міських рад або військових адміністрацій шляхом обстеження, за результатами якого складається акт обстеження пошкодженого об'єкта, у якому, зокрема, зазначається інформація: щодо обсягу та причин пошкоджень, якщо їх можна визначити; про виконані на дату обстеження ремонтно-відновлювальні роботи на об'єкті; висновки щодо необхідності проведення технічного обстеження.

Висновки. При організації бухгалтерського обліку операцій з нерухомим майном слід враховувати вимоги діючих вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Для достовірного та коректного відображення облікової інформації у поточному обліку і звітності підприємств та з метою прийняття правильних управлінських рішень слід враховувати особливості класифікації нерухомості.

При формуванні облікової політики підприємства важливо: розробити перелік об'єктів основних засобів та критерії для розмежування за наявними ознаками, за якими вони можуть бути віднесені до об'єктів обліку операційної чи інвестиційної нерухомості; визначити методику оцінки нерухомості залежно від джерел її надходження; вказати характерні особливості для її ідентифікації та зарахування таких об'єктів чи цілісний майновий комплекс до активів підприємства з метою їх обліку і управління інвестиційною нерухомістю; зазначення методів амортизації, що застосовуватимуться до об'єктів інвестиційної нерухомості та діапазону термінів корисного їх використання.

Список використаних джерел

1. Pasekova, Marie, Libuše Müllerova, Jiří Strouhal a Ludmila Číževska. IFRs for SMEs: Challenge for emerging countries? Case of Czech Republic and Ukraine. World Academy of Science, Engineering and Technology [online]. 2010, vol. 42, s. 1677-1680. [cit. 2022-10-14]. ISSN 2010-376X.URL: https://publikace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/1003069/Fulltext_1003069.pdf?sequence=1
2. Максишко Н.К., Шаповалова В.О. Нерухомість як об'єкт економічного аналізу та математичного моделювання. *Ефективна економіка*. 2012. №3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=976>
3. Код видів економічної діяльності КВЕД-2010. Розділ 68. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/68/KVED10_68.html

ОЦІНКА ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ШВЕЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Наталія ТЛУЧКЕВИЧ

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет

Вступ. На виробничих підприємствах основну частку витрат операційної діяльності займають саме виробничі витрати, які і є основою виробничої собівартості продукції (робіт, послуг). У швейній галузі, як і в будь-якій іншій, виробничі витрати є й складовою ціни реалізації на швейні вироби, так як відображають саме ті витрати, які становлять основу продукції швейного виробництва. При цьому, саме специфіка пошиття швейних виробів передбачає значну частку прямих виробничих витрат, а саме матеріальних.

Результати дослідження. Систематизація статистичних даних по швейних підприємствах України передбачає їх групування за видами економічної діяльності «Текстильне виробництво, виробництво одягу, виробництво шкіри, виробів з шкіри та інших матеріалів». Оцінка виробничих витрат швейних підприємств протягом 2018-2020 років в розрізі окремих видів економічної діяльності наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг) підприємств за видом економічної діяльності «Текстильне виробництво, виробництво одягу, виробництво шкіри, виробів з шкіри та інших матеріалів» у 2018-2020 рр.

Вид діяльності і	Роки	Витрати на виробництво, млн.грн	З них за складовими витрат											
			матеріальні витрати та витрати на оплату послуг		амортизація		витрати на оплату праці		відрахування на соц. заходи		інші витрати		з них прямі витрати	
			млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Усього*	2018	29025,0	19215,1	66,2	1165,6	4,0	6926,4	23,9	1488,7	5,1	229,3	0,8	28795,7	99,20
	2019	29287,7	18560,8	63,4	1391,8	4,8	7444,4	25,4	1584,2	5,4	306,4	1,0	28981,3	99,00
	2020	28512,5	18242,7	64,0	1471,4	5,2	6857,1	24,0	1476,8	5,2	464,4	1,6	28048,0	98,39
КВЕД 13*	2018	10020,6	7865,5	78,5	473,9	4,7	1320,4	13,2	284,1	2,8	76,8	0,8	9943,8	99,20
	2019	9535,3	6989,6	73,3	584,3	6,1	1547,1	16,2	329,6	3,5	84,6	0,9	9450,7	99,10
	2020	9738,8	7176,3	73,7	641,2	6,6	1495,9	15,3	317,7	3,3	107,7	1,1	9631,1	98,90
КВЕД 14*	2018	12279,0	7396,1	60,2	408,5	3,3	3604,7	29,4	784,0	6,4	85,7	0,7	12193,3	99,30
	2019	13104,6	7912,7	60,4	467,0	3,6	3752,6	28,6	798,9	6,1	173,5	1,3	12931,1	98,70
	2020	12987,9	7932,3	61,1	537,9	4,1	3570,3	27,5	780,7	6,0	166,7	1,3	12821,2	98,70
КВЕД 15*	2018	6725,4	3953,5	58,8	283,2	4,2	2001,3	29,8	420,6	6,2	66,8	1,0	6658,6	99,00
	2019	6647,8	3658,5	55,0	340,5	5,1	2144,7	32,3	455,8	6,9	48,4	0,7	6599,5	99,30
	2020	5785,8	3134,0	54,2	292,3	5,0	1791,0	31,0	378,4	6,5	190,1	3,3	5595,7	96,70

Вид діяльності і	Роки	Витрати на виробництво, млн.грн	З них за складовими витрат												
			матеріальні витрати та витрати на оплату послуг		амортизація		витрати на оплату праці		відрахування на соц. заходи		інші витрати		з них прямі витрати		
			млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Відхилення: КВЕД 14															
2019/2018		825,6	516,6	0,2	58,5	0,3	147,9	-0,8	14,9	-0,3	87,8	0,6	737,8	-0,60	
2020/2019		-116,7	19,6	0,7	71,0	0,5	-182,3	-1,1	-18,2	-0,1	-6,8	-	-109,9	-	

* *Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів*

КВЕД 13. Текстильне виробництво

КВЕД 14. Виробництво одягу

КВЕД 15. Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів

Джерело: побудовано на основі[1].

Так, виробничі витрати зменшилися у 2020 році порівняно з 2018 та 2019 роком в цілому за даним видом діяльності і в розрізі його видів. Помітне збільшення виробничих витрат у 2020 році порівняно з 2019 роком лише за КВЕД 13 «Текстильне виробництво» на 203,5 млн.грн. Виробничі витрати по виробництву одягу збільшилися у 2019 році на 825,6 млн.грн. та зменшилися у 2020 році на 116,7 млн.грн.

За складовими витрат по діяльності «Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів» у 2020 році зміни відбулися наступні:

- матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використані у виробництві зменшилися за усіма видами діяльності, окрім виробництва одягу (збільшилися на 19,6 млн.грн.);

- амортизація збільшилася за усіма видами діяльності, (по виробництву одягу на 71,0 млн.грн.);

- витрати на оплату праці зменшилися за усіма видами діяльності (по виробництву одягу на 182,3 млн.грн.);

- відрахування на соціальні заходи зменшилися за усіма видами діяльності (по виробництву одягу на 18,2 млн.грн.);

- інші витрати збільшилася за усіма видами діяльності, окрім виробництва одягу (зменшилася на 6,8 млн.грн.).

У структурі виробничих витрат досліджуваних підприємств протягом 2018–2020 років складові витрат становлять:

- матеріальні витрати та витрати на оплату послуг – 50-78%;

- амортизація – 2,7-6,6%;

- витрати на оплату праці – 13,2-36,9%;

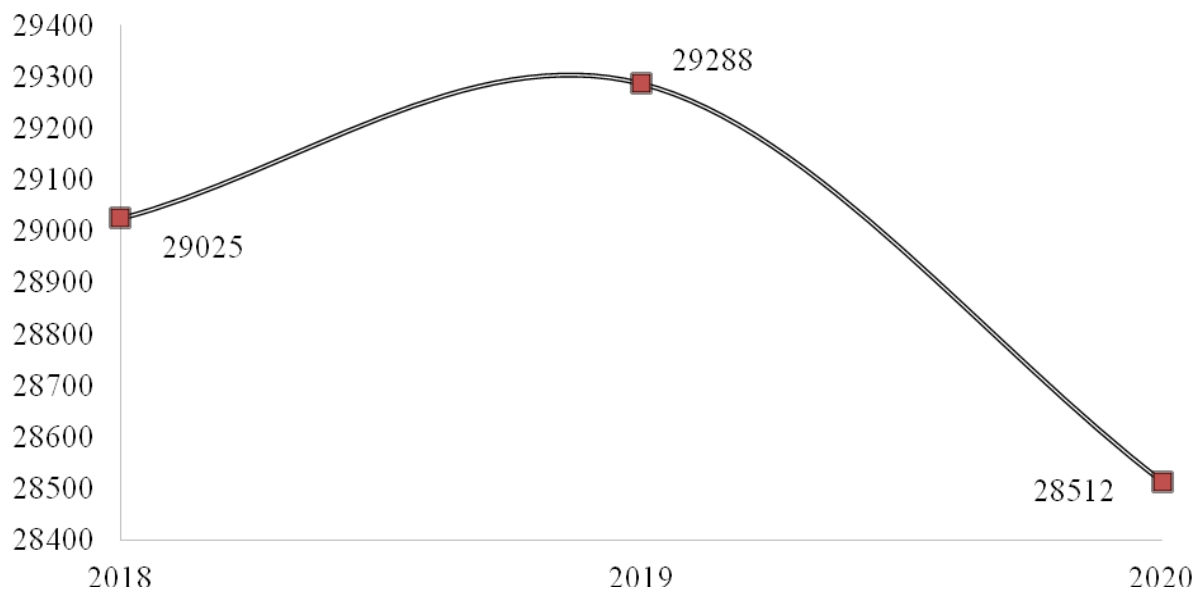
- відрахування на соціальні заходи – 2,8-7,1%;

- інші витрати – 1,0-3,3%.

Динаміка виробничих витрат підприємств за діяльності «Текстильне

виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів» подана на рис. 1.

Рис. 1. Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг) підприємств за видом діяльності «Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів» за 2018-2020 роки, млн.грн.

Джерело: побудовано на основі [1].

При цьому, в складі виробничих витрат більше 96–98% займають прямі виробничі витрати, які протягом 2018-2020 років зменшилися за усіма видами діяльності (по виробництву одягу на 109,9 млн.грн.).

Висновки. Отже, виробничі витрати швейних підприємств зменшуються з роками, що свідчить і про зменшення обсягів виробництва швейної продукції (товарів, послуг). Тому, у наступних періодах, досліджуваним підприємствам необхідно вжити заходів для нарощування обсягів виробництва продукції (товарів, послуг). Крім того, сьогодні в умовах воєнного стану, увага має бути приділена не лише оцінці виробничих витрат, а і їх контролю, так як виробничі вира впливають на показники прибутковості досліджуваної галузі.

Список використаних джерел

1. Витрати на виробництво продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності (2012-2020). Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp/pdp_ue/vvp_ek_2012_2020_ue.xlsx (дата звернення 26.10.2022).

ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ БІЗНЕСУ ЯК ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Юзеф ЦАЛЬ-ЦАЛКО

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

Вступ. Облікова наука і практика повинна встигати за швидкими сучасними змінами, які відбуваються в економіці на базі новітніх цифрових технологій. Саме вони з початку XXI століття з великою швидкістю змінюють бізнес – мовою якого є бухгалтерський облік. В обліковий процес ввійшли електронна комерція та торгівля і розрахунки в мережі Інтернет.

Дата 31 жовтня 2008 року, коли була опублікована Біла книга під псевдонімом Сатоші Накамото Біткоїн – концепція революційної грошової системи і її внутрішньої валюти, поклала початок історії криптовалюти як загальної назви новітніх технологій. Протягом останніх п'яти років багато країн почали включати криптовалюту в національне законодавство щодо її правового регулювання. З січня місяця 2009 року модель криптовалюти була практично втілена в перший біткоїн.

Україна до визнання криптовалюти на законодавчому рівні йшла 14 років.

Перша згадка про криптовалюту на законодавчому рівні була пов'язана з необхідністю забезпечення запобігання корупції. Це відбулося починаючи з набуттям чинності 01.01.2020 р. змін до Закону [1], а криптовалюта стала об'єктом електронного декларування для службовців державних органів та органів місцевого самоврядування за розділом «Нематеріальні активи».

У Законі [2], який набрав чинності з 28.04.2020 р., був означений термін віртуальні активи з можливими цілями їх використання: торгівля, переказ, платіжний та інвестиційний засіб.

Щодо оподаткування операцій в сфері віртуальних активів, то з'явилося роз'яснення ДПС, де було визнано необхідність оподатковувати доходи в сумі виручки від продажу криптовалюти фізичними особами, як інші доходи на підставі пп. 164.2.20 ПКУ, відповідно, ПДФО – 18 % та військовим збором – 1,5 %.

В бізнесі на оподаткування прибутку, одержаного від віртуальних активів, а також в умовах сплати єдиного податку на сьогодні відсутнє правове регулювання.

Про визнання діяльності в сфері криптовалют засвідчила і Державна служба статистики України, яка на основі рекомендації Євростату рекомендувала її класифікувати за кодом 66.19 «Інша допоміжна діяльність в сфері фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення» – торгівля (обмін) криптовалютами та 64.19 «Інші види грошового посередництва» – майнінг та реалізація.

Водночас, в цей період (30.11.2017 р. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptoalyut-v-ukrayini>) з'явилася

досить стримана і прохолодна спільна заява НБУ, НКЦПФР і Національної комісії, що здійснює регулювання в сфері ринків фінансових послуг про те, що криптовалюта має складну правову природу, а діяльність в цій сфері несе велику кількість ризиків. Криптовалюту не можна віднести до понять: грошові кошти, валюта, платіжні засоби, валютна цінність, електронні гроші, цінні папери, та навіть грошові сурогати.

Верховна рада України прийняла Закон України «Про віртуальні активи», а 17 лютого 2022 року він був підписаний Президентом України.

Проте, не зважаючи, що відбулося законодавче визнання віртуальних активів, цей шлях продовжує тривати. Закон України «Про віртуальні активи» набере чинності з дня внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами. Законопроект щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами зареєстровано у Верховній Раді України 13 березня 2022 р. за № 7150 і включений до порядку денного восьмої сесії Верховної ради України дев'ятого скликання (Постанова Верховної ради України від 06.09.2021 р. № 2557-IX).

В законопроекті щодо оподаткування віртуальних активів, які визнаються як товари, пропонується: для юридичних осіб оподатковувати фінансові результати операцій з криптовалютою за ставкою в розмірі 5 %; фізичних осіб та ФОП – 5 % і 1,5 % військового збору з одержаного прибутку; платників на єдиному податку – 5 % доходів від реалізації. Операції з віртуальними активами звільняються від оподаткування податком на додану вартість.

Актуальність ринку віртуальних активів для України визначається тим, що вони є необхідним елементом нової економічної парадигми держави і що він фактично вже сформувався та існує протягом п'яти років, але знаходиться поза правового поля. В таких умовах держава вирішила надати можливість учасникам ринку віртуальних активів користуватися необхідними послугами, при цьому сплачувати податки з отриманих доходів та одержувати юридичний захист.

Мета дослідження – в умовах вивчення тенденцій цифровізації економіки здійснити обґрунтування змісту віртуальних активів, що можуть бути важливими інвестиційними ресурсами для бізнесу як об'єкти бухгалтерського обліку.

Результати дослідження. Капіталізація ринку тільки одного виду віртуальних активів, криптовалюти, яка має тисячі видів, становить за приблизними розрахунками більше 31 трлн. грн. Водночас, в сфері відмивання грошей – конверсії або очищення активів, яка бере початок з тіньової економіки як сукупності неврахованих (неофіційних, підпільних, фіктивних) і протиправних дій в економічній діяльності щорічно здійснюються операції в обсязі більше 10 трлн. дол. США.

В Україні Держфінмоніторинг у 2021 році виявив ризиків відмивання коштів на суму 103,2 млрд. грн. [<https://fiu.gov.ua/>].

Це вказує, що сфера використання віртуальних активів потребує чіткого визначення їх об'єктів, учасників відносин та ліквідації прогалин у фінансовому регулюванні.

Регулювання відносин в сфері віртуальних активів на законодавчому рівні здійснюється лише в декількох країнах світу [3]. Інші країни обмежуються актами виконавчої влади через державні концепції, укази президента, розпорядження урядів, рішення комісій і державних агентств тощо.

Такий обережний практичний підхід до впровадження віртуальних активів в національній економіці є важливим орієнтиром для наукових досліджень.

Проте, встановлено, що на сьогодні серед вчених-дослідників у всьому світі не існує чіткого розуміння змісту різноманітних видів і форм віртуальних активів як важливого ресурсу для бізнесу.

У 2019 році світовий наддержавний міжурядовий орган Міжнародна група з розробки фінансових заходів боротьби з відмивання грошей FATF (Financial Action Task Force), у посібнику з ризик-орієнтованого підходу до віртуальних активів і постачальників послуг віртуальних активів сфокусував увагу економістів на терміні віртуальні активи.

За визначенням FATF віртуальні активи – це цифровий вираз вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей.

Це визначення дозволяє виділити три ознаки віртуального активу:

- цифровий вираз вартості;
- можливість торгувати і переказувати у цифровому форматі;
- користуватися для платіжних або інвестиційних цілей.

Проте, єдиного розуміння поняття віртуальних активів ця дефініція у світовій економіці не створила і на сьогодні воно варіюється з ототожненням товару, платіжного засобу, розрахункової одиниці, нематеріального цифрового активу, інвестиційного активу, фінансового активу, окремого виду цінних паперів, віртуальною валютою, цифровою валютою.

Нормативне визначення змісту поняття віртуальні активи на сьогодні в Україні наведено тільки в Законі [2], який регулює питання одержання доходів злочинним шляхом за дефініцією FATF.

Відповідно до цього змісту серед об'єктів бухгалтерського обліку в Україні до віртуальних активів можна віднести нематеріальні активи і господарські операції, через які формується статутний капітал (віртуальний емітований фінансовий актив) підприємств бізнесу (табл. 1, 2, рис. 1).

Таблиця 1

Характеристика стану залучення нематеріальних активів як об'єкта віртуальних активів в бізнес національної економіки України

(на 31.12, млрд. грн.)

Показники	Роки		
	2018	2019	2020
1. Первісна вартість активів:			
✓ матеріальних	8887,4	9497,9	10577,3
✓ нематеріальних	241,6	286,2	357,6
2. Залишкова вартість активів:			
✓ матеріальних	3754,2	4092,1	4394,4
✓ нематеріальні	153,9	182,3	200,5

Продовж. табл.1

3. Придатність активів, %:			
✓ матеріальних	42,2	43,1	41,5
✓ нематеріальних	63,7	63,7	56,1
4. Питома вага в необоротних активах за первісною вартістю, %:			
✓ матеріальних	97,4	97,1	96,7
✓ нематеріальних	2,6	2,9	3,3
5. Приріст первісної вартості активів за рік			
✓ матеріальних:			
• сума	x	610,5	1079,4
• %	x	6,9	11,4
✓ нематеріальних:			
✓ сума	x	44,6	71,4
✓ %	x	18,5	24,9
6. Норма амортизації активів до первісної вартості, річна %:			
✓ матеріальних	x	4,0	4,6
✓ нематеріальних	x	7,4	6,7
7. Рівень оновлення активів			
✓ матеріальних:			
• надійшло	x	789,2	803,0
• %	x	8,1	8,5
✓ нематеріальних:			
✓ надійшло	x	48,6	45,5
✓ %	x	20,1	15,9

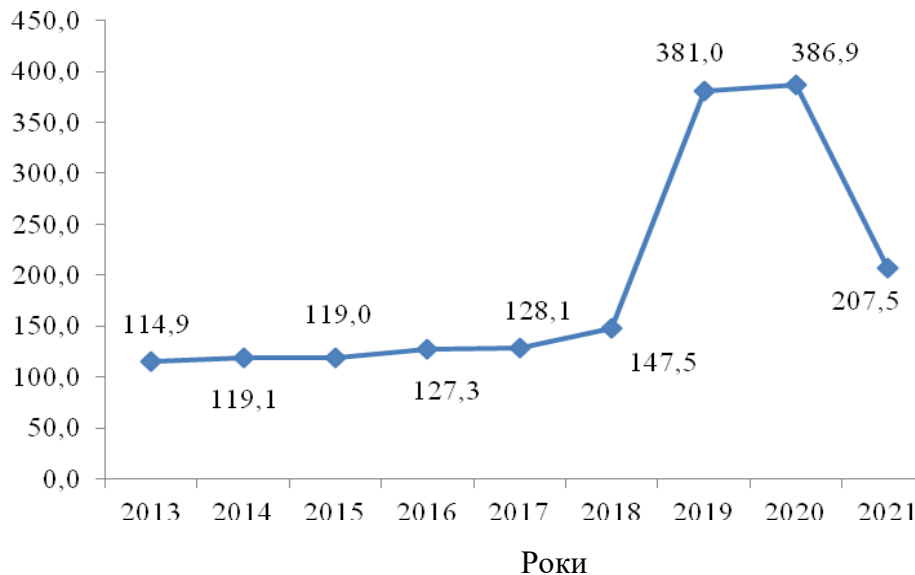
Джерело: розраховано автором за <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця 2

Формування статутного капіталу, як інструменту залучення віртуальних активів в бізнес національної економіки України

Роки	Показники, млрд. грн.				Статутний капітал в структурі, %	
	статутний капітал		власний капітал	фінансові ресурси	власного капіталу	фінансових ресурсів
	сума	абсолютний приріст				
2013	1173,3	x	1950,4	5712,3	60,2	20,5
2014	1256,3	83,0	1480,7	5994,3	84,8	21,0
2015	1656,0	399,7	2288,7	8073,8	72,4	20,5
2016	1618,4	-37,6	2445,8	9991,8	66,2	16,2
2017	1712,0	93,6	2458,5	9961,8	69,6	17,2
2018	1869,4	157,4	2708,6	10878,1	69,0	17,2
2019	2230,2	360,8	3092,8	11495,0	72,1	19,4
2020	2340,4	110,2	3339,8	12682,5	70,1	18,5
2021	2219,5	-120,9	4113,3	14070,5	54,0	15,8

Джерело: розраховано автором за <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Рис. 1 Динаміка неоплаченого та вилученого капіталу в сфері бізнесу національної економіки України, млрд. грн.

Джерело: проаналізовано автором за <https://www.ukrstat.gov.ua/>

З введенням в дію Закону [4] в Україні дещо зміниться нормативне визначення поняття віртуальних активів, які будуть трактуватися такими дефініціями як нематеріальне благо, об'єкт цивільних прав, вартість, сукупність даних в електронній формі, оборотоздатність, майнові права (права вимоги та інші об'єкти цивільних прав).

Вивчення проблеми дозволяє встановити об'єкт, раніше не відомий обліковій системі та який в бізнесі є важливим для практичного застосування.

Законодавча дефініція дає широке визначення щодо об'єктів віртуальних активів, де крім криптовалюти реалізуються бездокументарні цінні папери, електронні гроші, нематеріальні активи тощо.

В основі дефініцій, які ми розглянули, знаходиться поняття актив. Діюче законодавство України визначає змістовне наповнення активу в трьох Законах [2; 5; 6].

Активи [5] як ресурси:

- ✓ контрольовані підприємством у результаті минулих подій;
- ✓ використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активи [2] як кошти (електронні гроші, інше майно, майнові та немайнові права).

Активи [6] як: грошові кошти (готівкові кошти і на рахунках у банках або інших фінансових установах); інше майно; майнові права; нематеріальні активи (криптовалюти); обсяг зменшення фінансових зобов'язань; роботи чи послуги, надані особі, уповноваженій на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування.

Виходячи із загального трактування активів, можна визнати, що віртуальний актив слід теж розглядати як ресурс, використання якого надає

можливість отримати економічну вигоду. Віртуальний актив має майнову природу по відношенню до балансу підприємства та відображає у цифровому вигляді інформацію активу як об'єкта бухгалтерського обліку, а також характеризує залучення інвестиційних ресурсів для бізнесу, які відображаються в пасиві балансу підприємства.

Отже, до сукупності віртуальних активів бізнесу як об'єктів бухгалтерського обліку ми пропонуємо віднести:

- криптоактиви, для яких можливо виділити бухгалтерський рахунок 32 «Криптоактиви»;
- бездокументарні цінні папери, як довіра до бізнесу особливо в процесі його створення – бухгалтерський рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»;
- електронні гроші – бухгалтерський рахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті»;
- нематеріальні активи – бухгалтерський рахунок 12 «Нематеріальні активи»;
- бонуси та монети в комп'ютерних іграх – бухгалтерський рахунок 336 «Віртуальні активи за програмами лояльності»;
- внутрішні розрахункові інструменти (одиниці бізнесу) для здійснення внутрішніх та внутрішньогосподарських розрахунків (бухгалтерські рахунки 682 «Внутрішні розрахунки» та 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»).

Висновки. В умовах економічної кризи між країнами посилюється конкуренція за збереження бізнесу, залучення інвестицій іноземних інвесторів, підвищення конкурентоздатності національної економіки.

Важливим інструментом в цьому процесі має бути цифрова економіка і така її частина, як оборот віртуальних активів.

Встановлення віртуальних активів як важливого об'єкта бухгалтерського обліку посприяє розвитку бізнесу через регулювання відносин між учасниками підприємницької діяльності.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції : Закон України 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
3. Огляд законодавства щодо регулювання віртуальних активів у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Київ, 2022. 587 с.
4. Про віртуальні активи: Закон України 17 лютого 2022 року № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
7. Кудь А.А. Феномен віртуальних активів: економіко-правовий аспект. URL: https://culturehealth.org/ijes_archive/IJES.2020.3.3.pdf

СУЧАСНИЙ СТАН ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Ніна ЦЕГЕЛЬНИК,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Поліський національний університет

Вступ. Сьогодні ліси є важливим стратегічним природним ресурсом України та основним джерелом деревини, продовольчої та лікарської сировини, а також інших біологічних продуктів, багато з яких ще досліджуються. На діяльність лісогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання впливає велика кількість факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, а саме: час і місце, комерційні умови продажу, характер покупця, ринкова та економічна ситуація країни, регіону, тенденції на світовому ринку, а також інші мікро- та макроекономічні чинники, що впливають на не завжди ефективну роботу підприємств у з метою збереження потенціалу природних ресурсів [1].

Значний внесок у розвиток лісогосподарських підприємств України у своїх дослідженнях здійснили наступні вчені: Гарус Ю.О., Кичко І.І., Жмуденко В.О., Озеран В. О., Дзюбенко О.М., Бойко Я.М., Чік М. Ю., Дяченко М.І., Завадяк Р.І., Чукіна І.В., Хорошко О., Ксьондз С. В., Сеньовська Я. В., Гапак Н.М., Підгірна В. С.

Результати дослідження. Ліси України є національним надбанням і залежно від призначення та місця розташування виконують гідрологічні, захисні, санітарно-гігієнічні, рекреаційні, естетичні, виховні та інші функції, забезпечують потреби суспільства у сфері лісових ресурсів.

Майже в усіх лісових масивах України лісове господарство здійснюють спеціалізовані державні та комунальні лісогосподарські підприємства, підпорядковані державним і територіальним органам влади. На момент розмежування приблизно 1,3 млн. га (13%) лісових угідь перебувають у постійному користуванні комунальних підприємств, підпорядкованих органам місцевого самоврядування. На приватні ліси припадає менше 0,2% загальної площі лісів. Близько 0,8 млн. га лісової площі залишилися невикористаними і були визначені заповідними територіями [3].

Господарська діяльність лісового господарства в Україні здійснюється окремими лісогосподарськими підприємствами, технологічні процеси яких спрямовані на ведення лісового господарства відповідно до вимог чинного законодавства, а юридичні та фізичні особи приймають і реалізують лісову продукцію та отримують прибуток. Загальна кількість суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність за КВЕД 02 «Лісове господарство та лісозаготівлі» в Україні представлена на рисунку 1.

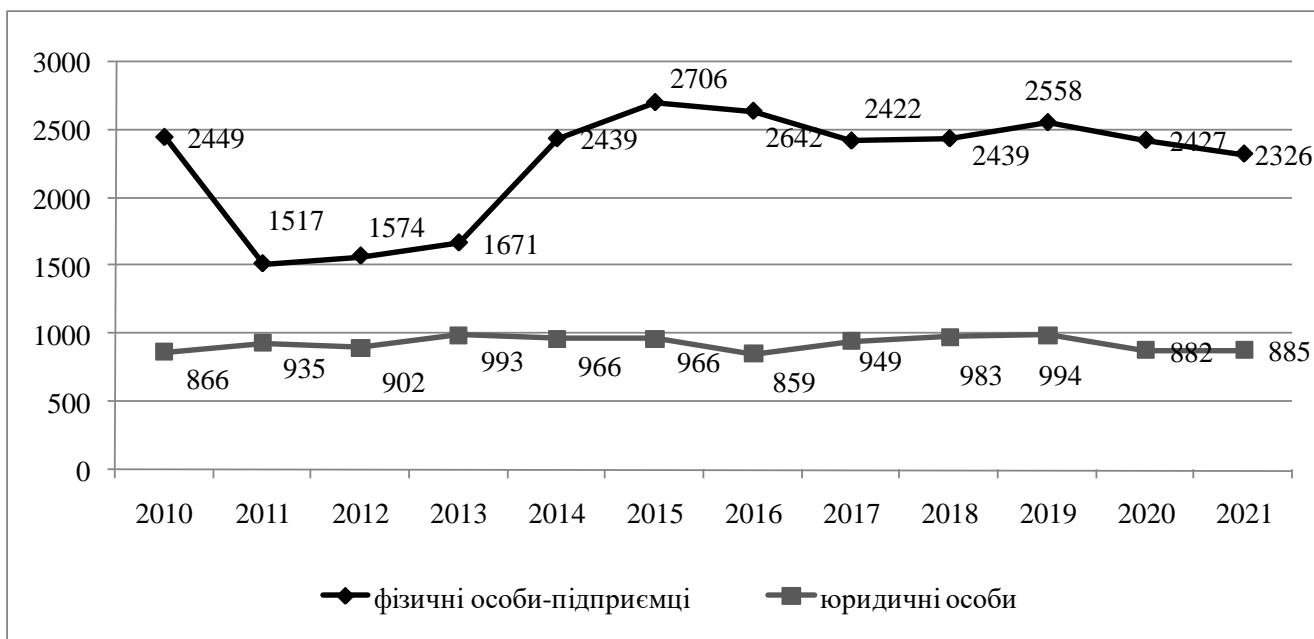

Рис. 1. Динаміка чисельності суб'єктів господарювання за КВЕД 02 «Лісове господарство та лісозаготівлі» [2]

Наразі в лісовому та деревообробному господарстві працює понад 3,2 тис. суб'єктів господарювання, у тому числі налічується 885 підприємств та понад 2,3 тис. ФОП.

Нині стан лісогосподарських підприємств України характеризується не високим рівнем усіх структурних елементів створення вартості, зокрема наявністю певного відсотка прибуткових та збиткових підприємств (рис. 2).

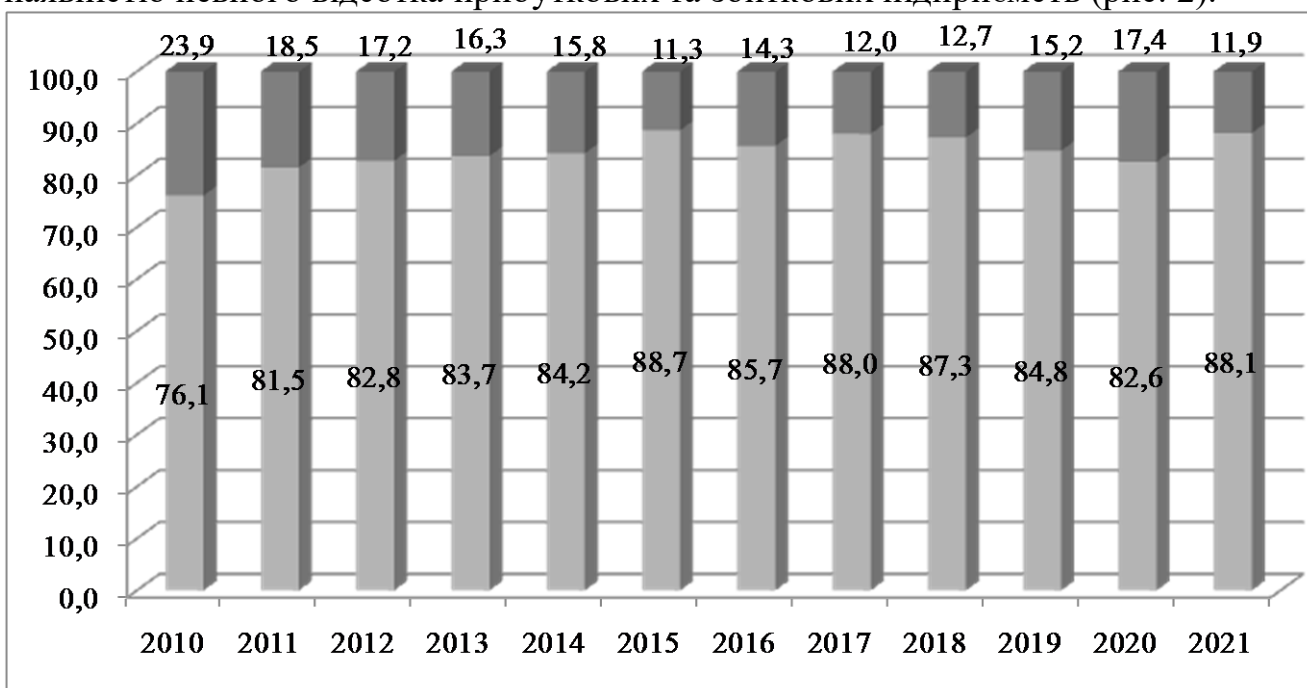

Рис. 2. Відсоток лісогосподарських підприємств, які одержали прибуток або збиток до оподаткування [2]

В 2021 році відбулося різке збільшення прибуткових підприємств, відповідно, прибуток становив 1251,3 млн.грн., а загальна сума збитків

становила 47,3 млн.грн.

Важливим принципом ведення лісового господарства є повне і комплексне використання сировини і матеріалів, отриманих з лісу, оскільки тільки комплексне використання лісу включає стале використання всієї лісової сировини та її компонентів. У регіональному вимірі діяльність має бути практичною та зосередженою на підготовці та апробації сучасних методів і технологій оцінки якості та контролю руху лісової продукції, а також запобігання, виявлення та обліку злочинів [5].

Виходячи із зарубіжного досвіду ведення лісового господарства, враховуючи недосконалість чинного національного законодавства, а також системи індустріального господарства в нашій державі, слід зазначити, що пріоритетними напрямками вдосконалення лісового господарства на сьогодні є радикальні інституційні зміни, а саме:

- вибір моделі управління організацією та визначення розподілу багатьох функцій;
- удосконалення фінансово-економічного механізму ведення лісового господарства;
- створення відповідного механізму стимулювання в структурах управління держлісів [4].

Належне виконання вищезазначених заходів, у свою чергу, створить сприятливі умови для ефективного дотримання нормативно-правових актів з питань використання та відтворення лісів в Україні.

Висновки. Виходячи з цього, лісове господарство має велике значення для сталого розвитку агропромислового комплексу, а також для продовольчої та енергетичної безпеки країни. Незважаючи на значний потенціал лісового господарства, його розвиток і використання є неефективним, не відповідає сучасним вимогам і потребує вдосконалення. Тому основним завданням удосконалення лісового господарства має стати формування конкретної стратегії розвитку лісового господарства, спрямованої на забезпечення стабільного розвитку лісового господарства шляхом підвищення ефективності господарювання, багатофункціонального використання лісових ресурсів та функціональних властивостей лісу.

Список використаних джерел

1. Озеран В. О., Чік М. Ю. Впровадження концепції стійкого розвитку на підприємствах лісового господарства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнародний збірник наукових* . Вип. 3(21), Ч. 1. Житомир, 2011. С. 266-273.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Публічний звіт Держлісагентства за 2021 рік. URL: <https://cutt.ly/gmWK0jh>
4. Хорошко О. Сучасний стан системи управління державними лісгосподарськими підприємствами та шляхи її удосконалення. *Економіка та суспільство*, № 24., 2021. URL: <https://cutt.ly/bmWLgfA>
5. Цегельник Н.І. Економічний стан лісової галузі в Україні та його вплив на сталий розвиток лісгосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 13-14. – URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3461&i=2>

КВАНТИФІКАЦІЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Людмила ЧИЖЕВСЬКА

д.е.н, професор, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку, Державний університет «Житомирська політехніка»

Вступ. Стратегія економічного розвитку України до 2030 року передбачає досягнення мети щодо створення можливостей для українців як для громадян та як для підприємців та інвесторів, реалізація якої неможлива без таких інститутів як громадські (некомерційні, неурядові, неприбуткові) організації. Це підтверджується і тим, що за перші два місяці війни в Україні було зареєстровано 14420 нових організацій, з них 78% становлять благодійні фонди та неприбуткові організації.

Результати дослідження. Ключовими питаннями управлінського обліку в неприбуткових організаціях є:

- чи досягнута мета неприбуткової організації?
- чи вдалося виконати місію організації?

На досягнення цих цілей впливає стиль управління, застосування функцій якого може суттєво відрізнятись в комерційній, бюджетній та неприбутковій організаціях [1-3].

Управління неприбутковими організаціями характеризується такими особливостями:

1. «Неконкуруюча» конкуренція. Оскільки громадські організації не ставлять за мету отримання прибутку і зростання їх кількості та дієвості призводить до досягнення задекларованої мети у досягненні суспільних цінностей, реальна конкуренція між ними настає при отриманні гранту у одного і того ж грантодавця.

2. «М'яка» корупція, тобто зловживання пожертвуваними коштами на користь працівників некомерційної організації. «М'яка» корупція дозволяє організаціям функціонувати у якості фіктивних організацій.

Завдання управлінського обліку неприбуткових організацій полягає у створенні системи вимірювання ступеня досягнення поставлених цілей та у підготовці релевантної інформації для прийняття рішення про фінансування неприбуткової організації. Проте при цьому громадська організація зіштовхується зі складністю кількісного вимірювання ключових показників своєї діяльності. Таким чином постає питання квантифікації цілей, тобто кількісного вираження якісних характеристик. На відміну від фінансового обліку, кількісна оцінка у даному випадку не пов'язана з вимогою грошового вимірника: кількість підготовлених рятувальників, кількість висаджених дерев.

Тобто ми спостерігаємо дві протилежні тенденції на сучасному етапі розвитку облікової науки: тенденція розвитку фінансового обліку – введення нефінансових показників, тоді як тенденція розвитку управлінського обліку в неприбутковому секторі – введення кількісних характеристик вимірювання

досягнення мети.

Система управлінського обліку включає способи вимірювання ефективності в неприбуткових організаціях, деякі з яких є:

- який відсоток донорських коштів переданий іншим організаціям або особам для конкретних проєктів;
- відхилення у виконанні кошторису неприбуткової організації;
- співвідношення обсягу адміністративних витрат до донорських коштів (який відсоток ресурсів споживає сама організація).

Гіпотезою даного дослідження є твердження, що існує прямий зв'язок між використанням даних управлінського обліку та успішним залученням громадськості до діяльності неприбуткових організацій. Підтвердженням даної гіпотези є аналіз груп користувачів інформації, яка продукується в системі управлінського обліку.

Основними суб'єктами неприбуткового сектору та користувачами інформації є:

- Волонтери: не мають значного впливу на напрямок діяльності організації, не є його працівниками, але здійснюють її діяльність, відчуття причетності до місії.
- Донори: перерозподіляють частину свого доходу з певних мотивів.
- Постачальники: надають організації необхідні їй продукти та послуги.
- Керівники: управляють організацією, несуть вирішальну відповідальність .
- Працівники: не мають істотного впливу на напрямок діяльності організації.
- Мережеві організації: об'єднують організації з подібною спрямованістю .
- Аудитори: несуть свою частку відповідальності за довіру до громадської організації.
- Громадськість (члени організації): мають істотний вплив на напрямок діяльності, розподіл коштів, обрання керівників; громадськість є одночасно одержувачем наданих послуг та їх постачальником.

Визначення можливих варіантів квантифікації цілей посилить принцип прозорості інформації як принципу управлінського обліку в неприбуткових організаціях [4]. Реалізація цього принципу передбачає відкриті механізми прийняття рішень та активне розкриття інформації. Низька прозорість в неприбутковому секторі ототожнюється з низьким рівнем адміністрування. Механізми досягнення прозорості пропонується застосовувати за трьома моделями:

- Модель 1. Звіт про прозорість (аналог звіту аудиторських фірм).
- Модель 2. Впровадження комплексного індексу прозорості (врахування порядку оприлюднення інформації, наявності транспарентних рахунків, періодичності звітності і так далі).
- Модель 3. Поєднання двох попередніх методів.

Висновки. Квантифікація цілей управлінського обліку в неприбуткових організаціях дозволить досягти прозорість функціонування неприбуткових організацій, що потрібно тим, хто фінансує некомерційний сектор. Складовими прозорості неприбуткових організацій є прозорість проєктів, прозорість лідерства та управління, прозорість взаємодії з зовнішніми партнерами.

Список використаних джерел

1. Wadongo B., Abdel-Kader M. Performance management in non-profit organizations //Review of Management Accounting Research. – Palgrave Macmillan, London, 2011. – С. 450-478.
2. Daff L., Parker L. D. A conceptual model of accountants' communication inside not-for-profit organisations //The British Accounting Review. – 2021. – Т. 53. – №. 3. – С. 100959.
3. Chyzhevska L, Romanenko S, Timrienko I., Zatoka T. Taxation of Non-Profit Religious Organizations in Ukraine. Academy of Accounting and Financial Studies Journal.2020. Volume 24, issue 2.
4. Чижевська Л.В. Організація обліку благодійних внесків в закладах освіти: на шляху до прозорості // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки. 2017. №1 (79). С.107-113.

ДЕРЖАВНІ ДЕМОГРАФІЧНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ: ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА ДОСВІД КРАЇН ЄС

Світлана ЧУГАЄВСЬКА, к.е.н., доц.,
Ягеллонський Університет в Кракові, Польща;
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Вступ. В контексті викликів сучасності велика роль належить формування достовірної та об'єктивної інформації для суспільства стосовно основних його соціально-економічних індикаторів. Крім того, показники демографічної статистики є характеристиками чисельності популяції, якості життя людей, а також слугують методичною базою для виконання макроекономічних порівнянь та співставлень. Метою дослідження є визначення сучасних тенденцій індикаторів чисельності населення в Україні та країнах ЄС, зокрема у Польщі; формування пропозицій вирішення окремих проблемних питань стосовно організації проведення Всеукраїнського перепису населення.

Результати дослідження. Починаючи з моменту оголошення незалежності в Україні, національна статистика зазнала суттєвих змін, істотно змінилися форми статистичної звітності та державних спостережень, і головним надбанням реформувань служби стала незалежність та об'єктивність

статистичної інформації. Сьогодні статистика, як сфера діяльності, покликана не лише об'єктивно відображати суспільно-економічні індикатори на макро – і мікрорівні, але й стати потужним фактором демократизації суспільства. В умовах визначення ряду соціально-економічних індикаторів країни в розрахунку на душу населення ставиться завдання достовірності демографічних даних на основі застосування сучасних новітніх методів їх отримання та обробки. Очевидно, що сучасний розвиток науки і ІТ-сфери вимагає все ширшого включення сучасних діджитал технологій у процеси збору та обробки баз демографічних даних.

Проте ситуацію із визначенням реальної чисельності населення в державі загострює факт проведення останнього і єдиного за весь період незалежності перепису населення України у 2001 р., відсутність оновлених даних про розміри популяції на національному і регіональному рівнях, коли офіційною базою виступають матеріали органів РАГСу та Державної міграційної служби в регіонах. В той же час в більшості європейських країн переписи населення прийнято проводити регулярно кожні 10 років, власне така ж практика була і в Україні до здобуття незалежності. Особливої актуальності в цих умовах набувають питання відкритості та прозорості діяльності органів державної статистики, доступності даних на офіційних сайтах Укрстату, а також достовірності статистичної інформації.

В контексті євроінтеграційних кроків української економіки варто набуття досвіду організації та проведення державних переписів країн ЄС та провідних економік світу. Багато країн, у тому числі Велика Британія, Болгарія, Угорщина, Греція, Італія, Литва, Ірландія, Польща, Португалія, Естонія, Румунія, Чехія, раніше проводили традиційні переписи населення з використанням паперових форм і прямих інтерв'ю. В останні роки Національні Статистичні Служби все більше покладаються на інформацію з адміністративних реєстрів. Останні переписи в Австрії, Данії, Швеції, Фінляндії та Норвегії були повністю засновані на даних державних реєстрів; Бельгія, Іспанія, Словенія, Люксембург і Латвія об'єднали дані реєстру зі звичайними методами. Після вступу до ЄС у 2004 році Польща провела два переписи – у 2011 та 2021 роках. Після 2011 року Центральний Статистичний Офіс Польщі вирішив відмовитися від використання паперових форм на користь методу CAWI, що сприяло значному скороченню витрат на перепис.

У вересні 2021 року прогнозна вартість українського перепису 2023 року оцінювалася приблизно в 243 мільйони доларів США. Для порівняння, вартість перепису 2021 року в Польщі, де кількість респондентів порівнянна з українською, становила лише третину цієї суми (близько 80 млн доларів) [3]. Крім того, за ці роки багато було зроблено для модернізації ІТ-інфраструктури, яка підтримує збір та обробку статистичної інформації в усіх департаментах статистики Польщі. Наприклад, під час останнього перепису дані збирали за методом CAWI, тобто за допомогою зручної для респондентів онлайн-форми, яка також була доступна через додаток для смартфона. Крім того, перепису передувала та супроводжувалася загальнонаціональна рекламна кампанія, спрямована на активізацію участі респондентів у самопереписуванні:

оголошення про перепис було видно в громадському транспорті, на телебаченні, на рекламних щитах, у лікарнях, школах тощо. отримані з адміністративних реєстрів ще до початку перепису. Усі ці заходи сприяли значному скороченню бюджету перепису та дозволили своєчасно його провести та опрацювати дані (табл. 1).

Таблиця 1.

Інформація про основні демографічні показники Польщі та України в Інтернет-ресурсах

Україна	Польща
Area <ul style="list-style-type: none"> • Total 603,628^[4] km² (233,062 sq mi) (45th) • Water (%) 3.8^[5] 	Area <ul style="list-style-type: none"> • Total 312,696 km² (120,733 sq mi)^[6] (69th) • Water (%) 1.48 (2015)^[7]
Population <ul style="list-style-type: none"> • January 2022 estimate ▼ 41,167,336^[6] (excluding Crimea) (36th) • 2001 census 48,457,102^[2] • Density 73.8/km² (191.1/sq mi) (115th) 	Population <ul style="list-style-type: none"> • 2021 census ▼ 38,179,800^[8] (38th) • Density 123/km² (318.6/sq mi) (83rd)
GDP (PPP) 2021 estimate <ul style="list-style-type: none"> • Total ▲ \$588 billion^[7] • Per capita ▲ \$14,330^[7] 	GDP (PPP) 2022 estimate <ul style="list-style-type: none"> • Total ▲ \$1.599 trillion^[9] (22nd) • Per capita ▲ \$42,466^[9] (41st)
GDP (nominal) 2021 estimate <ul style="list-style-type: none"> • Total ▲ \$198 billion^[7] • Per capita ▲ \$4,830^[7] 	GDP (nominal) 2022 estimate <ul style="list-style-type: none"> • Total ▲ \$716.3 billion^[9] (23rd) • Per capita ▲ \$19,023^[9] (56th)
Gini (2020) ▼ 25.6 ^[8] low	Gini (2020) ▼ 27.2 ^[10] low
HDI (2021) ▼ 0.773 ^[9] high · 77th	HDI (2021) ▲ 0.876 ^[11] very high · 34th

Джерела: <https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine> та <https://en.wikipedia.org/wiki/Poland>

Перепис населення 2001 року в Україні проводився традиційним способом з використанням паперових бланків з анкетною, що містила лише 19 питань. Під час пробного перепису 2019 року, окрім прямого опитування, респонденти могли надавати дані через онлайн-форму, а також використовували інформацію з державних реєстрів. Для проведення пробного перепису населення у 2019 році та планового перепису населення у 2023 році Уряд України затвердив анкету, що містить 50 питань [2]. Бюджет перепису 2001 року склав 194,2 млн грн (36,1 млн дол. США). Анкета польського перепису включала 73 питання, при чому більшу увагу було приділено вивченню особливостей гендерної рівності у сім'ї, релігії, використання енергозберігаючих технологій та питань про родинні зв'язки та стан здоров'я [1].

Для проведення пробного перепису 2019 року та планового перепису 2023

року в Україні необхідно було прийняти нове законодавство відповідно до нових стандартів та проєвропейського розвитку країни. У липні 2022 року ухвалено зміни до деяких законів України щодо державної статистичної діяльності.

Новий закон [7] вносить зміни до законів про державну статистику та закону про Всеукраїнський перепис населення. Деякі з ключових положень включають:

- вимога проведення загального перепису населення не рідше одного разу на 10 років;
- використання інформації з адміністративних реєстрів з дотриманням вимог законодавства України щодо захисту персональних даних;
- можливість заповнення переписної форми онлайн;
- нові вимоги до тимчасового переписного персоналу щодо забезпечення конфіденційності особистої інформації;
- захист прав респондентів.

Законодавчі зміни внесені з урахуванням міжнародних угод та зобов'язань України та ґрунтуються на основоположних принципах ООН та ЄС щодо офіційної статистики, зокрема Кодексі практики європейської статистики, з метою гармонізації української статистичної системи з європейськими нормами та стандарти.

Пробний перепис населення, проведений в Україні у грудні 2019 року, складався з наступних етапів:

- 1) респонденти самостійно (у відповідь на переписний лист) заповнили анкету за допомогою спеціальної онлайн-форми;
- 2) ті, хто не відповів онлайн, були опитані ревіюерами, оснащеними планшетами;
- 3) обліковці разом з інструкторами-контролерами провели вибіркового контрольний обхід житлових приміщень з метою перевірки якості роботи обліковців та охоплення пробним переписом населення.

За результатами пробного перепису населення було встановлено, що орієнтовна чисельність фактично проживаючого населення в Україні становить близько 37,2 млн. осіб. Розрахунки велися шляхом оціночних наближень по співставленню з результатами обробки зібраних фактично статистичних матеріалів. За даними Державної служби статистики України, в Україні налічувалося 14882 тис. домогосподарств. Це означає, що пробний перепис охопив 0,1% домогосподарств країни. Власне, на етапах планування цілі охоплення щодо кількості респондентів не ставилися. Основною метою було перевірити спроможність статистичних служб, якість планшетів, якими користуються ревіюери, виявити недоліки в анкеті та розробити пропозиції щодо покращення проведення опитування на місцях.

Під час пробного перепису населення в Україні рівень участі населення був досить високим і становив 11,9 із 15,7 тис. домогосподарств, або 75,8%. Хоча з них лише 0,1 тис. домогосподарств (0,6%) взяли участь у спостереженні в онлайн-форматі, без відвідування пунктів обліку, а за допомогою спеціального додатку з електронною формою у своїх гаджетах. Інформація про

налаштування цього додатка не була достатньо поширена серед людей молоді та середнього віку. При цьому інформація з адміністративних реєстрів не використовувалася з технічних причин. Бюджет пробного перепису становив 1,4 млрд грн або 54,3 млн доларів.

Висновки. В умовах викликів сьогоденні для вітчизняної статистики є важливим вивчення досвіду країн ЄС щодо проведення демографічних обстежень, і зокрема, проведення Всеукраїнського національного перепису населення. Особлива роль належить підвищенню рівня участі респондентів у переписі, особливу роль при цьому відіграє можливість онлайн-участі на основі використання сучасних цифрових технологій.

Список використаних джерел

1. Анкета для участі у переписі населення в Польщі 2021. Центральний статистичний офіс, Варшава. URL: https://spis.gov.pl/wp-content/uploads/2021/03/NSP2021_Wytyczne-do-samospisu_20210311_jezyk-polski.pdf
2. Результати Пробного Перепису Населення – 2019. Державна Служба Статистики України, Київ. URL: <http://www.ukrcensus.gov.ua/>
3. Перепис населення України у 2023 році: як організуватимуть та скільки коштуватиме? URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20211130-perepys-naselennya-ukrayiny-u-2023-roczy-yak-organizovuvatymut-ta-skilky-koshtuvatyme/>
4. Guidelines for the self-census in the People's National Census in Poland, 2021 URL: https://spis.gov.pl/wp-content/uploads/2021/03/NSP2021_Wytyczne-do-samospisu_20210311_jezyk-polski.pdf
5. National Population and Housing Census 2021. Research methodology and organization. (2022). Statistics Poland. Warsaw. URL: [https://stat.gov.pl/en/national-census/national-population-and-housing-census-2021/national-population-and-housing-census-2021-research-methodology-and-organization,3,1.html](https://stat.gov.pl/en/national-census/national-population-and-housing-census-2021/national-population-and-housing-census-2021/national-population-and-housing-census-2021-research-methodology-and-organization,3,1.html)
6. Про затвердження форм переписної документації для проведення пробного перепису населення у 2019 році та інструкції щодо їх заповнення. Наказ Державної служби статистики України від 19.11.2019 р. № 372. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
7. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо державної статистичної діяльності. Постанова Верховної Ради України від 1 липня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2349-20#Text>
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2021 № 1324 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення України». URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/international-cooperation/spivpraczya-z-mizhnarodnymy-finansovymy-organizacziyamy/evropejskyj-investycijnyj-bank/programa-z-vidnovlennya-ukrayiny/postanova-kabinetu-ministriv-ukrayiny-vid-15-12-2021-%e2%84%96-1324-pro-zatverdzhennya-poryadku-ta-umov-nadannya-sbvencziyi-z-derzhavnogo-byudzhetu-miscevym-byudzhetam-na-realizacziyu-proektiv/>

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ КОРПОРАТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Віра ШЕПЕЛЮК

к.е.н., доцент, доцент кафедри ООПУА,
Криворізький національний університет

Полина ПОРОСЛА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Криворізький національний університет

Надзвичайно актуальною темою для України стало дослідження процесів інформатизації суспільства. Сучасні знання потребує швидко реагувати на зміни які пов'язані з інформатизації корпоративних підприємств. Вимоги для управління підприємствами спрямовані на задоволення інформаційних потреб користувачів про діяльність підприємства в сучасних умовах.

Метою дослідження є виявлення проблемних питань впровадження корпоративних інформаційних систем на вітчизняних гірничо-збагачувальних підприємствах та надати характеристику існуючого програмного продукту компанії SAP на українському ринку.

Як показує досвід європейських країн інформатизація суспільства в т.ч. корпорацій дає можливість поліпшити керування економікою країни. Ефективність впровадження інформатизації дає новий виток розвитку високих технологій на виробництві. Також це забезпечує національний інтересів у подальшій демократизації суспільства.

Корпоративні підприємства, які вибирають стратегію інформатизацію, мають перспективи та напрямки розвитку що дає їм можливості підвищити конкурентоспроможність на сучасному мировому ринку. Обліково-аналітична інформація як складова економічної є одним із видів даних, що характеризують виробничо-господарську діяльність корпорації .

Функція обліково-аналітичної інформації є в забезпечені управлінням корпорації та підтримка відповідного рівня ефективності його діяльності в умовах глобалізації конкурентного середовища, поширення науково-технічних розробок інноваційних процесів.

В сучасних умовах підвищуються вимоги до інформації, що відображає стан і результати діяльності корпорацій. Інформатизація корпорацій починається с вибору інформаційних систем яки охоплюють всю інфраструктуру підприємства, За допомогою даної системи здійснюється управління всіма інформаційними та документальними потоками

Ключем до використання інформаційних систем та інформаційних комп'ютерних технологій для підтримки діяльності корпорації є налагодження зв'язків і бізнес-процесів як усередині підприємств, так і між ними. Цей процес потребує створення внутрішніх організаційних бізнес-процесів і зв'язків, які здатні полегшити б переміщення потрібної інформації як між підрозділами підприємства, відповідальними за рекламу, збут, закупівлю, виробництво,

фінанси, транспортування і розподіл, так і між контрагентами на всіх етапах створення доданої вартості.

В корпоративних інформаційних системах найбільшого поширення набули сервери Oracle, DB2, Microsoft SQL Server, SAP.

Розглянемо більш детально програму SAP, яка використовується гірничо-збагачувальних підприємствах Криворізького регіону і які входять в структуру корпорації Метінвест.

Метінвест - гірничо-металургійна корпорація, яка має видобувні й металургійні підприємства в Україні, Європі та США. Продукція корпорації реалізується у всіх регіонах Європи, Америки та Азії. Особливістю компанії є те що вона контролює виробничий процес від видобутку до виробництва та реалізації продукції. Підприємства група Метінвест в Італії, Великобританії, Болгарії, Україні виробляють наступну продукцію: кокс, чавун, сталеві напівфабрикати, сортовий і плоский прокат. [1].

SAP (Systeme, Anwendungen und Produkte in der Datenverarbeitung ньому, Systems, Applications and Products in Data Processing) це німецька компанія, яка займається виробництвом програмного забезпечення. На сьогодні SAP є світовим лідером серед постачальників програмних рішень і входить в трійку рейтингу Forbes разом з Microsoft і Oracle. Більше 60% європейського і 50% американського ринку використовують продукти SAP. Серед клієнтів компанії: Adidas, Google, Coca-Cola, Volkswagen. [2].

Як показує досвід зарубіжних компаній, програмне забезпечення SAP охоплює всі ланки діяльності корпорації. Функції даної програми забезпечують ефективну роботу всіх бізнес - процесів підприємств.

Основні модулі SAP ERP які використовують гірничо-збагачувальні підприємства:

1) модуль управління фінансовими ресурсами підприємства. Цей модуль дає можливість вести облік та контролювати матеріальні, фінансові ресурси бізнес - процесів, а також складати управлінську та фінансову звітність;

2) модуль управління персоналом. За допомогою даного модуля підприємство має можливість планувати зайнятість співробітників, розраховувати їм заробітну плату, планувати відрядження, використовувати пільги для робітників підприємства згідно діючого законодавства, проводити підвищувати кваліфікацію робітникам та фахівцям та інше.

3) модуль виробництва. За допомогою даного модуля здійснюється планування, контроль і аналіз виробничих процесів;

4) модуль замовлення. Модуль замовлень регулює взаємовідносини з покупцями та замовниками. Він контролює всі операції які пов'язанні з продажу готової продукції;

5) модуль управління якістю. Даний модуль забезпечує контроль якості продукції на етапі закупівлі, виробництва та реалізації продукції.[3].

Дослідивши основні модулі програми, необхідно сказати про цінову політику. Програмні продукти компанії SAP дуже дорогі. Впровадження ERP-системи в Україні для гірничо-металургійних підприємств обійдися від 5 мільйонів гривень. Для зарубіжних корпорацій вартість впровадження ERP-

системи є довготривалим процесом вартістю 1 мільярда доларів [4]. Як для національних так і для зарубіжних компаній, впровадження програмного продукту SAP ERP вимагає перебудови всіх бізнес-процесів під дану систему.

Німецька компанія SAP розробляла програмне забезпечення для західних моделей ведення бізнесу. Тому впровадження цього продукту на вітчизняних підприємствах потребує доопрацювання під потреби комбінатів, враховуючі законодавства і специфіку українського бізнесу.

Можна зробити висновок, що програма має свої переваги та недоліки, свої особливості впровадження. Саме тому необхідно визначитися з вибором програмного забезпечення, яке буде здатне забезпечити всі потреби інформатизації підприємства і разом з тим було досить економічним і не вимагало великих витрат на його придбання. Але все ж для корпоративних підприємств майбутнє за інформаційною системою SAP тому що вона має можливості забезпечити найповніший спектр управлінських рішень

Список використаних джерел

1. Метінвест офіційний сайт URL:<https://metinvestholding.com/ua/about>
2. SAP-спеціаліст: хто такий і як ним стати? URL:<https://training.epam.ua/News/Items/276?lang=ua>
3. Продукт SAP офіційний сайт URL:<https://www.sap.com/ukraine/products.html>
4. Що таке SAP ERP та яку програму випростовувати як альтернативу в Україні. URL:<https://a4.com.ua/scho-take-sap-erp/>

ОБЛІК ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Богдана БАЦУЛА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Євгеній ВЕРБИЦЬКИЙ

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Олена ЯРМОЛЮК

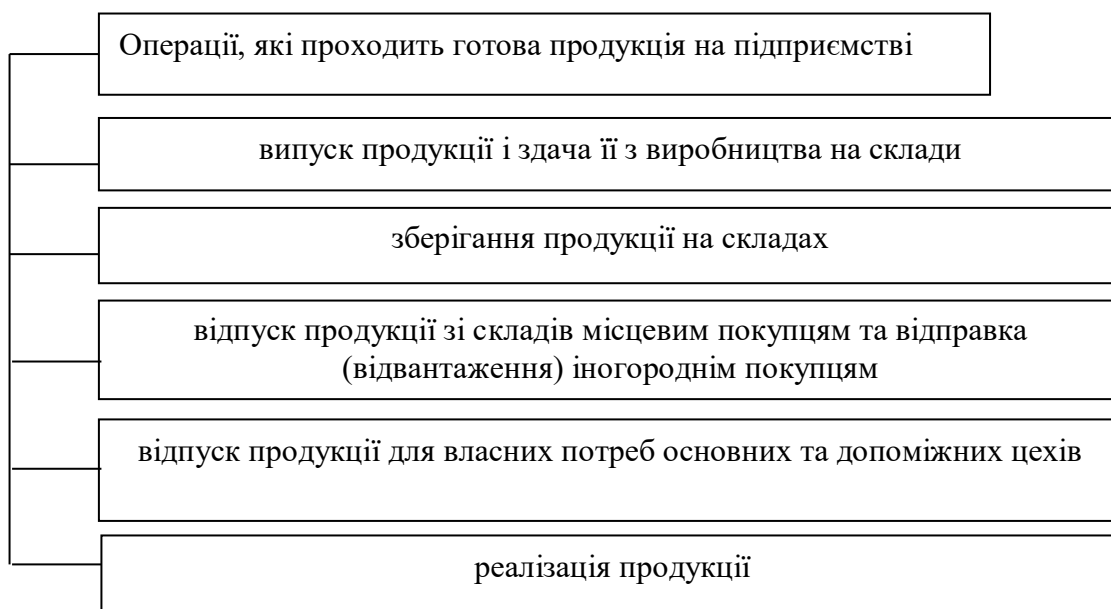
к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Процес здійснення господарської діяльності будь-якого підприємства має на меті ефективне поєднання значної кількості матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Водночас, якість і обсяг виробленої продукції

та наданих послуг, продуктивність праці, рівень собівартості безпосередньо характеризують фінансові результати діяльності суб'єктів бізнесу.

Облік фінансових результатів є невід'ємною частиною ведення системи бухгалтерського обліку в будь-якому суб'єкті господарювання. Також важливо періодично контролювати здійснення цього обліку та його достовірність. Своєчасно проведений контроль може запобігти не тільки накладенню штрафних санкцій а й правильно розподілити прибуток та скласти план на майбутні витрати.

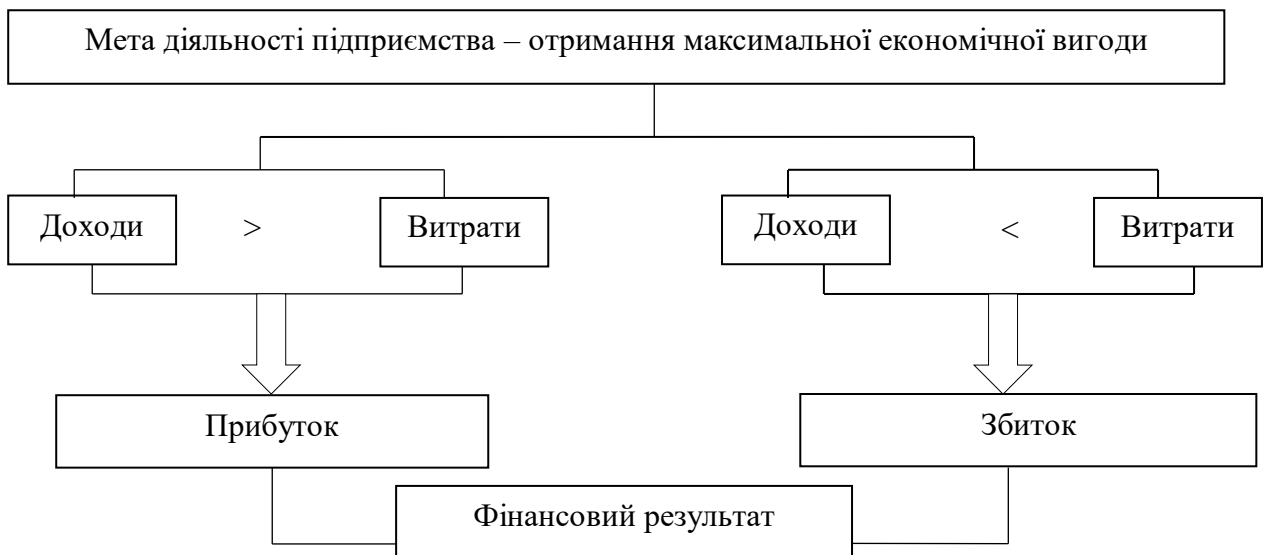
Результати дослідження. Метою діяльністю суб'єктів бізнесу є отримання позитивного фінансового результату – прибутку, основним джерелом якого є реалізація готової продукції. Водночас, процес реалізації готової продукції відіграє ключову роль у господарській діяльності підприємства, адже сам процес реалізації завершальним етапом руху продукту зі сфери виробництва безпосередньо у сферу споживання. Операції, які проходить готова продукція узагальнено на рис. 1.

Рис. 1. Операції, які проходить готова продукція на підприємстві
Джерело: побудовано на основі [1].

Ефективність фінансової діяльності підприємств виражається в досягнутих фінансових результатах. Прибуток є ключовим показником ефективної діяльності суб'єктів господарювання. Водночас. Слід уточнити, що безпосередньо якість роботи підприємства не можна оцінювати лише за масою прибутку, адже з метою обчислення прибутковості необхідно зіставити прибуток з витратами, тобто визначити рентабельність господарської діяльності, яка показує доходність підприємства.

Фінансовий результат роботи суб'єктів господарювання може виступати у двох формах – прибутку або збитку. Водночас, слід зазначити, що безпосередньо із цією категорією пов'язані поняття доходів і витрат. Взаємозв'язок даних категорій узагальнено на рис. 2.

Рис. 2. Форми фінансового результату діяльності підприємства

Джерело: розробка авторів

В умовах сьогодення основною метою управління фінансовими результатами є їх максимізація, у відповідності до основних завдань діяльності суб'єкта господарювання загалом. Основні елементи системи управління фінансовим результатом діяльності підприємства узагальнено на рис. 3.

Рис. 3. Основні елементи системи управління фінансовим результатом діяльності підприємства

Джерело: розробка авторів

Прибуток слугує джерелом розширеного відтворення виробництва, соціального розвитку підприємства та платежів до бюджету держави. Тобто метою функціонування підприємства є отримання позитивного фінансового результату для задоволення різноманітних потреб (рис. 4).

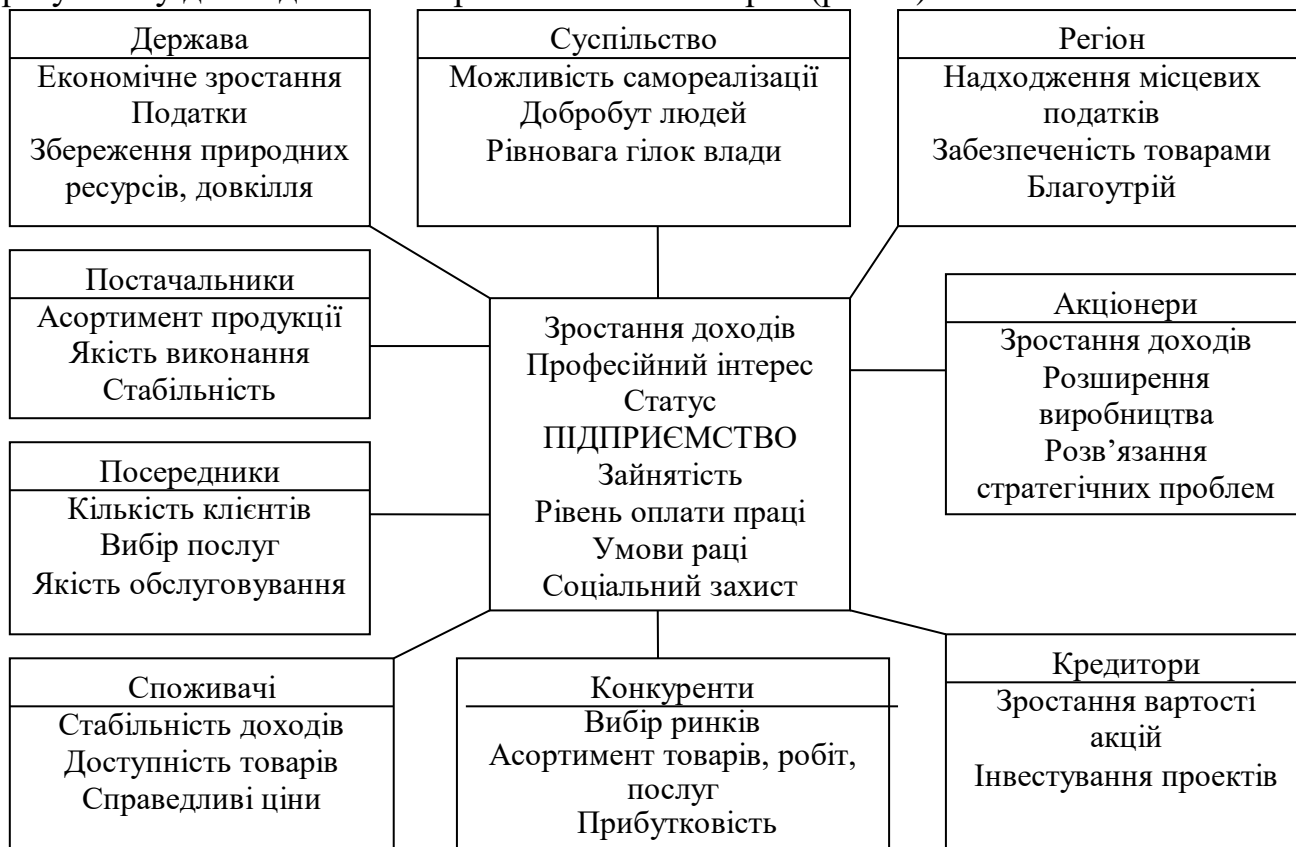

Рис. 4. Підприємство в системі інтересів суспільства

Джерело: розробка авторів

Основною метою функціонування підприємства є отримання доходів, оскільки в подальшому це дає змогу здійснити оцінку його фінансової можливості із забезпечення перспективи продовження та розширення його основної діяльності необхідними внутрішніми коштами без залучення зовнішніх джерел фінансування. Водночас, раціонально організований облік фінансових результатів сприяє правильному та раціональному управлінню підприємством.

Висновки. В процесі проведеного дослідження можна зробити висновок, що чіткий, своєчасний, правильно організований облік готової продукції сприяє посиленню контролю за наявністю матеріальних цінностей та забезпеченню суб'єктів господарювання коштами, які вони отримують від реалізації виробленої продукції.

Позитивний фінансовий результат – це основна мета функціонування суб'єктів бізнесу, гарантія його ліквідності та платоспроможності та індикатор його економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Сафарова А.Т., Корольчук І.Р. Документування операцій з обліку готової продукції на підприємствах побутової хімії. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 18. С. 197-201.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

Дмитро БОГОМАЗ

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Лариса СУЛІМЕНКО

к.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний Університет

Вступ. Важливим фактором розвитку підприємства є доходи, що перевищують виплати. Здатність підприємства функціонувати, його конкурентоспроможність і фінансове становище в кінцевому рахунку залежать від наявності або відсутності фінансових ресурсів.

Основною складовою доходу є виручка, тобто та частина, яка залишається за вирахуванням витрат матеріалів, праці та грошей на виробництво та реалізацію продукції. Таким чином, найважливішим завданням кожного підприємства є досягнення якомога більшого прибутку при мінімальних витратах за рахунок суворої економії витрат коштів і їх максимально ефективного використання. А це можливо без дотримання принципів формування доходів від реалізації на підприємстві [3].

Великий внесок у розробку теоретико-методологічних та прикладних питань визнання поняття доходу та його формування внесли вчені Білуха М.Т., Назарова Г. Б., Бутинець Ф.Ф., Ловінська Л.Г., Дрозд І.К., Сопко В.В., Лоббек Д., Ван Бред М., Нідлз Б., Хендриксен Е., Соколов Я.В. Однак деякі питання залишаються відкритими.

Результати дослідження. Процес виробництва завершується доставкою продукції споживачеві. Для підприємства який виробляє реалізація продукції є доказом того, що вона за споживчими властивостями, якістю та асортиментом та відповідає суспільним потребам і потребам споживачів. Реалізація продукції підприємства - це насамперед експропріація активів компанії шляхом їх продажу з метою збільшення ресурсів підприємства та отримання прибутку для задоволення різноманітних потреб підприємства та її власників.

Як економічна категорія дохід зазвичай означає потік готівки та інших доходів за одиницю часу і складається з таких факторів, як прибуток, заробітна плата, відсотки та рентна плата. Рівень доходу впливає на показник прибутку, який є основним фінансовим показником діяльності підприємства.

В Україні облік доходів регулюється такими національними та міжнародними стандартами: НП(С)БО 15 «Дохід», НП(С)БО 18 «Будівельні контракти», МСФЗ 15 (IFRS 15) «Дохід від договорів із клієнтами»..

Термін «доходи» як облікова категорія, незважаючи на значні трактування, є постійним предметом світової бухгалтерської практики. Про це свідчить роз'яснення Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 18 «Дохід».

У цьому стандарті дохід визначається як валове надходження економічних вигод за певний період, що виникає в ході звичайної господарської діяльності, коли власний капітал компанії збільшується на цей дохід, а не на внески акціонерів [2, с.295].

В Україні, відповідно до п. 5 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», дохід визначається при збільшенні активу або зменшенні зобов'язання, що свідчить про збільшення власного капіталу (крім капіталу за внесками засновників компанії), якщо оцінка доходу може бути достовірно визначена [4].

Пунктом 8 НП(С)БО 15 «Дохід» [4] передбачено, що дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) відображається в бухгалтерському обліку за таких умов:

- 1) ризики та винагороди від власності на продукцію (товари, інші активи) переходять до покупця;
- 2) підприємство не управляє та не контролює реалізовану продукцію (товари, інші активи) у майбутньому;
- 3) розмір доходу (виручки) може бути достовірно визначений;
- 4) є певність, що операція збільшить економічні вигоди суб'єкта господарювання, а витрати, пов'язані з операцією, можна достовірно оцінити.

Вважаємо, що у викладених принципах визнання доходу багато неточностей і неточностей.

По-перше, продавець продукції (товарів, інших активів), передаючи покупцеві ризики та вигоди, пов'язані з передачею права власності, не може визначити ступінь ризику та вигоди покупця цієї продукції, оскільки не знає мета покупки. Крім того, здійснення права власності відповідно до статті 319 Цивільного кодексу України [7] полягає у володінні, користуванні та розпорядженні власником нерухомим майном на його розсуд. Таким чином, подальше управління та контроль продукції, що продається компанією-продавцем, не може вважатися логічно передачею права власності на цю продукцію, яка вже відбулася.

По-друге, немає впевненості, що транзакція призведе до збільшення економічних вигод. Відповідно до ст.1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» економічна вигода визначається як потенційна можливість суб'єкта господарювання отримати кошти від використання активів, що повністю виключає визнання доходу під час виконання бартерних контрактів [6].

Прийняття МСФЗ 15 (IFRS 15) «Дохід за договорами з клієнтами» стало результатом встановлення принципів, яких повинен дотримуватися суб'єкт господарювання, щоб надати користувачам фінансової звітності корисну інформацію про характер, суму, час і невизначеність доходів і грошових потоків, що виникають внаслідок контракту з клієнтом [1].

Основна відмінність в обліку доходів за національними та міжнародними стандартами полягає в тому, що при визнанні доходів від реалізації відповідно до національного законодавства використовується концепція доходу (performance reporting), а за МСФЗ – концепція зміни активів/зобов'язань

(positional reporting), за якою підприємство визнає дохід, коли (або у міру того як) він задовольняє зобов'язання щодо виконання, передаючи обіцяний товар або послугу (тобто актив) клієнтові [2].

Перевагою МСФЗ 15 (МСФЗ 15) «Дохід за договорами з клієнтами» [1] є те, що стандарт містить як визначення виручки, так і доходу, тоді як це визначення згідно з національними стандартами України це визначення наведено у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», а не у НП(С)БО 15 «Дохід» [4].

Основна відмінність у тлумаченні сутності доходу за національними та міжнародними стандартами полягає в тому, що МСБО 18 наголошує на тому, що дохід повинен бути отриманий у звітному періоді. Міжнародний стандарт також містить визначення доходу (виручки), якого немає в національних стандартах, і згадує звичайну діяльність.

Відповідно до Концептуальних передумов складання та подання фінансової звітності доходи визнаються у фінансовій звітності (Звіті про прибутки та збитки) за принципом нарахування. Згідно з цим принципом, вплив операцій та інших подій визнається, коли вони відбуваються (а не коли грошові кошти або їх еквіваленти отримані або сплачені) і відображаються в бухгалтерських книгах і розкриваються у фінансових звітах за періоди, до яких вони відносяться. стосуватися [2].

Слід зазначити, що правила щодо якісних характеристик інформації про доходи за IAS (МСБО) також мають бути пріоритетними під час підготовки звітів. Це такі принципи: превалювання сутності над юридичною формою та обачність.

Відповідно до принципу «превалювання сутності над формою», операції та інші події обліковуються та розкриваються відповідно до їх економічної сутності та економічної реальності, а не лише відповідно до їх юридичної форми.

Принцип обачності передбачає певну обережність у прийнятті суджень, необхідних для проведення оцінки в невизначених умовах, щоб активи чи доходи не були завищені, а зобов'язання чи витрати – занижені.

Тому, на основі дослідження звернемо увагу на основні чинники, що впливають на принципи формування доходу підприємства:

1) обсяг виробництва і реалізації продукції, на який впливає товарний асортимент, ритмічність виробництва тощо;

2) ступінь товарності окремих видів продукції - відношення кількості реалізованої продукції до кількості виробленої продукції, виражене у відсотках;

3) структура реалізованої продукції, відповідно до якої товари з найбільшою часткою продажів у загальній структурі приносять підприємству найбільші доходи;

4) продажна ціна, на яку впливають якість продукції, рівень інфляції, рівень оподаткування, канали збуту та ринки збуту;

5) витрати на виготовлення продукції, її реалізацію, зберігання тощо.

Висновки. Таким чином, сучасні економічні умови в Україні вимагають розробки ефективної стратегії формування прибутку підприємств з урахуванням принципів формування доходу. Ця стратегія забезпечує не тільки покриття витрат, але й отримання прибутку, достатнього для інвестування у власний розвиток компанії.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 «Дохід від договорів із клієнтами». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / пер. з англ. за ред. С.Ф. Голова. К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998. 736 с.
3. Назарова Г. Б. Основні принципи формування доходів і витрат підприємств з метою визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток. *Незалежний аудитор*. 2012. № 2. С. 55-64.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 627. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
5. Податковий кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
7. Цивільний кодекс України, затв. Президентом України від 16.01.2003 р. № 435-IV URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Лілія БОЙКО

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Тетяна ГАЙДУЧОК

к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,

оподаткування та аудиту, Поліський національний Університет

Вступ. 24 лютого 2022 року уряд Росії віддав наказ про введення військ на територію України. Цією акцією Росія почала повномасштабне вторгнення в Україну. Вражаючими темпами війна викликала економічну та гуманітарну кризу. Тільки через місяць після початку війни тисячі українських цивільних загинули, інфраструктура найбільших міст була зруйнована, а понад 3,7 мільйона українців втекли до сусідніх країн. Для допомоги нашій країні

об'єднались всі небайдужі: громадяни, волонтери, громадські організації і міжнародна спільнота. Для відновлення економіки країни, допомоги населенню потрібно постійно шукати резерви допомоги. Але головною проблемою для обліковців залишаються питання облікового забезпечення гуманітарної допомоги.

Результати дослідження. Гуманітарна допомога – цільова безоплатна допомога (в грошовій або натуральній формі), у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю [1].

Велику частину гуманітарної допомоги країна отримує з-за кордону. Основною є воєнна допомога (бронежилети; квадрокоптери; тепловізори; прилади нічного бачення; портативні радіостанції нецивільного призначення і інше) та допомога для внутрішньо переміщених осіб (теплий одяг, ліки). Для оприбуткування воєнної допомоги від благодійника потрібно отримати декларацію а також гарантійний лист від кінцевого споживача товарів за встановленою формою.

Здійснення операцій за рахунок власних надходжень бюджетних установ під час казначейського обслуговування, в тому числі в натуральній формі, регламентовано Порядком казначейського обслуговування державного бюджету за витратами, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2012 № 1407, та Порядком казначейського обслуговування місцевих бюджетів, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 23.08.2012 р. № 938 [2].

Облік натуральних надходжень ведеться окремо від інших матеріальних цінностей у зв'язку зі специфікою їх відображення в первинній документації. Об'єкт гуманітарної допомоги зараховується до складу матеріальних активів згідно Акту оприбуткування гуманітарної допомоги. Даний Акт не має затвердженої форми, тому бюджетна установа складає його власноруч зі всіма обов'язковими реквізитами для первинних документів.

Гуманітарна допомога розглядається як дохід від необмінної операції і тому відображається на субрахунку 7511 «Дохід від необмінної операції». Матеріальні цінності отримані як гуманітарна допомога обліковуються за справедливою собівартістю. У разі наявності первинних документів – за вартістю, що в них зазначена, тобто за первісною вартістю.

Амортизація матеріальних цінностей у вигляді гуманітарної допомоги нараховується за такими методами: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний. Амортизація також має свою особливість: при нарахуванні зносу відображають також і дохід, адже це актив який безоплатно одержаний.

Облік гуманітарної допомоги у вигляді грошових коштів, які отримує бюджетна установа, також є специфічним. Головна специфіка заключається в тому, що гроші потрапляють на реєстраційний рахунок, а потім стають благодійними коштами, які використовуються з певною метою (наприклад

виплата гуманітарних коштів працівникам підприємства). Благодійник може внести кошти як на спеціальний рахунок, так і в касу підприємства. Після перерахунку коштів на спеціальний рахунок, благодійник отримує квитанцію, яка надає інформацію про переказ коштів.

Висновки. Отже, гуманітарна допомога в період воєнного стану відіграє велику роль. За фінансової допомоги партнерів уряд має змогу виконувати свої соціальні зобов'язання перед військовими, медиками, вчителями та пенсіонерами, а також здійснювати інші витрати. Масштаби підтримки вражають, надихають і дозволяють Україні успішно протистояти агресору. У воєнний час кошти благодійників стають «містком» між довоєнним часом і новою реальністю. Головною допомогою, від нас як бухгалтерів, є правильне ведення обліку гуманітарної та благодійної допомоги.

Список використаних джерел

1. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 р. №1192. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (дата звернення: 31.10.2022).
2. Лист Мінфіну від 27.04.2022 р. № 41020-06-5/8479 «Про бухгалтерський облік окремих господарських операцій». URL: <https://document.vobu.ua/doc/11841> (дата звернення: 31.10.2022)

ЯК ЧЕРЕЗ ПОДАТКИ МОТИВУВАТИ ЛЮДЕЙ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ?

Анна БОНДАРЧУК

здобувач вищої освіти магістр,
Поліський національний університет
Науковий керівник: Юлія МОРОЗ

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Понад 7% території України вже завалено відходами, а це майже 42 тис. квадратних кілометрів. На сміттєзвалищах щороку безповоротно втрачається 8 млн тонн макулатури, 2,2 млн тонн полімерних матеріалів, 1,7 млн тонн металів, 22 млн тонн харчових відходів та 0,45 млн тонн скла. Проте це ж все гроші. Світовий досвід говорить, що тверді побутові відходи за кордоном сортуються і при цьому заробляються немалі кошти. А в нас все по-іншому: викидаючи сміття ніхто не задумується, що цим ми забруднюємо навколишнє середовище країни, в якій живемо. В Україні близько 90% відходів

було захоронено на сміттєзвалищах. На прикладі міста Житомира можна проілюструвати, що майже 500 тис. куб. метрів сміття накопичують житомиряни за рік. За 59 років функціонування полігон побутових відходів містив близько 10 млн куб. метрів сміття. Загальна площа полігону для ТПВ складає понад 21,5 га, тобто на цій території могли б поміститися 30 футбольних полів, 23 площі Корольова або 18 Соборних майданів.

Результати дослідження. Неналежна організація системи операцій пов'язаних із переробкою відходів, екологічний стан полігонів та ліквідація нелегальних звалищ в нашій країні призводить до необхідності проведення термінових змін. А саме дотримання принципу – «забруднювач платить».

Захоронення ТПВ в країні являється одним з найдешевших видів поводженням зі сміттям. Витрати на їх утилізацію не входять до складу вартості тарифів на вивіз твердих побутових відходів. Наприклад, податок на захоронення сміття в Україні становить 0,15 євро за тонну, тоді як у Нідерландах – 107 євро, Бельгії – 82 євро, Фінляндії – 70 євро, Данії – 65 євро, Великобританії – 64 євро, Швеції – 49 євро, Польщі – 27 євро, Австрії – 26 євро, Франції – 20 євро. Тому, вважаємо, що слід збільшити екологічний податок на захоронення відходів. Таким чином, через податки потрібно мотивувати людей збирати і сортувати сміття. За для підвищення ступеня мотивації для фізичних та юридичних осіб, через збирання та сортування сміття, необхідно запровадити наступні заходи:

- 1) встановити підвищений тариф за вивезення несортованого сміття;
- 2) підвищити податок на захоронення ТПВ;
- 3) посилити відповідальність суб'єктів господарювання за захоронення відходів у невстановлених місцях;
- 4) розширити повноваження контролюючих і правоохоронних органів за поводженням з відходами.

Збільшення розміру екологічного податку в тому числі податку на CO₂ – є дуже важливою та актуальною темою. 70% викидів CO₂ в цілому світі по дослідженнях відбувається в енергетичному секторі. Енергетичний сектор України в більшості складається з атомної енергетики і 30% складає вугільна промисловість. Якщо ми впровадимо такий податок, коли вугільним станціям буде дорожче працювати, ніж змінювати їх на відновлювану енергетику, ми зможемо стимулювати розвиток абсолютно нової відновлювальної галузі, яка в Україні займає всього на всього 1,5%. Екологічний податок — це не тільки податок про CO₂, а й податок про відходи. Податок на захоронення відходів, так само як і на CO₂ є дуже малим. Потрібно збільшити ставки цих податків, тим саме дати зрозуміти, що відходи б дешевше переробляти, ніж захоронювати в землю.

До того ж введення екологічного податку на упаковку позитивно вплине на стан країни. Упаковка один з продуктів, який найбільше засмічує довкілля. І відповідно існує міжнародний принцип — розширена відповідальність виробника, коли виробник, який виготовляє відходи повинен відповідати за їх утилізацію та захоронення.

На даний момент наявний тариф на поводження з ТПВ покриває переважно витрати на перевезення відходів до місць захоронення, проте саме захоронення оплачується за залишковим принципом. Вартість будівництва майбутніх об'єктів поводження з ТПВ, таких як регіональні керовані полігони, сміттепереробні комплекси, істотно перевищує наявний обсяг сплачених послуг в сфері поводження з ТПВ. [3] Аналізуючи вище сказане, можна зробити висновок, що українцям потрібно змінити ставки тарифів на вивіз сміття. Адже це забезпечить експлуатацію ТПВ на технікоекономічному рівні та приверне увагу інвесторів. Введення екологічного податку на захоронення ТПВ з двома ставками поліпшить екологічну ситуацію в державі та змінить світ на краще. Сплату податку передбачається зробити обов'язковою для всіх суб'єктів господарювання, які здійснюють виробництво упаковки або товарів в упаковці, а також для простих громадян, які викидають сміття в неналежних місцях або ж не сортують відповідно до вимог. Несортоване сміття ж коштуватиме вдвічі дорожче. Запровадження окремих тарифів на вивезення та утилізацію сортованого та не сортованого сміття – це один із способів мотивації людей до сортування відходів, що є важливою ланкою екологічної відповідальності.

Для прикладу, якщо людина дотримується вимог правильного сортування сміття, то вивіз таких відходів для неї коштуватиме, скажімо, 40-60 грн в місяць. А коли навпаки, нехтує правилами, вивіз несортованого сміття буде коштувати на порядок дорожче (80-150 грн. на місяць). За такою схемою працює економіка інших держав, які турбуються про стан довкілля та змогли створити систему взаємодії податків та екології. Такий спосіб поводження з ТПВ стимулює людей менше продукувати сміття, купувати продукти харчування не в поліетиленових пакетах, а в паперових тощо.

Наприклад, у Великобританії крім плати за вивезення відходів (згідно з тарифом) існує «податок на звалища», який сплачують на додачу до звичайних зборів за вивезення, за умови позбавлення юридичною особою відходів на полігонах (захоронення замість переробки). Цей податок був введений Казначейством Великобританії у 1996 р. як екологічний податок, який допомагає зменшити кількість відходів, що вивозяться для захоронення на полігонах ТПВ, з тих пір він неухильно підвищувався як стимул до зменшення обсягів розміщення відходів на полігонах і заохочування до їх переробки або енергетичного використання [1, с.14]. Податок на захоронення на звалищах є звичайним по всій країні, але ставки різняться дуже сильно. В Україні необхідно встановити дві ставки податку на захоронення твердих побутових відходів:

- нижча ставка (700 грн за тонну) застосовується до відходів, які не містять біологічно розкладального матеріалу,
- стандартна ставка податку (3000 грн за тонну сміття) — для захоронення та утилізацію інших відходів.

Щомісяця мешканці мають сплатити збір за вивезення і утилізацію сміття. Сума платежу обчислюється на підставі податкової річної декларації, в якій зазначаються послуги з вивезення якого сміття – сортованого чи змішаного –

надаються. Закон зобов'язуватиме українців сортувати відходи на 5 компонентів: папір, безбарвне та кольорове скло, метал та пластик, інші відходи, які не підлягають переробці у контейнери, які розміщені біля будинків [3]. Юридичною основою виступає договір на вивезення твердих побутових відходів, який укладається з окремим об'єднанням власників житлових та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку. Коли в контейнер зі сміття потрапляють несортовані відходи, тоді водій машини заявляє до відповідної інспекції про порушення. В такому випадку мешканці будинку зобов'язані сплатити за несортоване сміття вдвічі більшу суму податку.

Корисно розглянути також досвід Польщі щодо податку на захоронення ТПВ на звалищах. В країні здійснюється сортування відходів на 5 компонентів, які згодом утилізуються як вторинна сировина. Відходи, які неможливо переробити, підлягають захороненню на полігонах ТПВ, на яких передбачені системи дегазації з отриманням тепла та електроенергії. Податок на захоронення на звалищах становив 33 євро за тонну в 2018р, 40 євро за тонну в 2019р., та з 2020 року становитиме 64 € за тонну. Тобто з кожним роком ставки податку збільшувалися [2, с. 5].

Можна зробити висновки, що ведення екологічного податку на захоронення ТПВ з двома ставками дозволить покращити ситуацію поводження з твердими побутовими відходами в Україні та таким чином через податки мотивуватиме людей збирати та сортувати сміття. Крім того, ефективним буде вважатися зростання ставки на захоронення ТПВ. Будівництво полігонів, сміттєпереробних заводів позитивно вплине на економіку країни та її майбутнє.

Висновки. Податки — це один з важливих та вагомих інструментів з приводу поводження з твердими побутовими відходами. Через них можна мотивувати людей дотримуватися вимог правильного сортування сміття та захоронювати відходи у встановлених місцях. Світовий досвід показує, що ефективно та раціональне використання відходів дозволяє відновити таку провідну галузь економіки світу, як відновлювальну енергетику. Тому доцільним є подальше дослідження специфіки введення податку на захоронення ТПВ та можливості його подальшого збільшення.

Список використаних джерел

1. Березинська М. В. Тариф на захоронення твердих побутових відходів в контексті вуглецевого ціноутворення для сектору управління відходами. *Ефективна економіка*: 2019. №7. С.14.
2. Не сортуєш сміття – плати більше: досвід впровадження роздільного збору сміття у Польщі. *ECOTOWN*. 2015. №2097. С. 5.
3. Ринок сміття: що з ним робити після сортування. *Українська Галицька Партія*. 2019. URL: <https://uhp.org.ua>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Тетяна ВАСИЛЕНКО

здобувач освітнього ступеня бакалавр

Науковий керівник: Лариса СУЛІМЕНКО

к.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний Університет

Вступ. М'ясопереробна промисловість відіграє важливу роль у вирішенні продовольчої безпеки України, забезпечуючи споживачів м'ясом та м'ясними продуктами. М'ясопереробна галузь на сьогодні знаходиться в складній ситуації. Основна проблема – низька купівельна спроможність населення. Низький попит на м'ясну продукцію призводить до того, що пропозиція цієї продукції постійно скорочується.

Останніми роками більшість стратегічних підприємств України, у тому числі м'ясопереробних, втрачають гроші, тому що зупинили або скоротили виробництво. Таку ситуацію можна пояснити непослідовністю національної політики в різних галузях економіки, необґрунтованим створенням торгово-преференційних економічних зон, а головне – відсутністю належної підтримки розвитку сільськогосподарського виробництва. Ситуація, що склалася, вимагає створення дієвого механізму розвитку вітчизняного аграрного сектору, відновлення достатньої кількості сировини, удосконалення системи прямих дотацій сільськогосподарським товаровиробникам, через переробні підприємства, податки тощо. Важливу роль в процесі управління підприємством відіграє система підготовки та обробки інформації про його діяльність для потреб внутрішніх користувачів.

Значний внесок у розвиток зарубіжного управлінського обліку на м'ясопереробних підприємствах зробили Д. Друрі, Р. Ентоні, Дж. Рис та ін. Вони заклали наукові основи впровадження управлінського обліку та сприяли його подальшому розвитку. Проблеми українського управлінського обліку на м'ясопереробних підприємствах окремо досліджували Ф.Ф. Бутинець, Н.А. Букало, Л.В. Гнилицька, О.В. Карпенко, Л.В. Нападовська, М.С. Пушкар, М.Г. Чумаченко та ін.

Метою дослідження є визначення сутності, особливостей та значення управлінського обліку на м'ясопереробних підприємствах з метою отримання максимального фінансового результату та обґрунтування методики організації управлінського обліку в мінливих умовах конкуренції.

Результати дослідження. Управлінський облік - це внутрішній облік для задоволення потреб в управлінській інформації всього підприємства та його структурних підрозділів. Якщо фінансовий облік підпорядковується міжнародним і національним стандартам і правилам, то основним критерієм для організації управлінського обліку є те, що отримана інформація має вирішальне значення для оцінювання, контролю і корисності через управлінські рішення [3].

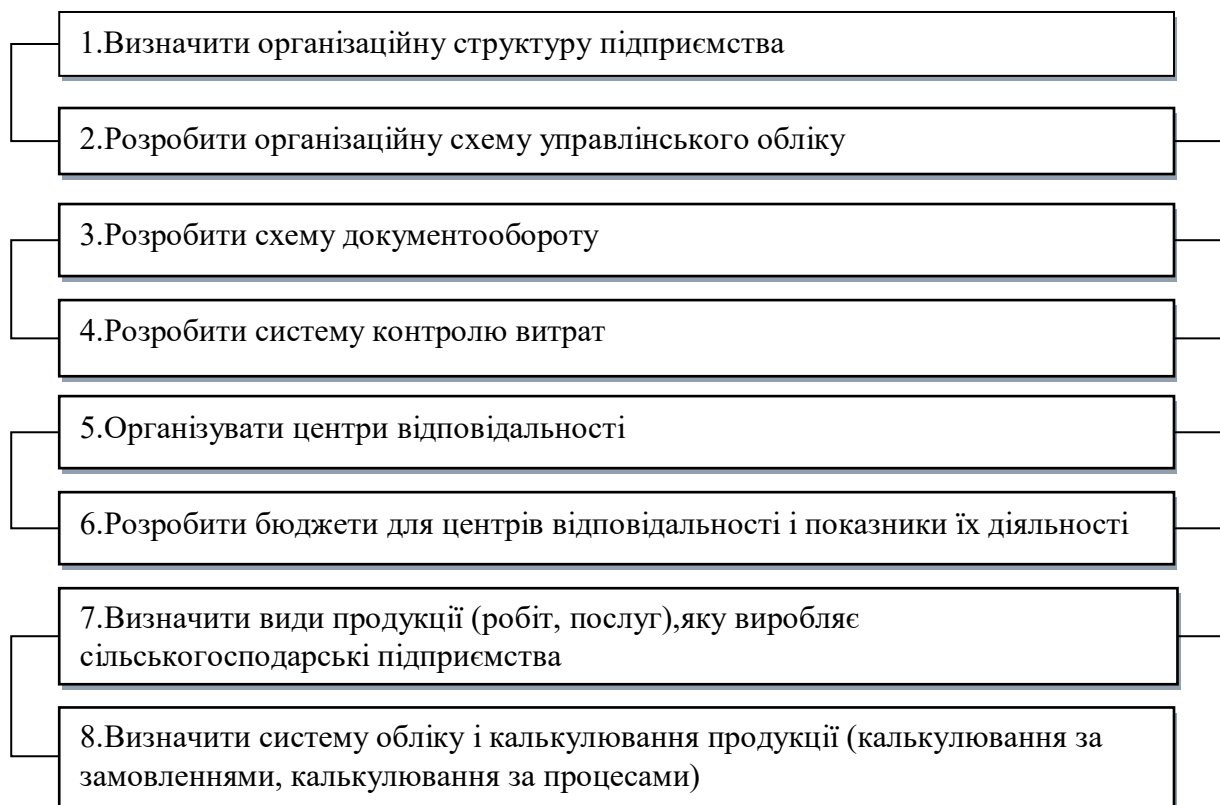
На відміну від бухгалтерського обліку, який ґрунтується на регламентованих принципах і правилах, сформульованими державними органами у вигляді стандартів, положень, директив тощо і є обов'язковим рішенням про запровадження стратегічного управлінського обліку та системи його організації повинні бути прийняті керівниками бізнесу на основі існуючих потреб та доступних ресурсів для встановлення та реалізації управлінського обліку. Тим часом можна вибрати один із наступних варіантів для системи управлінського обліку:

- автономний управлінський облік (за наявності системи обліку, документації та звітності управлінського обліку, який існує окремо від бухгалтерського обліку);

- інтегрований управлінський облік (за умови використання єдиного облікового плану рахунків бухгалтерського обліку, який лише розробляє спеціальні форми управлінської звітності, а в окремих випадках і первинної звітності документів) [2].

У сучасних умовах управлінський облік на м'ясопереробних підприємствах став основною інформаційною базою для управління внутрішньою діяльністю, стратегією і тактикою підприємств. Його основне призначення – формування інформації для прийняття оперативних і прогнозних рішень.

На нашу думку, на м'ясопереробних підприємствах організацію системи управлінського обліку доречно здійснювати в наступній послідовності (рис.1).

Рис.1. Послідовність дій для організації управлінського обліку на м'ясопереробних підприємствах України

Джерело: узагальнено автором за [4].

Метою управлінського обліку є надання інформації для прийняття управлінських рішень з метою досягнення поставлених цілей, контролю та регулювання стратегічних, тактичних і оперативних завдань м'ясопереробного підприємства.

Стратегічний управлінський облік включає організацію, облік, контроль, стимулювання, аналіз і моніторинг раніше прийнятих рішень і відповідальність за їх виконання. Стратегії управлінського обліку можна визначити як систему аналізу, прогнозування, планування та координації управлінських рішень, що визначають довгостроковий розвиток підприємства [4].

Для того, щоб задовольняти потреби і цілі зацікавлених сторін, управлінська інформація повинна бути: достовірною та своєчасною; доцільною та специфічною; закритою (отримання інформації повинна бути обмежена керівниками підприємств); неупередженою (подача інформації має бути нейтральною, а не містити висновки, щоб не впливати на рішення). Як правило, інформація управлінського обліку є комерційною таємницею, тому що відображає стратегію майбутнього розвитку компанії та стратегію поточної діяльності [1].

Ефективне управлінське рішення повинно мати наступні характеристики (рис. 2).

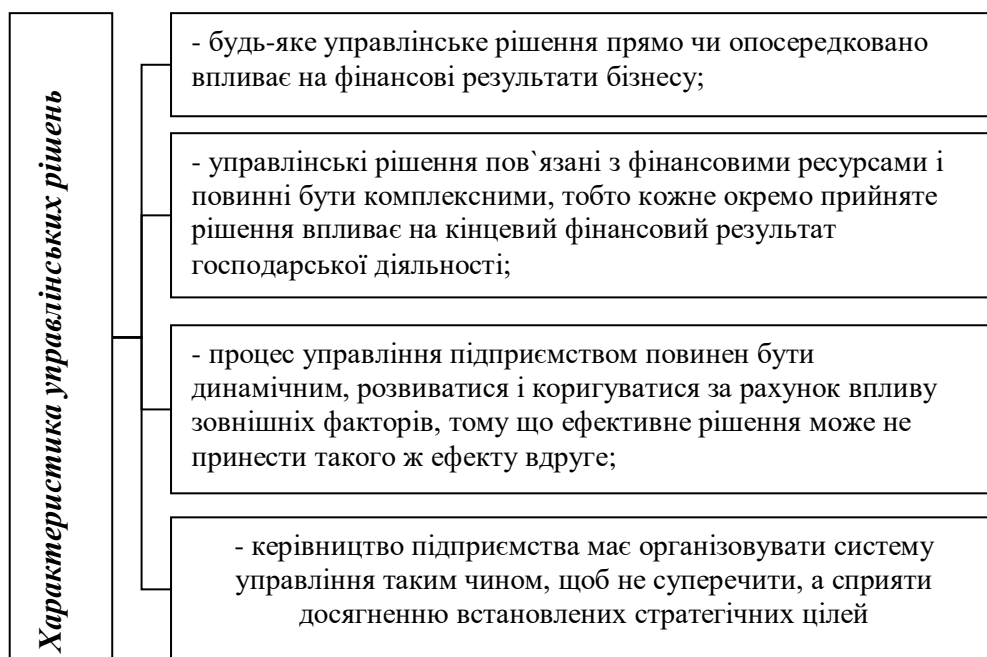

Рис. 2. Характеристика управлінських рішень

Джерело: узагальнено автором за [2,4].

Висновки. Отже, управлінський облік на м'ясопереробних підприємствах необхідний для успішної роботи та розвитку підприємства. Він надає користувачам інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень, моніторингу поточного стану бізнесу та вимірювання рівня його ефективності. Організація управлінського обліку дозволяє правильно враховувати всі

внутрішні і зовнішні фактори при постановці конкретних цілей розвитку бізнесу, а також способів їх досягнення з урахуванням запланованих витрат і доходів, їх відхилень від встановлених норм, нормативів і кошторисів як по підприємству в цілому, так і в розрізі його структурних підрозділів, центрів відповідальності, технологічних рішень. В умовах воєнного стану управлінський облік дозволяє найбільш успішно реалізувати функції обліку, планування, контролю та регулювання витрат виробництва - одного з найважливіших показників діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Міщенко Т. М. Проблеми виробництва м'ясної продукції в умовах конкурентного середовища. *Економіка ринкових відносин*. 2013. № 11. С. 134–141.
2. Букало Н.А. Управлінський облік як складова частина обліку підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. № 1. 2017. С. 159 –165.
3. Марушко Н.С. Інформаційні системи ведення обліку: сучасні стан і тенденції розвитку / Н. С. Марушко, Г.М. Воляник. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.3. С. 372-376.
4. Гнилицька Л.В. Прийняття управлінських рішень на основі обліку інформації системи «директ-костинг». *Бухгалтерський облік і аудит*. 2007. № 3. С. 24-32.
5. Довжик О. О. Роль управлінського обліку та проблеми його впровадження на підприємствах. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2012. № 2. С. 45-53.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ ЩОДО ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вікторія ВІТЧЕНКО

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Дарина ГАНСЬКА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Ольга ДМИТРЕНКО

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Контроль операцій з оплати праці у сучасних умовах набуває особливого значення і повинен мати системний характер. У сучасних умовах практично підприємство має самостійно вирішувати питання про налагодження механізму контролю та управління витратами на оплату праці і визначати

вимоги до ефективності його застосування. Такий механізм має складатися із сукупності елементів організаційного й економічного характеру, що забезпечують реалізацію управлінських дій керівництва підприємства щодо зниження частки витрат на оплату праці у загальному обсязі витрат та підвищення ефективності управління ними.

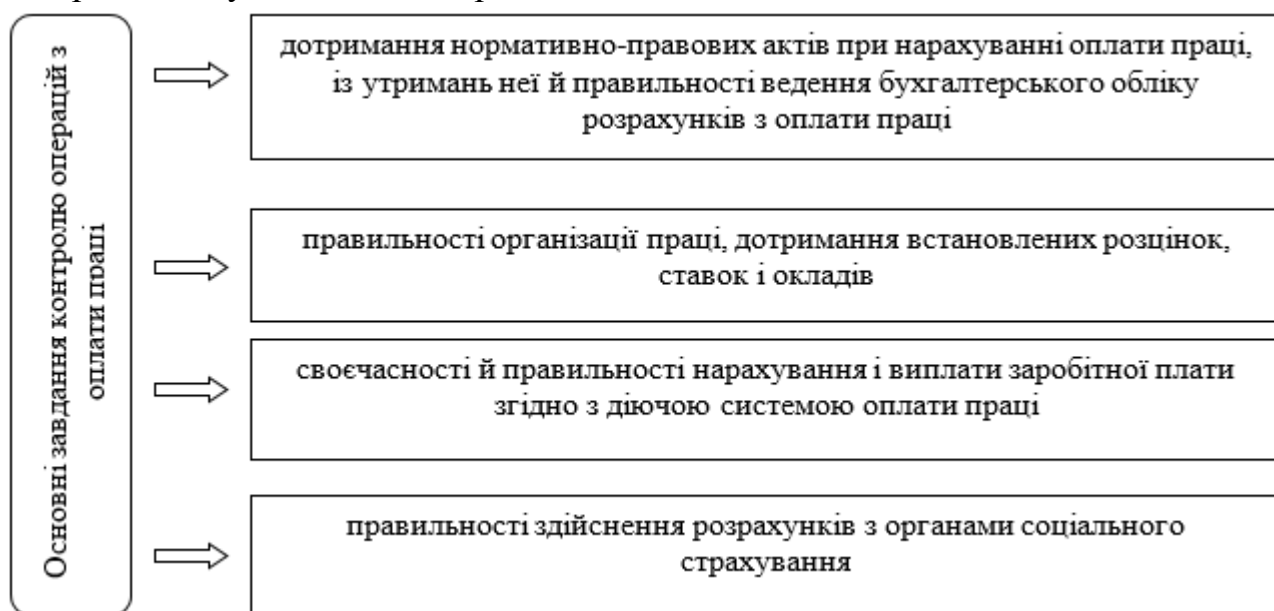
Результати дослідження. Внутрішній контроль – це систематична діяльність працівників або його власника, спрямована на виявлення відхилень фактичного стану суб'єкта господарювання від його заданих параметрів, усунення і попередження їх появи у майбутньому.

Метою внутрішнього контролю є спрямована перевірка на забезпечення відповідних робочих місць для ефективного використання трудових ресурсів, а також раціонального, своєчасного та доцільного використання грошових коштів з фонду оплати праці на заробітну плату працівників відповідно до їх кваліфікації, розряду, стажу та характеру виконуваних робіт.

Внутрішній контроль може здійснюватися власником підприємства, спеціальними службами, які створені на підприємстві для здійснення контролю, адміністративним персоналом, інвентаризаційними комісіями, управлінським персоналом, бухгалтерським відділом.

Головне завдання керівництва та облікового персоналу підприємства в процесі здійснення бухгалтерського контролю полягає у здійсненні заходів, які забезпечують своєчасне документування господарських операцій, збереження майна підприємства.

Основними завданнями контролю операцій з оплати праці підприємства узагальнено на рис. 1.

Рис. 1. Завданнями контролю операцій з оплати праці підприємства

В умовах сьогодення система бухгалтерського обліку має на меті, за рахунок інформації, яка формується в окремих структурних підрозділах

підприємства забезпечувати здійснення загальної системи контролю на підприємстві. Водночас, слід відмітити, що ефективність бухгалтерського обліку та якісне виконання ним своїх завдань забезпечується систематичним здійсненням контролю як окремих господарських операцій, так і контролю за господарською діяльністю підприємства загалом.

Основні джерела інформації щодо операцій з оплати праці на підприємстві узагальнено на рис. 2.

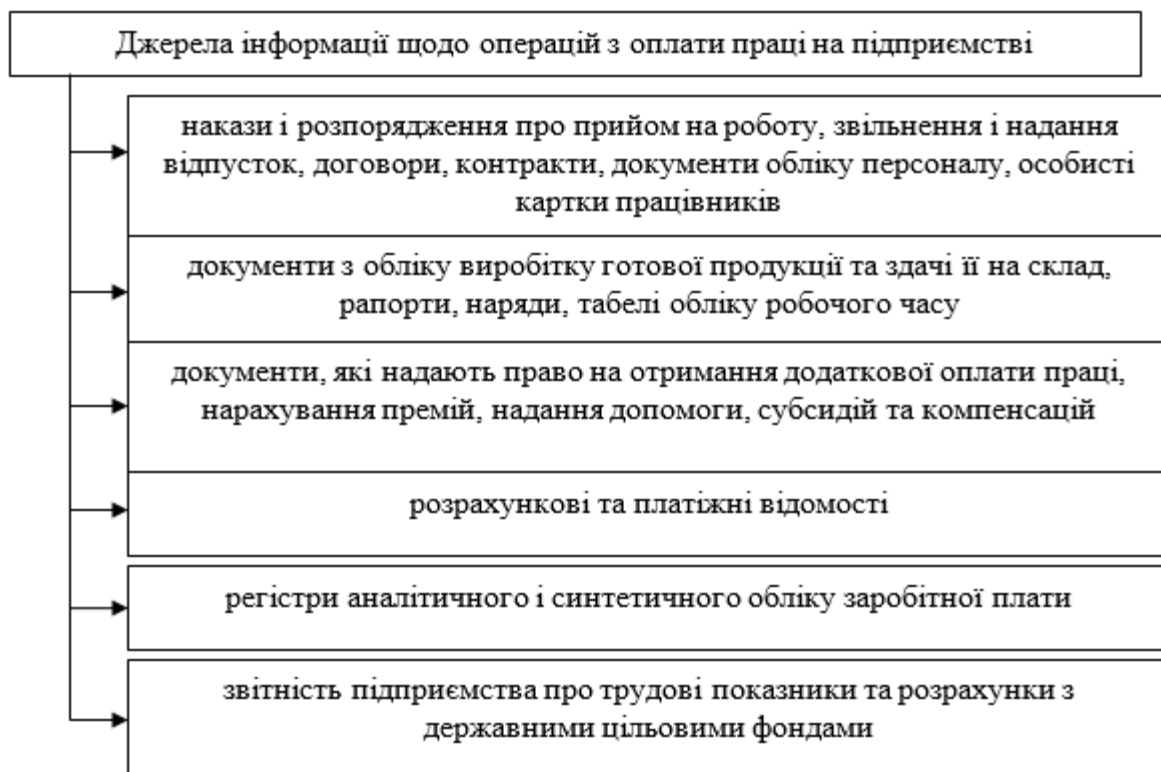

Рис. 2. Джерела інформації щодо операцій з оплати праці на підприємстві

Важливим питанням внутрішнього контролю є перевірка правильності застосування посадових окладів і тарифних ставок, положення про оплату праці, правильності нарахування та виплату премій, також інших елементів, які пов'язані з організацією оплати праці.

Висновки. Контроль за використанням коштів на оплату праці на підприємстві має велике значення. В процесі його потрібно здійснювати систематичний контроль за використанням фонду заробітної плати з метою виявлення можливості економії коштів за рахунок зростання продуктивності праці, водночас при умові зниження трудомісткості продукції. Отже, вся система внутрішнього контролю забезпечує послідовну та ефективну роботу підприємства, збереження власності, своєчасне та повне відображення господарських операцій.

Для соціального захисту і матеріальної зацікавленості працівників необхідно постійно удосконалювати систему оплати праці з врахуванням кількості і якості праці, його умов і результатів. А для цього потрібно постійно проводити перевірку розрахунків з персоналом, яка передбачає контроль

дотримання чинного законодавства про працю, правильність нарахування заробітної плати і утримань з неї і правильності ведення бухгалтерського обліку розрахунків по оплаті праці.

Список використаних джерел

1. Бірюченко С. Ю. Доходи персоналу підприємства: підходи щодо його визначення та оцінювання. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 2 (48). С. 125-131.
2. Гамова О. В., Козачок І. А. Внутрішній контроль заробітної плати на підприємстві. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2017/8.pdf
3. Каткова Н. В. Особливості обліку оплати праці в сучасних умовах та шляхи його вдосконалення. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2017. Випуск 8. С. 762-767
4. Костишина Т. А. Сучасні проблеми обліку оплати праці в контексті конкурентоспроможності національної економіки. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2011_2_1/065-069.pdf
5. Меліхова Т.О., Чекалова Н.С., Іващенко Є.Є. Удосконалення внутрішнього контролю розрахунків за виплатами працівникам для підвищення якості формування інформації в обліку. *Економічна наука*. 2019. № 3. С. 95-101. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2019/19.pdf
6. Мельничук О. П. Аспекти організації обліку витрат на оплату праці. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/122.pdf

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Софія ГАРАБАЖИУ

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: Лариса СУЛІМЕНКО

к.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний Університет

Вступ. Неможливо уявити підприємство, яка б ніколи не стикалася з запасами під час своєї діяльності. Виробничі запаси є важливими оборотними активами, контроль за їх своєчасним надходженням дозволяє забезпечити безперебійний виробничий цикл і має достовірність та об'єктивність показників фінансової звітності для визначення собівартості продукції, фінансового результату та прибутку, що є важливою передумовою успішної господарської діяльності. Дискусії щодо теоретичного визначення запасів та їх раціонального розміщення за відповідними ознаками в бухгалтерському обліку часто викликають інтерес дослідників.

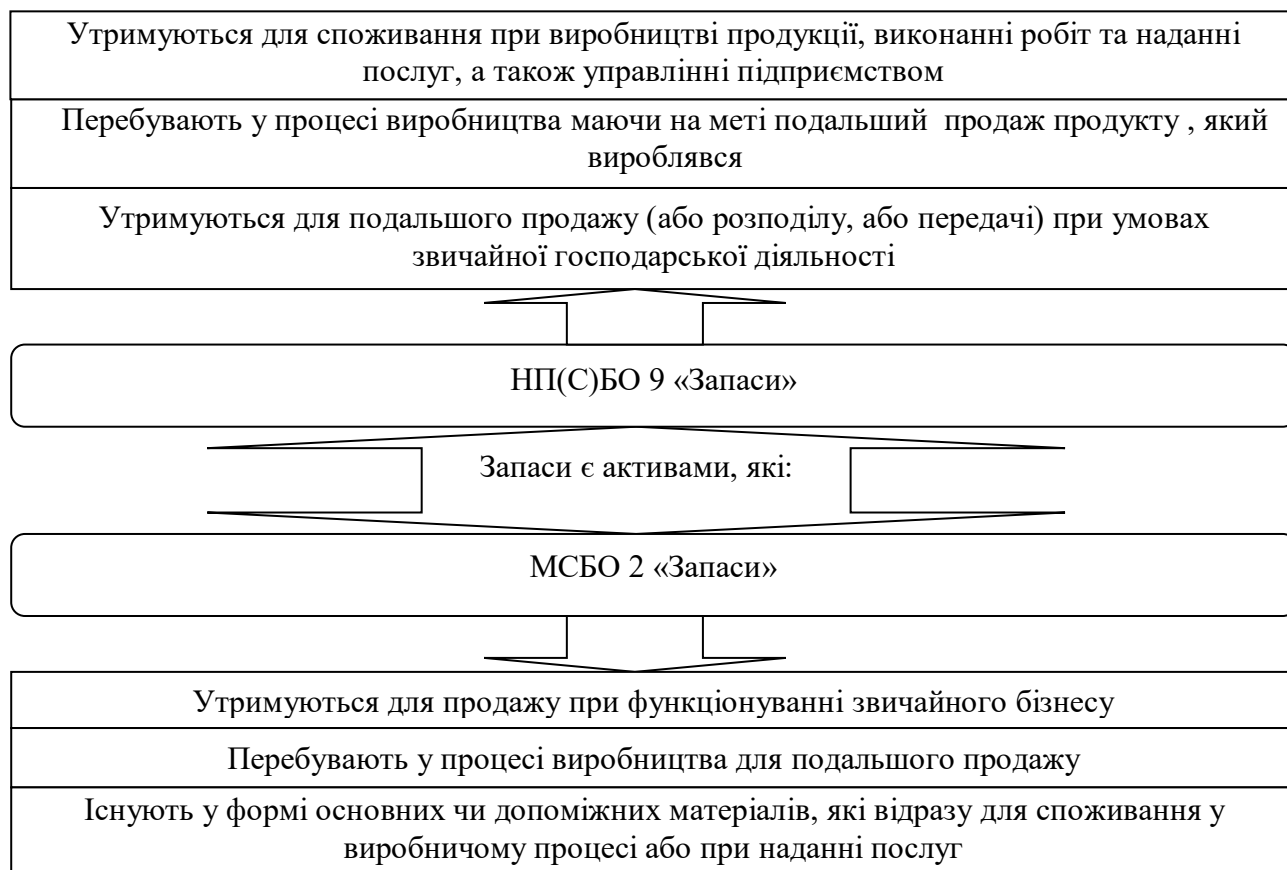
Тематика обліку виробничих запасів є предметом дослідження багатьох дослідників, зокрема: Дмитренка А.В., Тарасишиної С., Лопатіної В.В.,

Огійчука М.Ф., Пилипів Н.І., Тітаренко А. Д., Плахтій Т.Ф., Бондаренка О. М., Подолянчук О.А., Китайчук Т.Г., Рабоконь Ю. С., Федак Л.М.

Проте, незважаючи на глибокі наукові дослідження, питання сутності та класифікації виробничих запасів є актуальними та потребують досліджень, що враховують специфіку діяльності підприємств різних галузей економіки.

Результати дослідження. Гарантією успішної господарської діяльності є насамперед достатня кількість запасів, якими володіє підприємство. Розумно використовуючи цей оборотний капітал, контролюючи його рух і ведучи належний бухгалтерський облік, можна досягти позитивних фінансових результатів, до чого прагне більшість підприємств. Для правильного обліку руху запасів на підприємстві необхідно розуміти, що таке економічна категорія «запаси» і з чого вона складається. Для ознайомлення з поняттям «запаси» та їх правильного поділу на групи слід керуватися НП(С)БО № 9 «Запаси» та М(С)БО № 2 «Запаси» [2; 4]

Економічне тлумачення ресурсів з точки зору національних і міжнародних стандартів однакове (рис. 1). Це зрозуміло, оскільки національні стандарти базуються на міжнародних стандартах.

Рис. 1. Визначення дефініції «запаси» відповідно до міжнародних та національних стандартів [15; 16]

Для всебічного аналізу категорії запасів звернемося до наукової літератури, де існує багато різних концепцій науковцями та економістами щодо визначення поняття запаси. Однак слід мати на увазі, що кожен з них має своє

тлумачення і є суб'єктивним. У ході дослідження було встановлено, що термін «запаси» часто вживається в науці, замінюючись термінами «ресурси», «матеріали», «предмети споживання», «товари», «предмети праці» і т.д.

Аналізуючи погляди сучасних економістів на економічну категорію «виробничі запаси», де існує різне трактування свідчить про те, що розкриття сутності економічної категорії залежить від підходу до її визначення [6, с 149].

На думку Н.І. Коваль, виробничі запаси – це запаси, які придбані або самостійно виготовлені на підприємстві та підлягають подальшій переробці або утримуються для іншого споживання протягом нормального операційного циклу, а також характеризуються у формі натурально-речовій, мікроекономічним призначенням, макроекономічним змістом і наявністю облікової складової в них [2, с. 96].

Класифікація є дуже важливою ланкою, тому що від її правильності залежить правильність функціонування цього явища. Основна класифікація запасів передбачена законодавством, а саме наведена в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Тому вважаємо доцільним розглянути дану класифікацію. Розглянемо об'єкти, обліковані на рахунку 20 «Виробничі запаси», а саме це: сировина; матеріали (основні матеріали і допоміжні матеріали); купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби; паливо; тара і тарні матеріали [5].

Загалом до оборотних засобів законодавство відносить сировину, паливо, матеріали, малоцінні та швидкозношувані предмети, інші предмети виробничого та невиробничого призначення: будівельні матеріали; матеріали, відправлені на переробку; запчастини; сільськогосподарські матеріали; незавершене виробництво; незавершене виробництво; зворотні відходи виробництва; готова продукція; товар.

В окрему групу виділяються малоцінні та швидкозношувані предмети, що не використовуються більше року, або з нормальним операційним циклом, якщо він перевищує рік [4].

Запаси класифікуються як оборотні активи, оскільки вони можуть бути перетворені в готівку протягом року або операційного циклу.

До складу запасів включаються всі товари та матеріальні активи, які перебувають у власності компанії в будь-який час, незалежно від їх місцезнаходження. При цьому на території підприємства можуть знаходитися речі, що належать іншим фізичним та юридичним особам. Такі предмети не є запасами компанії.

Тому, сутність та класифікація виробничих запасів в умовах реформування економіки пов'язана з необхідністю отримання точної та достовірної інформації, для обліку набуває особливої актуальності.

Висновки. В економічній літературі існують різні трактування запасів. Така відмінність свідчить про те, що розкриття сутності кожної економічної категорії залежить від підходу до її визначення. Пропонуємо розглядати виробничі запаси як сукупність предметів праці, які є на підприємстві у вигляді запасів основних і допоміжних матеріалів, а також палива, запасних частин,

поворотних відходів, тари та інших матеріалів, призначених для обох цілей у виробничому процесі та на всі інші потреби підприємства за умови їх повного використання в одному операційному циклі.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. М., Тітаренко А. Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 63–67
2. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 93-105.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 "Запаси": затв. Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30. 11. 1999 р. № 291. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua>
6. Рабоконь Ю. С. Економічна сутність виробничих запасів, їх оцінка та облікове забезпечення. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 8. С. 102-110
7. Тарасишина С. Економічна сутність виробничих запасів та їх класифікація. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/24032021/3/11.pdf>

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Віта ВЛАСЮК

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Олена РУСАК

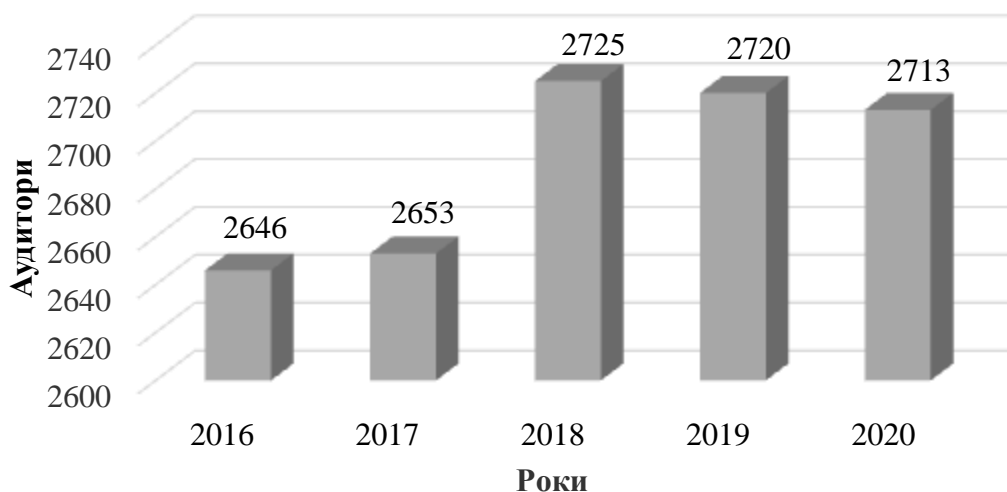
к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. В умовах сьогодення підприємства з різними організаційно-правовими формами і різними формами власності мають можливість самостійно здійснювати процес виробництва та реалізації продукції, вибрати доцільну саме для нього систему оплати праці, методи ведення бухгалтерського обліку та інше. Водночас, необхідно відмітити, що держава не стоїть осторонь господарської діяльності суб'єктів господарювання. Вона може здійснювати

контроль над суб'єктами господарської діяльності шляхом здійснення фінансово-економічного контролю та обов'язкових аудиторських перевірок.

Роль аудиту в економіці настільки важлива, що без нього практично неможливо прийняти правильні рішення, які дозволять в майбутньому ефективно вести бізнес.

Результати дослідження. Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [4] усі аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності підлягають суспільному нагляду. Динаміка показників щодо зареєстрованих аудиторів у 2016-2020 рр. представлена на рис. 1, рис.2.

Рис. 1. Динаміка щодо зареєстрованих аудиторів за 2016-2020 рр.
Джерело: розроблено автором на основі [2]

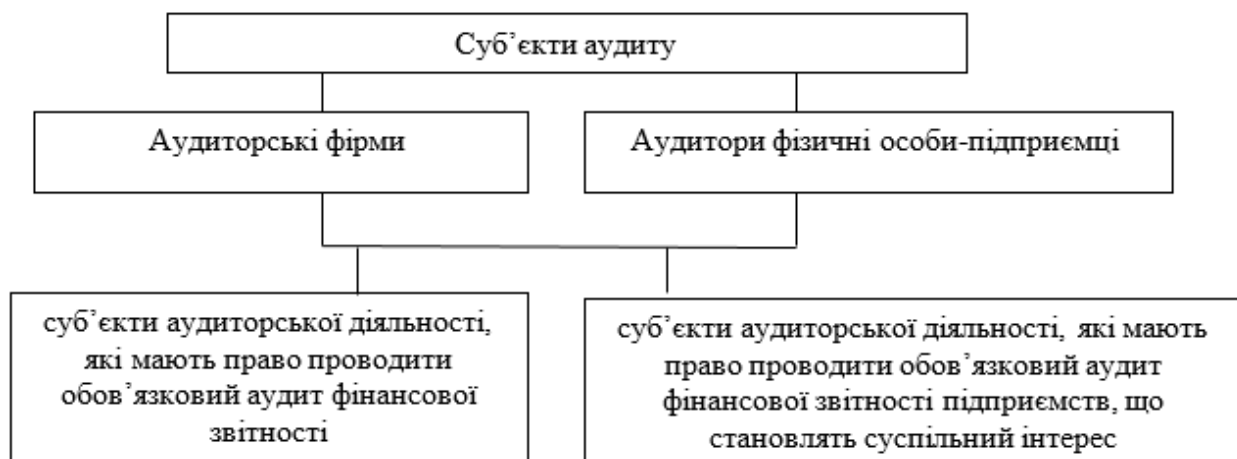
Показник розподілу аудиторів у 2020 році узагальнено на рис. 2.

Рис. 2. Показник розподілу аудиторів у 2020 році
Джерело: розроблено автором на основі [2]

За Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» аудитор може провадити свою діяльність як у складі аудиторської

фірми, так і як фізична особа-підприємець або ж провадити незалежну професійну діяльність (якщо особа не працює в аудиторській фірмі) [4]. Відповідно до чинного законодавства суб'єкт аудиторської діяльності набуває права на провадження аудиторської діяльності на підставах та в порядку, передбачених Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та включений до Реєстру як суб'єкт аудиторської діяльності (рис. 3).

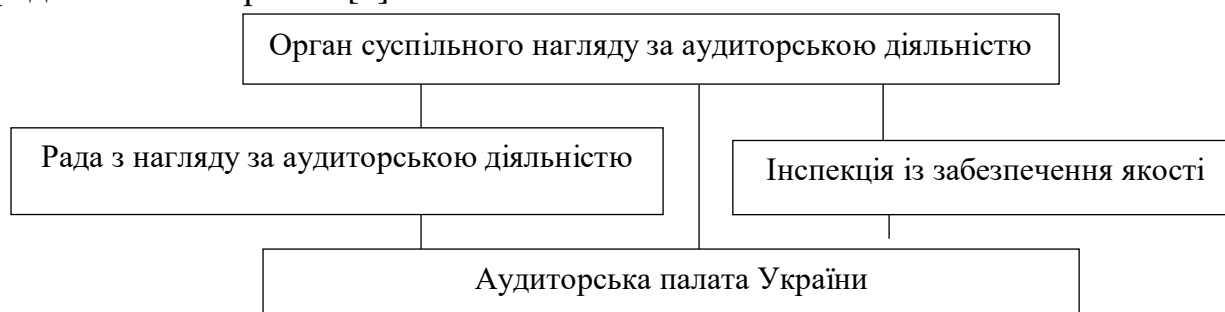

Рис. 3. Суб'єкти аудиту в Україні

Джерело: розроблено автором на основі [4]

Аудит є частиною системи фінансово-економічного контролю, яка передбачає вивчення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, який перевіряється, в результаті чого здійснюється висловлювання професійної думки аудитора щодо достовірності та якості формування фінансової звітності. Водночас, слід зауважити, що під час здійснення своєї діяльності керується чинним законодавством та власними фінансовими вигодами.

Відповідно до чинного законодавства необхідно здійснювати організацію суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, тому що усі аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності підлягають суспільному нагляду. Відповідальним за здійснення суспільного нагляду за аудиторською діяльністю в Україні є Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. Загальну модель суспільного нагляду за аудиторською діяльністю в Україні представлено на рис. 4 [4].

Рис. 4. Загальна модель суспільного нагляду за аудиторською діяльністю в Україні

Джерело: розроблено автором на основі [4]

В умовах сьогодення підприємства з різними організаційно-правовими формами і різними формами власності мають можливість самостійно здійснювати процес виробництва та реалізації продукції, вибирати доцільну саме для нього систему оплати праці, методи ведення бухгалтерського обліку та інше. Водночас, необхідно відмітити, що держава не стоїть осторонь господарської діяльності суб'єктів господарювання. Вона може здійснювати контроль над суб'єктами господарської діяльності шляхом здійснення фінансово-економічного контролю та обов'язкових аудиторських перевірок.

Роль аудиту в економіці настільки важлива, що без нього практично неможливо прийняти правильні рішення, які дозволять в майбутньому ефективно вести бізнес.

Кожна організація піддається контролю та контролю, незалежно від її місії або економічної природи. Той факт, що здійснюється аудиторська та оціночна діяльність, допомагає гарантувати, що всі типи компаній не потраплять у фіскальні, юридичні чи багато інших типів порушень. У той же час періодичний аудит їх є пунктом постійного вдосконалення роботи, яку вони виконують щодня, визначення слабких місць або інших організаційних аспектів для вдосконалення. У відповідності до чинного законодавства, основні завдання аудиту узагальнено на рис. 5.

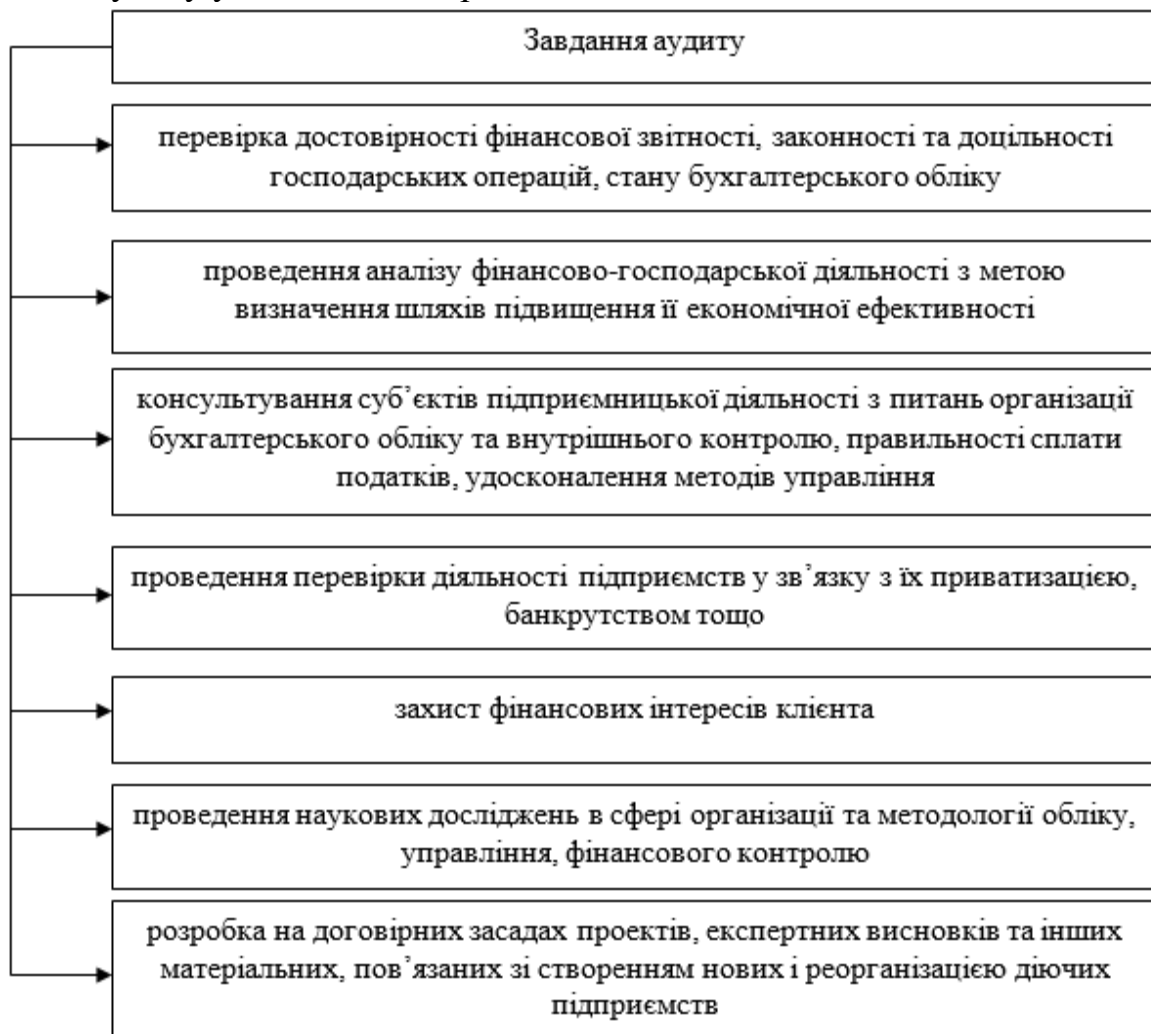

Рис. 5. Основні завдання аудиту відповідно до чинного законодавства
Джерело: узагальнено автором

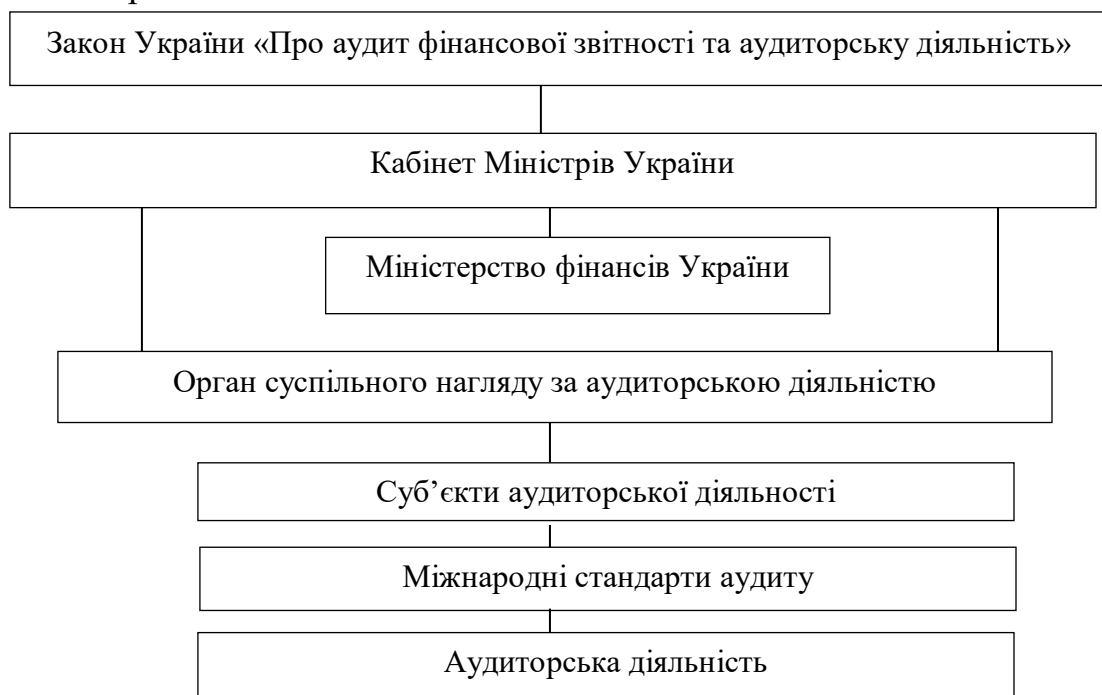
В умовах сьогодення основною метою аудиту є формування професійної думки аудитора щодо достовірності первинних даних про факти господарської діяльності, повноти, точності, своєчасності та достовірності відображення отриманих даних в системі бухгалтерського обліку, правильності ведення обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів та складання фінансової звітності, формування професійної думки, аудиторського звіту та аудиторського висновку, які надаються замовнику аудиту.

Крім того, аудит можуть проводити професійні аудиторів, що належать до самої організації або ззовні. Таким чином, беручи до уваги цю різницю, можна розрізнити способи внутрішнього та зовнішнього аудиту.

Дотримуючись інших критеріїв, можна знайти інші практики в області аудиту. Є такі приклади, як аудит відповідності, аудит управління чи аудит бухгалтерії серед багатьох інших.

З розвитком бізнес-моделі та її адаптацією до нових технологічних та комунікаційних рамок аналітичний аспект аудиту повинен еволюціонувати, пристосовуючись до нових характеристик, що існують на поточних ринках.

Загальну схему управління за аудиторською діяльністю в Україні узагальнено на рис. 6.

Рис. 6. Загальна схема системи управління за аудиторською діяльністю в Україні

Джерело: розроблено автором на основі [4]

В процесі проведеного дослідження можна зробити висновок, що проведене дослідження процесу надання аудиторських послуг дає можливість розкрити їх зміст через основні прийоми контролю та аудиту. Проведення аудиту має бути належним чином оформлене з метою виконання всіх зобов'язань як зі сторони аудиторської фірми, так безпосередньо і замовника.

Висновки. Реалії сьогодення свідчать, що в сучасних економічних та соціально-політичних умовах рівень економічних відносин в Україні напряму

залежить від рівня та якості перевірок законності здійснення фінансово-господарської діяльності підприємств. Не менш важливою умовою є використання раціонального та дієвого механізму забезпечення фінансового контролю у формі проведення аудиту підприємницьких структур. За таких обставин все більшої значимості набуває управління аудиторською діяльністю, як процесу регулювання роботи аудиторських фірм та приватних аудиторів, з метою отримання єдиних методологічних вимог.

Список використаних джерел

1. Антонюк О. Р., Мамонтова Н. А. Організаційні етапи та методичні особливості надання аудиторських послуг. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Економіка.* 2020. № 18(46). С. 100-106.
2. Інформація про стан аудиторської діяльності в Україні у 2020 році. UR: <https://cutt.ly/pYCRyLa>.
3. Міжнародні стандарти аудиту: <http://www.apu.com.ua/msa>.
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України 21 грудня 2017 року № 2258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ Й АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ (ТОВАРІВ, РОБІТ, ПОСЛУГ) ПІДПРИЄМСТВ

Оксана ГОВОРУН

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Марина ПЛИСАК

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Юзеф ЦАЛЬ-ЦАЛКО

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Реалії сьогодення свідчать, що найважливішим етапом господарської діяльності підприємства є реалізація готової продукції та надання послуг. Реалізація продукції, товарів, робіт, послуг є найважливішим джерелом доходів підприємства, а також формує прибуткову частину бюджету держави. У зв'язку з цим потребує необхідної організації система внутрішньогосподарського контролю доходів від реалізації продукції та надання послуг. Адже від якості обліку та системи контролю залежить правильне визначення фінансового результату діяльності підприємства.

Результати дослідження. Сучасний стан підприємництва свідчить про наявність у його діяльності суттєвих проблем, а саме неефективне регулювання підприємницької діяльності з боку держави. Регулювання розвитку підприємництва в сучасних умовах має бути одним із пріоритетів державної економічної політики в Україні. Забезпечення стабільного розвитку підприємництва потребує переосмислення регулюючої ролі держави щодо діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пошуку нових механізмів регулювання та формування в країні інвестиційного привабливого клімату.

Система внутрішнього контролю доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – це сукупність правил і процедур, прийнятих персоналом підприємства з метою забезпечення організованого й ефективного здійснення фінансово-господарської діяльності з метою запобігання й виявлення випадків зловживань і помилок, точності та повноти облікових записів, а також оперативної підготовки належної фінансової інформації щодо формування фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання.

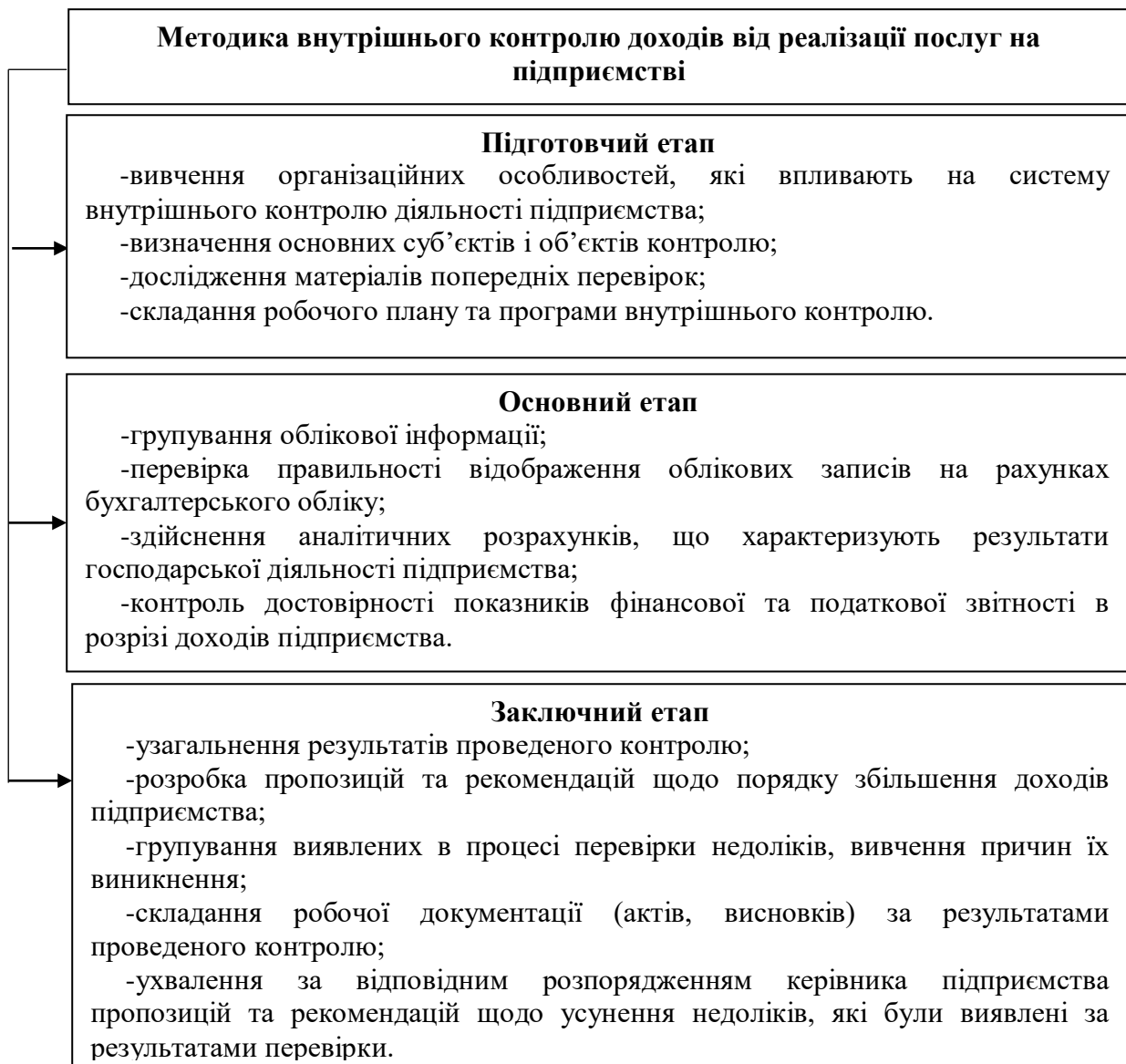
Методику формування внутрішнього контролю доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства представлено на рис. 1.

У процесі проведення контролю слід використовувати показники, що характеризують результати діяльності підприємства і враховують перспективи їх розширення. На нашу думку, до таких показників можна віднести: ділову активність, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, оцінка стану майна підприємства тощо. Для цього службі внутрішнього контролю потрібно проводити такі аналітичні розрахунки: аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку; аналіз фінансового стану та фінансової стійкості, аналіз показників рентабельності, факторний аналіз прибутку від операційної діяльності тощо.

Отже, запровадження до діючої системи контролю пропозицій щодо удосконалення методики внутрішнього контролю доходів від реалізації послуг підприємства дозволить своєчасно виявляти відхилення та порушення в результаті господарської діяльності, що в свою чергу дасть змогу ефективного попередження та оперативного виявлення й усунення помилок, порушень і відхилень, що сприятиме покращенню результативності функціонування суб'єктів господарювання. В процесі проведеного дослідження визначено, що для посилення значущості запропонованих методичних процедур нами наведено методику внутрішнього контролю доходів підприємства, які надають можливість визначити послідовність проведення контрольних дій, а також оперативно та систематизовано представити результати здійсненого контролю як внутрішнім так і зовнішнім користувачам інформації.

Аналіз відіграє важливу роль при оцінці ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання. Будь-яка підприємницька діяльність потребує постійного контролю та аналізу процесів, під дію яких потрапляє підприємство в сучасних умовах господарювання. Перш за все, пов'язано із зміною кон'юнктури ринку, податкового законодавства, зовнішніх факторів впливу тощо.

Рис. 1. Методика внутрішнього контролю доходів від реалізації послуг підприємства

Аналіз необхідний на всіх етапах підприємницької діяльності: від задумів та формування підприємства до поступового підвищення ефективності його господарювання. Саме на основі результатів аналізу розробляються та формуються управлінські рішення, які в сучасних умовах жорсткої конкуренції не можуть прийматись інтуїтивно або приблизно.

Ефективність функціонування будь-якого підприємства, що знаходить своє відображення в показниках його господарської діяльності та є ключовим параметром у системі управління в аспекті якісно нового підходу до ідентифікації місця суб'єкта господарювання в бізнес-сфері. Фундаментальною основою такого підходу є комплексний аналіз системи формування фінансових результатів господарської діяльності підприємства.

В умовах розвитку ринкової економіки підприємства сфери

обслуговування мають на меті постійно підвищувати конкурентоспроможність послуг, що ними надаються з урахуванням інтересів споживачів. Процес нормального функціонування та розвитку підприємства неможливий без підвищення ефективності діяльності, яку визначає одержаний дохід від господарської діяльності підприємства, що є основною рушійною силою ринкової економіки.

Сучасний етап розвитку економіки України зумовлює високі вимоги щодо оцінки ефективності функціонування підприємств, зокрема у секторі обслуговування. Найбільш повну уяву щодо ситуації на виробництві можна отримати за допомогою детального аналізу витрат, доходів та результатів господарської діяльності підприємства сфери обслуговування. Важливим елементом проведення аналізу є формування завдань економічного аналізу та використання аналітичних процедур у процесі внутрішнього контролю.

Метою аналізу доходів від реалізації послуг є забезпечення аналітичною інформацією суб'єктів управління доходами від реалізації послуг.

Основними завданнями аналізу доходів від реалізації послуг на підприємстві є:

- об'єктивна оцінка ступеня виконання плану і динаміки доходів підприємства за загальним обсягом, складом і структурою (в цілому і в розрізі видів діяльності, періодів часу і структурних підрозділів);
- виявлення і кількісна оцінка причин зміни доходів (в цілому і в розрізі видів діяльності, періодів часу і окремих структурних підрозділів) підприємства;
- аналіз окремих видів доходів звичайної діяльності і виявлення резервів їх збільшення (в розрізі видів діяльності);
- підрахунок резервів збільшення доходів і розробка заходів з їх практичної реалізації.

Основними джерелами інформації аналізу доходів від реалізації послуг в на підприємстві є:

- дані фінансової звітності (ф. 1 «Звіт про фінансовий стан», ф. 2 «Звіт про сукупний дохід»);
- дані бухгалтерського обліку;
- статистична звітність.

Процес управління підприємством в цілому і його доходами починається з оцінки стану і динаміки господарської діяльності як системи, що базується на основних п'яти елементах – активах, капіталі, зобов'язаннях, доходах і витратах. Етапи аналізу доходів від реалізації послуг в представлено на рис. 2.

Процес реалізації послуг завжди передбачає, з одного боку, надання відповідних послуг від постачальника замовнику, а з другого – проведення розрахунків згідно з договірною ціною цих послуг. Отже, кожен вид послуги, що надається, матиме дві оцінки: одну для самого постачальника – виробничу собівартість, іншу – для покупця (ціну реалізації). Для більшості продукції (товарів, робіт, послуг) ціни реалізації є вільними і встановлюються на підставі договорів між підприємствами.

Рис .2. Етапи аналізу доходів від реалізації послуг

Висновки. Важливе місце в інформаційній базі економічного аналізу займає система бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Інформаційне забезпечення економічного аналізу доходів від реалізації послуг представляє собою систему аналітичних даних і способи їх обробки, що в свою чергу дозволяють виявити реальну діяльність суб'єкта господарювання, вплив дії факторів, що його визначають, а також впливають на систему обліково-аналітичного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Камінська Т. Г. Взаємозв'язок доходів і витрат як категорій оціночних характеристик руху капіталу в обліку. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2010_154_3/10ktg.pdf.
2. Марценюк Р. Проблемні аспекти організації обліку доходів операційної діяльності заготівельних підприємств. URL: <https://cutt.ly/eTjppyX>
3. Мороз Ю. Ю. Облік фінансових результатів діяльності підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 2 (64). С. 135-141.
4. Мошек Г. Є. Інформаційні ресурси як фактор забезпечення ефективності системи менеджменту. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_3/62.pdf.
5. Посилаєва К. І. Підходи визначення прибутку для аналізу ефективності діяльності підприємства. *Вісник ХНАУ. Сер. «Економіка АПК і природокористування»*. 2008. № 7. С. 83-87.
6. Туз О. К., Бурковська А. В. Організація системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 8. С. 644-646.

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ОПЕРАЦІЙ З АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Інна ГОРОПАШИНА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Денис СКЛАДАНІВСЬКИЙ

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Юлія МОРОЗ

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. На сучасному етапі господарська діяльність будь-якого підприємств не можлива без використання його активів у вигляді основних засобів і виробничих запасів. Водночас, прийняття ефективних та раціональних управлінських рішень щодо наявності руху та використання основних засобів та виробничих запасів, які передбачають формування раціональної системи обліку аналізу, контролю і аудиту операцій із активами. Тому, особливої актуальності на сьогодні займає проблема вдосконалення внутрішнього аудиту операцій з активами підприємства у відповідності до вимоги чинного законодавства.

Результати дослідження. В умовах сьогодення аудит як особливий вид контролю є надзвичайно обґрунтованим з метою успішного функціонування будь-якого підприємства. Активи підприємства займають значну частину у загальній вартості майна підприємства, тому важливого значення набувають проблема підвищення ефективності їх використання. Внутрішній аудит сприяє здійсненню дієвого незалежного контролю за станом, наявністю, рухом та використанням активів підприємства.

Основними джерелами найбільш повної інформації з метою проведення внутрішнього аудиту активів на підприємствах є нормативно-правові акти, що регламентують вимоги до організації обліку основних засобів та виробничих запасів; наказ про облікову політику підприємства; організаційно-розпорядчі документи керівника підприємства щодо наявності, руху та використання основних засобів та виробничих запасів; первинні документи; реєстри синтетичного й аналітичного обліку; аудиторські висновки, фінансову та статистичну звітність тощо.

Модель внутрішнього аудиту операцій з активами підприємства представлено на рис. 1.

Рис. 1. Модель внутрішнього аудиту операцій з обліку активів на підприємстві

Джерело: узагальнено авторами

Слід відмітити, що в умовах сьогодення низька ефективність системи внутрішнього контролю суб'єктів господарювання є наслідком застосування лише контрольних-ревізійних заходів, які не відповідають сучасним вимогам розвитку ринкової економіки. Водночас, саме внутрішній аудит активів підприємства як особливий вид контролю досліджує ефективність використання економічного потенціалу суб'єктів бізнесу. Тому, особливого

значення набуває вдосконалення системи внутрішнього аудиту на підприємстві.

Щоб ефективно здійснювати перевірку стану активів підприємства внутрішньому аудиту потрібно володіти широким спектром точної, своєчасної, достовірної та повної інформації стосовно основних засобів та виробничих запасів на підприємстві, оскільки саме від неї залежить правильність аудиторських висновки та прийняття раціональних управлінських рішень.

Висновки. В процесі проведеного дослідження можна зробити висновок, що розроблена модель внутрішнього аудиту активів підприємства дає можливість своєчасно виявити порушення в системі обліку та аналізу активів суб'єктів бізнесу. Водночас, розроблена система внутрішнього аудиту має затверджуватися керівництвом підприємства на стадії планування господарської діяльності у відповідності до чинного законодавства та враховуючи особливості його господарської діяльності.

Необхідно відмітити, що узагальнені етапи проведення внутрішнього аудиту основних засобів повинні затверджуватися на стадії планування та відповідно регламентуватися внутрішніми стандартами (положеннями) аудиту в лісогосподарському підприємстві.

Список використаних джерел

1. Бабин І. М. Методологічні та організаційні основи первинного обліку на підприємствах сфери послуг. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2005. Вип. 7, ч. 1. С. 288-290.
2. Бабич Л. М., Карлова І. О., Наконечна С. В. Внутрішній аудит основних засобів підприємства в сучасних економічних умовах. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 49. С. 168-177.
3. Мороз Ю. Ю., Ейсмонт В. С., Цаль-Цалко Ю. С., Гайдучок Т. С., Цегельник Н. І. Бухгалтерський облік і аудит в управлінні лісогосподарським підприємством : підручник. Житомир : Рута, 2019. 396 с.
4. Рябчук О. Г., Корнійчук О. О. Проблеми та напрями вдосконалення аудиту операцій з основними засобами суб'єкта господарювання. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 2(19). С. 392-397
5. Черній М. Я. Формування облікової політики підприємств на основі організаційно-технологічних особливостей діяльності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 2 (23). С. 381–388.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В УПРАВЛІННІ КОМУНАЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Наталія ГРИЦУК

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Наталія МАЛЮГА

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

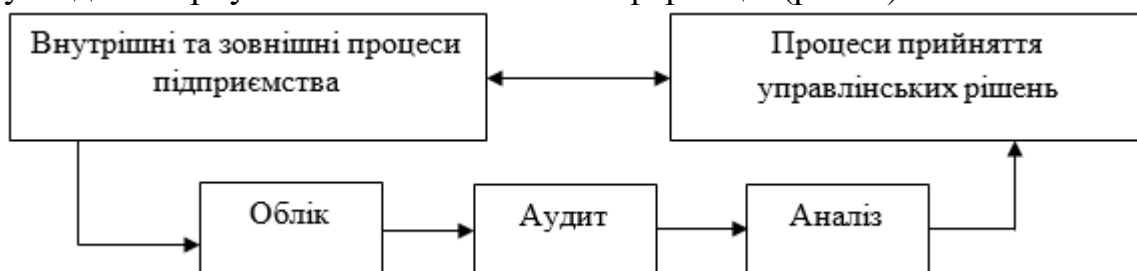
Вступ. Сучасні ринкові закони зумовлюють виробників виробляти конкурентоспроможну та високоякісну продукцію (товари, роботи та послуги), які здатні задовольнити попит споживачів та ефективно при цьому використовувати матеріальні, трудові та фінансові ресурси.

З метою забезпечення раціонального та ефективного управління суб'єктом бізнесу необхідно здійснювати постійний моніторинг інформації щодо стану та ефективності виробництва. Водночас, досягнення цих показників є неможливим без раціональної організації обліку і контролю витрат, калькулювання собівартості готової продукції, системи контролю виробничих витрат на виготовлення продукції та створення якісно нової системи управління.

Результати дослідження. Відповідно до чинного законодавства обліково-аналітична система формується на основі даних фінансового, управлінського та статистичного обліку та використовує для економічного аналізу різні види інформації. Отже, система обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю суб'єкта господарювання спрямована на задоволення потреб менеджменту підприємства щодо своєчасного отримання повної, достовірної і релевантної інформації з метою прийняття виважених управлінських рішень.

Обліково-аналітичне забезпечення виступає ключовою передумовою ефективного функціонування будь-якого підприємства.

Обліково-аналітичне забезпечення діяльності комунальних некомерційних підприємств охорони здоров'я є процесом, що виконує інформаційну та аналітичну функції внаслідок взаємодії окремих підсистеми: облік, аудит і аналіз. Слід відмітити, що процес передачі інформації відбувається через взаємозв'язок інформаційних потоків, унаслідок чого користувач отримує точну та достовірну обліково-аналітична інформація (рис. 1).

Рис. 1. Формування системи обліково-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємств

Основними компонентами системи обліково-аналітичного забезпечення є три взаємопов'язані елементи, які формують інформацію відповідно до поставлених цілей та відповідно до принципів її формування (рис. 2).

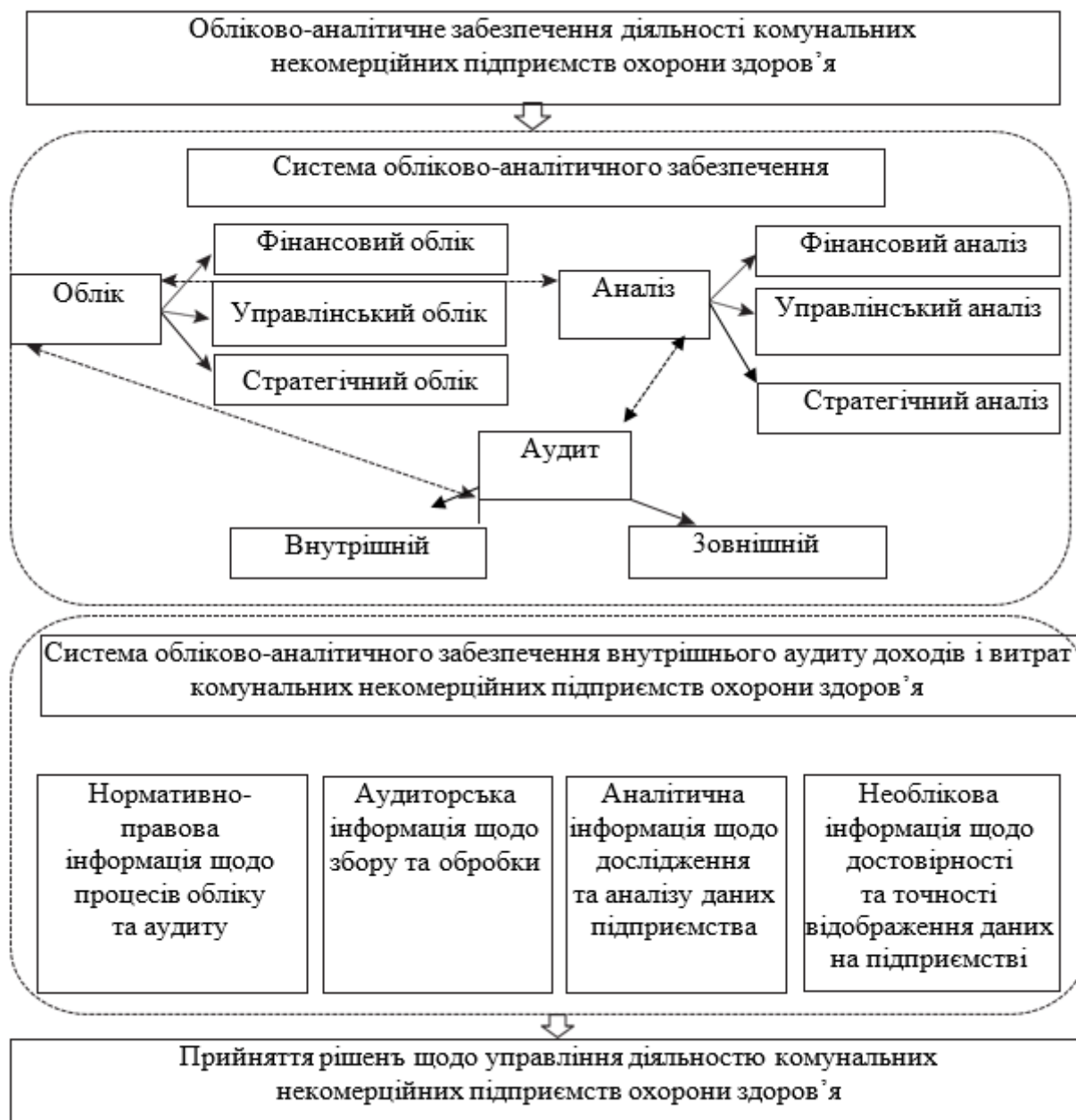

Рис. 2. Компонентами системи обліково-аналітичного забезпечення діяльності комунальних некомерційних підприємств

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення комунальних некомерційних підприємств охорони здоров'я сприятиме підвищенню якості облікової та аналітичної інформації, підготовці дієвих управлінських рішень із забезпечення довгострокового функціонування та розвитку підприємства та підвищенню стабільності його фінансово-господарської діяльності [3].

Висновки. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності комунальних некомерційних підприємств охорони здоров'я є складовою інформаційного забезпечення загальної системи управління і надає можливість вирішувати

основні завдання щодо забезпечення достовірною та своєчасною інформацією про господарські процеси та інформаційні потоки на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Краснікова Н. Г. Шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення діяльності комунальних некомерційних підприємств охорони здоров'я. *Бізнесіформ*. № 9. 2020. С. 212-218.
2. Сардачук І. І. Обліково-інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2956/1/89.pdf>
3. Ратушна О.П. Обліково-аналітичне забезпечення аналізу результатів діяльності. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/oblikovo-analitichne-zabezpechennya-analizu-rezultativ-diyalnosti.html>

КОМП'ЮТЕРНИЙ АУДИТ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Яна ГУЗЕНКО

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: Марія НЕЖИВА

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет

Вступ. В такий важкий час для України дуже важливим стало виконувати свою роботу ще швидше та якісніше, а сучасний етап розвитку комп'ютерних технологій може нам в цьому допомогти, адже він відкриває перед нами неймовірну кількість можливостей, в тому числі можливостей для проведення аудиту. Комп'ютерні технології сьогодні використовують на всіх етапах аудиту: під час планування, проведення перевірки, документування аудиторської роботи, складання звіту про перевірку. Комп'ютер дає змогу аудитору заощадити кошти, зекономити час, а також провести більш детальну перевірку.

Результати досліджень. Дослідженням інформаційних технологій в аудиті займалися такі зарубіжні вчені як Г.Г. Боднар та В.С. Хопвуд. В своїй праці [1] вони розглядали комп'ютерний аудит з двох боків:

- комп'ютерний аудит як аудит з використанням комп'ютерів;
- комп'ютерний аудит як аудит комп'ютеризованих систем.

Виходячи з цього доцільно буде дати наступне визначення комп'ютерного аудиту: «Комп'ютерний аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і звітності на їх достовірність та відповідність законодавству з використанням будь-яких комп'ютерних програм і сучасних інформаційних технологій або

перевірка безпосередньо самих комп'ютеризованих інформаційних систем на ефективність роботи апаратних пристроїв та цілісність даних програмного забезпечення, що дозволяє оцінити їх реальний стан» [2].

Перехід на міжнародні стандарти аудиту, діджіталізація економіки, розширення діяльності підприємств, широке застосування програмного забезпечення та різних інформаційних систем, перехід до електронного документообігу – все це стало передумовою виникнення необхідності впровадження інформаційного забезпечення аудиту.

Покрокова система комп'ютеризації аудиту включає в себе використання мережевої архітектури та зберігання всієї інформації у одній базі даних, до якої користувачі системи повинні мати авторизований доступ на відповідному рівні. Користувачі отримують різні права на роботу із системою, що діляться на два рівні: керівник перевірки та аудитор. Вся інформація, записана у базі даних, має бути доступна всім членам аудиторської команди одночасно.

Існує три етапи роботи аудитора в умовах використання комп'ютерних інформаційних систем: підготовчий етап; проведення аудиту; заключний етап. На підготовчому етапі інформація про клієнта, загальні дані, бухгалтерські показники та інша інформація вивчаються та записуються до бази даних. Вивчення аудитором системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємства, що перевіряється, визначається системою комп'ютерної обробки даних, що використовується аудитором. Під час проведення аудиту в системі комп'ютерної обробки даних зберігається мета та основні підходи до визначення методів аудиту. Проте комп'ютерна обробка даних впливає на перевірку аудитором системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю компанії, що перевіряється. Це пов'язано з тим, що:

- джерелами інформації для аудитора є бухгалтерські документи на машинозчитувальному носії;
- постійна регулююча та довідкова інформація зберігається в пам'яті комп'ютера;
- використовується автоматизована бухгалтерська форма.

В комп'ютерній обробці даних аудитор вивчає організаційну форму обробки даних, форму обліку та їх автоматизовані розділи, використання локальних чи мережевих параметрів обробки даних, а також забезпечення архівування та зберігання даних. Аудитор також має описати технічну, програмну та технологічну підтримку комп'ютерної обробки даних. Він оцінює можливості комп'ютерної системи з погляду її гнучкого реагування на зміни економічного законодавства, складання управлінських звітів, процедур аналізу, а також рівня кваліфікації бухгалтерського персоналу в галузі інформаційних технологій. При плануванні аудиту з комп'ютерами слід враховувати наступне:

- забезпеченість аудиторської організації обладнанням, необхідним для проведення аудиту та надання послуг, пов'язаних з аудитом із використанням комп'ютерів;
- дата початку аудиту, яка має відповідати погодженій з учасниками аудиту даті передачі аудиту;
- факт залучення фахівців у галузі інформаційних технологій;

- знання, досвід та кваліфікація аудитора в галузі інформаційні технології;
- доцільність використання тестів, які проводяться без використання комп'ютера;
- ефективність використання комп'ютера при проведенні аудиту.

На заключному етапі аудитор оцінює та аналізує інформацію, отриману під час аудиту. З допомогою автоматизації можна оцінити важливість виявлених порушень. Модуль обробки та оцінки повинен швидко обчислювати виявлені порушення на основі даних про прийняті рівні матеріальності та перевірені транзакції, кількість виявлених порушень на рахунках та розмірі перевіреної сукупності. Одночасно необхідно створити довідку про кількість та тип порушень, які не впливають на баланс на рахунку, що перевіряється або для яких неможливо визначити обсяг спотворення звітності.

Овчарик Р. Ю. [3] виділив найбільш поширені програми для аналізу та описав їх переваги та недоліки у своїй роботі. Проаналізувавши результати його дослідження можна дійти висновку, що досконалих та ефективних програмних продуктів наразі не існує. Використовуючи в роботі одну чи декілька таких програм слід очікувати мінімальних результатів аудиту, адже в процесі його проведення виникають такі проблеми як правильність застосування вибраного програмного продукту або ж наявність необхідного для аудиту програмного забезпечення.

На даному етапі в Україні існує ряд проблем, які не дозволяють в повній мірі впровадити відповідний електронний супровід аудиторських послуг та стримують розвиток інформаційних систем та технологій. Основними з них можна назвати [4]:

- підприємства, які перевіряються, використовують програмне забезпечення різних розробників, які не завжди синхронізуються з аудиторськими програмами;
- немає єдиних методологічних вимог, запропонованих для інформаційних баз даних;
- значні витрати на розробку (придбання) та впровадження програмного забезпечення, що особливо відображається на невеликих аудиторських фірмах (самостійних аудиторів);
- низький рівень комп'ютерної освіченості користувачів (особливо старше покоління недостатньо обізнане у сфері сучасних технологій) тощо.

Висновки. Таким чином, використання аудитором інформаційних технологій є найважливішим фактором успішної роботи та необхідною умовою її виконання. Використання комп'ютерів під час аудиту є одним із способів підвищення ефективності та зниження складності аудиту. Використання комп'ютерних технологій для підтримки аудитора значно знижує вартість аудиту та покращує його якість. Завдяки цьому швидкість обробки інформації значно збільшується, а час перевірки зменшується. Проте слід зауважити, що сьогоденній стан комп'ютеризації аудиту в Україні не відповідає європейському рівню, а сучасні аудиторські програми потребують вдосконалення, тому надалі важливим питанням залишається розробка якісного

продукту програмного забезпечення для аудиторів.

Список використаних джерел

1. Bodnar G. H., Hopwood W. S. Accounting Information Systems. 2013. № 11. 543 p. URL: <https://app.box.com/s/bg83gf4dv1natfx6en0i6f4it39jchvs>
2. Король Г.О., Зелікман В.Д., Сокольська Р.Б., Сивокобилка К.О., Зінченко А.В., Плоховец К.Л. Комп'ютерний аудит: Навч. посібник. Частина I. Методологія та інформаційне забезпечення комп'ютерного аудиту. Дніпро: НМетАУ, 2017 URL: https://nmetau.edu.ua/file/comp-audit_lbr_met_rbr_navch_lbr_part1_rbr_-2017.pdf
3. Овчарик Р. Ю. Аудит на базі комп'ютерних програм: продуктивність, рентабельність та тенденції розвитку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Економічні науки.* 2017. № 1. С. 68-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2017_1_12
4. Пчелянська Г. Б. Маркова Т. Д., Дойчева К. С. Особливості аудиту в комп'ютерному середовищі. *Економіка харчової промисловості.* 2016. Том 8. Вип. 3. С. 46-51.

БЮДЖЕТУВАННЯ, ОБЛІК І КОНТРОЛЮВАННЯ ВИТРАТ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Юрій ДЕНИСОВЕЦЬ

аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліський національний університет

Марина ЖУРИЛО

здобувач освітнього ступеня магістр
Поліський національний університет

Вступ. Облікова система підприємства повинна формувати інформаційні ресурси не тільки за господарськими операціями, які відбулися, але й для здійснення оцінювання поточної та стратегічної діяльності.

Зміст управлінського обліку господарських операцій передбачає їх оцінювання і контролювання з позицій порівняння: що відбувалося, що відбувається та що має відбуватися, тобто за рівнями минулої, поточної і майбутньої діяльності бізнесу.

Водночас, це визначає потребу у бюджетуванні, обліку і контролюванні витрат та інтегрування цих процесів у систему управління.

Проблемами розвитку інструментів бюджетування, відображення господарських операцій в управлінському обліку та контролювання їх результатів займалися вітчизняні вчені: Дишкант О. [1], Долішня Т. І. [2], Євтушевська О. О. [3], Іванечко П. М. [4], Кріп М.С. [9], Олендій О.Т. [5], П'ятничук І. Д. [6], Плахова Г. [7], Скрипник М. І. [8], Струк Н. С. [9],

Хаймьонова Н. С. [10], Шевчук І.О. [11], Шеремета О.В. [12], Ясінська А. І. [13], Тищенко О.М. [14], Кизим М.О. [14], Михасьова Н.В. [14], що були проаналізовані авторами та інші.

Проте, наявні вагомі результати досліджень в сфері бюджетування обліку і контролю витрат в господарській діяльності потребують подальшого розвитку для потреб управління з метою досягнення необхідних результатів від бізнесу.

Результати дослідження. Управлінська діяльність в сфері формування витрат та оцінювання їх ефективності потребує використання трьох інструментів: бюджетування – планування витрат на здійснення процесів господарської діяльності через систему нормування; організації облікового процесу на рівні управлінського обліку за центрами відповідальності та аналітичних об'єктів господарських операцій; запровадження системи внутрішньогосподарського контролю.

Суб'єктами організації цих трьох інструментів на підприємствах бізнесу і бюджетної сфери є різні управлінські структури.

В бізнесі цими питаннями займаються економічно-облікові служби і система внутрішнього контролю. В бюджетних установах бюджетування здійснюється через прийняття бюджетів для держави і територіальних громад, надходження доходів в процесі оподаткування та формування неподаткових коштів, а система контролювання – в процесі витрачання коштів через органи казначейства та службами внутрішнього аудиту.

Ефективність витрат в бізнесі наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Обсяги використання ресурсів при формуванні витрат бізнесу та їх ефективність в національній економіці України

(млрд. грн.)

Роки	Витрати господарської діяльності	Чистий прибуток	Рівень прибутковості витрат, %
2014	5635,8	-590,6	-10,5
2015	6785,9	-373,5	-5,5
2016	7011,8	29,7	0,4
2017	8216,5	168,8	2,1
2018	9714,6	288,3	3,0
2019	10352,6	523,8	5,1
2020	10805,2	68,1	0,6
2021	13110,5	885,3	6,8

Джерело: узагальнено авторами за <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Як свідчать дані табл. 1 в національній економіці України ефективність витрат в бізнесі залишається на низькому рівні, в межах 5,0 % або в розрахунку на 1 грн. витрат – 5 коп. чистого прибутку і, відповідно, надходження платежів з податку на прибуток до бюджетів.

Бюджетування як функція управління і складова управлінського обліку через систему нормативів повинно забезпечувати:

1) впорядкування господарської діяльності за факторами: господарські ресурси–фінансові ресурси–витрати–доходи–фінансові результати–розвиток бізнесу;

2) моделювання майбутніх результатів господарської діяльності за системою показників центрів відповідальності;

3) створення умов для досягнення поставленої мети на рівні центрів відповідальності і бізнесу суб'єктів господарювання в цілому.

Облікова система повинна створювати умови для:

1) формування центрів відповідальності за результати господарської діяльності;

2) виділення структури витрат для забезпечення інформаційних ресурсів щодо здійснення процесу управління;

3) створення системи управлінської інформації та показників управлінської звітності;

4) відображення результатів заходів щодо упорядкування відхилень фактичних показників від бюджетних (планових) за прийнятими управлінськими рішеннями.

Процес контролювання забезпечує:

1) порівняння рівня бюджетних і фактичних показників для оцінювання результатів;

2) встановлення допустимих меж відхилень щодо визначених показників в бюджетах;

3) аналіз та інтерпретацію відхилень, які виникають в процесі господарської діяльності

4) розробку заходів впливу на поліпшення ефективності господарської діяльності;

5) прийняття управлінських рішень за результатами одержаних показників в обліку.

В бюджетних установах найбільш важливе місце в управлінні витратами займає процес бюджетування. В Україні перші елементи бюджетування щодо формування видатків бюджетних установ були запроваджені в 2001 році, коли було прийнято Бюджетний кодекс України.

В процесі бюджетування, обліку і контролювання видатків територіальних громад свідчать про дуже низький рівень забезпечення їх власними ресурсами (табл. 2).

Таблиця 2

Фрагмент рівня видатків територіальних громад Житомирської області у 2021 році

Показники	По області, грн.	Показники окремих територіальних громад			
		найбільш високі		найбільш низькі	
		громади	грн.	громади	грн.
Видатки коштів на 1 мешканця громади:					
• загального фонду	8810	Оліївська	17223	Станишівська	5773
• утримання апарату управління	1061	Житомирська	640	Харитонівська	5460

Показники	По області, грн.	Показники окремих територіальних громад			
		найбільш високі		найбільш низькі	
		громади	грн.	громади	грн.
• капітальні потреби	1040	Ушомирська	4097	Народницька	77
• освіту	5688	Ушомирська	7738	Станишівська	3445
• культуру	287	Ушомирська	736	Городецька	93
• фізкультуру і спорт	103	Радомишльська	198	Семенівська	0
• житлово-комунальне господарство	671	Оліївська	1483	Високівська	102

Джерело: узагальнено авторами за <https://depfin.zht.gov.ua/>

Процес бюджетування в національній економіці необхідно розглядати за двома рівнями.

Щодо господарства держави і територіальних громад, то бюджетування забезпечується економічним механізмом, побудованим на засадах близьких до бізнесу, а масштаб їх діяльності відображається сумою видатків відповідних бюджетів та результатом – дефіцит або профіцит.

Для цього було розроблено спеціальні технології бюджетування, що поєднують бюджетні видатки в системі аналізу, прийняття бюджетних рішень та бюджетного управління.

При цьому бюджетування це процес управління господарством, при якому враховуються державні і територіальні потреби та видатки коштів з оцінюванням альтернативних варіантів їх використання для забезпечення максимальної суспільної корисності.

Американський економіст В.О. Кі-молодший вважав, що при формуванні видатків бюджетів треба відповісти на питання, чого приймаються рішення виділити кошти для однієї діяльності, замість іншої. А для цього необхідно довести, що при цьому, видатки мають більшу корисність, можуть забезпечувати більше благ, вигід, потреб ніж при використанні їх на інші цілі. Бюджетування має дати відповідь на яких підставах робити вибір щодо використання доходів бюджету через відповідне розміщення на виконання суспільних завдань

На рівні державного і територіальних бюджетів пов'язується надходження коштів з їх витрачанням та визначається, хто буде формувати доходи, а хто отримувати вигоди.

Щодо вживання терміну бюджетування на рівні бізнесу, то його застосування пов'язане з необхідністю заміни планової економіки на ринкову економіку, а терміну планування на бюджетування. Тому, критика окремих авторів наукових досліджень в сфері фінансів про можливість вживання терміну бюджетування тільки на макроекономічному рівні і відносно коштів держави та територіальних громад є, на нашу думку, необґрунтована.

Державне і територіальне господарство та господарство бізнесових структур, в умовах ринкової економіки, здійснюється на підприємницьких

цінностей і не потребує розмежування.

Висновки. Система бюджетування, обліку і контролювання витрат національної економіки України забезпечує виконання функцій прогнозу (постановки завдання), виявлення фактичних результатів та засобу координації при оцінюванні ефективності використання ресурсів.

Ця система вимагає від центрів відповідальності високої продуктивності щодо використання всіх ресурсів як в бізнесі, так і в бюджетних установах. Кінцева мета цієї системи інформації полягає в ефективному управлінні ризиками.

Список використаних джерел

1. Дишкант О. Організація та завдання державного фінансового контролю в управлінні видатками бюджету. *Світ фінансів*. 2015. Вип. 1. С. 83-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2015_1_9.
2. Долішня Т. І. Бюджетування як один із інструментів ефективного формування та управління витратами. *Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2011. № 7. С. 179-183.
3. Євтушевська О. О. Теоретичні аспекти впровадження методу бюджетування витрат на виробництво. *Економіка харчової промисловості*. 2016. № 2. С. 64–69.
4. Іванечко П. М. Облік витрат за «місцями виникнення» та за «центрами відповідальності» як основа побудови управлінського обліку витрат. *Галицький економічний вісник*. 2009. № 2. С. 13-143.
5. Олендій О.Т. Предметна область державного фінансового аудиту бюджетних програм за цільовим спрямуванням. *Вісник нац. техн. унів. «ХПИ»*. 2010. № 63. С. 100-116.
6. П'ятничук І. Д. Систематизація підходів до визначення принципів і методів бюджетування. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2015. № 12. С. 228-236.
7. Плахова Г. Особливості кошторису видатків сільських рад в Україні. URL: [Yellow and Black Lines Personal Trainer Flyer \(uzhnu.edu.ua\)](http://YellowandBlackLinesPersonalTrainerFlyer(uzhnu.edu.ua))
8. Скрипник М. І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат на калькулювання собівартості продукції : монографія. Житомир, 2011. 732 с.
9. Струк Н. С., Кріп М. С. Передумови впровадження системи бюджетування у діяльність вугледобувних підприємств. *Підприємництво і торгівля*. (28), С. 97-102.
10. Хаймьонова Н. С. Внутрішня звітність у системі управлінського обліку витрат підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 1044-1047.
11. Шевчук І.О. Поняття та класифікація видатків в системі обліку бюджетних установ. URL: [Zbirnyk_30-11-2018_ \(researchgate.net\)](http://Zbirnyk_30-11-2018_(researchgate.net))
12. Шеремета О.В. Механізм бюджетування витрат операційної діяльності: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Хмельницький, 2009. 262 с.
13. Ясінська А. І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах. *Вісник Національного університету Львівська політехніка*. 2007. № 14 (594).– С. 357–360.
14. Тищенко О.М., Кизим М.О., Михасьова Н.В. Бюджетування податків на підприємствах: монографія. Харків : ІНЖЕК, 2010. 240 с

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДОХОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Тетяна ДЕРЕВИЦЬКА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Юлія МОРОЗ

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Для організації управлінського обліку доходів насамперед важливо визначити зміст об'єктів, стан, підходи до формування центрів відповідальності, завдання, оціночні показники потреб та систему показників для управління щодо бюджетування і фактичних результатів.

В сучасних умовах ведення господарської діяльності суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність з метою отримання позитивного фінансового результату – доходу, який створює основу для самофінансування підприємства, виконання зобов'язань та утворення чистого прибутку.

Результати дослідження. Сучасний етап розвитку економіки характеризується загостренням проблеми виживання й забезпечення безперервності розвитку суб'єкта господарювання в умовах мінливого та невизначеного конкурентного середовища. Це обумовлює необхідність ефективного управління на підприємстві з метою одержання доходу.

Управлінський облік є системою інформаційного забезпечення керівного складу підприємства для прийняття управлінських рішень. Основою функціонування всієї системи інформаційного забезпечення управління суб'єктом господарювання є формування його структури. Структуру системи управлінського обліку узагальнено на рис. 1.

Основними завданнями організації обліку та контролю доходів діяльності підприємства є:

- достовірна оцінка доходів;
- документальне оформлення обліку доходів;
- контроль за виконанням договорів реалізації продукції;
- контроль за формуванням прибутку тощо.

Управлінський облік передбачає формування центрів відповідальності. Центр відповідальності – це частина підприємства, керівник якого особисто відповідає за результати її роботи.

На підприємстві виділяють у фінансовій структурі наступні типи центрів відповідальності: центр витрат; центр доходів; центр прибутку; цент інвестицій. Ефективність центру відповідальності визначається наступними параметрами: досягненням цілей; ефективністю використання ресурсів. Найбільш ефективним є центр відповідальності, який використовує мінімальну кількість ресурсів для досягнення поставлених цілей. Виділення центрів відповідальності

є основою при створенні на підприємстві системи управлінського обліку, що дозволяє найбільш раціонально пов'язати між собою та реалізувати основні функції управління – організацію, мотивацію, облік, аналіз, контроль, планування тощо [1].

Рис. 1. Структура системи управлінського обліку

В основі управлінського обліку лежить бюджетування. Бюджетування – це інструмент управління, який представляє собою систему складання бюджетів, їх аналізу і контролю за їх виконанням з метою прийняття своєчасних управлінських рішень для підвищення фінансового стану суб'єкта господарювання.

Важливим інструментом управлінського обліку доходів є оціночна система показників щодо планового бюджетного рівня і фактичного рівня.

До показників доходності підприємства з метою управління можна віднести, насамперед рівень віддачі витрат:

1) відношення доходів до витрат, які створили ці доходи. В бухгалтерському обліку це відношення показників, що формуються на рахунках 70 «Дохід від реалізації» і 90 «Собівартість реалізації». Оцінка цього показника повинна характеризуватися величиною більше 1, що буде показувати що на 1 гривню витрат підприємство одержує більше ніж 1 гривню доходу.

2) відношення витрат до доходів, які одержані від витрат. В бухгалтерському обліку це відношення показників, що формуються на рахунках 90 «Собівартість реалізації» і 70 «Дохід від реалізації». Оцінка цього показника повинна характеризуватися величиною менше 1, що буде показувати що на 1 гривню доходів підприємство витрачає менше ніж 1 гривню вартості ресурсів.

3) Якість доходів підприємств характеризується показником рентабельності:

3.1. за показником валового прибутку:

3.1.1. відношення валового прибутку до виробничої собівартості;

3.1.2. відношення валового прибутку до чистого доходу.

3.2. за розрахунковим показником чистого прибутку:

3.2.1. відношення розрахункової величини чистого прибутку до виробничої собівартості;

3.2.2. відношення розрахункової величини чистого прибутку до чистого доходу.

Основою управлінського обліку доходів є аналітичні рахунки окремих об'єктів та наявність об'єктів за центрами відповідальності.

Висновки. При організації управлінського обліку доходів важливо відпрацювати основні його інструменти: облікову політику, склад центрів, основні завдання, систему первинних документів, взаємозв'язок рахунків бухгалтерського обліку з центрами відповідальності, управлінську звітність.

Управлінський облік доходів дозволяє більш ефективно управляти господарською діяльністю на рівні всіх стейкхолдерів підприємства.

Список використаних джерел

1. Голов С.Ф. Управлінський облік : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 534 с.
2. Іванков В.М. Генезис управлінського облік та перспективи його подальшого розвитку. *Незалежний аудитор*. 2017. № 20(II). С. 41–50.
3. Королович О. Управлінський облік в Україні та питання становлення його на промислових підприємствах. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=f&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&s21cnr=20&z21id.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
5. Садовська І.Б. Розвиток функцій управлінського обліку в умовах інституціональних змін. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 4(28). С. 281–286.

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Олександр КОТВИЦЬКИЙ

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Лариса СУЛІМЕНКО

к.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний Університет

Вступ. В умовах фінансової нестабільності та кризового стану української економіки надзвичайно важливою є активізація інвестиційної діяльності, без якої неможливі прогресивні структурні зміни в економіці, підвищення конкурентоспроможності, інноваційне оновлення реального сектору, а також забезпечення соціального та економічного розвитку держави.

У сучасних умовах від ефективності інвестування залежить рівень виробництва, розміщення та рівень на підприємстві технічної забезпеченості основних фондів, вирішення соціальних і екологічних проблем у діяльності підприємства та можливості структурної перебудови економіки.

Запорукою успіху підприємства на ринку в сучасних умовах є інвестиційна активність. Інвестиції забезпечують просту та розширену реконструкцію основних фондів підприємства та дають можливість вирішувати соціальні та екологічні завдання. Інвестиційні кошти дозволяють впроваджувати інноваційні форми організації праці, передові технології та управління процесом виробництва. Наведені рішення дозволяють компаніям вийти з кризових ситуацій і забезпечити високу конкурентоспроможність продукції та підприємства. Важливу роль відіграє управління інвестиційною діяльністю, яке повинно забезпечити платоспроможність, ліквідність і високу ринкову вартість господарської одиниці як у короткостроковій перспективі, так і в майбутньому.

У наш час наукові дослідження інвестиційної діяльності, особливо її теоретичних аспектів, сучасних тенденцій, механізмів управління та інноваційної спрямованості, набувають все більшого поширення, що є ще одним доказом зростання важливості питань, пов'язаних з інвестиціями на рівні окремих підприємств, промисловості і держави. Так, дослідженню питань управління інвестиційною діяльністю підприємства присвятили закордонні та вітчизняні вчені: М. Джонк, С. Беренс, І. Бланк, Л. Бушовська, Н. Бондар, С. Гуткевич, М. Денисенко, О. Заєць, Л. Гітман, А. Загородній, А. Череп, Н. Замятіна, Дж. Кейнс, П. Кухта, В. Левицький, С. Ілляшенко, Т. Майорова, М. Міллер, Г. Марковіц, В. Пономаренко, В. Шарп, А. Пересада, О. Феєр, В. Савчук, В. Федоренко, Н. Сабліна, О. Терещенко, С. Реверчук, Д. Тобін та інші.

Результати дослідження. Управління інвестиційною діяльністю є невід'ємною частиною процесу управління, що здійснюється суб'єктом господарювання з метою підвищення інвестиційної привабливості об'єкта

інвестування, оцінки та реалізації інвестиційних проектів та створення умов для найбільш ефективного перебігу інвестиційних процесів. Завдячуючи правильному правлінню інвестиційною діяльністю підприємство є стабільним та ліквідним, тобто здатним отримувати прибуток, покриваючи всі витрати [3].

Управління інвестиційною діяльністю підприємства є однією з частин загальної системи управління економікою підприємства, яка має своє призначення, принципи побудови та виконує специфічні функції. Так як інвестиційна діяльність націлена на розвиток виробництва, отримання прибутку та накопичення капіталу, його технологічне вдосконалення, то управління інвестиційною діяльністю є підсистемою системи управління підприємством, метою якої є створення умов для підвищення ефективності інвестиційних процесів та, в цілому всієї діяльності підприємства [4].

Управління інвестиційною діяльністю підприємства - це процес відбору, обґрунтування та отримання інвестиційних коштів з метою реалізації інвестиційної політики підприємства, яка спрямована на збільшення доходів, примноження активів власників і членів колективу працівників та сприяє зростанню економічного потенціалу підприємства, конкурентоспроможності і вирішенню соціальних проблем [1].

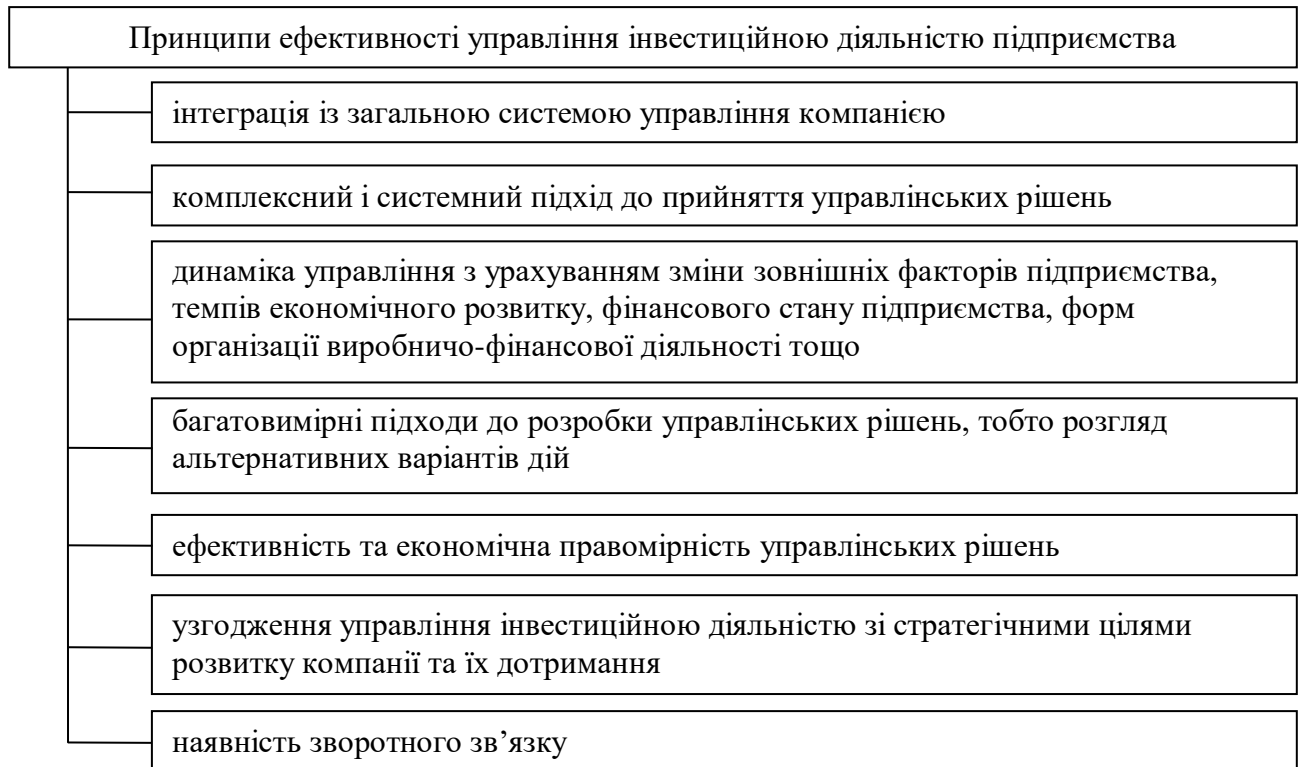
Управління інвестиційною діяльністю підприємства спрямоване на вирішення наступних завдань:

- розробка інвестиційної стратегії за визначеними основними напрямками інвестиційної діяльності;
- вивчення інвестиційного клімату та ситуації на інвестиційному ринку;
- оцінювання інвестиційної привабливості об'єкта інвестування;
- визначення розміру, який необхідний для інвестиційних фондів та оптимізація їх структури;
- оцінювання ефективності реалізації інвестиційних проектів;
- створення інвестиційного портфеля з урахуванням прийнятного рівня ризику та прибутковості;
- контроль інвестиційної діяльності в цілому та кожного проекту зокрема [1].

Комплексна система управління інвестиційною діяльністю визначає правила, послідовність, порядок та регламентацію діяльності щодо впливу, який мають суб'єкти управління інвестиційною діяльністю на об'єкти шляхом реалізації функцій управління. Функції управління будуть реалізовуватися через елементи процесу управління з використанням інструментарію управління інвестиційною діяльністю та методів, спрямованих на досягнення головної мети підприємства - отримання прибутку, з урахуванням постійних змін зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства.

Інструмент управління інвестиціями включає кадрове, правове, інформаційно-технічне, організаційно-методичне, фінансово-економічне управління інвестиційною діяльністю підприємства.

Ефективність управління інвестиційною діяльністю підприємства забезпечується реалізацією таких принципів (рис. 1).

Рис. 1. Принципи ефективності управління інвестиційною діяльністю підприємства

Крім того, система управління інвестиційною діяльністю пов'язана з виконанням певного набору функцій [5] (табл. 1).

Таблиця 1

Функції системи управління інвестиційною діяльністю підприємства [5]

Назва функції	Характеристика
прогнозування та планування	полягає у визначенні перспектив та майбутнього стану діяльності підприємства шляхом здійснення інвестицій, постановці мети та завдань управління інвестиційною діяльністю підприємства, визначенні стратегії його інвестиційного розвитку
організація	включає процес створення структури управління інвестиціями в загальну адміністративну структуру, розробку інвестиційних проектів, створення інвестиційного портфеля, визначення необхідного обсягу інвестиційних коштів та джерел їх формування
мотивація	заохочує всіх співробітників ефективно працювати для здійснення цілей свого підприємства. Правильно організована мотивація працівників спонукає всіх об'єднувати свої зусилля, чіткого та точного розподілу обов'язків, активізації їх творчого потенціалу, що сприяє досягненню поставлених цілей
облік і аналіз	ведення обліку фінансових і капітальних вкладень, доходів і витрат від власності, аналіз інвестиційного клімату та галузі підприємства, що перевіряється, показники його господарської діяльності, аналіз як плану капітальних вкладень, так і джерел фінансування інвестиційних проектів підприємства, ефективності довгострокові інвестиції, оцінка ефективності інвестицій та інвестиційних проектів [3]

Назва функції	Характеристика
контроль і моніторинг	визначення ефективності управлінських рішень і, за необхідності, внесення необхідних коректив, проведення постійного моніторингу та контролю процесу інвестиційного розвитку, управління інвестиційними процесами. Основними видами інвестиційного контролю є стратегічний, поточний та оперативний. Розрізняють 3 види моніторингу: маркетинговий, фінансовий, технічний
регулювання та координація	розробка та реалізація всіх управлінських рішень, а також оперативне управління інвестиційними проектами, зміни інвестиційної діяльності

До методів управління інвестиційною діяльністю підприємства відносяться оцінка його фінансового стану, моделі прогнозування стану ринку, моделі оцінки інвестиційних фондів або інвестиційних проектів, методи контролінгу, бюджетування та ін.

На управління інвестиційною діяльністю впливають внутрішні та зовнішні фактори, які визначають порядок застосування конкретних заходів управління та прийняття управлінських рішень, пов'язаних з інвестиційними процесами підприємства.

До основних зовнішніх факторів які мають опосередкованого впливу на підприємство відносять процеси глобалізації та інтеграції; механізми державного регулювання економічних відносин та інвестицій; тенденції розвитку галузі; механізми ринкової взаємодії. Факторами зовнішнього середовища, які безпосередньо впливають на підприємство, є: споживачі, постачальники, конкуренти.

Основними внутрішніми факторами, що впливають на управління інвестиційною діяльністю, які повністю визначаються всією діяльністю підприємства, є: рівень кваліфікації персоналу; здатність керівництва та персоналу своєчасно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, інвестиційному середовищі, фінансовому стані, рівні ділової активності та репутації підприємства; розвиток системи збуту та маркетингу; організаційний процес виробництва; наявність необхідних ресурсів; рівень технічної бази та рівень технологічного розвитку підприємства.

Висновки. Таким чином, система управління інвестиційною діяльністю підприємства дає змогу в цілому здійснювати управління всіма складовими інвестиційної діяльності з метою підвищення її ефективності та реалізації перспективних напрямків інвестиційної політики підприємства, налаштовує оптимальну організацію інвестиційних процесів підприємства та підвищує його конкурентоспроможність, враховуючи врахувати зміни зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

Список використаних джерел

1. Бушовська Л.Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 170–176.
2. Крамаренко К.М. Управління інвестиційною діяльністю підприємств в умовах сталого розвитку економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 4 (21). С. 246-250.

3. Сімкова Т.О., Байда О.К. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12.
4. Паньков О.Б. Управління інвестиційною діяльністю як базовий складник економічної безпеки підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 4(115). С. 90-93.
5. Феєр О.В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств у ринкових умовах. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2016. № 851. С. 140-145.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК МЕТОД КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Марина КУДІНА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Юзеф ЦАЛЬ-ЦАЛКО

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Реалії сьогодення свідчать, що економічна ситуація, яка склалася в державі вимагає кардинально нових підходів до здійснення господарської діяльності суб'єктами бізнесу. Основою для прийняття певних оперативних і стратегічних рішень є своєчасна та достовірна інформація про економічний стан суб'єкта господарювання, джерелом якої є дані бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, а також фінансової звітності. Водночас, внаслідок існування об'єктивних, так і суб'єктивних факторів виникають відхилення між даними бухгалтерського обліку і фактичною господарською діяльністю, що впливає на перетворення показників звітності підприємства.

Інвентаризація є один із основних методів бухгалтерського обліку і контролю, який використовується з метою збереження достовірності показників обліку і попередження можливим розбіжностям.

Результати дослідження. Ефективне управління в лісовій галузі визначається достовірністю і якістю інформаційного забезпечення щодо отримання своєчасної, об'єктивної і регулярної інформації стосовно стану лісових об'єктів. Така інформація отримується при здійсненні інвентаризації лісового фонду [1].

У вітчизняному законодавстві недостатньо чітко прописано визначення інвентаризації лісів або земель лісогосподарського призначення. Інструкція з впорядкування лісового фонду України [2] не передбачає інвентаризації лісів як

основний засіб отримання достовірної інформації про лісові насадження на землях лісогосподарського призначення.

Інвентаризація лісу (з лат. *inventarium* – опис майна) – комплекс робіт з описування та картування насаджень та ділянок лісу. Проводиться самостійно або при таксації лісу. Детальність інвентаризації лісу визначається середньою площею описуваних таксаційних виділів та густотою таксаційних ходів на 1 тис. га.

Інвентаризація є одним із прийомів обліку та контролю фактичного стану лісових ресурсів, який здійснюється з метою забезпечення збереження і раціонального їх використання у діяльності лісогосподарських підприємств.

В переважній більшості інвентаризація виступає не як метод контролю, а елемент метод бухгалтерського обліку. В результаті проведення такої інвентаризації:

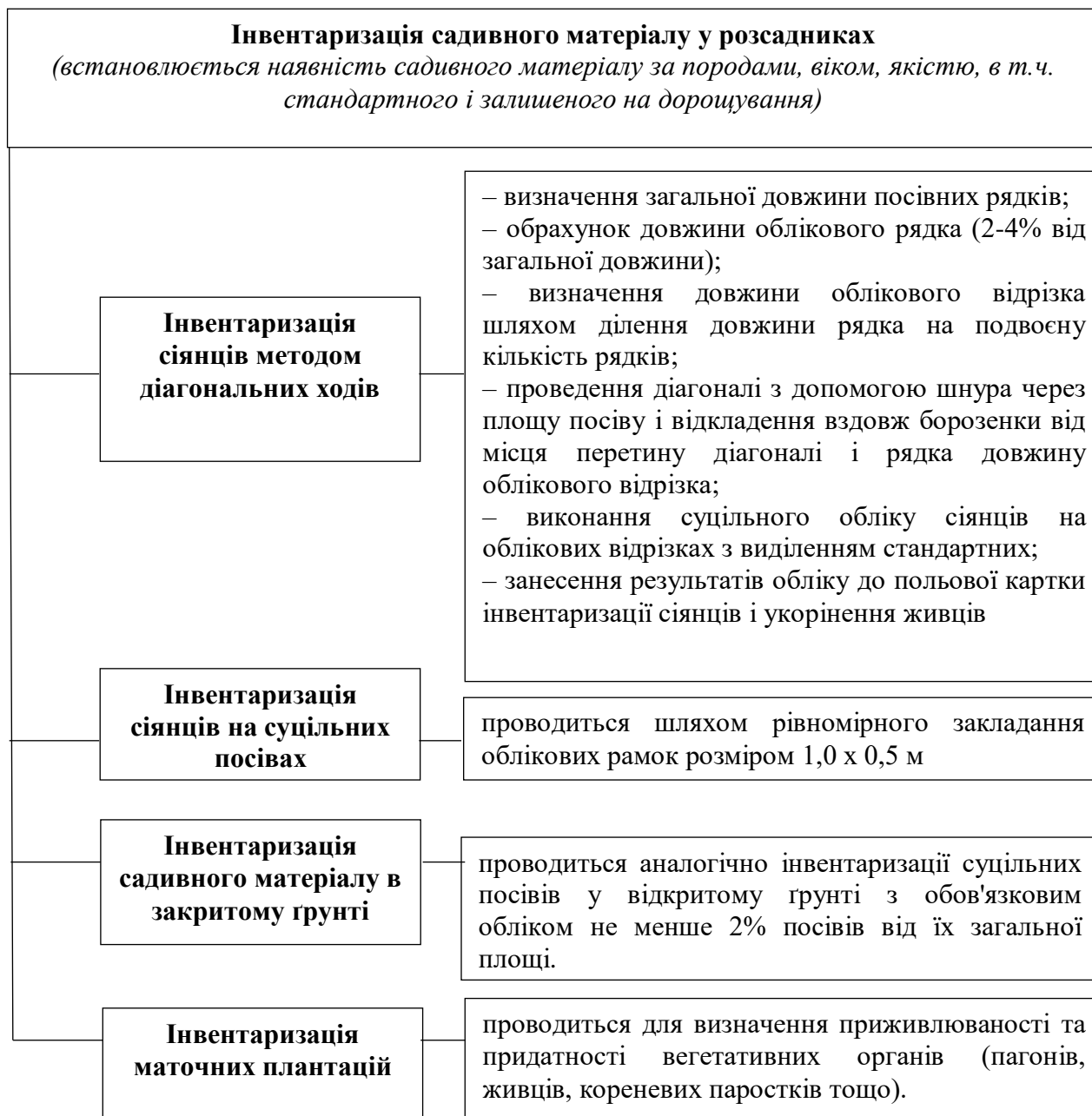
- визначають об'єкти обліку;
- здійснюють збирання та уточнюють показники (кількісні і якісні) про лісові площі та лісові ресурси, що зосереджені на них;
- проводять облік лісових культур (захисних насаджень і лісових плантацій);
- здійснюють якісне оцінювання лісових культур і захисних насаджень;
- визначають стан рослин і проводять їх групування;
- здійснюють списання загиблих лісових культур (посівів, рослин у розсадниках, плантацій тощо);
- визначають ефективність заходів лісовідновлення;
- розробляють заходи з поліпшення лісових культур і захисних насаджень [3].

Інвентаризації підлягають посадковий матеріал, лісові культури, захисні лісові насадження першого, другого та третього року вирощування.

Для прикладу, розглянемо механізм проведення бухгалтерської інвентаризації садивного матеріалу у розсадниках (рис. 1).

Лісогосподарські підприємства самостійно здійснюють інвентаризацію посадкового матеріалу, лісових культур, захисних насаджень, лісових площ з проведенням заходів природного поновлення лісу. За наказом керівника підприємства, для технічного приймання лісових культур, створюється спеціальна робоча комісія, до складу якої долучають представника підприємства (голова комісії), майстра лісу, лісничого, лісника обходу тощо. Робоча комісія, при технічному прийманні (проводиться після закінчення лісокультурних робіт), насамперед, повинна перевірити якість виконання таких робіт та відповідність проекту створення лісових культур.

Інвентаризацію садивного матеріалу у розсадниках (в поточному році закладання – визначають приживлюваність, а вже у наступні роки – можливість заготівлі репродуктивних насаджень для розмноження) проводять шляхом відведення пробних площ (розміром 5% від загальної площі). В межах кожної пробної площі здійснюють підрахунок всіх кущів, (на кожному кущі – кількість придатних гілок і пагонів); розраховують середню довжину гілок і пагонів та визначають їх загальну довжину.

Рис. 1. Механізм проведення інвентаризації садивного матеріалу у розсадниках

На підставі даних інвентаризації здійснюється технічне приймання, визначення обсягів робіт та оприбуткування садивного матеріалу у розсадниках і на плантаціях. Результати проведеної інвентаризації оформляються у відповідних формах документів (табл. 1) [4].

Інформація, отримана під час проведення інвентаризації сіянців, саджанців та незімкнутих лісових культур використовується у бухгалтерському обліку лісогосподарських підприємств.

**Перелік форм документів для технічного приймання, визначення
обсягів робіт та оприбуткування садивного матеріалу
у розсадниках і на плантаціях**

№ п/п	№ форми	Найменування документів	Призначення
1	06	Акт технічного приймання робіт в посівних відділеннях розсадників	Визначення обсягів виконаних робіт та витраченого насіння
2	07	Зведена відомість технічного приймання посівів у розсадниках	Визначення площі посівів у розсадниках за породами лісових культур
3	08	Акт технічного приймання робіт у шкільних відділеннях і на лісових плантаціях	Визначення площі і кількості висадженого садивного матеріалу, в т.ч. новорічних ялинок
4	12	Польова картка інвентаризації сіянців та укорінених живців	Результати обліку сіянців за породами лісових культур
5	13	Польова картка інвентаризації саджанців у шкільних відділеннях і на плантаціях	Результати обліку саджанців за породами лісових культур
6	14	Звіт про наявність садивного матеріалу	Формування показників про наявність садивного матеріалу
7	15	Звіт про наявність саджанців у шкільних відділеннях і на плантаціях	Формування показників про наявність саджанців
8	31	Баланс садивного матеріалу	Формування показників надходження і використання садивного матеріалу та визначення відхилення його наявності від потреби
9	32	Баланс лісового насіння	Формування показників надходження і використання лісового насіння та визначення відхилення його наявності від потреби

Висновки. Таким чином, проведення інвентаризації лісових культур, лісових плантацій тощо представляє собою, в переважній більшості, комплекс лісовпорядних робіт та робіт з формування інформації для цілей бухгалтерського обліку. На наше глибоке переконання, потрібно створити такий механізм управління лісовими ресурсами, що сприятиме формуванню достовірних, якісних та правильно зібраних даних. Для їх отримання потрібні сучасні рішення з проведення інвентаризації лісів та бухгалтерського обліку деревини.

Список використаних джерел

1. Чеботарський В. А. Методи обліку і контролю лісових екосистем. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1141/1/goncharenko_pruradni_nauki_5.pdf
2. Інструкція з впорядкування лісового фонду України : камеральні роботи. Ч. 2. Ірпінь, 2006. 75с.
3. Сторожук Т. М., Дружинська Н. С. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту підприємств лісового господарства. *Фінанси України*. 2017. №7(260). С. 102-115.

4. Мороз Ю. Ю., Цал-Цалко Ю. С., Ейсмонт В. С., Гайдучок Т. С., Цегельник Н. І. Бухгалтерський облік і аудит в управлінні лісогосподарським підприємством : підруч. Житомир : Рута, 2019. 372 с.

M&A КОМПАНІЙ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ

Катерина ЛАХНО

здобувачка вищої освіти магістр

Науковий керівник: Марія НЕЖИВА

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет

Зростання глобалізації та посилення конкуренції між підприємствами є тенденцією останніх років не лише у світовій, а й у національній економіці. Боротьба за конкурентні переваги, інтеграція компаній з різних сегментів економіки, створення міжнародних компаній знаходять своє відображення в процесах злиттів і поглинань [1]. Слід зазначити, що останнім часом злиття та поглинання компаній стали однією з найбільш широко використовуваних стратегій організаційної реструктуризації великих гравців ринку з метою підвищення привабливості інвестицій та збільшення вартості бізнесу.

З економічної точки зору стратегія злиття та поглинання виступає як інструмент для забезпечення конкурентних переваг об'єднаної компанії за рахунок укрупнення її капіталу та більш ефективного та раціонального використання її можливостей на ринку. Існує кілька цільових установок, що характеризують у тій чи іншій комбінації економічну доцільність проведення операцій злиття та поглинання: операційні, фінансові, інвестиційні, стратегічні та інші [2].

В угодах M&A необхідно розрізняти сторону, що купує (buy-side) та сторону, що продає (sell-side). Діяльність злиття та поглинання, очевидно, має довгострокові та серйозніші наслідки для компанії-покупця або домінуючого суб'єкта господарювання у злитті, ніж для цільової компанії у поглинанні фірми, яка входить до складу злиття [1]. Для цільової компанії транзакція злиття та поглинання дає їй акціонерам можливість отримати готівку зі значною премією, особливо якщо операція полягає в угоді з готівкою. Якщо покупець платить частково готівкою, а частково власними акціями, акціонери цільової компанії отримують частку в покупці, а отже, мають особистий інтерес у її довгостроковому успіху. Для покупця вплив угоди M&A залежить від розміру

угоди відносно розміру компанії. Чим більша потенційна мета, тим більший ризик для покупця. Компанія може витримати невдачу невеликого придбання, але невдача великої покупки може серйозно поставити під загрозу її довгостроковий успіх.

На наш погляд, сторона, що купує повинна не тільки оцінити синергетичний ефект і на етапі планування, задуматися, як проходитиме інтеграція, а важливо зрозуміти, яка ймовірність досягнення синергетичного ефекту. Ми вважаємо, що синергетичний ефект досягається коли відбувається ефективна інтеграція, а ефективна інтеграція досягається, якщо стейкхолдерські ризики в угодах M&A мінімізуються.

Для ефективного завершення стадії інтеграції компаній, що об'єднуються необхідно сформувати спеціальну групу з найбільш кваліфікованих співробітників компаній, що об'єднуються, основними функціями якої будуть формування нової загальної корпоративної культури, використання досвіду компаній, що об'єднуються в різних напрямках ведення бізнесу, і на підставі цього досвіду складання плану середньострокового і довгострокового розвитку об'єданого підприємства [2]. Дана суб'єктивність не завжди сприяє ефективному завершенню угоди і подальшої інтеграції активів компаній. Більш того, часто суб'єктивність прийняття рішення в угодах злиття та поглинання компаній призводить до фінансових і кадрових втрат, внаслідок недостатньо продуманих дій.

Таким чином, злиття та поглинання є актуальною, широко поширеною у світовій практиці тенденцією консолідації активів та концентрації виробничої діяльності компаній. Подібна консолідація відбувається з різних підстав: або на добровільній основі, з урахуванням інтересів зацікавлених в об'єднанні сторін, або у ворожій формі, яка зумовлена жорсткістю режиму конкуренції. Тип злиття та поглинання залежить від ситуації на ринку, стратегії компаній та їх ресурсного потенціалу, а також від цільових установок подібних трансформацій. Для зниження стейкхолдерського ризику сторона, що купує повинна проводити: детальний аналіз стейкхолдерів та ризиків інтеграції, пов'язаних зі стейкхолдерами, особливо при транскордонних угодах; оцифрування ймовірності досягнення синергетичного ефекту.

Список використаних джерел

1. Фейто-Руїс І., Фернандес А. І., Менендес-Рекехо С. Оцінка злиттів і поглинань: вибір готівки як методу оплати. *Іспанський журнал фінансів і бухгалтерського обліку*. 2015. Вип. 1. С. 326-351.
2. Верховглядова Н. І. Методичний підхід до визначення синергетичних ефектів інтеграційних угод. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 1. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/1002>.

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ПОЗИКООТРИМУВАЧІВ БАНКУ

Ніна ЛЕВЧЕНКО

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Анна СИНЮШКО

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Наталія САВЧЕНКО

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Фінансово-економічний стан банківських установ має ключове значення для прийняття багатьох обґрунтованих, довгострокових управлінських рішень. Якісна оцінка позикоотримувачів банку є однією з найважливіших засад ефективного розвитку банку як кредитора та вказує на його поточні та майбутні фінансові можливості. Тому цей показник є основою для розробки стратегії та визначення статусу позикоотримувачів на ринку банківських послуг, одним із ключових показників для банків. За таких умов все більшої актуальності набуває питання облікового забезпечення при формуванні показників для оцінювання позикоотримувачів кредитних рейтингових банків.

Результати дослідження. Під обліковим забезпеченням розуміється процес створення і формування облікової інформації, що забезпечує кількість і якість інформаційного поля даних в системі бухгалтерського обліку.

Тому, термін «облікове забезпечення» розкривається у двох значеннях:

- 1) діяльність, пов'язана зі збиранням, реєстрацією, узагальненням, зберіганням, передачею та аналітичною обробкою інформації;
- 2) забезпечення системи управління необхідною кількістю необхідної якісної інформації.

Метою облікового забезпечення має стати, зокрема, поєднання процедур бухгалтерського обліку та формування інформації з метою об'єктивного аналізу позикоотримувача банку. Виходячи з такого підходу, варто надати трактувати облікове забезпечення саме за банківською оцінкою позикоотримувача.

Таким чином, облікове забезпечення оцінки позикоотримувача банку ми бачимо як інтегровану систему обліку, яка формує та систематизує інформацію за різними ознаками, створюючи набір показників для використання в аналізі діяльності позикоотримувача банківських установ. Водночас створення системи бухгалтерського забезпечення оцінки позикоотримувача залежить від процесу зваженого вибору цих інформаційних показників, які використовуються для розрахунку коефіцієнтів під час аналізу [2].

Отже, завданням обліково забезпечення оцінки позикоотримувача є знаходження раціональних груп коефіцієнтів, що потребує уточнення та

оновлення облікової інформації відповідно до стандартів НП(С)БО 1 та відповідних МСФЗ.

Перед прийняттям рішення про доцільність та умови кредитування комерційні банки перевіряють кредитоспроможність позикоотримувача та застосовують різні методологічні підходи. При цьому всі вони оцінюють фінансовий стан позикоотримувача, для чого використовують відповідні показники кредитоспроможності, але кожен банк створює власну систему кількісного рейтингу, яка є його комерційною таємницею.

Основою для обліку формування рейтингових показників позикоотримувача банку є показники форм фінансової звітності, що відповідають міжнародним стандартам:

1) форма 1 «Баланс» - це звіт про фінансовий стан, що відображає активи, зобов'язання та капітал підприємства на певну дату;

2) форма 2 «Звіт про фінансові результати» - містить дані про доходи, витрати та фінансові результати підприємства за звітний період та попередні періоди;

3) форма 3 «Звіт про рух коштів» - відображає надходження та витрачання коштів у звітному періоді за операційним, інвестиційним та фінансовим напрямками діяльності підприємства;

4) форма 4 «Звіт про власний капітал» - відображення змін у структурі власного капіталу за період;

5) форма 5 «Примітки до фінансової звітності» - це збірник показників і пояснювальних записок, які деталізують та обґрунтовують статті фінансової звітності, розкривають іншу інформацію [2].

Мета розгляду фінансової звітності позикоотримувача є надання банківським установам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства з метою оцінки якості управління та спроможності задовольняти його своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями підприємства та спрямовувати його діяльність на прийняття рішення про залучення кредитів [2].

У практиці вітчизняних комерційних банків все більшого поширення набуває метод, заснований на оцінці позикоотримувача та визначенні рейтингу клієнта. Критерії оцінки позикоотримувача суворо індивідуальні для кожного банку, базуються на його практичному досвіді та підлягають регулярній перевірці. При цьому банки використовують методи оцінки кредитоспроможності позикоотримувача, які стають їхнім «know-how».

Набір показників, обраних для оцінки кредитоспроможності, залежить від багатьох умов, серед яких можна виділити кілька основних ознак:

- кредитоспроможність і ділова репутація позичальника;
- характер діяльності позичальника;
- сума кредиту;
- призначення кредиту.

При ідентифікації позикоотримувача, як правило, визначається характер його діяльності – спеціалізація, форма власності, тривалість діяльності на ринку та займана там ніша.

Оцінка кредитної історії та ділової репутації позичальника здійснюється за формальними та неформальними показниками. Формальні показники, які можуть розраховуватися за конкретними формулами та мають числові значення, визначаються на основі даних фінансової звітності позикоотримувача – юридичної особи. Неформальні показники можуть бути оцінені лише експертами, не мають формул для розрахунку та не мають чітких результатів. Комплексна оцінка фінансової звітності є формою фінансової діагностики позикоотримувача. Оцінка ділової репутації – це комплексний висновок, який є своєрідною рекомендацією щодо можливості продовження співпраці з позичальником [1].

Проте загальновизнані фінансові показники, які використовуються для оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання, не дають повної картини реального економічного стану та прогнозів його подальшого розвитку. Наприклад, високий коефіцієнт поточної ліквідності за звітний період може не означати, що позикоотримувача зможе в майбутньому своєчасно погасити свою поточну заборгованість, навіть незважаючи на відсутність безнадійної заборгованості. Крім того, високий коефіцієнт ліквідності не завжди потрібен, коли операції компанії відносно високі.

На нашу думку, найбільш об'єктивну оцінку фінансового стану будь-якого підприємства можна отримати за результатами аналізу, що базується на достатній глибині та широті інформаційної бази та достатньому ступені узагальнення показників.

Досліджуючи міжнародну практику банківських установ слід зазначити, що британські банкіри згрупували свої списки джерел інформації для оцінювання позикоотримувачів банку за їх важливістю (рис. 1) [3].

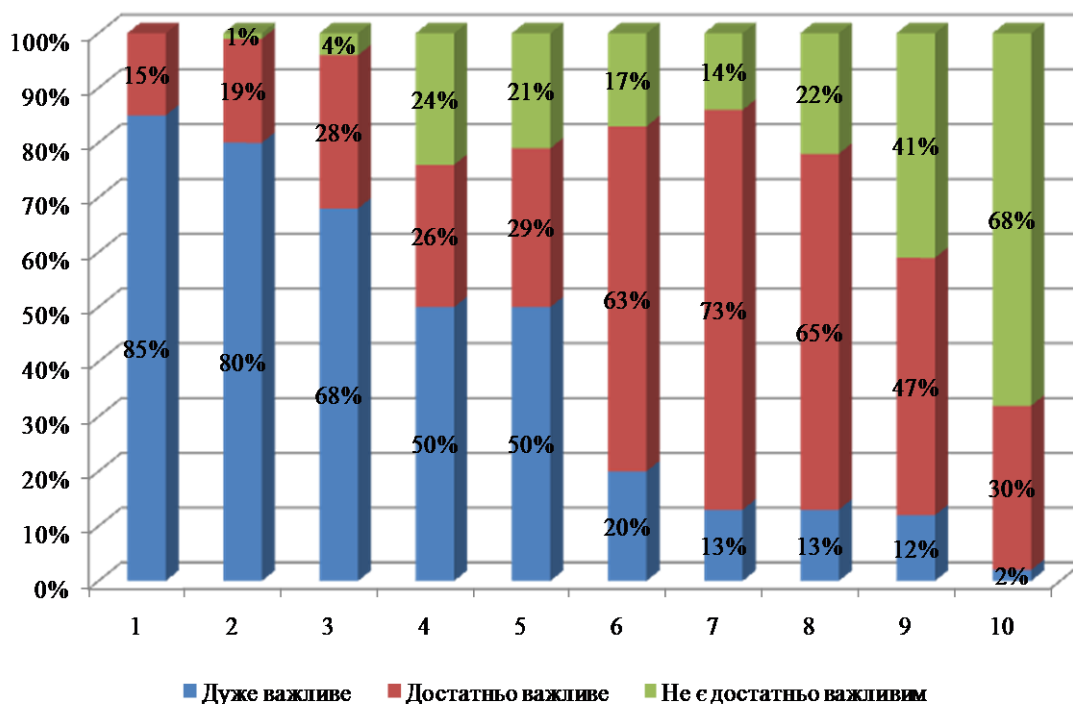

Рис. 1. Основні джерела інформації при оцінці кредитоспроможності позикоотримувача, % [3]

Основні джерела інформації при оцінці кредитоспроможності позикоотримувача наведені на рис. 1 наступні:

1. Бухгалтерські звіти позичальника.
2. Внутрішня банківська документація щодо досвіду кредитування в минулому даного клієнта.
3. Поточні бухгалтерські звіти.
4. Установчі документи.
5. Інформація з податкових органів.
6. Преса.
7. Порівняння з конкурентами.
8. Інформація спеціальних служб банку.
9. Інформація від незалежних аналітичних агентств.
10. Урядові статистичні збірники.

Кожне джерело інформації використовується для висвітлення певного аспекту діяльності клієнта в процесі аналізу його кредитоспроможності. Проте найважливішу інформацію отримують із ринкових джерел поза банком. Наявність різноманітних ринкових джерел отримання інформації дозволяє забезпечити об'єктивність і всебічність аналізу. Крім того, інформація повинна бути максимально практичною, оскільки ринок першим реагує на зміни ситуації в компанії, ще до того, як ці зміни відображаються у фінансовій звітності.

Висновки. Проведене дослідження показало, що основними джерелами інформації для оцінювання позикоотримувачів банку є бухгалтерська звітність сформована на даних бухгалтерського обліку, а також банківські документи щодо кредитної історії клієнта.

Список використаних джерел

1. Єпіфанов А.О., Дехтяр Н.А., Мельник Т.М., Школьник І.О. та ін. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: монографія. За ред. доктора економічних наук А.О. Єпіфанова. Суми: УАБС НБУ, 2007. 286 с.
2. Мікуліна М.О. Кредитоспроможність сільськогосподарського підприємства та методичні засади її визначення. *Вісник УАБС*. 2013. №2 (15). С. 103-107
3. Сухарев Д.В. Оценка финансовой состоятельности корпоративных заемщиков: опыт зарубежных банков // *Банковские услуги*. 2004. № 12. С. 22-29.
4. Тешева Л. В., Дробітько В. С. Бренд-орієнтоване управління кредитоспроможністю підприємства // *Матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Фінанси: теорія і практика»*. К.: Національний авіаційний університет, 2021. С.33-35.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЕТАПІВ АНАЛІЗУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Ілона ЛИПА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Лариса СУЛІМЕНКО

к.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний Університет

Вступ. Аналіз адміністративних витрат підприємства є основою для їх прогнозування. Особливо важливого значення набуває ретельний економічний аналіз в умовах самостійного прогнозування адміністративних витрат підприємства. В сучасних умовах господарювання підприємства прагнуть максимізувати свої доходи, які забезпечують їх розвиток і надати соціальні гарантії працівникам. Зниження та оптимізація адміністративних витрат підприємства сприяє як зростанню прибутку, так і найбільш раціональній організації трудового процесу. Аналіз адміністративних витрат повинен сприяти більш раціональному використанню трудових і фінансових ресурсів [1].

Актуальність обраної теми пояснюється недостатньою обґрунтованістю деяких аспектів ведення обліку та здійснення аналізу адміністративних витрат на підприємствах і необхідністю їх вдосконалення. Різноманітні питання управління витратами розглядаються в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, зокрема Є.В. Мниха, І.Д. Ференца, С.Ф.Голова, А.С. Ільченко, Ю. В. Подмешальської, Л. К. Феофанова та Г. Ю. Осетрова, О.І. Горобець, А.С. Курашміної, О.І. Тимкова та інших.

Результати дослідження. В умовах активної конкуренції кожне підприємство прагне постійно покращувати результати своєї діяльності. У зв'язку з цим підприємства шукають нові ринки збуту, нових партнерів, освоюють сучасні технології та підвищують професійну кваліфікацію своїх працівників. Це означає неминучість і водночас необхідність нести витрати на утримання служб і відділів управління фірмою, адміністративного апарату, спрямованих на отримання конкретних благ від суспільства. Такі витрати отримали назву «адміністративні витрати».

Адміністративні витрати - це загальногосподарські витрати, які використовуються для підтримки та управління підприємством.

Основним джерелом для аналізу адміністративних витрат підприємства в динаміці є «Звіт про фінансові результати», який містить інформацію про адміністративні витрати в розділі I «Фінансові результати». Загальна схема методології економічного аналізу адміністративних витрат наведена на рис. 1.

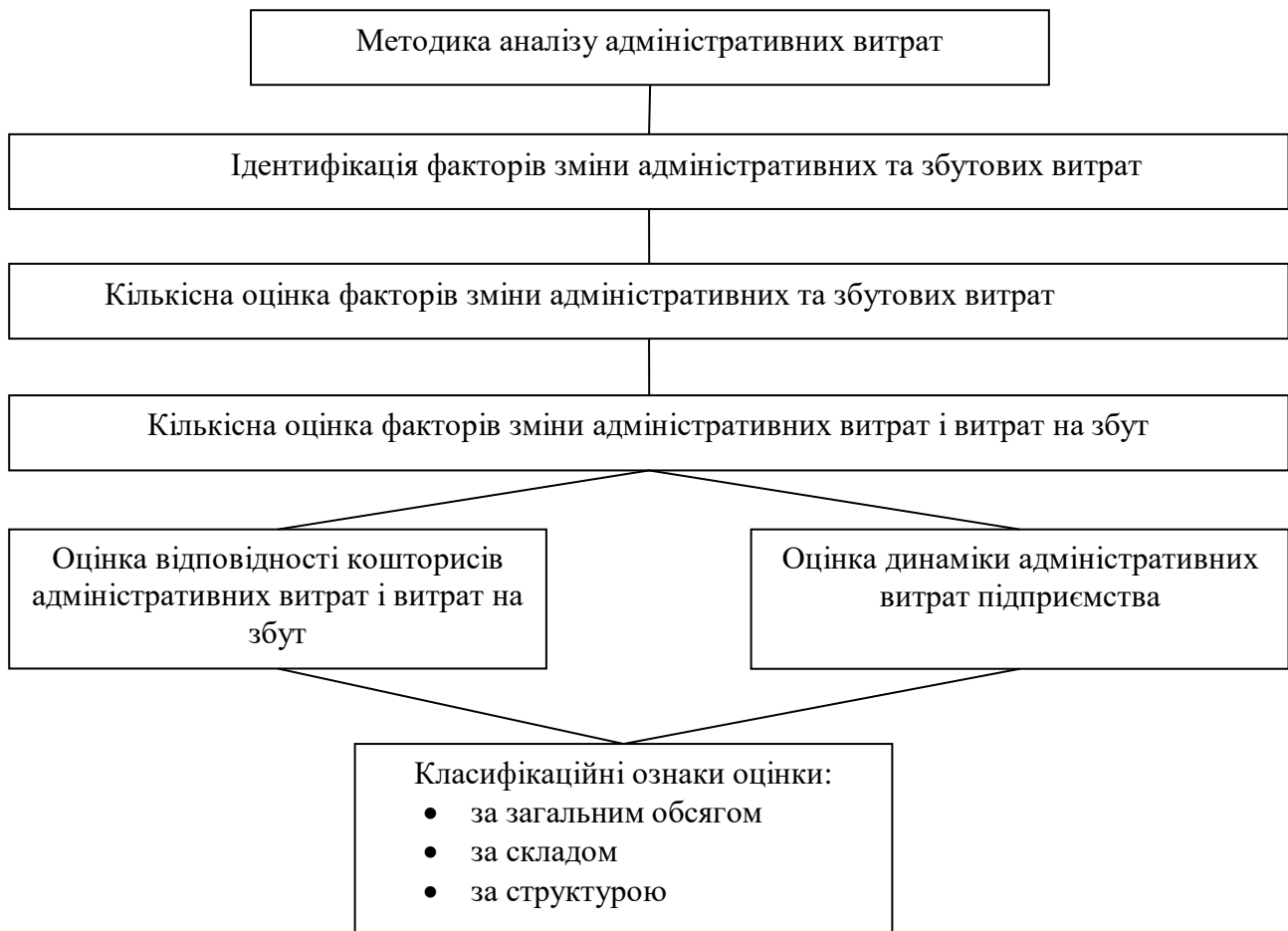

Рис. 1. Методика аналізу адміністративних витрат [1]

Аналіз адміністративних витрат здійснюється з метою визначення правомірності понесених витрат та оцінки впливу окремих факторів на їх розмір. Результати аналізу дають змогу виявити резерви зниження витрат підприємства та причини перевитрат, а також визначити основи їх планування [1].

Аналіз адміністративних витрат здійснюється за допомогою різних методичних прийомів: логічних (деталізація, порівняння, виключення, узагальнення); статистичних (зведення, кластеризація, цифровий матеріал, середні, індекси, динамічні ряди); математичних (математичне моделювання, математичний аналіз, інтегральний метод, математична статистика, теорія можливостей, економічна кібернетика); евристичних та інші [2, с. 274].

З огляду на управлінський аспект аналізу адміністративних витрат, як правило, його проводять у такій послідовності: аналіз динаміки витрат; аналіз структури витрат; аналіз витрат на 1 грн. виробленої та реалізованої продукції; аналіз собівартості окремих видів продукції; аналіз операційних витрат.

Для аналізу адміністративних витрат також можна використовувати наступні ключові цифри:

- рентабельність адміністративних витрат, що буде розрахована як відношення коефіцієнта чистого прибутку підприємства до суми адміністративних витрат;
- коефіцієнт окупності адміністративних витрат, який відображає

відношення розміру адміністративних витрат до коефіцієнта чистого прибутку підприємства [4].

При аналізі адміністративних витрат підприємств виділяють три його етапи: підготовчий, основний етап, підсумковий [3, с. 106-111].

Характеристика та зміст трьох етапів аналізу адміністративних витрат наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика основних етапів аналізу адміністративних витрат [3]

Етапи аналізу		Характеристика	Заходи
Підготовчий етап	Формування плану економічного аналізу	Визначення мети, завдань, предмета та об'єкта аналізу; розподіл праці між підрядниками; визначення джерел інформації, системи показників, методів і способів аналізу; рекомендації щодо послідовності та періодичності обстеження.	складання плану аналізу та графіка його виконання; розробка програми та всіх аналітичних інструментів (макетів таблиць, алгоритмів розрахунків тощо)
	Забезпечення аналізу	Надання інформації для аналізу; основне та технічне забезпечення	Визначення інформаційної бази аналізу; перевірка правильності даних; виконання монографічних та соціологічних досліджень
Основний етап	Оцінка інформаційних матеріалів	Систематизація інформації, оцінка її достовірності, достатність і адекватність програми та визначених методів аналізу	Відбір, перевірка повноти та якості інформації, що використовується в аналізі
	Аналіз показників	Оцінка стану ефективності об'єкта аналізу; визначення резервів фінансування ефективності господарювання	Статистична обробка та узагальнення даних; порівняння показників; створення аналітичних розрахунків; факторний аналіз; заповнення аналітичних таблиць
Заключний етап	Підсумкова оцінка результатів аналізу	Вивчення та узагальнення (групування, підрахунок) резервів виробництва; визначення заходів реалізації; повідомлення зацікавлених сторін про результати аналізу; систематичний контроль за виконанням рішень	Робити висновки, занотовувати результати аналізу; адаптація методології (при необхідності) та організація аналізу; підтвердження результатів; поширення передового досвіду

При аналізі адміністративних витрат слід враховувати фактори, що впливають на витрати:

- загальна економічна ситуація (розташування підприємства, норми амортизації, ціни на товари і сировину, норми транспортування та зберігання тощо);

- фактори, пов'язані з управлінською діяльністю (ефективність праці, матеріально-технічна база та багато інших) [6, с.23].

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, більшість авторів вважають, що аналіз адміністративних витрат необхідно здійснювати за такими етапами: складання плану економічного аналізу; аналіз структури адміністративних витрат за позиціями та динамікою; виявлення резервів скорочення адміністративних витрат; підготовка висновків та звітів за результатами аналізу.

Список використаних джерел

1. Гончарук І. Теоретичні основи аналізу адміністративних витрат підприємства. URL : <http://vtei.com.ua/doc/11konf/zb15.pdf#page=77>
2. Зоріна С.А. Проблеми оптимізації витрат діяльності підприємства в умовах економічної кризи. Видавництво Львівської комерційної академії. 2014. №35. 482 с.
3. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу: навч. посіб : Знання, 2008. 639 с.
4. Петрицька О.С. Економічний аналіз: перспективи розвитку: *Проблеми і перспективи економіки та управління*: наук. журн. № 3 (3), Чернігів, 2015. с. 67 – 71.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 №318. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
6. Чебан Ю. Особливості обліку і контролю адміністративних витрат: теоретичні аспекти і напрямки удосконалення. *Збірник наукових праці ЧАТУ*. Випуск 36. 2014. С. 21-24.

НЕВРЕГУЛЬОВАНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ: ОБЛІКОВО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Ярослав ЛУК'ЯНЧУК

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет,
Науковий керівник: Наталія МАЛЮГА
д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Сучасні зміни в ринковій економіці вимагають нових підходів до ведення бізнесу в контексті налагодження роботи різноманітних платежів, формування інвестицій та різного роду накопичень. З-поміж багатьох фінансових активів, які дозволяють здійснювати такі операції, великої популярності набуває криптовалюта. На думку багатьох експертів криптовалюта – це електронні кошти. Однак більшість вбачає те, що вона є децентралізованими коштами для інтернету, заснованими на технології блокчейн, що ґрунтується на криптографічних системах. Ці системи сприяють конфіденційності та безпеці транзакцій, і дають змогу здійснювати перекази без сторонніх посередників [1].

Результати досліджень. Розуміння функціонування криптовалютної мережі вимагає детального пояснення необхідності у транзакції. Транзакція – це повідомлення в мережу про переведення певної кількості криптовалюти від одного користувача іншому [2].

Перевагами криптовалюти є анонімність, доступність, децентралізованість, захищеність. Все це приваблює користувачів з усіх куточків світу. Україна не виняток, адже Україна входить в ТОП-10 країн світу за кількістю користувачів [3], зокрема приктовалюти Bitcoin (біткоїн). Проте питання криптовалюти в Україні та світі повноцінно не врегульовано, адже не всі країни визнають криптовалюту, як засіб платежу на рівні звичайних коштів подібно долару чи євро.

Рушійною силою коливання вартості криптовалюти на біржах є постійна оновлена інформація щодо визнання чи введення певних обмежень на неї окремими країнами. Незважаючи на безліч переваг криптовалюти, назвати її готовою для широкого використання дуже рано.

Україна постала перед вибором: заборонити криптовалюту чи впровадити відповідне регулювання. Закон України «Про віртуальні активи» прямо не регулює питання оподаткування операцій із віртуальними активами.

Регулювання криптовалюти, їх операції та облік достатньо довгий час є невизначеним питанням в Україні.

Закон України «Про віртуальні активи» від 15.03.2022 року підписаний президентом України став важливим етапом до визнання правового та економічного аспекту криптовалюти.

Ключові перспективи для віртуальної валюти:

- робота з криптовалютою не заборонена;
- криптовалюта не вважається грошима, електронними грошима чи засобом платежу;
- ФОП не може використовувати криптовалюту в розрахунках, будучи на єдиному податку.
- активи, які вирости в ціні, самі по собі не оподатковуються;
- користувачі/власники віртуальних активів набувають право на судовий захист.

З правової точки зору об'єктивність правового аспекту, повноцінно не сформована, оскільки криптовалюта, майнінг не мають правового статусу, і як результат, не можуть бути об'єктом кримінального правопорушення.

Обліковий аспект криптовалют наразі достатньо не врегульований, адже криптовалюту прирівнюють до віртуальних/нематеріальних активів, що є частково правдою. Але у своїй більшості це така сама валюта, як долари чи гривня, але у електронному вигляді.

Регулювання віртуальних активів на сьогодні відносно є недостатнє, можна виділити основні аспекти:

- відсутність КВЕДів для діяльності із віртуальними активами / криптовалютою;
- класифікація криптовалюти;

➤ відсутність регулювання в податковому кодексі.

Держава має криптовалютні рахунки але законність їх регулювання, обліку, зберігання повноцінно не закріплено в законодавстві ні на правовому, ні на економічно-обліковому рівні.

Проблемним є віднесення криптовалюти до того чи іншого виду активів підприємства. Оскільки питання обліку криптовалюти у вітчизняному нормативно-правовому полі поки що достатньою мірою не обґрунтовано.

Висновки. Сучасні реалії вказують на те, що криптовалюта несе свої переваги та перспективи для майбутнього. Але її не визнання на загальнодержавному рівні не дає повноцінної можливості її використання у суспільстві. Наразі криптовалюта більше викликає питань, відповіді на які зумовлюють розбіжності та двоякі трактування. Введення в дію Закону про віртуальні активи сприятиме новим можливостям для розвитку та кращого регулювання української економіки, наданню правового статусу криптовалюти, юридичному захисту користувачів. Сукупність наданих можливостей забезпечить офіційність, захищеність та права для бізнесу та розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Ринок криптовалюти: як в країнах світу регулюють віртуальні активи: URL: shorturl.at/hory9 (дата звернення: 24.10.2022).
2. Як працює український ринок криптовалют і що за неї можна придбати. URL: <https://juscutum.com/it-i-media-pravo/ua> (дата звернення: 27.10.2022).
3. Український біткоїн. Що являє собою вітчизняна криптовалюта. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/publications/ukrajinskij-bitkojin> (дата звернення: 28.10.2022).

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КОНТРОЛІНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ірина МАГАЛЯС

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Наталія МАЛЮГА

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Сучасний стан розвитку економіки нашої держави вимагає формування нової системи господарського механізму та ефективного управління суб'єктом бізнесу. Водночас, формування дієвої системи управління передбачає створення нових стратегій розвитку підприємства та проведення постійного контролю, що, в свою чергу, вимагає використання системи

контролінгу. Уміло створена система контролінгу виконує роль посередника між керівником, що приймає управлінські рішення, та внутрішніми і зовнішніми джерелами інформації.

Результати дослідження. В умовах сьогодення, система контролінгу – це обліково-аналітична система, що поєднує в собі елементи систем обліку, контролю, планування, яка забезпечує як оперативне, так і стратегічне управління процесом досягнення цілей і результатів діяльності підприємства [1].

Сучасна система контролінгу включає в себе наступні елементи:

- систему планування, яка полягає у визначення чітких напрямів та планів діяльності суб'єкта господарювання;
- систему бухгалтерського, фінансового та податкового обліку, що передбачає вивчення фактичного стану відповідних об'єктів спостереження;
- систему аналізу, що передбачає встановлення певних умов, яким має відповідати об'єкт спостереження;
- систему прийняття рішень, яка полягає у розробці рішень з метою здійснення ефективної господарської діяльності підприємством.

На думку Скоробогатової Н.Є, контролінг – це комплексна міжфункціональна концепція управління, метою якої є координація систем планування, контролю та інформаційного забезпечення за для збільшення вартості компанії. Тобто, на думку автора основний інтерес власника компанії – це збільшення її вартості, а витрати, прибуток, фінансово-економічні показники – лише інструменти для вирішення даного завдання [8].

Основною метою системи управління будь-якого суб'єкта господарювання є визначення політики діяльності на тривалу майбутню перспективу, координації сфер його діяльності та вирішенні основних завдань успішного ведення бізнесу. Місце і роль контролінгу в системі управління суб'єктом господарювання узагальнено на рис. 1.

В сучасних умовах ведення бізнесу система контролінгу має бути адаптована як до умов ведення господарської діяльності на законодавчому рівні, так і до специфічних факторів самого суб'єкта господарювання, таких як: оточуюче середовище (політика ведення бізнесу, ринки постачання сировини та матеріалів, збуту продукції тощо) та внутрішнє середовище (безпосередньо виробнича програма та технологічні особливості ведення виробництва, розмір самого суб'єкта господарювання, стиль керівництва, який йому притаманний тощо).

З метою побудови системи інформаційного забезпечення, необхідним є визначення рівня потреби в інформації, через систему бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, а також зібрати і підготувати інформацію. В подальшому, через систему фінансової, статистичної та податкової звітності, здійснити її передачу. Водночас слід відмітити, що безпосередньо система інформаційного забезпечення (системи обліку та звітності), система планування (стратегічні, тактичні та оперативні плани) та система контролю мають бути побудовані у тісному взаємозв'язку, їх існування незалежно один від одного практично не можливе.

Рис. 1. Місце і роль контролінгу в системі управління суб'єктом господарювання

Висновки. В умовах сьогодення контролінг відіграє ключову роль в системі управління суб'єктом бізнесу, оскільки він є сучасною та ефективною системою керування суб'єктом господарювання. Сутність контролінгу полягає у перетворенні сучасних методів обліку, планування, аналізу та внутрішнього контролю в єдину систему управління підприємством через системи збору та обробки інформації з метою прийняття раціональних та ефективних управлінських рішень. Контролінг є ефективним чинником підвищення рівня економічної ефективності господарської діяльності бізнес-структур.

Список використаних джерел

1. Варфоломєєва К.О. Сутність і значення інформаційного потенціалу контролінгу в системі управління підприємством. *Вісник ЖДТУ*. 2010. № 3 (53). С. 40–42.
2. Давидович І.Є. Контролінг: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 552 с.
3. Замятіна Н.В. Місце контролінгу в системі управління сучасним підприємством. *Економіка і суспільство*. 2011. Випуск 7. С. 324–328.
4. Зелікман В.Д. Контролінг: конспект лекцій. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2008. 45 с.
5. Коцупатрій М.М., Гуцаленко У. Сутність та місце контролінгу в управлінні підприємством. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/3766.pdf>
6. Прокопенко О.В., Криворучко Л. Б. Економічна суть контролінгу, його місце в системі управління підприємством. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/25419/1/Prokopenko_Kryvoruchko.pdf.
7. Пушкар М. С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 340 с.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Катерина МАРТИНЮК

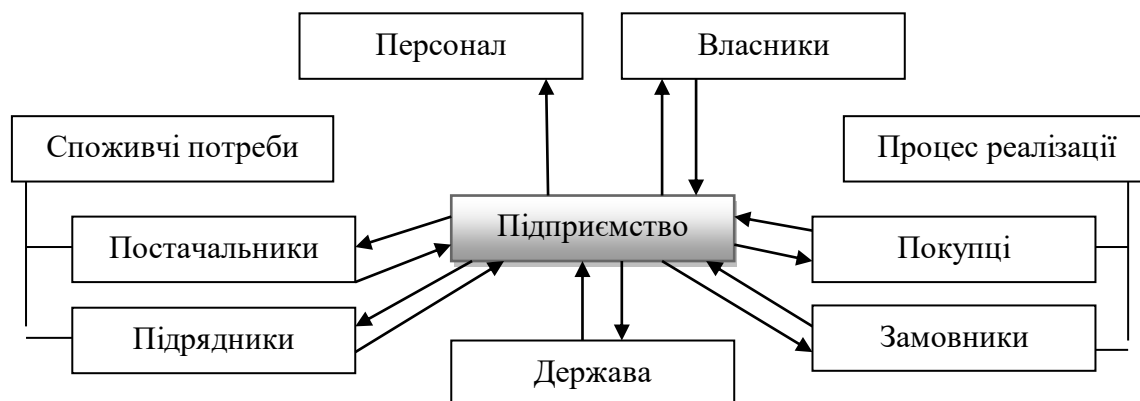
здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет
Науковий керівник: Ольга ДМИТРЕНКО
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Відповідно до вимог часу та особливостей існування конкурентного середовища існування будь-якого суб'єкта бізнесу є неможливим без його взаємодії із сторонніми організаціями, які забезпечують його сировиною та матеріалами, а також організаціями, які надають послуги, або виконують певні роботи. Водночас, для успішної взаємодії із сторонніми організаціями та нормального функціонування самого підприємства необхідно володіти інформацією щодо його фінансового стану, зокрема показників кредиторської та дебіторської заборгованостей. Проте, слід зауважити, що ключове місце у формуванні кредиторської заборгованості займають саме розрахунки з постачальниками та підрядниками.

Результати дослідження. Реалії сьогодення свідчать, що система обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з постачальниками та підрядниками, а також стан розрахункової та платіжної дисципліни мають безпосередній вплив на фінансове становище суб'єктів бізнесу. Необхідно відмітити, що існування на підприємстві значних сум кредиторської заборгованості може призвести до його неплатоспроможності, тобто нездатності погасити свої зобов'язання, що в свою чергу матиме негативний вплив на процес виробництва та реалізації продукції та порушенні грошових потоків на підприємстві.

В процесі укладання договорів з постачальниками та підрядниками можливе передбачення повної або часткової передплати за продукцію чи виконані роботи, але частіше процес постачання сировини чи послуг здійснюється з післяплатою, в такому разі виникають зобов'язання підприємства перед постачальниками та підрядниками. Таким чином виникає

складна система взаєморозрахунків підприємства: з одного боку як продавця продукції (послуг) населенню та іншим підприємствам, з іншого, як споживача продукції та послуг інших підприємств. Відповідно виникають два укрупнені напрями розрахунків, які утворюють розрахунки з покупцями та замовниками та розрахунки з постачальниками та підрядниками. Водночас, слід відмітити, що окрім реалізації або споживання товарів та послуг підприємство виступає у економічні відносини з державою, персоналом та власниками (рис. 1).

Рис. 1 Система агентських відносин, яка утворює сутність взаєморозрахунків підприємства

Джерело: розроблено автором

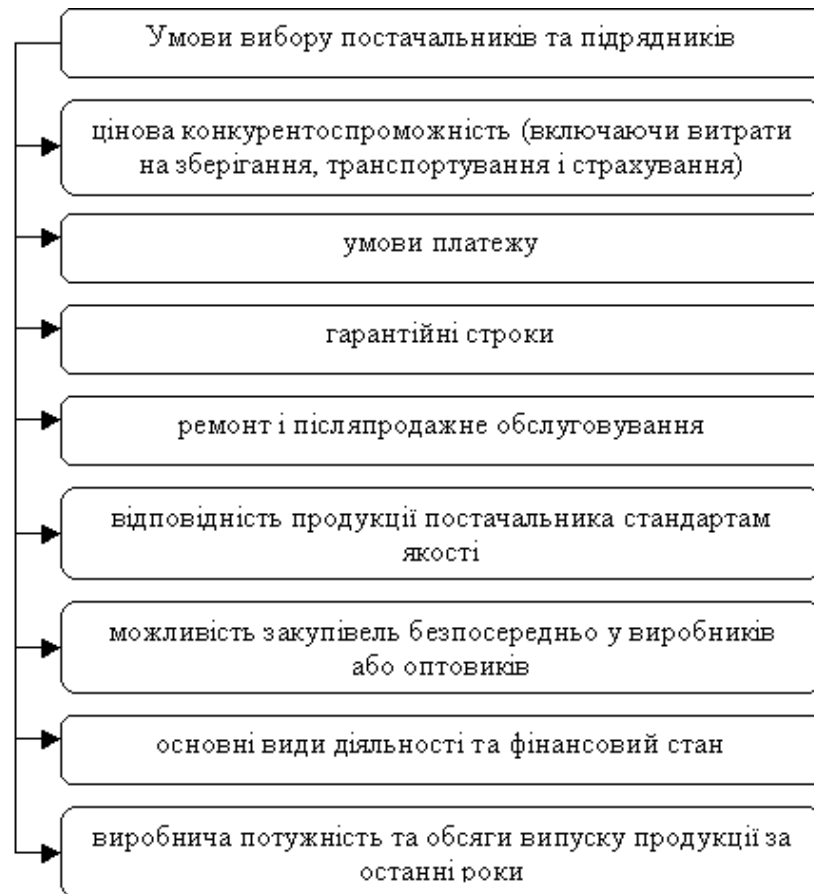
Розрахунки з постачальниками та підрядниками – це взаємні розрахунки підприємства за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи або надані послуги. Вони є переважними, оскільки саме від безперервності, своєчасності та плановірності організації даних розрахунків залежить його фінансовий стан та платоспроможність.

Процес постачання або придбання є сукупністю операцій, які спрямовані на забезпечення суб'єкта господарювання предметами та засобами праці, які є необхідні для здійснення господарської діяльності. Фактори впливу на вибір постачальника узагальнено на рис. 2.

До основних проблем, які потребують вивчення у процесі вибору постачальників можна віднести: необхідність та рівень товарно-матеріальних запасів; які сировина і матеріали повинні бути в запасі; рівень управління рівнем запасів та моделі, які доцільно використовувати в управлінні постачанням; межі та критерії оптимізації управління постачанням [1].

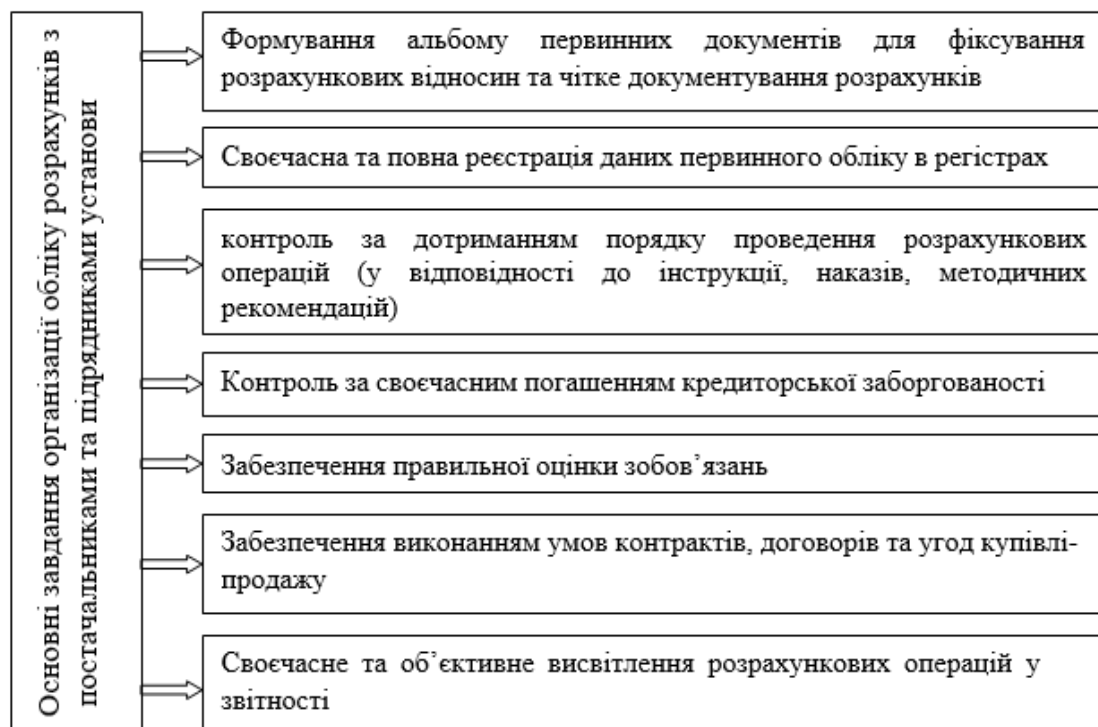
Основні завдання організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві узагальнено на рис. 3.

Висновки. На сьогодні раціональна організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками сприяє зміцненню розрахункової дисципліни, виконанню зобов'язань по поставках продукції, наданні послуг у необхідній кількості та відповідної якості, скороченню дебіторської та кредиторської заборгованості, а відтак, поліпшенню фінансового стану підприємства.

Рис. 2. Фактори впливу на вибір постачальника

Джерело: розробка автора

Рис. 3. Основні завдання організації обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками підприємства

Джерело: розробка автора

В умовах сьогодення облік розрахунків із постачальниками та підрядниками впливає на формування фінансових результатів будь-якого суб'єкта господарювання. Слід відмітити, що несвоєчасні розрахунки спричинюють недовіру до підприємства та порушенням у сфері укладання договорів з постачальниками щодо дотримання термінів поставки сировини й матеріалів і, відповідно зривом виробничої програми. Тому саме організація обліку розрахунків має бути чітко контрольована та раціонально організована.

Список використаних джерел

1. Біловодська О.А. Оцінювання постачальників у логістичних (дистрибуцій них) каналах комерціалізації інноваційної продукції. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. №1. С.45-59. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/68420/1/Bilovodska_otsiniuvannia_postachalnykiv.pdf;jsessionid=8803375F3284E9417234E871C820773B

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Катерина МЕЛЬНИК

здобувачка вищої освіти магістр

Науковий керівник: Марія НЕЖИВА

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,

Державний торговельно-економічний університет

Введення воєнного стану на території України істотно змінило підхід до організації та ведення господарської діяльності підприємств і організацій. Розвиток відносин між суб'єктами господарської діяльності та владними структурами потребує дерегуляції, оскільки змінюється та зазнає ускладнень система функціонування та ведення підприємницької діяльності. Внесення змін та новел до законодавства в умовах військового стану потребує внесення змін до управління господарськими структурами, а також аналізу та контролю результатів їх діяльності.

Наслідки російського військового вторгнення в Україну охопили всі сфери та сильно вплинули на бізнес-середовище, зокрема на контрольну діяльність, функціонування якої було поділено на до та після 24 лютого. У перші дні війни Палата державних аудиторів України оприлюднила звернення до світу аудиторів і бухгалтерів із закликом припинити війну отримавши підтримку від Палати державних аудиторів Польщі, Румунії, Німеччини, інших країн ЄС, а також від професійних аудиторів та бухгалтерів, міжнародних

організацій та спілок.

Результати інвентаризації є важливою основою для складання аудиторського висновку, оскільки містять фактичні результати наявності, залишку чи нестачі матеріальних ресурсів на підприємстві.

У теперішніх умовах аудитори є суб'єктами первинного фінансового моніторингу. Вони повинні бути ознайомленими з міжнародними та національними санкційними списками, що постійно зазнають змін, а також варто приділити особливу увагу таким моментам:

- потенційний вплив санкцій на клієнта, через постачальників, агентів та фінансових установ в інших країнах;
- виявлення всіх клієнтів, що фізично знаходяться в Росії та/або Білорусі або пов'язані з підсанкційними фізичними та юридичними особами;
- прямі чи опосередковані зв'язки з відомими політично значущими особами (PEP) або організаціями на предмет прихованого зв'язку з білоруськими чи російськими юридичними та фізичними особами, які перебувають під санкції;
- потенційна можливість торгових обмежень імпортової та експортної торгівлі.

У разі виявлення відносин з юридичними та/або фізичними особами, які підпадають під санкції, фірма та її клієнти повинні зупинити діяльність цих осіб і припинити надання будь-яких послуг зазначеним юридичним або фізичним особам.

Незважаючи на воєнний стан, повна відповідність Міжнародним стандартам аудиту (МСА) має тривати, навіть під тиском поєднання невизначеності та складних термінів. Крім того, аудиторам слід зробити паузу і подумати про подальші дії, для вирішення конкретних аудиторських проблем, які війна спричиняє компаніям та їхній звітності.

Під час перевірки аудитор повинен звернути особливу увагу на відповідність фінансової звітності до наступних Міжнародних стандартів аудиту (МСА) [1]:

- МСА 315 «Виявлення та оцінка ризиків суттєвих викривлень» – переглянутому розділі власної оцінки ризиків суттєвих викривлень у фінансовій звітності внаслідок війни, наприклад, пов'язаних з ліквідністю клієнта;
- МСА 500 «Аудиторські докази» – у частині формування висновку або його модифікації стосовно фінансової звітності на основі отриманих аудиторських доказів. У зв'язку з військовими діями та воєнним станом аудиторів необхідно змінити підхід до контролю, особливо в умовах обмеженого доступу до предмета контролю;
- МСА 570 «Безперервність бізнесу» – щодо усунення впливу військових операцій і воєнного стану, пандемії коронавірусу Covid-19 та інших глобальних впливів. Відповідно, аудитор повинен розглянути: оновлення прогнозів та аналіз чутливості, який враховує ідентифіковані фактори ризику та різні можливі результати; перегляд очікуваної відповідності контрактним умовам

(угодам) у різних сценаріях; зміни планів дій компанії щодо майбутньої діяльності;

- МСА 560 «Події після звітного періоду» - щодо внесення відповідних змін до прогнозних значень показників керівництвом, у зв'язку з військовою діяльністю та воєнним станом. Аудитор розглядає всі поточні та потенційно високі рівні ризику та можливий вплив на такі показники.

Набула чинності постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 року № 561 «Деякі питання державного фінансового контролю в умовах військового стану», якою передбачено, що Держконтроль та її міжрегіональні територіальні органи під час дії воєнного стану та в період через місяць після його розпуску або відкликання здійснюють свої повноваження з урахуванням таких особливостей:

- здійснює заходи державного фінансового контролю з урахуванням воєнного стану;

- тривалість заходів державного фінансового контролю (контролю, фінансового аудиту, контролю за закупівлями) та інших періодів, визначених у порядку здійснення цих заходів державного фінансового контролю, не охоплює період, протягом якого цей захід (організація процедури, реєстрація, здійснення) не здійснено у зв'язку з обставинами, зумовленими воєнним станом;

- надання документів під час проведення заходів державного фінансового контролю, зустрічного контролю, збір інформації та документування процесу державного фінансового контролю, реалізація матеріалів згідно з його результатами здійснюється в паперовій та/або електронній формі.

Формуючи власну думку за результатами перевірки, аудитор звертає увагу на такі основні моменти: дотримання вимог щодо показників бухгалтерського обліку (змінам та нововведенням нормативно-правових та інших нормативних документів) нормативно-правових актів; бухгалтерські показники та річну фінансову звітність відповідно до прийнятих принципів облікової політики; ефективність внутрішнього контролю (аудиту); достовірність інформації про активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати та фінансові результати клієнта [1]. Особливу увагу слід приділити відображенню в розділі балансу підприємства втрачених або пошкоджених матеріальних цінностей, зруйнованих внаслідок бойових дій будівель і споруд. Аудитор повинен також перевірити наявність відповідних документів, що підтверджують втрату або знищення основних засобів. Перш за все, йдеться про сертифікат, який видає Торгово-промислова палата України [2] при настанні обставин непереборної сили до яких відносяться військові дії та воєнний стан.

Таким чином, військова агресія РФ та введення воєнного стану на всій території України серйозно вплинули на умови ведення діяльності підприємств чи організацій. Виникла потреба у адаптації методології аналізу та аудиту на підприємстві. Аналіз фінансово-господарської діяльності можливий у кількох випадках: для потреб управління підприємством – оперативний, поточний та стратегічний аналіз; при проведенні аудиту визначення правильності та

достовірності відображення облікових показників у звітних документах. У першому випадку аналіз включає коригування існуючих показників на понесені збитки та пошкоджені матеріально-технічні цінності, які відображені в балансі підприємства, та врахування можливих несприятливих подій у господарській діяльності в короткостроковому, середньому та довгостроковому періодах. Аудитор, у свою чергу, використовує чинну методологію аудиту (міжнародні стандарти аудиту), враховуючи обставини непереборної сили (включаючи військові дії та воєнний стан), які спричинили збитки та пошкодження майна підприємства.

Список використаних джерел

1. Воєнний стан. Всі нормативні матеріали, алгоритми дій, роз'яснення, корисні ресурси. 2022. *LexInform Юридичні новини України* URL: <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/voennyj-stand-vsi-normatyvni-materialy-algorytmy-dij-roz-yasnennya-korysni-resursy/>
2. Гончарук А. Банкрутство в умовах воєнного стану. Що робити з бізнесом, який зупинив свою роботу? 2022. // *borg.expert* URL: <https://borgexpert.com/stiahnennia-borhiv/arbitrazhna-praktyka/bankrutstvo-v-umovakh-voiennoho-stanu-shcho-robyty-z-biznesom-iakyj-zupynyv-svoiu-robotu>

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ З ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБУТТЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Юлія МЕЛЬНИК

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний Університет

Науковий керівник: Тетяна ГАЙДУЧОК

к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний Університет

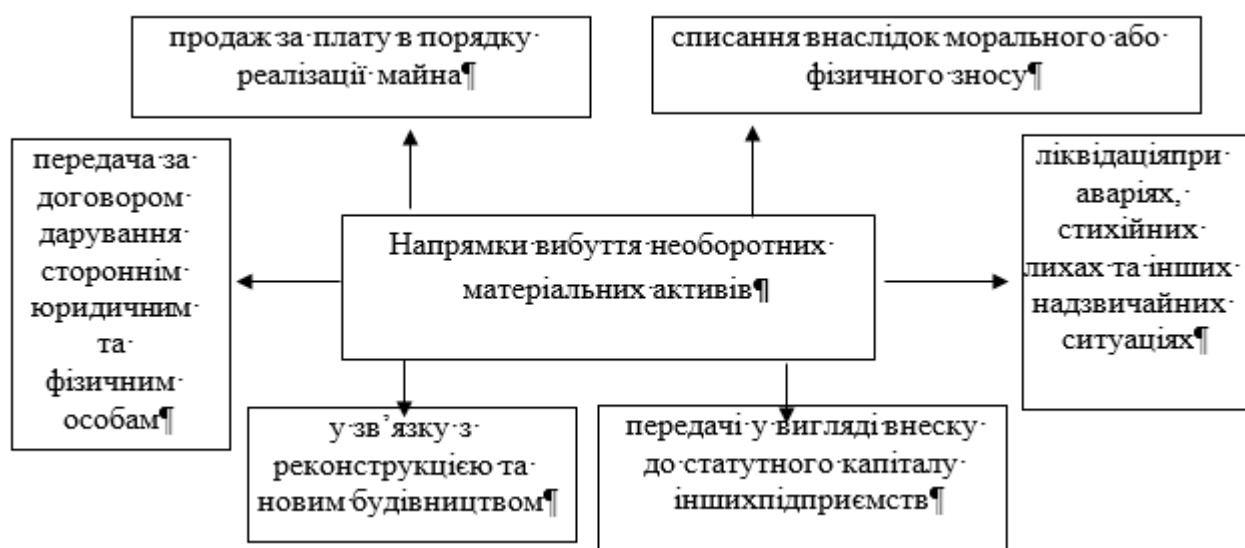
Вступ. Діяльність підприємств значною мірою залежить від їх забезпеченості необоротними активами та ефективності їх використання, оскільки саме стан та ефективність використання основних засобів є важливим фактором підвищення ефективної діяльності підприємства. Тому на підприємствах важливе значення має як систематичне оцінювання стану основних засобів, так та аналіз ефективності їх використання. Проблеми обліку необоротних активів у сучасних умовах господарювання набувають особливої актуальності у зв'язку із потребою отримання зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами достовірної інформації про основні засоби суб'єкта

господарювання.

Результати дослідження. Головним завданням бухгалтерського обліку бюджетних установ, як інформаційної системи, є своєчасне та повне задоволення зовнішніх та внутрішніх користувачів достовірними даними про стан необоротних активів та результати господарської діяльності установи.

В умовах сьогодення під списанням основних засобів розуміються процеси, які пов'язані вибуттям цінностей з бюджетної установи відповідно з виключенням їх вартості до збитків підприємства і одночасним списанням їх з балансу. Слід відмітити, що списанню підлягають повністю зношені основні засоби, які визнанні непридатними до експлуатації тощо. Напрями вибуття необоротних активів в бюджетних установах узагальнено на рис. 1.

Рис. 1. Напрямки вибуття необоротних активів

Джерело: узагальнено автором на основі [6]

Необоротні активи можуть вибути із бюджетної установи внаслідок їх часткової або повної ліквідації, безоплатній передачі іншим суб'єктам господарювання або особам, а також нестачі, виявленої внаслідок інвентаризації.

Однією із форм вибуття необоротних активів бюджетних установ є їх реалізація за грошові кошти. Водночас, в такому випадку, відповідно до чинного законодавства дані активи переводяться до групи необоротних активів, утримуваних для продажу. Умови для визнання активів, які є утримувани для продажу узагальнено в табл. 1.

Під час аналізу ефективності використання необоротних активів доцільно вивчити їх обсяг, темпи їх зростання за відповідні періоди, співвідношення окремих груп у загальній вартості необоротних активів та причини зміни їх структури.

Умови для визнання активів, які є утримувані для продажу

Передумови для визнання активів утримуваними для продажу:	Економічні вигоди сподіваються отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням
	Вони готові до продажу в їх теперішньому стані
	Їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу
	Умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів
	Здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема, якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, що відповідає справедливій вартості

Джерело: узагальнено автором

Висновки. Ефективність функціонування підприємства забезпечується при високому рівні оновлення основних засобів, підвищенні коефіцієнта їх придатності, зростанні показників фондоддачі та рентабельності основних засобів та зниженні показника фондомісткості виробництва.

Список використаних джерел

1. Артеменко Н.В. Сучасні підходи до визначення облікової політики установ державного сектору. *Вісник НТУ «Харківський політехнічний інститут»*. 2017. № 45 (1266). С. 56-59.
2. Вишнівецька А. А. Особливості аналізу діяльності бюджетних установ. *Управління розвитком*. 2014. № 4 (167). С. 146-149.
3. Владімірова Н. Напрями реформування державного фінансового контролю задля забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 46–52.
4. Горковенко І.В. Бухгалтерський облік бюджетних установ: стан та перспективи реформування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон, 2014. Вип. 9. Ч. 2. С. 176-179.
5. Максимова В.Ф., Пеліпадченко Р.О. Концептуальні засади розвитку системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах. *Економічний простір*. 2008. №16. с.33-40.
6. Мичак Н. А. Сутність необоротних активів, утримуваних для продажу: облікова та економічна точки зору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. №15. С. 13–18.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Юлія МЕТЛИЦЬКА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Олена РУСАК

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Обліково-аналітичне забезпечення праці та її оплати займає ключове місце в системі обліку на підприємстві, оскільки заробітна плата є основним джерелом доходів працівників суб'єктів господарювання.

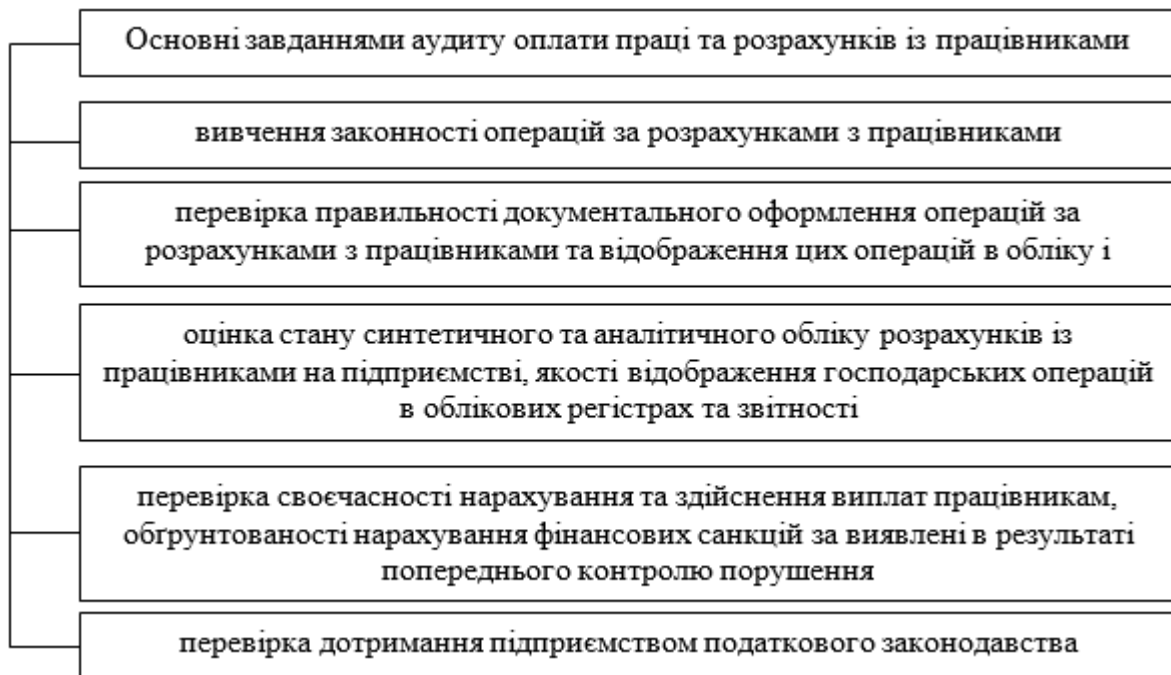
Система оплати праці залежить вже не тільки від результатів праці робітників, а й від ефективності діяльності виробничих підрозділів. Актуальність зазначеної проблематики проявляється в тому, що в сучасній економіці облік та аудит витрат на оплату праці персоналу є невід'ємною частиною в бухгалтерській політиці підприємства.

Результати дослідження. Заробітна плата працівників відіграє важливу роль у формуванні собівартості продукції та відповідно суттєво впливає на визначення фінансового результату підприємства. У процесі проведення аудиторської перевірки розрахунків за виплатами можна встановити достовірність інформації, відображену у фінансовій звітності підприємства, обліку та первинних документах з питань дотримання чинного законодавства та порядку розрахунків за виплатами, а також оцінити інформаційне забезпечення обліку розрахунків за виплатами працівникам, їх відповідність чинним нормативно-правовим актам тощо. Метою аудиту розрахунків за виплатами є висловлення аудитором незалежної думки про правильність нарахування заробітної плати на основі зібраних аудиторських доказів, про повноту та своєчасність відображення інформації в облікових регістрах, фінансовій та управлінській звітності підприємства, про правильність ведення обліку інших виплат працівникам згідно з чинним законодавством.

Головним завданням аудиту оплати праці та розрахунків щодо цього є підтвердження інформації стосовно повноти, достовірності, законності, правильності відображення в обліку та звітності та своєчасності розрахунків за оплати праці працівникам і пов'язаних із ними податків та зборів, а також установлення дотримання підприємством нормативних вимог [1, с. 43].

Основні завданнями аудиту оплати праці та розрахунків із працівниками узагальнено на рис. 1.

У процесі аудиту розрахунків з оплати праці працівникам підприємств перевіряють: трудову дисципліну та дотримання трудового законодавства, політику оплати праці і її стимулювання, систему внутрішнього контролю операцій з оплати праці, первинні документи з обліку праці та її оплати, рахунки за заробітною платою та відрахування на соціальні заходи.

Рис. 1. Основні завдання аудиту оплати праці та розрахунків із працівниками

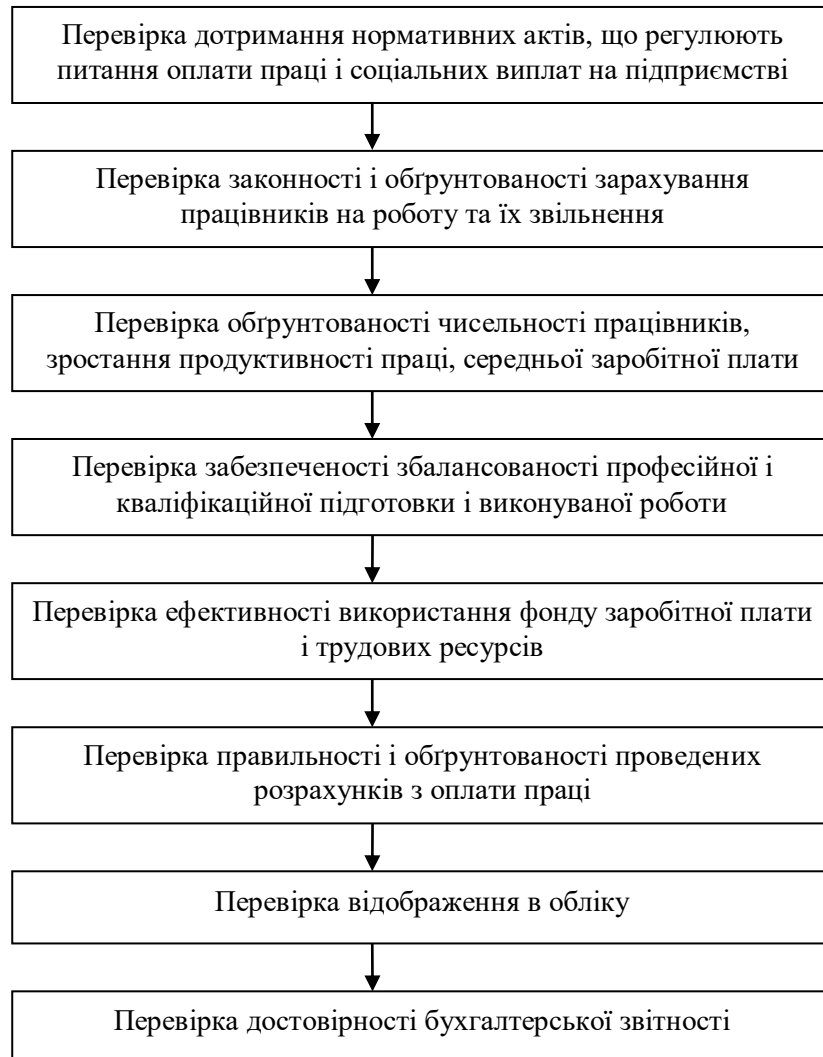
Методика аудиту нарахування заробітної плати підприємств включає перевірки: дотримання чинного законодавства; правильності й достовірності первинних документів з обліку заробітної плати; достовірності й правильності нарахування заробітної плати, інших виплат працівникам, утримань із заробітної плати та нарахувань на неї; відображення нарахування заробітної плати у фінансовій звітності.

Завдання та послідовність аудиту розрахунків з оплати праці на підприємстві узагальнено на рис. 2.

Приступаючи до перевірки аудиту розрахунків з оплати праці необхідно з'ясувати:

- які форма і система оплати праці застосовуються на підприємстві;
- чи розроблене на підприємстві положення про оплату праці працівників і колективний трудовий договір;
- визначити чисельність облікового і середньоспискового складу працівників;
- як організований облік розрахунків з оплати праці, шляхом визначення забезпеченості нормативно-правовими матеріалами, а також визначити осіб, які здійснюють контроль за їх роботою тощо.

Аудит розрахунків з оплати праці є поширеним видом аудиторських послуг, результативність якого значно впливає на підвищення якості облікової інформації. До основних аспектів концепції аудиту розрахунків з оплати праці належить мета аудиту, його предмет та об'єкти дослідження, завдання аудиту та джерела інформації, а також послідовність перевірки та оформлення документації.

Рис. 2. Завдання та послідовність перевірки витрат на оплату праці

Висновки. При організації аудиту розрахунків з оплати праці важливо відпрацювати основні його інструменти: облікову політику, основні завдання, систему первинних документів, взаємозв'язок рахунків бухгалтерського обліку з центрами відповідальності та управлінську звітність.

За сучасних умов аудит розрахунків з оплати праці дозволяє більш ефективно управляти господарською діяльністю на рівні зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів підприємства.

Список використаних джерел

1. Макаренко А.П., Кацай К.О. Удосконалення аудиту нарахування заробітної плати на підприємстві. *Економіка та держава*. 2020. № 1. С. 40-45.
2. Москаль Н. В. Концепція аудиту оплати праці та розрахунків із працівниками на підприємстві. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 9(1). С. 31-34.
3. Пирожок О. С., Мельник Ю. В. Особливості проведення аудиту розрахунків з оплати праці. *Наука й економіка*. 2016. Вип. 1. С. 23-27.
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258–VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Анна МИНАЙЛЮК

здобувач освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: Лариса СУЛІМЕНКО

к.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний Університет

Вступ. Запровадження ринкових відносин в Україні призвело до розвитку різноманітних форм підприємництва та активізувало ділову ініціативу вітчизняних підприємств. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідна достовірна інформація про результати діяльності, сформована з урахуванням специфіки управління підприємствами та їх організаційної структури. Насамперед, йдеться про об'єктивну інформацію про витрати та доходи як детермінанти фінансового результату. Під час реформування бухгалтерського обліку в Україні суттєво змінилися методологічні засади формування, розрахунків та звітування про фінансові результати за звітний період, зосередившись на концептуальних засадах та принципах обліку доходів і витрат. Однак це не забезпечило створення цілісної системи формування показників фінансової діяльності та включення їх до фінансової та податкової звітності [1].

Незважаючи на те, що принципи, організація та методологія бухгалтерського обліку, порядок формування принципів бухгалтерського обліку українських компаній узгоджуються з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, все ще існує низка розбіжностей в окремих концепціях підходу до їх визнання. З цієї причини виникає нагальна потреба дослідження та розробки методичних та організаційних підходів до визначення фінансових результатів у бухгалтерському обліку.

Проблеми обліку формування та відображення фінансових результатів діяльності підприємства ретельно досліджуються у працях відомих вітчизняних науковців, зокрема М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, В. В. Сопка, Л. М. Кіндрацької, Є. В. Мниха, М. Г. Чумаченка, В. О. Шевчука.

Результати дослідження. Важливим показником діяльності підприємств є результат господарської діяльності, оскільки він відображає прибуток або збиток, отриманий за звітний період. Прийняття національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та становлення податкового законодавства в Україні вимагали розробки методології бухгалтерського обліку, зокрема важливого узагальнюючого елементу – організації обліку фінансового результату діяльності з урахуванням специфіки вітчизняна економіка та міжнародний досвід [3].

Фінансовий результат - це збільшення (або зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворилося в процесі його діяльності у звітному періоді. Фінансовим результатом діяльності підприємства може бути

прибуток або збиток [2].

Позитивним фінансовим результатом господарської діяльності є прибуток, збільшення якого означає збільшення фінансових ресурсів і збільшення фінансового результату. Втрата підприємства означає втрату фінансових ресурсів компанії. Слід пам'ятати, що при регулярних збитках всі кошти в кінцевому підсумку будуть вичерпані і підприємство збанкрутує.

Достовірність формування фінансового результату є основою принципів і правил бухгалтерського обліку, обов'язковість дотримання яких визначається нормативно-правовою базою, зокрема Концептуальними основами складання та подання фінансової звітності, Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Планом рахунків, Інструкцією із застосування Плану рахунків, національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, наказами Мінстату тощо [4].

Оскільки фінансовий результат, тобто прибуток або збиток, є математичним результатом порівняння доходів з витратами, то організація обліку фінансового результату базується вже на двох попередніх організаційних об'єктах: доходах і витратах. Вважаємо, що система обліку фінансових результатів діяльності підприємства повинна включати такі основні підсистеми: оперативний, управлінський та фінансовий облік (табл. 1). Адже в цьому виді обліку формується інформація про фінансові результати.

Таблиця 1

Організація обліку фінансових результатів

Види обліку	Характеристика
Оперативний	забезпечує первинну реєстрацію господарських операцій у частині формування фінансових результатів для подальшого врахування в регістрах бухгалтерського обліку. Підсистема управління передбачає визначення результату основної діяльності підприємства (виробництво та реалізація продукції). Оскільки цей результат є найбільшою питомою вагою загального чистого прибутку/збитку, вважаємо за доцільне виділити результати основної діяльності на окремий субрахунок і статтю у формі звіту про результати діяльності та скласти внутрішньогруповий звіт про фінансові результати
Фінансовий	формує інформацію про фінансові результати на рахунках бухгалтерського обліку забезпечує послідовне закриття рахунків обліку доходів і витрат у складі операцій підприємства на рахунку 79 «Фінансові результати». Визначення результатів господарської діяльності за МСФЗ здійснюється на основі інформації про чистий прибуток/збиток та інший сукупний дохід. З метою врахування фінансових результатів при визначенні чистого прибутку/збитку суб'єкта господарювання пропонуємо визначати результат за основною та іншою звичайною діяльністю. На рахунку 79 «Фінансові результати» пропонуємо відкрити два субрахунки: 791 «Результат основної діяльності», 792 «Результат іншої звичайної діяльності».

Види обліку	Характеристика
Управлінський	забезпечує збирання інформації за напрямками роботи, класифікаціями продукції, структурними підрозділами. Визначається фінансовий результат за внутрішніми сегментами (центрами відповідальності за прибутком) і зовнішніми сегментами (географічними зонами реалізації продукції, представництвами в інших країнах, каналами реалізації, категоріями споживачів).

Наведені складові організації фінансових результатів дозволять оптимізувати отриману інформацію. Слід зазначити, що хоча облікова політика встановлюється кожним підприємством самостійно, вона повинна відповідати та дотримуватися чинної в Україні законодавчої бази. У Наказі про облікову політику мають бути вказані види діяльності підприємства та чіткий ефективний розрахунок визначення фінансового результату з кожного виду діяльності.

Пріоритетними напрямками організації обліку фінансових результатів суб'єкта господарювання є: правильне визначення і достовірна оцінка, їх виділення за окремими класифікаційними групами, правильне, повне документальне оформлення, своєчасне відображення в бухгалтерському обліку, повна і достовірна передача в бухгалтерський облік інформації для контролюючих органів і потреб управління. Для розгляду доцільності ведення або зміни обліку операцій, пов'язаних з фінансовими результатами діяльності, чинний в Україні порядок слід розглядати паралельно з міжнародною практикою [3].

Одночасно з розробкою елементів облікової політики на поточний фінансовий рік підприємство також дбає про прозору організацію бухгалтерського обліку. Це дозволяє керівникам оперативно отримувати необхідну інформацію про активи, капітал і зобов'язання, формувати відповідні показники у формах фінансової звітності, зменшувати навантаження на бухгалтерію та оптимізувати роботу бухгалтера.

Висновки. Таким чином, правильна організація обліку фінансових результатів позитивно вплине на зміцнення економічного стану кожного підприємства. Для раціональної організації обліку фінансових результатів необхідно вести оперативний, фінансовий та управлінський облік у певному взаємозв'язку між ними, що дозволить отримати чітку та об'єктивну інформацію, необхідну для прийняття правильних рішень щодо виконання економічно необхідних заходів у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Коришко Н. Організація обліку фінансових результатів суб'єктів підприємницької діяльності. *Збірник наукових праць «Економічний аналіз»*. 2010. № 6. С. 84–86.
2. Мужевич, Н. В. Організація обліку фінансових результатів діяльності підприємства. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. [Тернопіль, 22 трав. 2020 р.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. Т. 1. С. 64-65.

3. Назаренко О. В., Лукаш Р. В. Фінансові результати: сутність та особливості організації бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 22. С. 19–25
4. Офіційний портал Верховної Ради України / Законодавство. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПРАЦІВНИКІВ

Юлія МІРЗАГАЄВА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет
Науковий керівник: Світлана ВІТЕР
к.пед.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. В умовах розвитку ринкової економіки постає необхідність у вирішенні проблеми формування доходів персоналу суб'єктів господарювання, так як їхній склад та розмір визначають ефективність діяльності підприємства шляхом продуктивного залучення працівників. Необхідно відмітити, що отримані доходи стимулюють високопродуктивну працю працівника, тим самим визначаючи місце підприємства в економічній та соціальній системі країни. Доходи персоналу не тільки визначають його матеріальне положення, але й в значній мірі відображають стан і ефективність економіки і економічних відносин у суспільстві.

Результати дослідження. Для організації системи обліково-аналітичного забезпечення управління доходами працівників насамперед важливо визначити зміст об'єктів, стан, підходи до формування центрів відповідальності, завдання, оціночні показники потреб та систему показників для управління щодо бюджетування і фактичних результатів.

Основою ефективної діяльності суб'єкта господарювання виступає чітко налагоджена система бухгалтерського обліку. Основним фактором, який впливає на ефективну діяльність підприємства, є доходи працівників.

Мета обліку доходів працівників – визначення величини виробітку працівниками підприємства; достовірності нарахування та виплати заробітної плати; контроль за використанням фонду оплати праці.

Оплата праці є однією із найскладніших та найголовніших ділянок бухгалтерського обліку в процесі діяльності кожного підприємства та становить майже 50% витрат при калькулюванні собівартості виробленої продукції.

Заробітна плата згідно зі ст. 1 Закону України "Про оплату праці"

тракується, як винагорода обчислена, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [2].

Організація обліку праці та її оплати – одна з найбільш складних ділянок роботи, яка відбиває різні інтереси всіх сторін суспільно-трудова відносин (працівників, роботодавців та держави) та відповідно потребує точних і оперативних даних, а також і здійснення контролю за використанням трудових ресурсів.

Основою обліково-аналітичного забезпечення управління доходами персоналу є інформація, тобто сукупність відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу доходів персоналу для розроблення і прийняття управлінських рішень.

На думку Голянчук Н. суть обліково-аналітичного забезпечення полягає в здійсненні облікових та аналітичних процедур у режимі реального часу, виявлення відхилень від запланованих показників і використання отриманих результатів для прийняття управлінських рішень [1].

Чала Н. Д. відмічає, що центральне місце у обліково-аналітичній системі займатиме облікова політика, яка має управлінську спрямованість забезпечення економічної безпеки. Тобто її метою є досягнення ефективності управління обліковими та аналітичними процесами, вибір оптимальної системи управління процесами діяльності для досягнення оперативних і стратегічних цілей, а також контроль за цільовим використанням бюджетних коштів, так і коштів спеціального фонду, що забезпечить якісне кошторисне планування та складання звітності [3].

В умовах сьогодення облікова інформація має своєчасно подаватися конкретним управлінським працівникам, відповідати рівню їхніх повноважень й не містити зайвих даних. Задля цього, при організації обліку на підприємстві є органи й відповідальні особи, що беруть участь в цьому процесі та відповідають за його якість, повинні звертати увагу на компетенцію рівнів суб'єктів управління.

Основними завданнями для формування обліково-аналітичної системи управління доходами працівників є:

- аналіз діяльності суб'єкта господарювання;
- облік господарських операцій щодо доходів персоналу на базі бухгалтерського обліку;
- контроль за правильним відображенням господарських операцій щодо нарахування та виплати заробітної плати та за достовірністю аналітичних даних;
- планування господарської діяльності підприємства.

В процесі проведеного дослідження можна зробити висновок, що джерелом інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень щодо формування та контролю доходів працівників підприємства є:

1. Інформація про умови праці, встановлені оклади, тарифи, розцінки.
2. Облікова інформація про нарахування заробітної плати та про утримання із заробітної плати.
3. Фінансова, статистична та податкова звітність по заробітній платі.

Загальна схема організації обліково-аналітичного забезпечення управління доходами персоналу представлено на рис. 1.

Рис. 1. Загальна схема організації обліково-аналітичного забезпечення управління доходами персоналу підприємства

Джерело: розроблено автором

Отже, на наш погляд, обліково-аналітичне забезпечення управління доходами персоналу підприємства складається з таких видів забезпечення:

- нормативно-законодавче забезпечення;
- документальне забезпечення;
- облікова інформація;
- аналітична інформація;
- формування фінансової звітності.

Формування обліково-аналітичного забезпечення управління доходами персоналу підприємства, яке базується на надійній та достовірній обліковій інформації та даних аналізу, що дозволяє оперативно контролювати ефективність використання персоналу та рівень оплати праці, виявляти негативні тенденції і перспективні напрямки розвитку, стає вирішальною умовою формування якісної кадрової політики підприємства.

Висновки. В процесі проведеного дослідження можна зробити висновок,

що обліково-аналітичне забезпечення управління доходами персоналу представляє собою систему збору і передачі комплексної інформації, яка формується в результаті поєднання й взаємодії бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, а також економічного аналізу, що надає можливість для прийняття управлінських рішень, спрямованих на ефективне використання персоналу суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Голячук Н. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством. *Економічний аналіз*. 2010. № 6. С. 408-410.
2. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>.
3. Чумаченко М. Г., Свірко С. В. Пошуки нових орієнтирів української економічної освіти у підготовці фахівців за обліковими спеціальностями: реалії вітчизняних потреб та досвід розвинутих країн Заходу. *Фінанси, облік і аудит*: зб. наук. Праць 2010. Вип. 15. С. 352-365.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інна МОШКІВСЬКА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Науковий керівник: Олена ЯРМОЛЮК

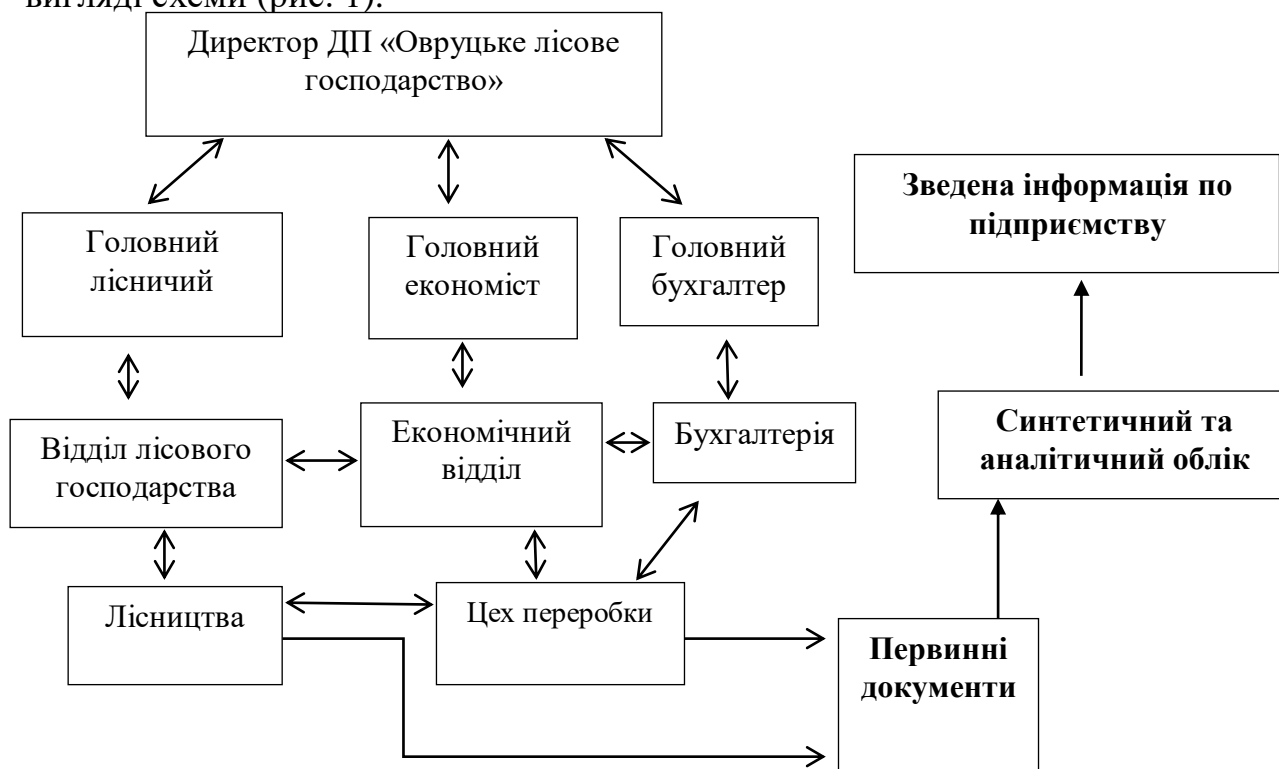
к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Процес управління підприємствами лісового господарства характеризується складною системою обліку, контролю та аналізу, оскільки пов'язаний із обробкою великих масивів інформації та наявними розгалуженими інформаційними зв'язками всередині підприємства та із зовнішнім середовищем. Важливою проблемою належного обліку фінансових результатів на лісогосподарських підприємствах є розробка на підприємстві раціонального потоку інформації, що накопичує в інформаційній системі облікові дані про результати господарської діяльності та використані ресурси; усуває дублювання даних первинної документації; гарантує швидкість обробки та передачі інформації з метою оперативного управління та складання звітності і одночасно задовольняє усі інформаційні потреби споживачів.

Вагомий внесок у теоретичні дослідження проблем обліку фінансових результатів зробили такі вітчизняні вчені-економісти: Н.О. Власова,

О.О. Вороніна, Я.С. Карп'як, Ю.О. Костенко, О.О. Левицька, Л.І. Лежненко, А. Макаренко, О.І. Олійничук, Н.В. Прохар, О.П. Ратушна, М.Є. Скрипник, Ж.С. Труфіна тощо.

Результати дослідження. Процес визначення фінансових результатів, як невід'ємна частина потоку облікової та управлінської інформації, є неможливим без залучення всіх економічних циклів підприємства, тому важливого значення набуває саме розмежування та регламентація потоків інформації про всі об'єкти обліку. Модель обміну обліковою та лісівничою інформацією між структурними підрозділами підприємства лісового господарства для визначення фінансових результатів діяльності представлено у вигляді схеми (рис. 1).

Рис. 1. Схема формування інформаційних потоків щодо фінансових результатів у лісовому господарстві

Джерело: розроблено автором

Первинна стадія формування інформації здійснюється у лісництвах. Бухгалтер лісництва проводить первинний та аналітичний облік виконаних лісосічних робіт і передає дані по обліку руху лісопродукції бухгалтеру, який, в свою чергу, складає зведену звітність по всіх лісництвах та направляє сформовану інформацію головному бухгалтеру. Для виплати заробітної плати інформація передається до бухгалтера по обліку розрахункових операцій та касира, а потім зведені дані спрямовуються до головного бухгалтера. Інженер лісового господарства формує звітність по рубках головного користування на основі інформації, що надходить від лісничих, і передає її головному лісничому. Головні спеціалісти лісгоспу подають зведену інформацію директору, а потім - до обласного об'єднання лісового господарства.

Запропонована схема формування фінансових результатів забезпечує

посилення контролю за діяльністю структурних підрозділів лісогосподарських підприємств. Інформація з первинних та зведених документів підлягає обробці безпосередньо в лісництвах, цеху переробки, допоміжних підрозділах. Контроль інформації про доходи, витрати та фінансові результати в аналітичному та синтетичному розрізах покладено на керівників структурних підрозділів. Контрольні повноваження головного бухгалтера, головного економіста, головного інженера полягають у перевірці реєстрів синтетичного та аналітичного обліку й формуванні внутрішньої та зовнішньої звітності. Тоді як головний лісничий й керівник підприємства здійснюють загальний контроль результатів діяльності та прийняття рішень з метою поточного й перспективного управління підприємством [1].

Однією з проблем лісогосподарських підприємств є недостатня деталізація аналітичних показників у загальному інформаційному просторі. Адже інформація аналітичного обліку є релевантною для управлінців різних рівнів. Відповідно до моделі формування фінансових результатів постає потреба у розмежованому відображенні фінансових результатів в обліку. Для цього доцільним є введення відповідних аналітичних рахунків до рахунку 791 «Результат операційної діяльності» (табл. 1).

Таблиця 1

**Пропозиції щодо організації аналітичного обліку до субрахунку
791.1 «Результат основної діяльності»**

Аналітичні рахунки			
код	IV порядок	код	V порядок
1	2	3	4
791.111	Результат від реалізації лісопродукції на вітчизняному ринку	791.1111	Фанерний кряж
		791.1112	Пиловник
		791.1113	Баланси
		791.1114	Будівельний ліс
		791.1115	Інші
791.112	Результат від реалізації лісопродукції на експорт	791.1121	Фанерний кряж
		791.1122	Пиловник
		791.1123	Баланси
		791.1124	Будівельний ліс
		791.1125	Інші
791.121	Результат від реалізації продукції лісопереробки на вітчизняному ринку	791.1211	Дошки обрізні
		791.1212	Дошки не обрізні
		791.1213	Паркетні дошки
		791.1214	Піддони
		791.1215	Меблеві заготовки
		791.1216	Інші
791.122	Результат від реалізації лісопродукції на експорт	791.1221	Дошки обрізні
		791.1222	Дошки не обрізні
		791.1223	Паркетні дошки
		791.1224	Піддони
		791.1225	Меблеві заготовки
		791.1226	Інші

1	2	3	4
791.131	Результат від реалізації продукції лісопереробки на вітчизняному ринку	791.1311	Гриби
		791.1312	Ягоди
		791.1313	Березовий сік
		791.1314	Джеми
		791.1315	Повидло
		791.1326	Інші
791.132	Результат від реалізації лісопродукції на експорт	791.1321	Гриби
		791.1322	Ягоди
		791.1323	Березовий сік
		791.1324	Джеми
		791.1325	Повидло
		791.1326	Інші

Джерело: [3].

Деталізація субрахунку 791 «Результат операційної діяльності» за субрахунками першого, другого, третього та четвертого порядків дає можливість визначити найбільш прибуткові види готової продукції і вилучити з виробництва (або скоротити обсяг) малорентабельні. Зазначений підхід допоможе виявляти фінансові результати окремо від основної та іншої операційної діяльності, що знадобиться для поглиблення аналізу структури фінансових результатів, розрахунку меж беззбитковості основної операційної діяльності, обґрунтування управлінських рішень [4].

На сьогодні єдина державна система електронного обліку є дієвим інструментом, який дозволяє відстежувати походження деревини від моменту заготівлі до реалізації і тим самим унеможливується обіг невідомого походження. Єдина державна система електронного обліку деревини має значний внутрішній ефект для підприємства, який полягає в автоматизації облікового процесу (рис. 2), скороченні витрат робочого часу на 15%, підвищенні якості прийнятих управлінських рішень, покращенні практики ведення діловодства тощо.

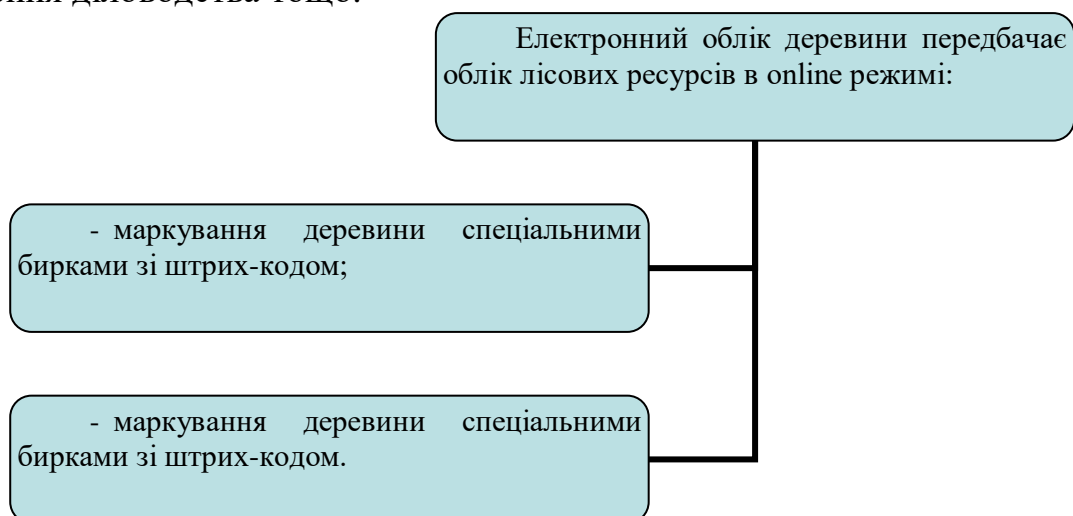

Рис. 2. Облік лісових ресурсів онлайн

Джерело: [2].

Висновки. Бухгалтерський облік у лісогосподарських підприємствах повинен бути спрямований на забезпечення користувачів достовірною інформацією про майновий та фінансовий стан підприємства, результати його діяльності. Для чіткого та точного розподілу фінансових результатів запропоновано використовувати аналітичні субрахунки від реалізації лісопродукції як за ринками збуту, видами реалізованої продукції, так і у розрізі здійснених видів діяльності підприємства (операційної, фінансової, інвестиційної). Перехід підприємств на нові методи управління та ведення лісового господарства принесе також певні позитивні моменти в організації виробничого процесу.

Список використаних джерел

1. Прохар Н.В., Ночовна Ю.О. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ. 2011. 257 с.
2. Державне агентство лісових ресурсів України. URL: <http://dklg.kmu.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2022).
3. Голячук Н.В., Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»: Удосконалення обліку фінансових результатів лісогосподарських підприємств. Луцьк. 2019. № 16 (61). С.53.
4. Скрипник М.Є. Облік і аналіз фінансових результатів в управлінні виробничим підприємством: Автореферат. Київ: КНТЕУ. 2014. 25 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА НА БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Вікторія НАЗАРІВСЬКА

здобувач освітнього ступеня бакалавр,

Науковий керівник: Лариса СУЛІМЕНКО

к.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний Університет

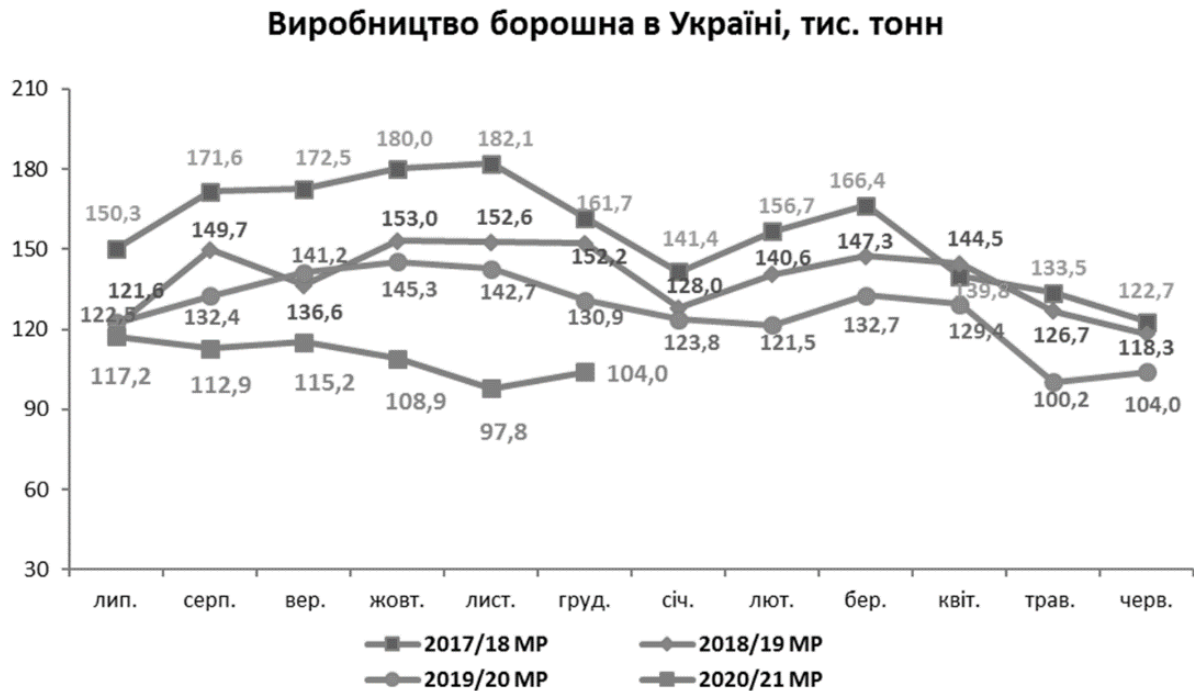
Вступ. Значне місце в продовольчому комплексі країни займає харчова промисловість. В сучасних умовах господарювання борошномельна галузь є однією з основних складових цього комплексу. Головним завданням борошномельної галузі є досягнення оптимальних обсягів виробництва продукції залежно від попиту населення. Внаслідок регулювання державою рентабельності в даній галузі, прибутковість борошномельних підприємств в основному залежить від собівартості та ціни реалізації готової продукції. В забезпеченні ефективного управління підприємством та зростанні його конкурентоспроможності важливу роль відіграє чітко організований

бухгалтерський облік.

Особливості обліку на борошномельних підприємствах досліджували та висвітлювали такі вчені економісти, як В.С. Лень, О.В. Нікішина, О.В. Щербина, О.В. Бойко, В.В. Сопко, К. М. Тростянська, І.В. Луцюк, М.А. Вишневська та інші.

Результати дослідження. Сучасний стан борошномельної галузі характеризується зниженням темпів. Згідно з даними Держкомстату, в Україні на початок 2022 року було вироблено всього 104,0 тис. т борошна, а найбільші обсяги виробництва були досягнуті в 2017-2018рр. [2]. Динаміку виробництва борошна в Україні за останні кілька років видно з даних рис. 1.

Рис. 1. Виробництво борошна в Україні [2]

Найбільший вплив на обсяги виробництва борошна мають компанії-лідери ринку борошномельної продукції. На забезпечення успішної діяльності підприємств ефективно впливає раціональна організація бухгалтерського обліку.

За класифікатором видів економічної діяльності операційна діяльність борошномельних підприємств може охоплювати крім виробництва продуктів борошномельно-круп'яної промисловості (код за КВЕД – 10.61), ще й оптову та роздрібну торгівлю виробленими продуктами (коди за КВЕД – 46.39, 46.90, 47.11).

Бухгалтерський облік борошномельні підприємства ведуть згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», у відповідності з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, галузевими нормативними документами та технічними стандартами. Зокрема, борошномельні підприємства в своїй діяльності використовують Галузевий стандарт України 46.004-99. Борошно пшеничне. Технічні умови [1].

Основними галузевими особливостями борошномельних підприємств, що впливають на організацію обліку виробництва продукції, є вплив технологічних особливостей виробництва та умови переробки сировини. Технологія виробництва борошна має такі етапи: очищення зерна, його підготовка до помелу в зерноочисному та переробку на борошно в розмельному відділеннях.

При виробництві борошномельної продукції керуються Законом України «Про зерно та ринок зерна в Україні», згідно якого регулюється формування та використання зернових ресурсів, описується контроль якості зерна, умови його зберігання, визначаються необхідні складські документи на зерно.

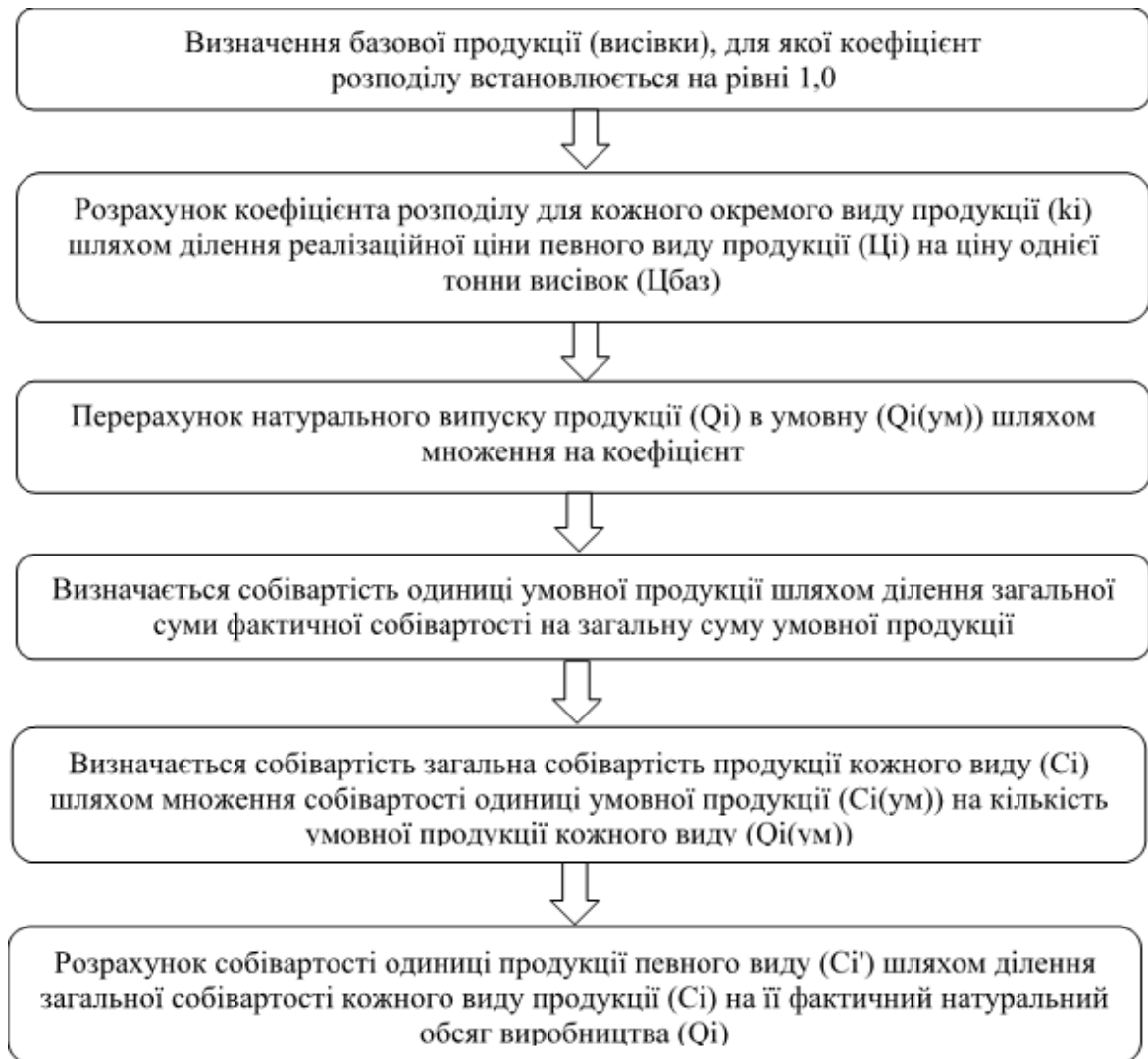
Особливу увагу в процесі обліку виробництва борошна слід приділяти двом аспектам: натуральним та вартісним характеристикам матеріальних ресурсів, які приймають участь в процесі виробництва; натуральним та вартісним характеристикам новоствореного продукту – борошна, висівки, кормових відходів.

Одним з важливих об'єктів обліку є виробничі витрати, величина яких прямо впливає на виробничу собівартість готової продукції борошномельних підприємств, її конкурентоспроможність та на результати діяльності. Залежно від характеру участі у процесі виробництва, усі витрати з переробки зерна поділяються на основні і накладні. Основні витрати пов'язані з безпосереднім виконанням технологічних операцій щодо виробництва продукції, а накладні – з управлінням та обслуговуванням діяльності внутрішньогосподарського підрозділу.

Об'єктами обліку витрат на борошномельних підприємствах є окремі помели. Помел – це сукупність пов'язаних технологічних операцій з переробки зерна на борошно. В одному помелі можуть бути отримані різні готові продукти з однієї сировини – наприклад, із зерна пшениці можуть виходити кілька сортів борошна, зародки пшениці та відходи(висівки). Саме це спричиняє виникнення спільних витрат (витрат на помел), які потрібно правильно обліковувати та розподіляти між окремими видами готової продукції. На обсяг та якість готової продукції при цьому впливає вихідна сировина, технологія виробництва та технічні характеристики виробничого обладнання, а калькуляційною одиницею є 1 тонна продукції [5].

Витрати виробництва надалі знаходять своє вираження в калькулюванні собівартості продукції, яка в грошову виразі характеризує всі матеріальні витрати, які понесені при виробництві продукції. Калькулювання собівартості виготовленої продукції на борошномельних підприємствах переважно здійснюють за попередільним методом. Згідно цього методу, прямі витрати накопичують і відображають за кожною окремою стадією (переділом). В основному виділяють наступні переділи: «Підготовка зерна до помелу», «Виробництво борошна за помелами», «Вибій борошна у мішки», «Фасування борошна в пакети».

Для цього спочатку необхідно визначати витрати в цілому на помел, після чого їх розподіляти за сортами і видами продукції, використовуючи спеціально встановлені коефіцієнти, які встановлюються нормативно і визначаються в обліковій політиці підприємства.

Рис. 2. Послідовність розрахунку собівартості видів продукції
 Джерело: складено автором за [3]

Висновки. Отже, при організації бухгалтерського обліку витрат на борошномельних підприємствах та випуску і реалізації готової продукції необхідно зважати на такі особливості борошномельного виробництва, як організаційна та виробнича структура підприємства, технічні, технологічні, організаційні особливості процесів заготівлі та переробки зерна на борошно, велика кількість виробничих відходів, наявність комплексних витрат.

Задля удосконалення економічної діяльності підприємства необхідно знижувати та оптимізувати витрати. Це можна досягнути за допомогою впровадження найбільш ефективних техніко-економічних чинників: поліпшення якості продукції, підвищення технічного рівня виробництва, підвищення кваліфікації працівників, удосконалення організації виробництва та застосування нормативного методу обліку та контролю виробничих витрат.

Список використаних джерел

1. Галузевий стандарт України 46.004-99. Борошно пшеничне. Технічні умови. [Чинний від 1999-08-15]. Вид. офіц. Київ, 1999. 13 с. URL: http://agrobirja.com/upload/DSTU_46.004-99.pdf.
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Кузів М. С., Михайлишин Н. П., Гудзь Н. В., Берестецька О. М. Облік в галузях промисловості : навч. посіб. Тернопіль, 2013. 316 с.
4. Луцюк І. В. Вплив організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств із заготівлі та переробки зернових культур на методика та організацію бухгалтерського обліку. Львів, 2011. URL: <https://ena.lpnu.ua/bitstream/ntb/16499/1/279-Lucjuk-476-477.pdf>.
5. Тростяньська К. М., Полгородник Н. В. Особливості організації обліку та аудиту на підприємствах борошномельно-круп'яної промисловості. *Ефективна економіка*. 2017. (№12). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5993>.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН

Ірина НАУМЕНКО

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний Університет

Науковий керівник: Тетяна ГАЙДУЧОК

к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. В умовах євроінтеграційних змін підприємствам важливо бути ефективними та гнучкими до змін, які відбуваються у бізнес-середовищі. Для того, щоб забезпечити підприємству стійку конкурентну перевагу використовують метод аутсорсинг. Прийняття рішення щодо використання такого методу необхідно детально вивчити всі переваги та недоліки аутсорсингу. Аутсорсинг як метод ведення бізнесу дозволяє підприємствам понизити витрати, збільшити прибутковість, приділяти більше уваги операційній діяльності підприємства та поліпшувати позиції на ринку, зокрема конкурентоспроможність. Дослідження переваг та недоліків аутсорсингу є досить актуальним на сьогодні.

Результати дослідження. Бухгалтерський аутсорсинг – послуга, завдяки якій підприємства мають можливість доручити виконання складних завдань більш компетентним підприємствам, що здатні допомогти в питаннях ведення бухгалтерського обліку та оцінити можливості посилення конкурентоспроможності підприємства. Такі завдання якісно виконують

консалтингові та аудиторські компанії, співробітники яких постійно підвищують свою кваліфікацію не лише у напрямку фінансового, податкового та управлінського обліку, але й економічного і фінансового аналізу та фінансового менеджменту. Це дозволяє не тільки сфокусувати увагу на достовірному відображенні фактів господарської діяльності компаній, але й на пошуку ключових заходів шляхом більш раціонального використання наявного у розпорядженні підприємства майна [1].

Аутсорсинг підвищує конкурентоспроможність тих підприємств, які його використовують, а це, у свою чергу, веде до підвищення якості обслуговування для споживачів. Механізм оплати праці аутсорсингу абсолютно є прозорим: аутсорсер встановлює ціну на свої послуги, виходячи з очікуваної рентабельності. Рівень рентабельності часто визначається спільно із замовником шляхом переговорів [2].

Серед основних переваг аутсорсингу бухгалтерських послуг для підприємства-замовника є:

- залучення висококваліфікованих фахівців. Аутсорсингова компанія залучає до виконання функцій тих співробітників, які найкраще підходять для вирішення поставлених завдань. Підприємству-замовнику не потрібно турбуватись про правильність і достовірність ведення бухгалтерського обліку підприємства.

- зниження витрат на утримання персоналу. Підприємству не потрібно нараховувати заробітну плату обліковому персоналу, оплачувати відрядження та сплачувати внески на соціальне страхування від заробітної плати;

- використання новітніх технологій. Працюючи з великою кількістю клієнтів, підприємства-виконавці накопичують значну базу знань про ефективне виконання певних дій та залучення сучасний інноваційних технологій;

- економія витрат на навчання та найм персоналу. Підприємству-замовнику не потрібно витратити кошти на підвищення кваліфікації облікових працівників.

Крім перерахованих вище переваг бухгалтерського аутсорсингу, у нього також є ряд недоліків. Серед недоліків доцільно відмітити:

- ризик витоку інформації. Це є один із головних недоліків, адже керівники з недовірою ставляться до аутсорсингових компаній незважаючи на відмінну репутацію та підписання угоди про нерозголошення інформації;

- неможливість проконтролювати досвідчених виконавців. Підприємство-замовник не завжди має можливість перевірити хто виконує завдання щодо ведення бухгалтерського обліку;

- значна вартість послуг. Аутсорсингова компанія, встановлюючи ціну на свої послуги, включає в них не тільки накладні витрати, а також значну частку прибутку [3].

Висновки. В цілому можна констатувати, що основними перевагами використання послуг компаній аутсорсингу, в сфері ведення бухгалтерського обліку, є зниження витрат на утримання персоналу та збільшення доходів компанії. При прийманні рішення щодо використання аутсорсингових послуг

підприємству-замовнику слід зважати на результати аналізу перспективності ділового партнерства з аутсорсинговою компанією, враховуючи ризик витоку інформації. На етапі переддоговірного регулювання відносин між замовником та виконавцем аутсорсингових послуг для зниження ризику розголошення інформації слід оцінити професійну компетентність аутсорсингової компанії.

Для того щоб усунути недоліки бухгалтерського аутсорсингу, необхідно чітко налагодити бізнес-процес отримання облікової інформації, де повинні бути прописані зазначенні права та обов'язки учасників.

Список використаних джерел

1. Давидюк Т. В. Бухгалтерський аутсорсинг як інноваційний інструмент досягнення економічних переваг. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2018. № 1. С. 11-18.
2. Марчишинець О. В. Аутсорсинг у міжнародному бізнесі: сучасні тенденції розвитку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 2. С. 17-21.
3. Кесарчук Г. С. Бухгалтерський аутсорсинг: поняття, види, переваги та недоліки. *Наук. вісн. Ужгородського ун-ту. Сер. Економіка*. 2014. Вип. 1 (42). С. 201-204.

ПОДАТКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ

Олена НЕНЬКО

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Вадим ТКАЧЕНКО

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Наталія САВЧЕНКО

к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. В соціально-економічній сфері в Україні відбуваються кардинальні зміни, де велике значення надається створенню ефективних податкових систем. Податково-бюджетна політика є головним елементом процесу соціально-економічного розвитку країни.

Податки є складною і надзвичайно впливовою фінансовою категорією на всі економічні явища та процеси. Вони є обов'язковою частиною економічного ладу держави, незалежно від того, яку модель економічного розвитку вона обере. Відсутність податків паралізує всю фінансову систему держави, роблячи

її неефективною і зрештою безглуздою [2].

Важливим аспектом діяльності кожної держави є формування доходної частини бюджету. Податки є важливим джерелом радикальних змін, оскільки вони функціонують як фінансовий регулятор економіки. Крім того, вони стають не лише основним формуванням державного бюджету, а й джерелом фінансування бюджетних програм.

Бюджетна програма – це комплекс заходів, спрямованих на досягнення однієї мети, завдання та очікуваного результату, визначення та виконання яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій [1].

Проблемам забезпечення податкового фінансування бюджетних видатків присвячені праці провідних вчених: В. Мельника, В. Вишневського, А. Крисоватого, В. Андрущенко, А. Соколовської, І. Лютого, Ю. Іванова, В. Суторміної, В. Опаріна, В. Федосова, Л. Жабенко, М. Марушевська, Н. С. Крупей, А.А. Макурін, Т. Станкус та ін. Однак актуальним на сучасному етапі розвитку вітчизняної фінансової думки залишається питання визначення податків як джерела фінансування бюджетних програм.

Результати дослідження. Податки є фінансовою основою існування держави, мірою її можливостей у світовому економічному просторі, щодо розвитку науки, освіти, культури, забезпечення економічної безпеки та збільшення суспільного блага людей. З іншого боку, податки є інструментом перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі. Податки сьогодні є найефективнішим інструментом впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, розвиток науки і техніки, обсяг соціальних гарантій для населення [2].

Економічна природа податків відображається в їх визначеннях. В даний час загальноживаними є такі визначення, наведені в тлумачному словнику: «податок - обов'язковий грошовий збір, що стягується органами влади з фізичних і юридичних осіб», «податок - обов'язковий платіж платника коштів до бюджетної системи в у визначених законодавством розмірах і вчасно».

Податки є об'єктивним елементом фінансових відносин між державою та юридичними та фізичними особами. Стягнення податків здійснюється державою для забезпечення певного рівня соціальної справедливості. Ринок реагує лише на «грошові» голоси. Тому, розпоряджаючись бюджетом, частину доходів якого становлять переважно податки, держава створює умови для соціальної рівноваги, створює умови для виробництва [3].

У цей важкий воєнний час платники податків продовжують підтримувати нашу державу та сумлінно сплачувати податки. Завдяки їхній громадянській позиції та патріотизму український бюджет постійно поповнюється. І так у січні-квітні 2022 року (баланс) до зведеного бюджету перераховано 344,7 млрд. грн. До державного бюджету надійшло 234,4 млрд грн, до місцевих – 110,3 млрд грн. [4].

Природа податків визначає їх функції, які є похідними від функцій фінансів і виконують ті ж функції, але в більш вузьких межах. За цією ознакою податкові функції можна поділити на два блоки: основний і додатковий. До

групи основних функцій входять сутнісна податкова функція (фіскальна) і дві загальнофінансові функції (регулююча і контрольна). На основі цих функцій будується механізм управління, взаємодіючи між собою, вони утворюють цілісний комплекс. Додаткові функції описують основні цілі, які виконує підсистема основних функцій. Хоча основні ознаки є обов'язковими для всіх видів податків, додаткові ознаки є необов'язковими та не обов'язково присутніми в усіх податках. Конкретне суспільне призначення податків виявляється не в наявності окремих функцій, а лише в їх єдності.

Збирання податків відноситься до вартості часток у поділі ВВП і національного продукту. Крім того, держава може регулювати частку витрат на розподіл через певні тарифи та послуги.

Зі сказаного вище можна зробити висновок, що податки є інструментом втручання держави в економічні процеси, які відбуваються в суспільстві. За допомогою такого інструменту держава має оптимально враховувати інтереси трьох сторін: держави, платників податків і конкретних громадян.

Соціально-економічна природа податку проявляється в чіткому існуванні податку як фіскального інструменту формування дохідної частини бюджету, а також інструменту економічного регулювання вартісних часток у поділі ВВП і внутрішнього продукту. У цьому і полягає суть податку.

Аналіз теоретичних надбань у цьому питанні дозволяє зробити висновок, що дослідження щодо розробки концептуальних підходів до реформування податкової системи України підтверджують необхідність посилення ролі податків і зборів у формуванні дохідної частини бюджету.

Основним завданням податків є створення стабільних джерел доходів бюджетів, які є повністю доступними для окремих територій і які в свою чергу розподіляються між бюджетними програмами. Головний розпорядник бюджетних коштів зобов'язаний скласти паспорти бюджетних програм за кожною бюджетною програмою.

Розробляючи бюджетні програми, головні розпорядники бюджетних коштів отриманих від податкових платежів, чудово розуміють, як вимірювати ефект від виконання програм. Для цього використовуються показники ефективності.

Результативні показники – це показники, за якими оцінюється та аналізується ефективність використання бюджетних коштів, спрямованих на реалізацію бюджетної програми (підпрограми), для досягнення мети бюджетної програми (підпрограми) та виконання завдань. [5].

Саме результативні показники дозволяють зрозуміти, що суть витрачання коштів полягає не в його виконанні, а в результатах, отриманих завдяки використанню коштів кожного місцевого бюджету.

Висновки. Отже, своєчасна сплата податків сьогодні є стабільною опорою нашої держави на шляху її розвитку – і найголовніше, що це добре розуміють представники бізнесу. Податки є основним джерелом фінансування бюджетних програм, вони надходять від фізичних та юридичних осіб, суб'єктів господарського життя.

Деякі вчені вважають, що найбільш реальним джерелом фінансування на

даний момент є запровадження процентних відрахувань фіскально-значимих податків. Зменшений таким чином тягар трансфертів має сприяти відновленню їх функції збалансування (вирівнювання) бюджету та вилученню їх із дохідного потенціалу місцевих бюджетів, що зараз можна спостерігати.

Список використаних джерел

1. Жабенко Л., Марушевська М. Формуємо паспорти бюджетних програм органу управління освітою: Порадник для голів та управлінців освітою територіальних громад: за заг. ред. Протасової Н., Полторака В., Жабенко Л., Пуцовой А. Київ: ТОВ «Агентство Україна», 2021. 19 с.
2. Крупей Н. С. Економічна сутність податків та їх функції. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Економіка. 2012. Вип. 19. С. 36-40
3. Макурін А.А. Теорія оподаткування : навч. посіб. М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2018. 75 с.
4. Скільки коштів надійшло до бюджету від платників податків за січень-квітень? URL: <https://cutt.ly/01tNdIB>
5. Станкус Т. Визначення результативних показників. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2017/march/issue-11/article-26106.html>

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНІШНЬОГО АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ

Тетяна НЕСТЕРЧУК

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Наталія МАЛЮГА

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Аудиторська перевірка операцій з виробничими запасами є трудомістким процесом і включає дослідження стану складського господарства, збереження, нормування витрачання, оприбуткування, правильності оцінки купованих виробничих запасів, використання у виробництві. Основною метою перевірки є встановлення законності, доцільності та достовірності операцій з виробничими запасами, а також правильності їх відображення в обліку.

Питання організації аудиту зовнішнього та внутрішнього аудиту виробничих запасів висвітлюють у своїх працях наступні науковці: Воронцова І.І., Зінченко О.В., Макаренко А.П., Мельнікова К.С., Пугаченко О.Б., Сайко К. І., Фабіянська В. Ю., Фоміна Т.В, Шендригоренко М.Т., Ярданова Т.Г. та інші. Водночас, питання формування системи внутрішнього

аудиту виробничих запасів, відповідно до вимог сьогодення потребують подальшого вирішення.

Результати дослідження. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», запаси – утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

Запаси є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Вони відносяться до складу оборотних активів і можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або одного операційного циклу. Запаси поділяються на:

- виробничі, що придбані або самостійно виготовлені та підлягають подальшій переробці в підприємстві; в процесі виробництва не використовуються однаково; можуть повністю споживатись у технологічному процесі, або тільки змінювати свою форму і розмір, або входити до складу виробу без будь-яких зовнішніх змін, або лише сприяти виготовленню продукції, але не включатися до її маси або хімічного складу;

- товарні - придбані підприємством для подальшого перепродажу.

Виробничі запаси необхідно постійно контролювати. Розвиток різних форм власності зумовив виникнення і подальший розвиток в Україні аудиту як незалежної форми контролю. Нині аудит має чіткі ознаки невід'ємного елемента інфраструктури ринкової економіки і його завданням є здійснення аналізу показників фінансової стійкості підприємства та висловлення незалежної думки аудитора щодо її достовірності [2].

Вважаємо за необхідне проводити внутрішню перевірку виробничих запасів. Внутрішній аудит виробничих запасів – один з найбільш складних ділянок облікової роботи та один з трудомістких етапів перевірки фінансової звітності. Метою внутрішнього аудиту виробничих запасів в підприємстві є встановлення законності, достовірності, своєчасності та доцільності здійснення операцій з пов'язаних з наявністю, рухом та використанням виробничих запасів, а також правильності відображення їх в обліку та звітності суб'єкта господарювання.

Основні завдання внутрішнього аудиту виробничих запасів узагальнено на рис. 1.

Суб'єктами внутрішнього аудиту виступає особа, яка володіє певними правами та обов'язками щодо здійснення контрольних функцій над відповідними об'єктами аудиту.

Суб'єктами внутрішнього аудиту в підприємстві виступають:

- а) керівні особи організації – керівник, власник, на яких покладено обов'язок організувати аудиторську діяльність в підприємстві;

- б) суб'єкти здійснення аудиту – працівники підприємства, які підпорядковані керівнику, на яких відповідно покладено контрольні функції адміністрацією.

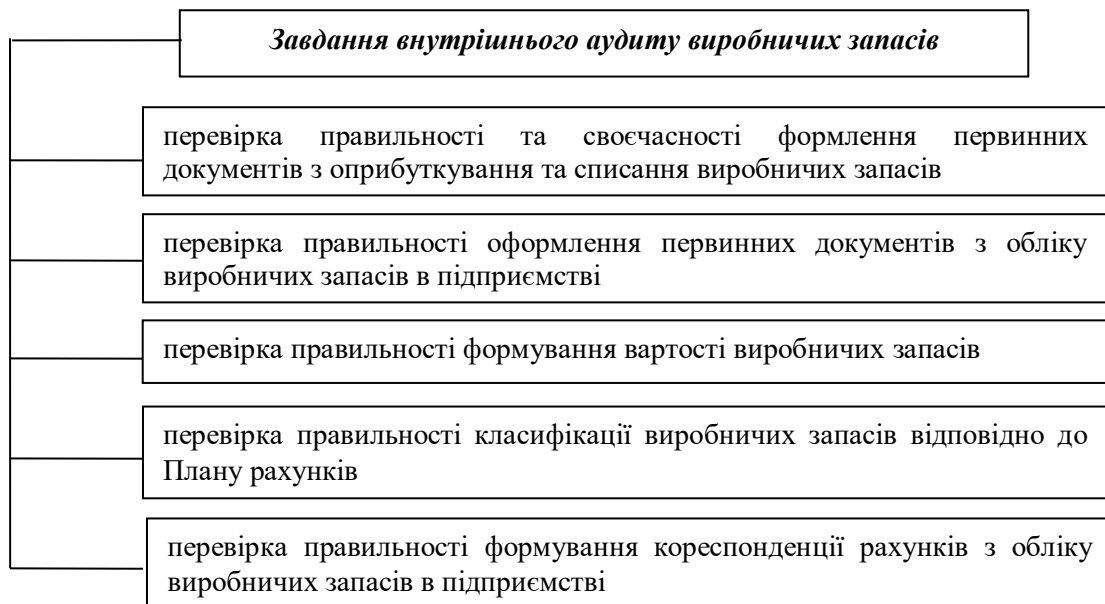

Рис. 1. Завдання внутрішнього аудиту виробничих запасів

Джерело: розробка автора

Пропонуємо суб'єктів внутрішнього аудиту підприємства щодо забезпечення формування виробничих запасів структурувати наступним чином (рис. 2).

Рис. 2. Завдання суб'єктів внутрішнього аудиту за формуванням виробничих запасів в на підприємстві

Джерело: узагальнено автором

До суб'єктів аудиту виробничих запасів пропонуємо віднести керівництво або адміністрацію підприємства, працівників бухгалтерії, у т.ч. головного бухгалтера, керівника виробничого відділу, керівників відділів постачання та збуту. Водночас, слід відмітити, що функції внутрішнього аудиту покладені на головного бухгалтера.

Висновки. Аудит виробничих запасів дозволяє більш ефективно управляти господарською діяльністю на рівні зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів підприємства. При організації аудиту виробничих запасів важливо відпрацювати основні складові його механізму: прийняту в підприємстві облікову політику, сукупність об'єктів та суб'єктів перевірки, основні завдання аудиту, систему первинних та зведених документів, що підлягають перевірці, взаємозв'язок рахунків бухгалтерського обліку із звітними формами, встановити періодичність проведення перевірки.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ наказ Міністерства фінансів України від 20 жовт. 1999 р. №246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Олена ПАПУШИНА

здобувач освітнього ступеня магістр
кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державний університет «Житомирська політехніка»

Для розвитку ринкових відносин та розширення економічних зв'язків з іноземними партнерами суб'єкти господарювання України потребують встановлення облікової політики, що визначається самостійно підприємствами з урахуванням законодавства та існуючих стандартів бухгалтерського обліку.

Аналіз досліджень з питання формування та реалізації облікової політики підприємств знайшли своє відображення в працях українських науковців: М.Т. Білухи, Л.М., П. Є. Житного, Ю.А. Кузьмінського, В.А. Кулик, М.С. Пушкаря, М. Г. Чумаченка, В. Г. Швеця та ін. І хоча результати їх дослідження мають велику цінність, але в них немає єдиного підходу щодо пошуків основних

аспектів облікової політики, її структури та документального оформлення, що зумовили вибір даної теми.

Облікова політика підприємства — це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та надання фінансової звітності (ст. 1 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», п. 3 НП(С)БО 1). Фінансова діяльність підприємства регулюється системою нормативних актів, до яких входять закони, інструкції, нормативні документи Кабінету Міністрів України, міністерств, різних відомств, а також внутрішні нормативні акти самих компаній.

Суб'єкти господарювання зобов'язані вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність відповідно до принципів і методів, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [1], низки положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Необхідність встановлення облікової політики пояснюється тим, що бухгалтерське законодавство зазвичай визначає кілька методів оцінки та обліку. Формування облікової політики на підприємствах є необхідним, тому що насамперед це обумовлено характером його специфічної діяльності, яку не можливо достовірно відобразити в жодних нормативних документах, що в свою чергу дає можливість у виборі одного варіанта з декількох альтернативних, установлених П(С)БО та іншими нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку (п. 1 розд. II Положення № 1213 і п. 1.3 Методичних рекомендацій № 635). Тобто облікова політика охоплює лише ті аспекти, які передбачають кілька варіантів обліку на розсуд суб'єкта господарювання або ті, які мають невизначеність.

Будь-яке підприємство зацікавлене у підвищенні ефективності діяльності і, як наслідок, отриманні бажаного фінансового результату. Облікова політика може стати найбільш значущим інструментом для реалізації намічених цілей у разі грамотного та раціонального підходу до її формування. Існування облікової політики апріорі передбачає наявність різних варіантів відображення того самого факту господарської діяльності в обліку. Тому, від того, на скільки правильно обрані способи обліку та методи оцінки для кожного конкретного підприємства, залежать величина собівартості продукції, прибутку, податків, показники фінансового стану підприємства тощо.

Створення облікової політики на підприємстві є досить об'ємним і відповідальним процесом тому, що згідно з розробленою і затвердженою ним обліковою політикою суб'єкт господарювання буде працювати протягом всього періоду діяльності, а це в свою чергу вимагає ефективного підходу від керівництва до розробки та підтримки стандартів бухгалтерського обліку. Якісно створена облікова політика сприятиме підвищенню ефективності управління діяльністю компанії та її подальшому розвитку. Саме тому організація облікового процесу має бути прерогативою юридичної особи. Законодавство не повинно містити положень, які хоча б мінімально обмежують бухгалтерську свободу організації в постановці обліку. Отже, для формування якісної облікової політики на підприємстві бухгалтер повинен точно знати та неухильно виконувати нормативні акти з ведення бухгалтерського обліку та

звітності. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що ефективність принципу бухгалтерського обліку безпосередньо залежить від якості системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку.

При розробці облікової політики необхідно враховувати такі фактори: 1) обсяг і характер операцій; 2) організаційно-правова форма суб'єкта господарювання; 3) структура управління; 4) сфера діяльності; 5) відомості про об'єкти обліку; 6) рівень інформаційної системи; 7) кваліфікація бухгалтерського персоналу; 8) фінансова стратегія організації (застосування методів амортизації, оцінювання запасів, бажання зменшити податок на прибуток і податок на нерухомість). Також під час формування облікової політики варто включати основи податкового планування, сформовані обов'язкові елементи облікової політики для цілей оподаткування. За формою облікова політика має вигляд наказу керівника підприємства, на підставі якого затверджується Положення про облікову політику на підприємстві. Безпосередній контроль за виконанням нормативно-правових актів та вимог облікової політики покладається на головного бухгалтера.

Основна мета, що досягається шляхом розробки для подальшого затвердження чіткої облікової політики, полягає у встановленні правил та основних методів бухгалтерської та податкової звітності з одночасним регулюванням організаційних аспектів бухгалтерського обліку. Саме через це правила ведення бухгалтерського обліку повинні бути розроблені таким чином, щоб інтегрувати всі існуючі на підприємстві форми та методи звітності та максимально ефективно організувати структурні елементи документообігу на підприємстві.

Зрештою, концептуальний підхід робить не тільки простішими та зрозумілишими методи підвищення ефективності документообігу, а й також заощаджує витрати на робочу силу для бізнесу та їхні матеріальні ресурси. Тому для досягнення оптимальної та ефективної облікової політики необхідно враховувати фактори, що впливають на її розробку. Формування облікової політики має бути спрямоване на прийняття управлінських рішень щодо розподілу та ефективного використання наявних ресурсів та фінансових результатів. Отже, облікова політика підприємства відіграє важливу роль в організації бухгалтерського обліку і фінансовій звітності та дозволяє вибрати ефективні схеми обліку та оподаткування, зменшити фінансові та податкові ризики, оптимізувати податкову систему.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. N 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про затвердження Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

РОЛЬ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ШЛЯХУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Марія ПИВОВАР

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Тетяна ГАЙДУЧОК

к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,

оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Україна протягом тривалого періоду стоїть на шляху економічного становлення і важливим для цього етапу є здійснення ґрунтовних і необхідних реформ. В останні роки ця тенденція, насамперед, посилилася за рахунок інтернаціоналізації зв'язків, що полягає в трансформації обліку за МСФЗ. В Україні нефінансова звітність знаходиться в стадії активного розвитку і має значний потенціал. Становлення ринкової економіки в Україні робить це питання актуальним для вітчизняної підприємств і визначає необхідність наукового обґрунтування резервів і напрямків подальшого розвитку нефінансової звітності для забезпечення соціально відповідальної поведінки підприємств і бізнесу в цілому. Питання актуальності нефінансової звітності широко розкриті в працях зарубіжних і вітчизняних дослідників, таких як Безверхий К.В., Пантелєєв В.П., Гнедіна К.В., Нагорний П.В., Ловінська Л.Г., Олійник Я.В., Бондар Т.А., Новіченко Л.С., Онищенко В.П., Давидюк Т.В. та інші.

Результати досліджень. У науковій практиці використовуються різні визначення терміну «нефінансова звітність». Якщо узагальнити, то можна зазначити, що нефінансова звітність – це звітність підприємств, у якій представлені нефінансові показники, а саме показники з корпоративної соціальної відповідальності, або ESG показники (екологічні, соціальні та управлінські).

Ці звіти можна поділити на такі види:

- звіт про соціальні та екологічні проекти;
- звіт із прогресу щодо виконання принципів Глобального договору ООН;
- звіт за GRI стандартом;
- звіт про управління;
- інтегрований звіт.

У таких звітах компанії публікують не тільки економічні результати їх діяльності, а також діляться з користувачами інформацією про систему корпоративного управління, вирішення соціальних проблем, принципи відносин з постачальниками і покупцями, антикорупційною діяльністю, впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище та використання природних ресурсів. Найчастіше вітчизняні підприємства у своїх нефінансових звітах публікують інформацію про умови праці та розвиток людського капіталу, захист навколишнього середовища, співпрацю з місцевим населенням громади,

благодійні заходи та проекти, благодійну допомогу та проведення соціальних заходів загального спрямування .

Нефінансова звітність дає більш чітку картину ефективності діяльності компанії, ніж просто фінансова звітність. Це набуває популярності та стає все більш важливим аспектом для інвесторів та інших стейкхолдерів. Відсутність донедавна в Україні вимог щодо відображення нефінансової інформації діяльності підприємств призвели до складання звітів у довільній формі невеликою кількістю підприємств.

З точки зору гармонізації українського законодавства з правовим полем ЄС важливою сферою регулювання є бухгалтерський облік, як інформаційна основа економічного розвитку, як для окремо взятих підприємств, так і економік країн світу та європейської спільноти в цілому. Особливого значення це набуває при урахуванні комп'ютеризації та глобалізація соціально-економічних процесів. Відповідно до директиви 2013/34/ЄС, яка є одним із ключових документів, що регулюють питання щорічної фінансової звітності консолідованої фінансової звітності та пов'язаних з ними звітів певних типів компаній, і Директиви 2014/95/ЄС щодо розкриття нефінансової та диверсифікованої інформації, імплементуючи норми директив у 2017 році внесено зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 від 16.07.99 р. [4], якими введено складання Звіту про управління вітчизняних підприємств. Крім того, у 2018 році було розроблено та затверджено Методичні рекомендації зі складання звіту про управління, затверджені наказом МФУ № 982 від 07.12.2018 р. [5]. Запровадження обов'язкової публікації звіту про управління разом має на меті підвищення соціальної відповідальності та прозорості бізнесу.

У зв'язку з адаптацією вимог фінансового законодавства України до законодавства ЄС в ході євроінтеграційних процесів, з'явилася нова форма звітності - Звіт про управління. Так, у 2017 році була здійснена спроба впровадження складання нефінансової звітності підприємства.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 «Звіт про управління – документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності» [4].

Відповідно до законодавства він не належить до річної фінансової звітності, а призначений для доповнення фінансової звітності інформацією, яка допоможе користувачам мати достовірне уявлення про результати діяльності компанії, перспективи її розвитку. Окреслить основні ризики та невизначеності діяльності і дії керівництва відповідно до заявлених стратегічних планів розвитку компанії. Така інформація може бути представлена рядом фінансових і нефінансових показників, таких як аналіз екологічних та соціальних аспектів. Звіт про управління подають лише великі компанії та середні підприємства, при цьому середні підприємства можуть не включати у звіт нефінансову інформацію, а містити лише фінансові показники [3].

В сучасних умовах досі не існує стандартної форми звіту про управління,

але вимоги до його структури та змісту визначаються наказом Міністерства фінансів України від 07.12.2018 № 982, яким затверджено методичні рекомендації щодо розробки звіту про управління. Таблиця 1 містить рекомендації щодо розкриття інформації у звіті про управління згідно Методичних підходів № 982 від 01.12.2018 р.

Таблиця 1

Рекомендації щодо розкриття інформації у звіті про управління

№ з/п	Напрямок	Інформація яку рекомендується наводити
1	Організаційна структура та опис діяльності підприємства	Дані про організаційну структуру, цілі на майбутнє та стратегічне планування компанії, переваги та недоліки в діяльності та продуктах компанії залежно від географічного положення, відомості про обсяг виробленої продукції або ж наданих послуг, ніша яку займає компанія в сфері її роботи.
2	Результати діяльності	Розбір результатів компанії, що включає аналіз змін у діяльності компанії за певний час (звітний період)
3	Ліквідність та зобов'язання	Вплив існуючих зобов'язань на ліквідність (їх групи та терміни погашення), оцінка чинників які мають значний вплив на ліквідність в майбутні періоди
4	Екологічні аспекти	Визначення ступеня дій компанії на зовнішнє природне середовище в сфері роботи компанії, зменшення частки забруднення довкілля компанією. Введення правил стосовно правильної утилізації відходів, помірному споживанню електроенергії та води, і т.д.
5	Соціальні аспекти та кадрова політика	Кількість працюючих в компанії, та яку кількість з них займають жінки на очільних посадах; дотримання правил з техніки безпеки та охорона праці, мотивація персоналу, дотримання прав людини, протидія хабарництву та корупції в компанії.
6	Ризики	Аналіз впливу фінансових та операційних ризиків на діяльність компанії та керування ними, методи та дії компанії задля зменшення впливу цих ризиків на її діяльність.
7	Дослідження та інновації	Заходи підприємства в напрямку досліджень в тому чи іншому напрямку, розробок та інновації. Вартість цих заходів та їх вплив на роботу компанії.
8	Фінансові інвестиції	Інвестиційна діяльність компанії (фінансові інвестиції в цінні папери, дочірні та асоційовані компанії).
9	Перспективи розвитку	Прогноз майбутнього розвитку компанії покладаючись на ризики та складнощі в її діяльності.
10	Корпоративне управління	Інформація про органи управління, загальні збори акціонерів, структуру акціонерів та ін.

Джерело: сформовано на основі даних Наказу про затвердження Методичних рекомендацій № 982 від 01.12.2018 р. [5]

Цей список не є вичерпним, усі напрями та показники можуть бути змінені та доповнені, оскільки компанії мають право надавати додаткову інформацію, яку вони вважають необхідною для розкриття на свій розсуд.

В інформаційній системі підтримки управління бізнесом Звіт про

управління відіграє важливу роль, оскільки формується на останньому рівні управлінського обліку та надає користувачам достовірну інформацію про ризики діяльності, перспективи та напрями розвитку, майновий і фінансовий стан підприємства, дослідження та розробки, впровадження перспективних технологій та вихід на ринок з новими видами продукції, управління персоналом тощо. Така інформація дозволяє внутрішнім користувачам приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо перспектив розвитку компанії, а також зовнішнім користувачам щодо інвестицій, кредитної та дивідендної політики, розширення ринків збуту, умов співпраці, оцінки ризиків тощо.

Висновки. Складання звітності за МСФЗ та перейняття досвіду бухгалтерського обліку лише підтверджує тісну інтернаціоналізацію відносин із ЄС і, отже, може призвести до більш тісної співпраці. А підготовку нефінансової звітності необхідно розглядати як найважливіший інструмент сталого розвитку, який сприятиме створенню ефективної системи управління, виявленню існуючих та прогнозуванню потенційних внутрішніх і зовнішніх загроз його діяльності, а також для їх уникнення або впровадження заходів щодо мінімізації впливу цих загроз на результати господарської діяльності. Дотримання стандартів і публікація Звіту про управління приносить компанії наступні переваги: зміцнення доброго імені, підвищення якості управління компанією та підвищення інвестиційної привабливості. Тому підготовка нефінансової звітності українськими підприємствами є доцільною, оскільки сприятиме євроінтеграційним процесам.

Список використаної літератури

1. Валькова Н. В. Звіт про управління: інформаційне наповнення та нормативне регулювання за суб'єктами подання. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 6, т. 1. С. 184-189.
2. Валькова Н. В. Овод Л. В. Нефінансова звітність: становлення, перспективи розвитку та фінансові наслідки. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту: зб. наук. пр.* Луцьк, 2019. № 25. С. 29-37.
3. Назаренко О. В. Звіт про управління: особливості формування та аудиту. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах цифрової трансформації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Рівне, 7 квітня 2022 р.* Рівне : НУВГП, 2022. С. 65-68.
4. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> .
5. Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління: наказ МФУ від 07.12.2018 № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text> .
6. KUBAŠČÍKOVÁ, Zuzana - TUMPACH, Miloš - JUHÁSZOVÁ, Zuzana - ZEYTI NOGLU, Emin - CHYZHEVSKA, Ludmyla. Contextual Non-Financial Analysis of Annual Reports of Slovak, Turkish and Ukrainian Companies. In *Globalization and its Socio-Economic Consequences 2020. International Scientific Conference. Globalization and Its Socio-Economic Consequences 2020 : The 20th International Scientific Conference.* - Žilina : University of Žilina, 2021. ISSN 2261-2424, pp. 1-9 online. APVV-16-0602

ВПЛИВ НА КУРС ВАЛЮТИ ПРИТОКУ ТА ВІДТОКУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сергій ПРИЙМАК

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Ніна ЦЕГЕЛЬНИК

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,

оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. У сучасних умовах господарювання фінансово-економічний потенціал України не дає можливості вітчизняній економіці забезпечити себе необхідними інвестиційними ресурсами, тому іноземні інвестиції є запорукою розвитку матеріально-технічної бази та підвищення рівня життя в країні. Необхідно відмітити, що залучення іноземних інвестицій дає додаткові можливості, які полягають у доступі до новітніх технологій та розвитку експортного потенціалу бізнес-структур та економіки в цілому.

Результати дослідження. В умовах сьогодення посилюється інтеграція національних економік у світове господарство, зростає роль товарообігу між країнами та посилюється вплив від потоків капіталу. Відповідні процеси розширюють валютний обмін між країнами, що в свою чергу впливає на динаміку валютного курсу.

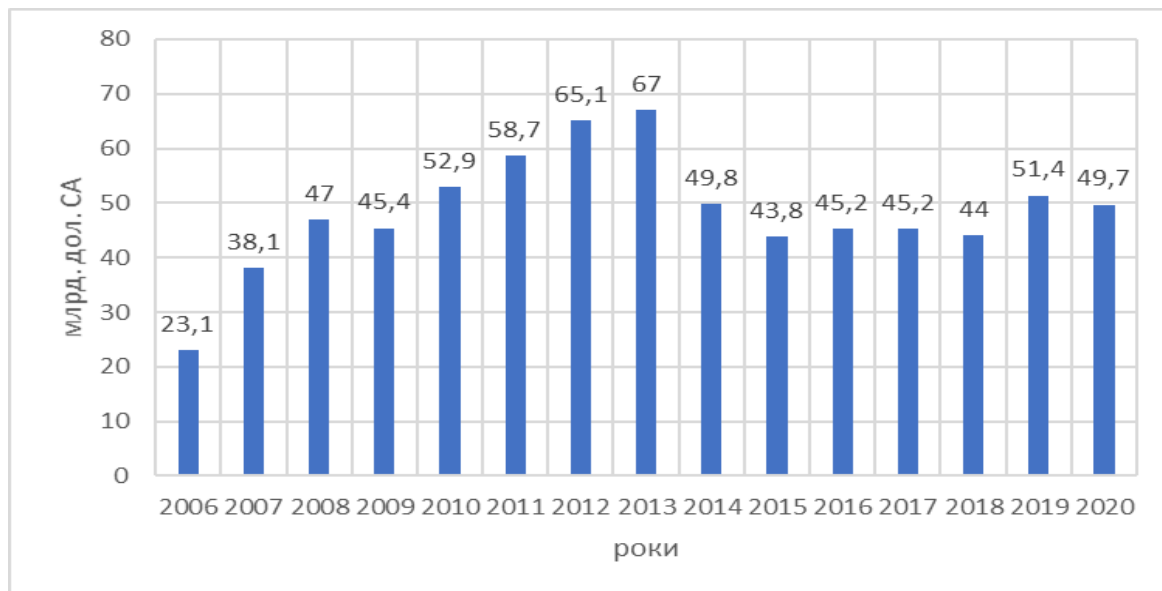
Згідно з Законом України «Про режим іноземного інвестування» під іноземними інвестиціями розуміють усі цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку чи досягнення соціального ефекту [4].

На сьогодні актуальним є питання виявлення взаємозв'язку між динамікою курсу валют та надходженням іноземних інвестицій, адже лише зважена грошово-кредитна політика держави може дати позитивний поштовх для зростання національного господарства та підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності

Досвід України в сфері залучення іноземних інвестицій свідчить, що іноземні інвестори надають перевагу прямому інвестуванню, яке надає можливість приймати активну участь в управлінні новоствореними господарськими суб'єктами.

Прямі іноземні інвестиції – це довгострокові вкладення матеріальних активів компаніями-нерезидентами в економіку країни, тобто вони є найбільш актуальною формою капіталовкладень для економіки нашої держави, оскільки дозволяють реалізовувати великі проекти, а також сприяють надходженню в країну нових технологій.

Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій в Україну за 2006-2020 рр. узагальнено на рис. 1 [2].

Рис. 1. Динаміка іноземних інвестицій в економіку України

Як свідчать дані рис. 1 динаміка іноземного інвестування за 2006-2020 рр. в цілому характеризується позитивною тенденцією. Якщо проаналізувати 2020 р. та 2006 р. , то можна відміти, що обсяг прямих інвестицій за досліджуваний період зріс більше ніж в два рази.

Згідно рис. 1 прослідковується, що найвищий пік обсягу залучених прямих інвестицій в Україну припадав на 2013 р. Водночас, з початком військової агресії росії різко зросли ризики для інвестицій, що обумовило виведення капіталу з вітчизняної економіки. В останні роки спостерігається відносне зростання іноземних інвестицій в економіку нашої держави.

За часи існування України, як незалежної держави, урядом було проведено різну політику щодо регулювання валютних режимів від адміністративної фіксації та фіксованого валютного курсу до плаваючого валютного курсу, який є актуальним і на сьогодні. Водночас, необхідно відмітити, що поки Україна дотримувалася фіксованого валютного курсу, то Національному банку вдавалось утримувати гривню від значних та різких стрибків. Проте, після переходу до плаваючого режиму валютного курсу, курс долару США по відношенню до гривні збільшився на 85%.

Також слід відмітити, будь яка зміна валютного режиму не можлива без зміни співвідношення національної валюти до іноземних, адже курс гривні визначається безпосередньо факторам, які впливають на попит та пропозицію валюти.

Висновки. В процесі проведеного дослідження можна зробити висновок, що основна частка іноземних інвестицій в Україну має пряме інвестування, яке передбачає набуття інвестором раціонального та ефективного контролю над підприємством-реципієнтом.

Успішне функціонування України в інтеграційних процесах головним чином залежить від характеру розвитку її економіки. Сучасний стан валютної політики України вимагає розробки системного підходу і професійності дій Національного банку у сфері валютного регулювання та повинна розроблятися

з урахуванням нових процесів в національній і світовій економіці, а також сприяти соціально-економічному розвитку України.

Основною перевагою плаваючого режиму валютного курсу в є його здатність здійснювати стабільний вплив на економіку держави, оскільки саме гнучкість плаваючого курсу забезпечує національній економіці можливість підлаштовуватися під умови функціонування світового ринку, враховуючи при цьому вплив зовнішніх факторів.

Список використаних джерел

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
3. Цимбалюк Ю.А., Корман І.І., Ролінський О.В. Стан іноземного інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*. Випуск 31. 2021.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВАЛОВОГО ПРИБУТКУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Юлія САМОЙЛЕНКО

здобувач освітнього ступеня магістр
Поліський національний університет

Інна ШЕВЧУК

здобувач освітнього ступеня магістр
Поліський національний університет

Науковий керівник: Юлія МОРОЗ

д.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Управління діяльністю підприємства можливо за умови наявності системи інформаційного забезпечення про основні об'єкти функціонування бізнесу: активи, фінансові ресурси, витрати, доходи, фінансові результати та інвестиції.

Вихідним показником підприємств бізнесу є одержані доходи, які дозволяють формувати ресурси та власні джерела фінансування активів, покривати витрати і створювати прибуток як основне джерело інвестицій.

Основним інструментом, який може створювати необхідні інформаційні ресурси для управління найважливішим показником бізнесу щодо формування і

використання доходу є управлінський облік, як система контролю за господарськими операціями, які відбуваються за центрами відповідальності руху товарних об'єктів та у відносинах з покупцями.

Окремі питання управлінського обліку доходів та пов'язаних з ними витрат на збут на підприємствах різних КВЕД досліджували: Башкін І.Е. [3], Блонська В.І. [1], Делейчук З. М. [2], Засадний Б.А. [3], Мороз Ю.Ю. [8], Мулик Т.О. [4], Мулик Я.І. [4], Ночовна Ю.О. [5], Прохар Н. В. [5], Рябенко Л. М. [2], Тридід О. М. [6], Фоміна О.В. [7], Цал-Цалко Ю.С. [8], Цегельник Н.І. [8], Чорнявська Т.М. [9].

Водночас, варто зазначити, що проблема управлінського обліку доходів вивчена недостатньо, особливо в практичному аспекті руху товарних об'єктів бізнесу від підприємства-продавця до покупців процесі збутової діяльності та формування валового прибутку.

Метою дослідження є обґрунтування системи управлінського обліку за формуванням показників доходів, витрат на збут і валового прибутку у відносинах підприємств з покупцями.

Результати дослідження. Прийняття управлінських рішень в процесі формування доходів підприємства дуже відповідальна робота, яка повинна принести максимальні грошові надходження в обмін на витрати при створенні готової продукції як товару для покупців.

Обсяги та ефективність формування доходів підприємствами України наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка ефективності формування доходів підприємств бізнесу національної економіки України

(млрд. грн.)

Роки	Чистий дохід	Собівартість реалізації	Валовий прибуток	Показники ефективності, грн.	
				витратовіддача	витратомісткість
2015	5164,1	4221,3	942,8	1,22	0,82
2016	6226,6	5138,0	1088,6	1,21	0,83
2017	7622,0	6325,5	1296,5	1,20	0,83
2018	9092,5	7604,7	1487,8	1,20	0,84
2019	9659,4	8134,5	1524,9	1,19	0,84
2020	9884,6	8191,7	1692,9	1,21	0,83
2021	12807,4	10477,4	2330,0	1,22	0,82

Джерело: узагальнено авторами за <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Комплекс дій управлінського персоналу, пов'язаних з інформаційними ресурсами про доходи підприємства визначаються необхідністю виконання наступних операцій:

- розробкою цін за альтернативними варіантами шляхом оцінювання витрат;
- аналізу цін як об'єктів оподаткування в процесі продажу продукції і надходження доходів;
- побудовою відносин з покупцями на аналітичному рівні щодо здійснення розрахунків за продану продукцію;

- оцінювання готової продукції, покупців, сегментів ринку за результативними показниками для підприємства;
- аналізу інноваційних підходів до формування асортименту готової продукції, вирішення інтересів покупців, визначення найбільш ефективних сегментів ринку.

Основними об'єктами управлінського обліку в сфері формування доходів і показників їх ефективності (якості) є господарські операції щодо:

- 1) витрат виробничої собівартості реалізованої продукції за центрами відповідальності, їх величиною і структурою;
- 2) рівня цін за асортиментом товарної готової продукції в розрізі покупців і секторів реалізації;
- 3) валового прибутку (збитку), що формується за асортиментом продукції, окремими покупцями і секторами реалізації.

В сфері ціноутворення управлінський облік повинен забезпечити вибір варіантів поведінки підприємства для забезпечення:

- створення умов для забезпечення процесу реалізації на рівні простого відтворення;
- максимізації валового прибутку, що забезпечує покриття адміністративних витрат, витрат на збут і створення чистого прибутку;
- покупцям переваг асортименту продукції та її якості;
- завоювання найбільш привабливих сегментів на ринку реалізації готової продукції.

На формування доходів та валового прибутку в процесі реалізації готової продукції підприємства здійснюється за участі витрат на збут.

Управлінський облік в сфері витрат на збут повинен забезпечити:

- ✓ формування витрат на збутову діяльність за центрами відповідальності та статтями витрат;
- ✓ оцінювання витрат в порівнянні з їх рівнем за бюджетом;
- ✓ аналіз витрат за структурою та динамікою по відношенню до одержаного доходу.

Аналіз ефективності витрат на збут за динамікою наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз результативності витрат на збут в динаміці

(тис. грн.)

Показники	Роки		
	2019	2020	2021
Чистий дохід	2216103	2205165	2442870
Витрати на збут	324391	292950	3142400
Результативність витрат на збут, грн. коп.:			
✓ витратовіддача	6,83	7,53	7,77
✓ витратомісткість	0,1464	0,1328	0,1286

Джерело: узагальнено авторами за https://clarity-project.info/edr/00182863/finances?current_year=2021

Економічну ефективність доходів, створення яких пов'язане з витратами, можливо розраховувати наступним чином:

- 1) відношення доходу до витрат, що характеризує доход, одержаний з одиниці витрат;
- 2) відношення витрат до доходу визначає величину витрат на створення одиниці доходу;
- 3) різниця доходу і витрат – характеризує абсолютну величину перевищення доходів над витратами (валовий прибуток);
- 4) показник відношення абсолютної величини перевищення доходів над витратами до витрат характеризує ефект за валовим прибутком, отриманий з одиниці витрат (валова рентабельність, прибутковість);
- 5) показник відношення абсолютної величини перевищення доходів над витратами до доходу – характеризує величину ефекту (валового прибутку) на одиницю отриманого доходу (валова рентабельність, прибутковість).

Набір господарських операцій при формуванні доходу і валового прибутку в управлінському обліку відображається за окремими процесами торговельної (рух товарної продукції) і фінансової (рух грошових коштів при реалізації продукції) діяльності.

Висновки. Управління господарськими операціями, які виникають у відносинах підприємств з покупцями на основі показників руху доходів і формування валового прибутку передбачає здійснення оцінювання ефективності їх, в порівнянні з виробничою собівартістю реалізованої продукції. Реалізація цих завдань забезпечує формування необхідної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Блонська В.І. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин. *Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць*. 2008. Вип. 18.6. С. 117-123.
2. Делейчук З. М., Рябенко Л. М. Особливості обліку витрат на збут. URL: zbirnik_tez_vseukr._stud._konf._15.04.2021.pdf (nubip.edu.ua)
3. Засадний Б.А., Башкін І.Е. Особливості та шляхи удосконалення обліку витрат на маркетингову діяльність. URL: molodyivchenyi.ua
4. Мулик Т.О., Мулик Я.І. Організація обліку та аудиту витрат на збут підприємства: стан та напрями вдосконалення. URL: 16778.pdf (vsau.org)
5. Прохар Н. В., Ночовна Ю.О. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 257 с.
6. Тридід О. М. Принципи та підходи до управління доходами підприємств. *Бізнес Інформ*. 2012. № 9. С. 209-211.
7. Фоміна О.В. Управлінський облік доходів підприємств торгівлі: процесний підхід. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2016_3_7.
8. Цал-Цалко Ю.С., Мороз Ю.Ю., Цегельник Н.І. Управлінський облік. Житомир. Рута, 2015. 632 с.
9. Чорнявська Т.М. Облікова політика підприємства як фактор управління доходами і фінансовими результатами діяльності. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/oblikova-politika-pidpriemstvayak-faktor-upravlinnya-dohodami-i-finansovimi-rezultatamidialnosti.htm>

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Юля СЛЮСАРЕНКО

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Крістіна МОСКВІТІНА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Юзеф ЦАЛЬ-ЦАЛКО

д.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Гарантії захищеності активів що належать власникам підприємств виступає власний капітал, а в зареєстрованій частині в статуті – статутний капітал. Власний капітал є основою створення підприємства і його функціонування протягом життєвого циклу які проходить підприємство за період свого існування. Паротязі життєвого циклу підприємства, після його створення власниками відбувається рух власного капіталу (збільшення, зменшення), а після ліквідації підприємства його залишок повертається власникам. При створенні підприємства внески засновників є першою інвестицією для забезпечення його господарської діяльності з можливим подальшим додатковим інвестуванням власниками та реінвестування створеного прибутку у розвиток бізнесу. При зменшенні власного капіталу та ліквідації бізнесу здійснюється його деінвестування за рахунок вилучення активів власниками та для покриття збитків.

Проблеми управлінського обліку власного і статутного капіталу на підприємствах з вітчизняними засновниками та іноземними інвестиціями досліджували такі вчені-економісти як: Тягнирядно Л.Л. [1], Багрій К.Л. [2], Брік С. В., Рудковська Є. М. [3], Ужва А. М. [4], Ромашко О. М. [5], Якимов Ю. О. [6; 7] та ін.

Метою дослідження є аналіз основних проблем управлінського обліку власного капіталу та визначення підходів до вдосконалення управлінських функцій інформації про стан і рух власного капіталу на підприємстві.

Результати досліджень. Організація управлінського обліку статутного і власного капіталу здійснюється на основі принципових схем їх формування.

За джерелами власний капітал формується із внесків власників у вигляді активів (статутний капітал), за рахунок реінвестування прибутку у приріст активів, конвертування зобов'язань у джерела власного капіталу, переоцінки активів, одержання коштів з благодійних фондів. Облікова структура власного капіталу представлена субрахунками та аналітичними рахунками синтетичних рахунків класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» в частині відображення господарських операцій щодо формування власного капіталу.

Господарський підхід дає можливість розрахувати власний капітал за формулою:

$$\text{ВКБ} = \text{ВВБ} + \text{ЧДБ} - \text{ВКБ} - \text{ВБГ}$$

де ВКБ – власний капітал бізнесу; ВВБ – внески власників бізнесу; ЧДБ – чистий дохід бізнесу; ВКБ – вилучений капітал власниками бізнесу; ВБГ – витрати бізнесу в процесі господарювання які визнаються як зменшення активів або збільшення зобов'язань що призводить до зменшення власного капіталу.

Загальногосподарське управління власним капіталом здійснюється на основі інформаційних показників I розділу пасиву балансу «Власний капітал» та фінансової звітності форми № 4 «Звіт про власний капітал»

Стан формування власного і статутного капіталу підприємств національної економіки України та показники для їх управління в системі інвестиційної діяльності бізнесу наведені в табл. 1.

Управлінську інформацію про власний капітал насамперед необхідно формувати за показниками фінансової звітності форми № 4 «Звіт про власний капітал» у якій відображаються показники руху власного капіталу в системі бухгалтерських рахунків.

Таблиця 1

**Показники для управління власним і статутним капіталом
в системі інвестиційної діяльності бізнесу національної
економіки України**

Роки	Капітал млрд. грн.		Показники ефективності управління, грн. коп.	
	власний	статутний	автономії	вартості внесків засновників
1	2	3	4	5
2013	1950,4	1173,3	0,34	1,66
2014	1481,0	1256,2	0,25	1,18
2015	2288,7	1656,0	0,28	1,38
2016	2445,8	1618,4	0,24	1,51
2017	2458,5	1712,0	0,25	1,44
2018	2708,6	1869,4	0,25	1,45
2019	3092,8	2230,2	0,27	1,39
2020	3339,8	2340,4	0,26	1,43
2021	4113,3	2219,4	0,29	1,85

Розраховано авторами за даними <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Власники підприємства повинні володіти інформацією щодо залишків власного капіталу та про його рух за наступними напрямками:

- можливі зміни в обліковій політиці та їх вплив на вартість власного капіталу;
- виправлення помилок у відображенні господарських операцій з власним капіталом;
- створений чистий прибуток (збиток) та інший сукупний дохід за звітній період;
- здійснений розподіл прибутку на виплати власникам, спрямування до

zareestrovanoogo kapitalu, vidrahuvannya do rezervnoogo kapitalu;

➤ zdийshneni vneshki uchashchikiv ta fakty viluchennya kapitalu (vikup, pereprodazh, anuluvannya akcij).

Sistema upravlin'sьkogo obliku vlasnoogo kapitalu pidpriemstv povinna stvorjувати za analitичними рахунками синтетичних рахунків відповідні інформаційні ресурси для власників (табл. 2).

Таблиця 2

Формування управлінської інформації в системі бухгалтерських рахунків власного капіталу

Бухгалтерські рахунки		Система інформаційних ресурсів	Управлінські функції інформації
код	назва		
40	Зареєстрований (пайовий) капітал	Внески засновників	Стан і рух внесків засновників
41	Капітал у дооцінках	Дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів	Визначення корисності об'єктів активів
42	Додатковий капітал	Сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість та безкоштовно отриманих необоротних активів	Оцінка ринкової вартості акцій (власного капіталу)
43	Резервний капітал	Формування і використання коштів для покриття ризиків бізнесу	Стан та рух резервного капіталу
44	Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)	Залишок нерозподіленого прибутку (непокрітого збитку)	Здійснення реінвестування створеного прибутку
45	Вилучений капітал	Викуп власних акцій	Стан і рух викуплених акцій
46	Неоплачений капітал	Зміни в складі неоплаченого капіталу	Контроль за сплатою внесків до статутного капіталу

Висновки. Викладений підхід до формування системи інформації з метою управління власним капіталом буде сприяти корпоративному мисленню власників бізнесу. Управлінський облік власного капіталу що існує в Україні має ряд недоліків аналітичного характеру щодо можливості використання інформації для управління підприємством власниками.

Список використаних джерел

1. Тягнирядно Л.Л. Окремі аспекти управлінського обліку власного капіталу та використання облікової інформації в управлінні акціонерним товариством URL: <http://nbuv.gov.ua/node/2116>. (дата звернення 04.11.2022р.)
2. Багрій К.Л. Управлінські аспекти обліку власного капіталу суб'єкта господарювання *Серія: Економічні науки*. 2012. Випуск 32. Частина 1. С. 51-55.
3. Брік С. В., Рудковська Є. М. Порядок обліку власного капіталу підприємства та шляхи його удосконалення. URL: <http://archive.kpi.kharkov.ua/files/57587/> (дата звернення

04.11.2022р.)

4. Ужва А. М. Удосконалення бухгалтерського обліку власного капіталу у сучасних умовах *Агросвіт*. 2014. № 22. С. 80–84.

5. Ромашко О. М. Удосконалення обліку власного капіталу на підприємстві *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 1. Тернопіль : Крок, 2013. С. 30-33.

6. Якимов Ю. О. Науковий підхід до організації бухгалтерського обліку власного капіталу на підприємствах з іноземними інвестиціями в Україні Європейські перспективи. 2016. Вип. 2. С. 191 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2016_2_30. (дата звернення 04.11.2022р.)

7. Якимов Ю. О. Внутрішній контроль власного капіталу підприємств з іноземними інвестиціями: наукове пізнання базових особливостей функціонування *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2011. № 3/4. С. 100-106.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ЗБУТ

Олена СОБОЛЬ

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний Університет

Науковий керівник: Валерій МИКИТЮК

д.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Управління витратами на реалізацію продукції значною мірою обумовлено надійністю та достовірністю інформаційного забезпечення, основу якого на рівні підприємства становлять дані обліку. З огляду на потреби управлінського персоналу у достовірній і об'єктивній інформації потребують дослідження теоретичні й організаційно-методичні аспекти обліку витрат на реалізацію продукції вітчизняних підприємств. Тому питання бухгалтерського обліку витрат на реалізацію та контролю за їх формуванням і відображенням у звітності підприємств є досить актуальними.

Результати дослідження. Витрати на збут є одним із видів витрат. Вони є складовою витрат операційної діяльності, що не включаються до собівартості реалізованої продукції [1, с. 2].

Витрати на збут – витрати, пов'язанні з реалізацією (збутом) продукції, доведенням продукції до споживача; витрати на збут виникають в процесі звичайної діяльності, тобто витрати операційної основної та іншої діяльності.

В обліку слід розмежовувати витрати на збут, які пов'язанні з доведенням існуючої продукції до споживача (тара, упаковка, вантажні роботи,

транспортування продукції до споживача, витрати на утримання складів, магазинів, торгового персоналу, тощо) та маркетингові витрати, пов'язанні з вивченням та стимулюванням попиту і розширенням частки ринку виробника.

Збутова політика підприємства повинна формуватися на основі врахування мінливих вимог споживачів і високого рівня конкуренції. Отримані економічні показники збутової діяльності впливають на процес функціонування підприємства в цілому, а проведений комплексний аналіз дозволяє виявляти проблеми, що виникають у його роботі.

Для підвищення ефективності збутової діяльності підприємства необхідно управління збутовою і виробничою діяльністю здійснювати узгоджено і постійно удосконалювати форми і методи діяльності у сфері збуту з метою забезпечення своєчасного реагування на зміни у зовнішньому середовищі, врахування запитів споживачів, передбачити дії конкурентів, і в кінцевому результаті отримати високі фінансові й економічні показники своєї діяльності.

Витрати на збут продукції підприємства зобов'язані постійно планувати, вчасно облікувати і аналізувати, належно контролювати, в іншому випадку значна їх частина буде непродуктивною та негативно впливатиме на фінансові результати діяльності компанії-виробника.

Для обґрунтування теоретичних основ обліку та контролю збутової діяльності побудовано модель збутової політики підприємства (рис. 1).

З метою делегування повноважень та відповідальності за збутові витрати і результати діяльності на підприємстві доцільно створення центрів відповідальності за визначеними критеріями:

- чітке територіальне чи продуктове виділення центру збуту;
- гнучкість управління;
- можливість точного планування та обліку збутових витрат і результатів;
- закріплення персональної відповідальності за кожним керівником підрозділу;
- правильний вибір контролюючих параметрів.

Для управління підприємством в умовах ринку необхідна комплексна інформація, що отримана шляхом інтеграції всіх видів господарського обліку в єдиній інформаційній системі на основі застосування інноваційних технологій.

Проте, варте питання вдосконалення обліку витрат на реалізацію продукції. В ході проведеного дослідження можна виокремити такі напрями покращення облікового забезпечення:

- встановлення більш чіткого й обов'язкового покарання (штраф, позбавлення премії, запобігання й занесення догани в трудову книжку) в разі неправильного документального оформлення й невчасного відображення в реєстрах обліку витрат діяльності та в разі надання неповної й недостовірної інформації про витрати діяльності для потреб управління;
- створення багаторівневої системи облікової обробки інформації;
- покращення й удосконалення комп'ютерних систем, призначених для автоматизації облікової роботи тощо.

Рис. 1. Модель збутової політики підприємства

Висновки. Процес управління витратами на збут слід розглядати як конкретну функцію управління, яка реалізується шляхом послідовного перебігу загальних функцій. Управління витратами на збут повинно здійснюватись з метою досягнення підприємством поставлених цілей: зниження або оптимізування збутових витрат на одиницю виробленої продукції, підвищення

рентабельності господарських процесів чи видів діяльності, раціоналізації структури та розміру витрат та рівня ризику господарської діяльності тощо.

Формування інформації про збутові витрати можливе тільки в рамках інформаційно-аналітичної системи, яка перетворюватиме вхідні ресурси адекватно організаційним особливостям збуту у релевантні інформаційні ресурси про збутові витрати.

Список використаних джерел

1. Дідіченко Н. Г., Женний Є. В. Управління логістичними витратами в умовах сучасного підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2012/Economics/11_84141.doc.htm.

АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Дарина СОЧНЄВА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Юлія МОРОЗ

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Сучасний стан економіки України зазнає значного впливу через виникнення неопередбачуваних політичних подій, характеризується неконтрольованими інфляційними процесами та нестабільністю соціальних зв'язків. Водночас, характерною ознакою низької платоспроможності та ліквідності підприємства є несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості. В умовах сьогодення ефективна та правильна організація системи контролю дебіторської заборгованості має ключове значення для забезпечення безперервності діяльності підприємства. Тому, особливої актуальності набуває питання проведення аудиту дебіторської заборгованості.

Результати дослідження. Ефективна організація системи аудиту розрахунків з покупцями та замовниками є одним із ключових завдань у вирішенні проблем, що виникають під час поточного управління підприємством із позиції оптимального співвідношення між його ліквідністю та прибутковістю. Аудит розрахунків із покупцями та замовниками і, як результат, аудит дебіторської та кредиторської заборгованості дозволяє виявити борги, за якими минув термін задоволення позову, а також слабкі сторони системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю.

Необхідно відмітити, що у ринкових умовах господарювання наявність в підприємстві значних розмірів дебіторської заборгованості по-різному впливає на стан суб'єкта господарювання. Так, надмірна дебіторська заборгованість знижує ліквідність активів підприємства та негативно впливає на платоспроможність. Тому належна організація аудиту розрахунків пов'язаних з дебіторською заборгованістю сприяє ефективному управлінню її розмірами і термінами виникнення в підприємстві, а також посиленню контролю за своєчасним здійсненням розрахунків з покупцями і замовниками.

Реалії сьогодення свідчать, що аудит відіграє важливу роль для будь-якого підприємства. Це обумовлено тим, що результат проведеної аудиторської перевірки дозволяє забезпечити формування в підприємстві інформації про факти здійснення господарської діяльності, яка відповідає реальному стану справ і відповідній системі управління господарськими процесами.

Основні завдання аудиту дебіторської заборгованості узагальнено на рис. 1.

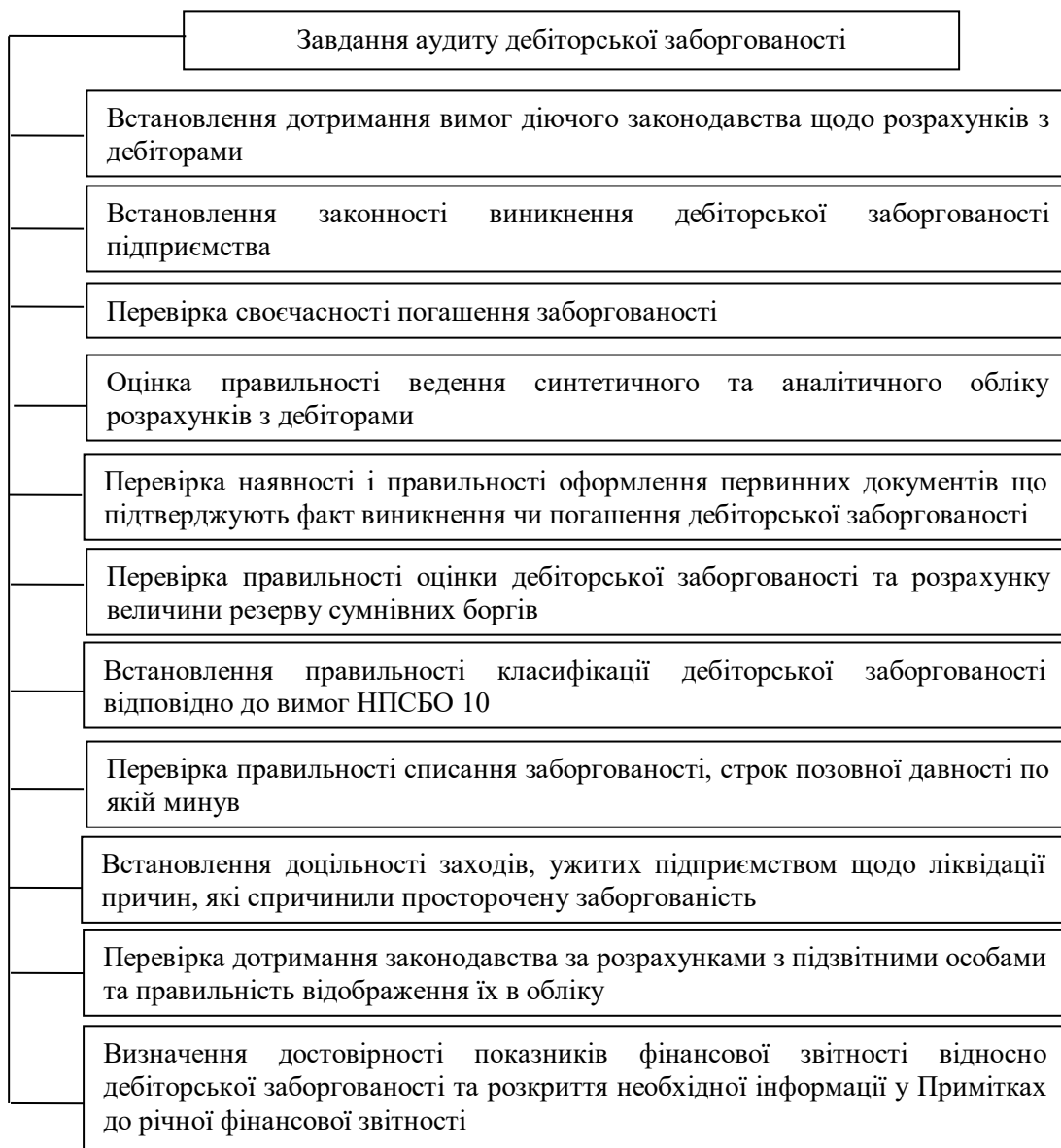

Рис. 1. Завдання аудиту дебіторської заборгованості

Програма аудиторської перевірки дебіторської заборгованості визначає характер, час і обсяг запланованих аудиторських процедур, які є необхідними при виконанні плану аудиторської перевірки суб'єкта господарювання.

План аудиту дебіторської заборгованості складається з наступних процедур:

1. Перевірка наявності первинної документації за всіма господарськими операціями з дебіторами.
2. Перевірка класифікації дебіторської заборгованості.
3. Перевірка санкціонування операцій з відвантаження продукції, товарів.
4. Перевірка санкціонування розрахунків з іншими дебіторами підприємства.
5. Перевірка правильності проведення, документального оформлення і відображення в обліку розрахунків з дебіторами.
6. Встановлення найбільш вагомих дебіторів і з'ясування строку погашення заборгованості.
7. Перевірка своєчасності повернення дебіторської заборгованості.
8. Виявлення обсягів простроченої і безнадійної заборгованості.
9. Перевірка обґрунтованості списання заборгованості на витрати.
10. Перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку.
11. Групування і систематизація виявлених недоліків.
12. Формулювання висновків за результатами аудиту.

Висновки. В процесі проведеного дослідження можна зробити висновок, що аудит дебіторської заборгованості має бути організований таким чином, щоб відображати всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання, яка підлягає перевірці, в тому числі в частині розрахунків з покупцями та замовниками та в розрізі сум дебіторської заборгованості. В умовах сьогодення проведення аудиту дебіторської заборгованості всіх суб'єктів бізнесу має ключове значення, оскільки сприяє належному формуванню інформації та достовірності даних щодо розрахункових операцій із дебіторами, оскільки саме від прийнятих рішень аудитора залежить фінансовий стан та перспективи розвитку суб'єкта господарювання в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13>
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2015 року). Нормативне виробничо-практичне видання. URL: <http://www.apu.com.ua/1038-mizhnarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-poslug-vidannya-2015-roku>
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
4. Юдинцева Л. А. Аудиторські докази як об'єктивна основа думки аудитора. *Міжнародний бухгалтерський облік*. 2015. № 9(351). С. 40–48.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Аліна СЯБЕР

здобувач вищої освіти магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Ніна ЦЕГЕЛЬНИК

к.е.н, доцент кафедри бухгалтерського обліку,

оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Наука в сучасному вимірі є важливим фактором внутрішньої та зовнішньої політики, що обумовлена необхідністю організації та розвитку наукової діяльності, як невід'ємної частини економічного розвитку України. У цьому контексті доцільно проаналізувати наукову діяльність в Україні.

Результати дослідження. Законодавче підґрунтя для організації наукової діяльності створюється Верховною Радою України. Верховна Рада України за підтримки Кабінету Міністрів України, Президента здійснює контроль науково-технічної та наукової діяльності. Виконавчий орган, що сприяє розробці та здійснює заходи з проведення політики в галузі науки є Кабінет Міністрів України. Всі органи державної влади: комітети та відомства, галузеві та міжгалузеві міністерства, Національна Академія наук України, Міністерство освіти і науки України - формують організаційну структуру наукової діяльності [3].

Консультативно-дорадчим органом, який створений щоб сприяти розвиткові науки є Національна рада України при Президентові України. До структури Ради входять адміністративний та науковий комітети. Національна рада дає рекомендації Кабінету Міністрів України щодо пріоритетності напряму науково-технічної та наукової діяльності, вдосконаленню системи атестації та підготовки кадрів, управління наукою.

Кабінет Міністрів України, як вищий орган у виконавчій владі забезпечує:

- формування науково-технічної складової України;
- подання на розгляд Верховною Радою України пропозицій щодо пріоритетності напрямів розвитку науки, враховуючи рекомендації Національної ради України з питань розвитку науки та технологій;
- розробку та апробацію державних наукових програм;
- затвердження державних цільових науково-технічних та наукових програм;
- підтримку фінансування наукової діяльності, проводить аналіз застосування коштів, виділених Національним фондом досліджень.

Національний фонд досліджень фінансує наукові дослідження науковців вищих навчальних закладів та наукових установ. Кошти Національного фонду досліджень України сформовані з:

- фінансів державного бюджету країни;
- благодійних внесків від фізичних та юридичних осіб [2].

Національна академія наук України - вища наукова організація, до складу якої входять відділи відповідних галузевих наук (об'єднаних в науково-дослідні інститути). В Україні до державних наукових організацій, що організують та апробують дослідження у галузях науки, техніки є: Академія мистецтв України, Українська академія аграрних наук, Академія педагогічних наук України, Академія медичних наук України, Академія правових наук України. Академії складаються з наукових установ, підприємств, організацій, об'єктів соціальної сфери, що забезпечують діяльність академій.

Головне завдання галузевих міністерств полягає в розробці та забезпеченні науково-технологічної політики, експертизі результатів наукової діяльності, формування державного замовлення та контроль використання коштів, моніторинг інноваційної діяльності галузевих установ.

До суб'єктів наукової діяльності в Україні віднесено:

- громадські організації;
- державні лабораторії;
- заклади вищої освіти III–IV рівнів акредитації;
- національні наукові центри, наукові організації та установи;
- наукові працівники, вчені, науково-педагогічні працівники [4, с.131].

Наукова діяльність в Україні містить такі напрямки:

- 1) виробничий – запровадження науково-технічних розробок, вдосконалення інноваційних технологій, що сприяє здійсненню винаходів, створення нової техніки та нової продукції;
- 2) галузевий – впровадження нововведень та розробок;
- 3) вузівський – проведення досліджень, що дають придатні до застосування практичні знання і розробки;
- 4) академічний – фундаментальна наукова діяльність, що приводить до отримання теорій, ідей, знань.

Наукова діяльність в Україні регулюється Законом «Про наукову та науково-технічну діяльність» [3], який визначає правові, організаційні, фінансові засади функціонування науки та наукової діяльності, забезпечує потреби суспільства та держави у науковому розвитку.

Розрізняють індивідуальну наукову діяльність та колективну. До індивідуальної наукової діяльності належить процес наукової роботи окремого дослідника. Особливостями такої наукової діяльності є те, що науковий працівник чітко обмежує свою діяльність та визначає мету наукової роботи, вивчає наукову літературу (що було впроваджено в цю галузь іншими дослідниками), освоює термінологію, оформляє та публікує результат своєї наукової роботи у вигляді статті, наукового звіту і т.д.

Колективна наукова діяльність - це робота наукового колективу дослідної установи в певній галузі науки. Особливостями наукової діяльності є: спланована та регламентована робота усього колективу дослідників; проведення дослідження у колективі вчених (оскільки постійно потрібно обговорювати теорію, ідеї та факти з колегами на практичних конференціях,

симпозіумах, семінарах); упровадження результатів досліджень в книгах, монографіях, наукових публікаціях [1, с.59].

Основним суб'єктом наукової діяльності є вчений. Вчений обирає засоби, напрями, форми наукової діяльності відповідно до мети дослідження. Об'єднується з іншими науковцями у наукові колективи постійнодіючі або тимчасові. Він бере участь у різних конкурсах де виконуються наукові дослідження, що фінансуються коштами Державного бюджету України відповідно до чинного законодавства України. Вчений здобуває авторство результатів своєї наукової діяльності. Публікує результати досліджень у встановленому порядку законодавством України. Він може брати участь у конкурсах на заміщення посад наукових працівників, здобувати наукові ступені, вчені звання, премії.

Здійснюючи наукову діяльність вчений зобов'язаний поважати право на інтелектуальну власність. Вчені мають право здобувати наукові ступені кандидата та доктора наук, доцента, професора, старшого наукового співробітника.

Висновки. Таким чином, організація наукової діяльності в Україні є визначальним фактором розвитку суспільства, її інтелектуального та духовного зростання. Це зумовлює державну підтримку розвитку науки в цілому, як невід'ємної складової економічного зростання та національної культури, створює умови для впровадження інтелектуального потенціалу науковців у сфері наукової діяльності, забезпечує застосування досягнень світової та вітчизняної науки для задоволення культурних, економічних та соціальних потреб.

Список використаних джерел

1. Лисюк О. Організація наукової діяльності в Україні. *Економіка та держава*. 2014. №3. С. 58-60.
2. Положення про Міністерство освіти і науки України: Указ Президента України від 7 червня 2000 року № 773/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/773/2000#Text> (дата звернення 19.11.2022)
3. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення 20.11.2022)
4. Хаустова В, Решетняк О. Особливості наукової діяльності в країнах ЄС та Україні. *Бізнесінформ*. 2019. №7. С. 122-137.

АУДИТ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ОСОБЛИВІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ

Вікторія ТОПОРОВСЬКА

здобувачка вищої освіти магістр

Науковий керівник: Марія НЕЖИВА

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет

Капітальні інвестиції мають важливе значення для підприємств та держави, так як на них покладено підтримку рівня споживання в суспільстві, темп економічного та соціального розвитку. Це означає що вони є потужним двигуном для підприємницької діяльності підприємства. Якщо обсяг є недостатнім таких вкладень зумовлює неможливість процесів відтворення а також оновлення основних фондів підприємства.

Інвестиція (в економічному значенні) – це придбання товарів, які сьогодні не споживатимуться, але використовуватимуться в майбутньому, для створення багатства. Щодо сфери фінансів, то в них під поняттям інвестиція прийнято розуміти що це грошовий актив, придбаний з метою, що він забезпечуватиме в майбутньому дохід або ж буде проданий за більшою ціною ніж був придбаний підприємством [1].

Загалом в економічному просторі під поняттям капітальні інвестиції науковці мають на увазі, що це кошти, які підприємство, установа витрачає під час придбання основних фондів або ж основних засобів, які будуть використані безпосередньо на підприємстві що їх придбало [2].

Для того щоб правильно проводити аудит капітальних інвестицій і розуміти, ще які можуть виникнути проблеми потрібно спочатку розумітися в класифікації капітальних інвестицій. Загалом прийнято брати таку класифікацію капітальних інвестицій підприємства: за відновлюваною структурою (нове будівництво; розширення; реконструкція); за технічною структурою (технологічне переозброєння; витрати на будівельні та монтажні роботи; витрати на придбання обладнання, інструментів та інвентарю), за способом виконання робіт (підрядний; господарський), у напрямку використання (виробничі; невиробничі), за джерелами фінансування (централізовані; децентралізовані) [3].

Загалом капітальні інвестиції для всіх підприємств є досить важливими, так як за допомогою цих витрат підприємство проводить вдосконалення, покращення, оновлення, ремонт а також придбання необоротних активів. Важливо розуміти сутність капітальних інвестицій та їх класифікацію, адже це в подальшому має безпосередній вплив на облік інвестицій на підприємстві, а отже на аудит капітальних інвестицій. Питання аудиту капітальних інвестицій підприємства має багатоаспектний характер, саме це і актуалізує дане питання максимально.

Під час аудиту необхідно переконатися в тому, що контракти між

інвесторами та підрядниками правильно складені та відображені в бухгалтерському обліку, це є першочерговою задачею при проведенні аудиту капітальних інвестицій.

Багато науковців, як вітчизняних так і зарубіжних, присвятали значну кількість своїх наукових праць даному питанню. Хоча і вже багато разів на форумах, наукових з'їздах це питання піднімається, але своєї актуальності воно не втрачає.

Якщо в економічній літературі проводити аналітику щодо терміну «капітальні інвестиції», то у різних науковців різне трактування даного терміну, що не є дивним, а навпаки, показує те що сприймаються різні точки зору на дане питання. В законодавстві України різні поняття також виділяють і Податковий кодекс, і Державний комітет статистики України і Кабінет міністрів України.

Але найкраще описує всю суть капітальних інвестицій дане визначення: «капітальні інвестиції» – це інвестиції в придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних і нематеріальних активів.

Аудит капітальних інвестицій прийнято починати з фактичної перевірки наявності об'єктів, придбаних в порядку капітальних інвестицій, технічну документацію на них, акти приймання-передачі, інвентарні картки, їх описи, інвентарні списки на ці об'єкти за місцями їх надходження.

Відповідно метою такої аудиторської перевірки є збільшення ступеня довіри користувачі фінансової звітності безпосередньо до фінансової звітності підприємства. Це відбувається через висловлення думки незалежного експерта (аудитора) про те, чи належним чином складена фінансова звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Безпосередньо аудит проведений відповідно до певних етичних вимог та згідно з Міжнародними стандартами аудиторської діяльності (МСА) дає можливість сформулювати аудитору думку. Так як аудит має певні свої обмеження стосовно аудиторських доказів на базі яких формується висновок і базується думка аудитора, і ці докази є більш переконливими ніж остаточними, тому можна сказати що аудит не може надавати повної гарантії тому що фінансова звітність не містить суттєвих викривлень.

Аудит капітальних інвестицій на підприємствах прийнято проводити в рамках аудиту фінансової звітності підприємства. Метою такого аудиту є складання достовірної та правдивої думки стосовно того чи є інформація про капітальні інвестиції відображеною правильно та без викривлень у фінансовій звітності підприємства.

Головною ціллю аудиту є отримання підтвердженої впевненості, щодо того що фінансова звітність в цілому не містить суттєвих викривлень в наслідок шахрайства або ж помилки, а також надання аудитором звіту, в якому висловлено думку відносно фінансової звітності підприємства.

Достовірною впевненістю є високим рівнем впевненості, але не надає гарантій що аудит був проведений відповідно до Міжнародних стандартів аудиторської діяльності, але завжди може виявити суттєві викривлення, якщо вони мали місце бути. Більшою мірою викривлення є результатом або

шахрайства або помилки. Їхня суттєвість залежить від того якщо вони в сукупності або ж окремо можуть вливати на економічні рішення що приймаються на основі фінансової звітності підприємства.

Капітальні інвестиції обліковуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» Плану рахунків бухгалтерського обліку [4], який є створеним для обліку витрат на придбання або ж створення матеріальних і не матеріальних активів.

Аудит капітальних інвестицій потребує багато часу на людського ресурсу (сил). Також для того щоб достовірно перевірити та правильно оцінити стан капітальних інвестицій особа яка перевіряє (аудитор) повинен враховувати специфіку вкладання їх. А для оцінки вкладання коштів потрібно досконало вивчити всі первинні документи, які пов'язані з тим чи іншим нематеріальним активом на підприємстві. Можна виокремити такі етапи проведення аудиту капітальних інвестицій:

- виявлення всіх наявних та необхідних а також заявлених у документах об'єктів капітальних інвестицій;
- перевірка правильності документів по оформленню капітальних інвестицій;
- перевірка правильності обліку, а точніше визначення того чи за правильною первісною вартістю було віднесено на баланс підприємства капітальні інвестиції;
- перевірка правильності ведення операцій пов'язаних із збільшенням первісної вартості капітальних інвестицій підприємства;
- проведення аналізу ефективності капітальних інвестицій підприємства;
- завершальний етап, на цьому етапі формується думка аудитором на основі отриманих доказів та надається висновок.

Отже, аналізуючи всю вище наведену інформацію можемо дійти висновку, що аудит капітальних інвестицій є досить цікавим розділом аудиту, а також є досить трудомістким у своєму проведенні. Капітальні інвестиції є базою розширеного виробництва, перебудови установ та розвитку будь-якої галузі в економіці держави. Капітальні вкладення мають стратегічно важливе рішення для функціонування підприємства тому перевірка потрібна обов'язково для можливого виявлення факту використання коштів не за призначенням.

Список використаних джерел

1. The Importance of Investment Audit for the Company. URL: [the-importance-of-investment-audit-for-the-company%20\(1\).pdf.321`](#)
2. Облік і аналіз капітальних інвестицій для забезпечення розвитку процесу виробництва. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2015-3_0-pages-258_266.pdf
3. Капітальні інвестиції за видами активів за окремими напрямками 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kin/kin_r_19/in_r_19u.htm.
4. План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Олена ФОМІНА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Світлана ВІТЕР

к.пед.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Сучасна економіка нашої держави побудована таким чином, що суб'єкт господарювання постійно веде розрахунки з різними юридичними та фізичними особами, щодо надходження сировини та матеріалів, або надання певних послуг. При цьому виникають розрахункові відносини з постачальниками та підрядчиками.

Аудит таких розрахункових операцій з постачальниками є ключовим елементом у системі здійснення зовнішнього господарського контролю. Слід відмітити, що своєчасно проведений аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками забезпечує формування достовірної інформації про стан фінансовий стан діяльності суб'єкта господарювання, а також стан розрахунків із кредиторами підприємства, яка необхідна для внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів з метою прийняття раціональних управлінських рішень та розвитку підприємства у майбутньому.

Результати дослідження. В умовах сьогодення важливим елементом у формуванні системи управління суб'єктом господарювання є проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. Водночас, ключовим моментом при цьому є своєчасний аналіз виникнення та термінів погашення кредиторської заборгованості, а також своєчасний контроль за кредиторською заборгованістю.

З метою забезпечення правильної організації бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку щодо розрахунків із постачальниками та підрядниками доцільним є формування відповідної інформаційної бази внутрішнього аудиту та аналізу, основні елементи якої узагальнено на рис. 1.

Рис. 1. Інформаційна база аудиту й аналізу розрахунків із постачальниками та підрядниками

Метою аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками є встановлення правильності, законності та достовірності здійснення розрахунків з постачальниками підприємства, а також правильності їх відображення в обліку з метою прийняття ефективних управлінських рішень [1, с.89].

Основні завдання проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками узагальнено на рис. 2.

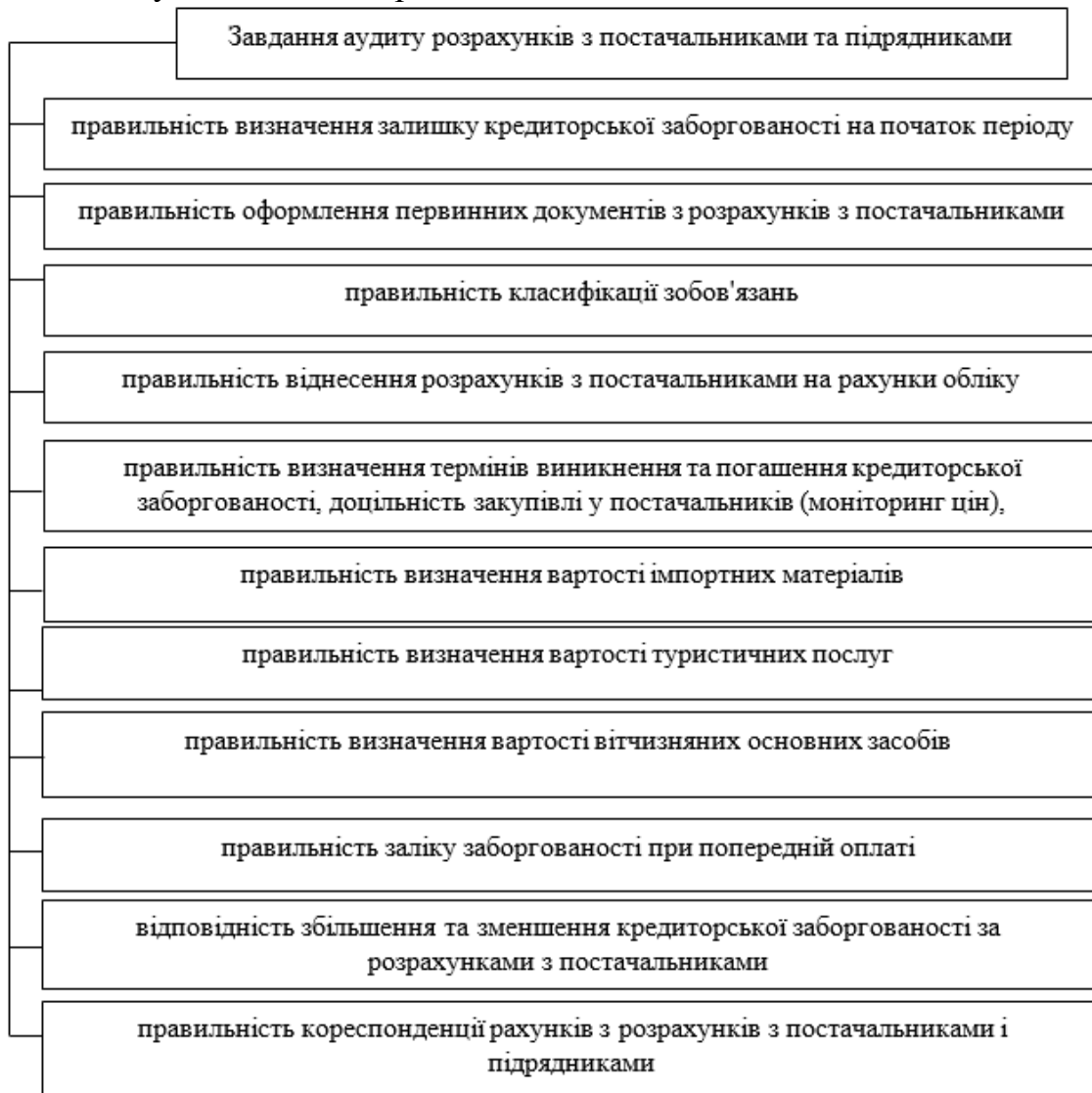

Рис. 2. Завдання аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками

Належна організація інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками, систематична взаємна звірка сум розрахунків із контрагентами, а також створення алгоритму системи внутрішнього аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками сприятимуть своєчасному та достовірному відображенню всіх господарських операцій суб'єкта господарювання, що дасть змогу керівництву отримувати оперативну, своєчасну достовірну інформацію щодо наявності зобов'язань перед постачальниками та підрядниками.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість зробити висновок, що аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства є досить та важливим важливий, адже дані розрахунки, а також вчасність покриття

зобов'язань має позитивний вплив на платоспроможність та ліквідність підприємства. Проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками формує інформацію щодо стану розрахунків, структуру та терміни виникнення заборгованості, організацію внутрішнього контролю тощо.

Список використаних джерел

1. Меліхова Т. О., Троян О.В., Бондаренко І.В. Удосконалення методики внутрішнього аудиту розрахунків з постачальниками для підвищення економічної безпеки підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 2. С. 88-93.
2. Мулик Я. І. Стан та перспективи розвитку аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 2. С. 106-115.
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
4. Тарасова О. В., Курдасова Н.О. Питання організації обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Бізнес-навігатор*. 2020. Вип. 3. С. 158-161.

МЕХАНІЗМ ОБГРУНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ПРИ ФОРМУВАННІ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Наталія ШЕВЧУК

здобувач освітнього ступеня магістр
Поліський національний Університет
Науковий керівник: Тетяна ГАЙДУЧОК
к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Головні завдання діяльності будь-якого суб'єкта господарювання в сучасних умовах економічного розвитку – задоволення суспільних потреб та отримання максимально можливого прибутку. Реальні можливості реалізації вказаних завдань обмежені, з одного боку, рівнем споживчого попиту на продукцію, що випускається, а з іншого – виробничими витратами. Вирішення поставлених завдань можна досягти двома шляхами: збільшуючи обсяги збуту продукції і скорочуючи витрати на виробництво. Але беручи до уваги жорстку конкуренцію та обмежений попит, другий варіант є найкращим. У ринкових умовах підприємство самостійно вирішує, яку продукцію та в якій кількості виробляти, з якою метою і як використовувати наявні в його розпорядженні ресурси.

Серед основних проблем створення ефективної системи управлінського

обліку на підприємстві найбільше значення мають питання правильного вибору та впровадження сучасних методів формування та управління витратами виробництва, контролю за рівнем собівартості виробництва та реалізації продукції.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена тим, що досягнення вагомих результатів діяльності підприємства у сучасних умовах розвитку економіки неможливе без ефективного управління витратами на виробництво та реалізацію продукції.

Результати дослідження. Для збереження фінансового стану потрібна оптимізація управлінського обліку, зокрема витрат. Мета даної оптимізації не просто зниження витрат, а підвищення ефективності господарювання на підприємстві загалом. У процесі управління підприємством менеджери приділяють велику увагу всім аспектам управління витратами, оскільки фінансовий результат насамперед залежить від ефективної роботи у цій галузі.

Позитивний фінансовий результат діяльності підприємства неможливий без виникнення обмежуючого фактора витрат підприємства, який одночасно впливає на обсяг виробництва продукції, що випускається, а також на її реалізацію.

У процесі прийняття управлінських рішень керівництво підприємства насамперед визначає, у що обходиться виробництво та реалізація продукції, робіт і послуг, оскільки рівень витрат впливає як пропозицію а й споживчий попит. Зараз збереження лідируючих позицій можливе при нижчій собівартості продукції, а також при оптимальному поєднанні попиту та пропозиції, тому підприємству необхідно постійно вдосконалювати систему управління ресурсами.

Отже, основним принципом збільшення прибутку підприємства є оптимізація і ефективне управління витратами. Але, оптимізація витрат – це не їх скорочення, але ефективно і цільове їх використання.

Відповідно до [1] витрати як об'єкт управління мають перелік особливостей:

1) динамізм – витрати перебувають у постійному русі; в умовах ринку змінюються ціни на ресурси, норми витрат матеріальних та трудових витрат;

2) різноманіття – може бути виявлено при класифікації витрат та вимагає застосування різних прийомів та методів управління ними;

3) труднощі у вимірі, обліку та оцінці;

4) складність та суперечливість впливу витрат на економічний результат.

Доповнимо список особливостей витрат як об'єкта управління:

5) він є завершуваним – більшість ресурсів є вичерпними;

6) безповоротність – після того, як витрати понесені, управління ними стає безглуздим;

7) неповна контрольованість.

Одним з важливих завдань управлінського обліку є збір та узагальнення інформації, корисної прийняття менеджерами і вищим керівництвом підприємства правильних управлінських рішень.

Управлінські рішення, що приймаються, повинні бути спрямовані на

підвищення фінансової стійкості, оптимізацію фінансового результату, на вирішення стратегічних завдань, що стоять перед підприємством. Цим обумовлена необхідність вироблення адекватної схеми ухвалення управлінських рішень з використанням облікових даних [2, с. 176-180].

Процес управління підприємством спрямовано рішення конкретних завдань всіх рівнях управління: стратегічному і оперативному. Стратегічне управління націлене управління потенціалом підприємства, створення конкурентних переваг, тобто. реалізацію довгострокових цілей (на часовому інтервалі від одного до семи років); оперативне управління спрямоване на досягнення короткострокових цілей у вигляді прийняття ефективних управлінських рішень задля досягнення заданого рівня рентабельності та ефективності виробничо-господарської діяльності (на тимчасовому інтервалі до одного року). Звідси можна виділити два рівні управління витратами: стратегічний та оперативний.

Стратегічне управління витратами передбачає реалізацію стратегії лідерства з витрат (чи недиференційованого маркетингу), указаною М. Портером, спрямовану досягнення підприємством найменшого рівня витрат у галузі під час виробництва певного виду продукції чи надання послуги, тобто. створення конкурентної переваги щодо витрат. Основними завданнями стратегічного управління витратами є: регулювання виробничого процесу у відповідь зміни у зовнішньому середовищі; перерозподіл ресурсів підприємства у бік прибуткових видів діяльності; аналіз структури витрат та пошук резервів їх зниження тощо. Основними методами стратегічного управління витратами є: «SCA», «FCA», «LCC», «Target-costing», «Kaizen-costing», «VCC», «Strategic positioning», «Cost-drivers analysis» [3, с. 115-121].

Оперативне управління витратами передбачає управління обмеженими матеріальними, фінансовими та трудовими ресурсами у виробничому процесі підприємства, переслідуючи мету максимізації прибутку та скорочення невиробничих витрат. Основними завданнями оперативного управління витратами є: облік фактичних витрат, виявлення та аналіз відхилень, вироблення управлінських рішень для мінімізації відхилень тощо. Основними методами оперативного управління витратами є: «Standard-costing», «Direct-costing», «CVP-аналіз», «AB-costing», «Cost-killing». Критеріями при оперативному управлінні витратами є: кількісні показники, що оцінюють результат та витрати, такі як прибуток, сума покриття, собівартість тощо.

Висновки. Отже, оперативне управління витратами враховує лише внутрішнє середовище організації та націлене на максимізацію прибутку в короткостроковій перспективі; тоді як стратегічне управління витратами оцінює також зовнішні фактори, що сприяють розширенню можливостей підприємства, націлене на оцінку впливу управлінських рішень на становище підприємства у довгостроковій перспективі. При цьому слід зазначити, що на кожному рівні управління витратами підприємства передбачається досягнення різних цілей із застосуванням відповідних методів управління, при цьому стратегічне та оперативне управління витратами є взаємопов'язаними процесами.

Список використаних джерел

1. Бедринець М.Д. Ефективність діяльності суб'єктів підприємництва в сучасних умовах господарювання. *Бізнес Інформ*. 2013. №4. С. 183–190.
2. Леонов Я. В., Герасименко Ю. С. Система управління витратами як фактор підвищення *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму конкурентоспроможності*. 2010. № 1. Том 2. С. 175-183.
3. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. КНЕУ, 2002. 131 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Діана ШЕРЕМЕТ

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Наталія МАЛЮГА

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Для забезпечення ефективного функціонування, суб'єкт господарювання використовує різні способи внутрішньогосподарського контролю за здійсненням розрахунків з постачальниками та підрядниками, оскільки його достовірне і своєчасне проведення дає можливість виявити певні відхилення від норми, з метою усунення їх в майбутньому.

Ключовою проблемою в процесі формування розрахунків є відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів контрольних дій при перевірці стану дебіторської та кредиторської заборгованості призводить до низької ефективності контролю.

Результати дослідження. В умовах сьогодення основним завданням є розробка та реалізація основних напрямів вдосконалення існуючої системи контролю за кредиторською заборгованістю з метою поліпшення діяльності суб'єктів господарювання. Основними напрямками є формування нових підходів до організації, планування методів моніторингу дебіторської та кредиторської заборгованостей та запобігання значних порушень у розрахунках шляхом створення служби внутрішнього контролю на підприємствах. На нашу думку, впровадження пропозицій є запорукою вдосконалення методології та організації контролю за кредиторською заборгованістю, уникнення кризи неплатежів. Основні елементи організації внутрішньогосподарського контролю

розрахунків з постачальниками та підрядниками відповідно до вимог чинного законодавства узагальнено на рис. 1.

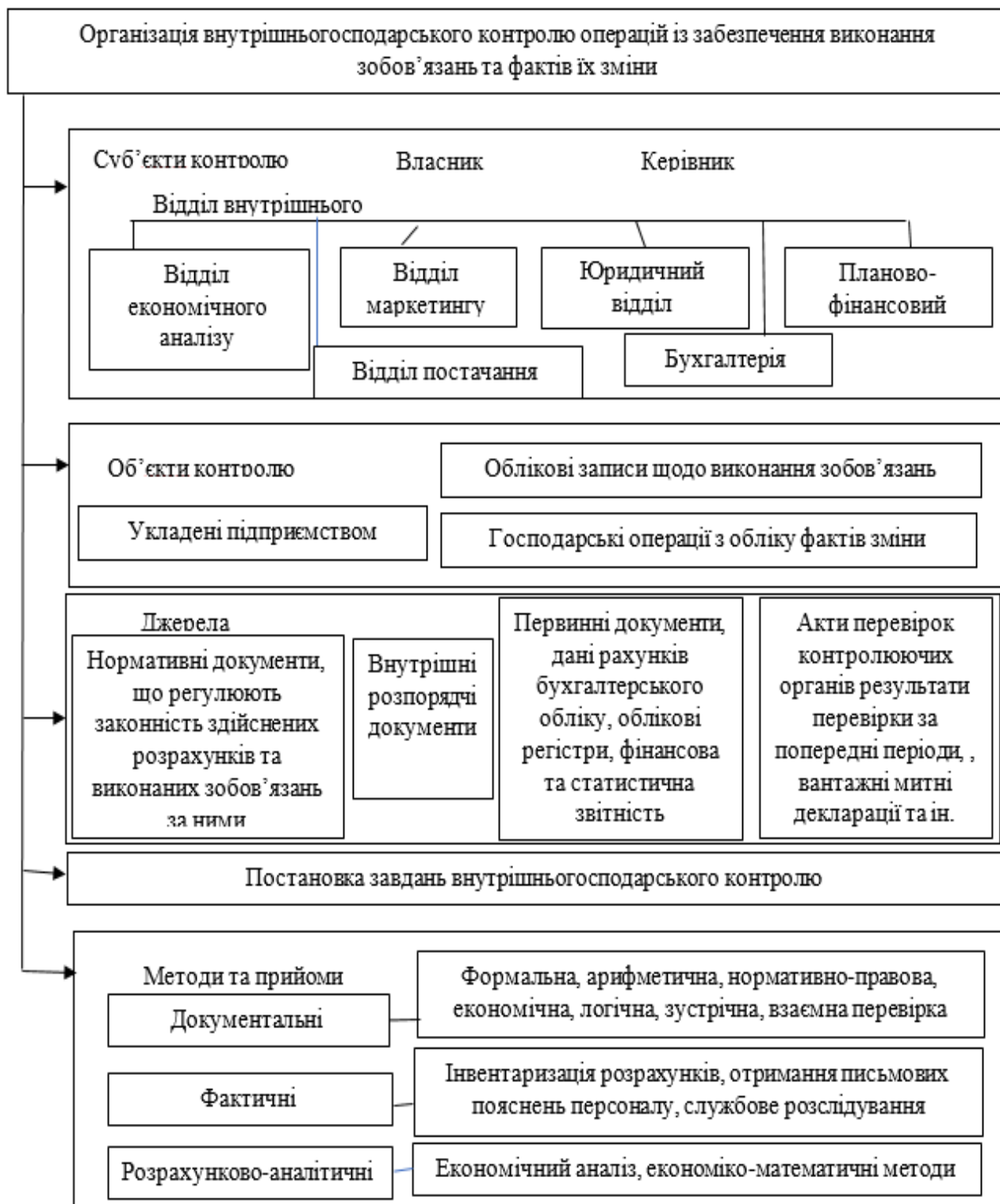

Рис. 1. Основні елементи організації внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками відповідно до вимог чинного законодавства

Джерело: узагальнено автором

Основними завдання організації обліку та контролю розрахункових

операцій з постачальниками на підприємстві:

- 1) своєчасне та точне документальне оформлення здійснених розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- 2) точне ведення аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- 3) інвентаризація дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- 4) своєчасна взаємна звірка заборгованостей, які виникають при розрахунках з постачальниками та підрядниками.

Таким чином, контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками спрямований на перевірку правильності формування договірних зобов'язань, відповідності щодо виконання термінів поставок товарів або надання послуг, а також висування претензій постачальникам або транспортним організаціям.

Формування раціональної системи організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, формування системи внутрішньогосподарського контролю сприятиме покращенню договірної дисципліни, належному виконанню зобов'язань щодо поставок товарів або надання послуг, у відповідності до замовленого асортименту та якості. Пришвидшить скорочення кредиторської та відповідно дебіторської заборгованостей, а, відповідно, оборотності коштів, що безпосередньо впливає на покращення фінансового стану суб'єкта господарювання.

Реалії сьогодення свідчать, що моніторинг стану, своєчасності та обґрунтованості розрахунків підприємств з їх контрагентами є вирішальними для ефективного використання коштів. Інформація, що генерується в обліковій системі суб'єктів бізнесу, повинна задовольняти як потреби управління підприємства, так і потреби зовнішніх користувачів, оскільки інформаційні системи, сприяють мінімізації помилок і спотворень інформації при прийнятті управлінських рішень.

Висновки. Інформаційне забезпечення розрахунків з постачальниками та підрядниками – це своєчасне та якісне інформаційне обслуговування управлінського персоналу суб'єкта господарювання шляхом створення раціональної системи збору інформаційних даних, їх повної та своєчасної обробки, а також належного зберігання та перетворення на достовірну, своєчасну та точну інформацію з метою ефективного ведення розрахунків з постачальниками та підрядниками, прийняття відповідних управлінських рішень.

В процесі проведеного дослідження було ідентифіковано організаційні підходи щодо внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками. Встановлено, що саме вони забезпечать вирішення ключових завдань, які мають безпосередній вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства. Досліджено методику здійснення контролю операцій з кредиторською заборгованістю, яка передбачає розробку спеціальних прийомів при проведенні перевірок щодо порядку формування розрахунків з постачальниками та підрядниками.

З метою удосконалення внутрішнього контролю за розрахунками з постачальниками і підрядниками, визначено, що на підприємстві доцільним є

впровадження розробленої схеми організації внутрішньогосподарського контролю, що в майбутньому надасть змогу оцінити обсяг позичкових коштів, та, як наслідок, сприятиме скороченню сумнівної і безнадійної заборгованості.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Н.М. Внутрішньогосподарський контроль зобов'язань перед постачальниками та підрядниками. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/218.pdf
2. Візиренко С.В. Удосконалення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Інноваційна економіка*. 2014. № 3. С. 249-254.
3. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. Посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 496 с.
4. Сирцева С.В. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами. URL: <http://global-national.in.ua>.

ПАМ'ЯТНІ ТА ЮВІЛЕЙНІ МОНЕТИ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ

Діана ШИНАЛЬСЬКА

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Юлія МОРОЗ

д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Пам'ятні та ювілейні монети, це монети, які завжди нагадують нам важливі дати, пам'ятні події історії та сучасності, різні важливі заходи та події в суспільному житті. Облік цих монет є важливим, так як випуском в обіг цих монет займається Національний банк України в обмежених кількостях, а самі монети виготовляються з дорогоцінних та недорогоцінних металів.

Актуальність теми. Дана тема є досить актуальна, особливо, саме зараз, коли багато монет присвячують подіям, які вже увійшли в історію, а їх облік є необхідним так як частина монет є платіжним засобом і введені в обіг. Історія карбування ювілейних та пам'ятних монет в Україні починається з 1995 року. Саме 7 травня 1995 року в Україні було введено в обіг першу монету, яка була ювілейною і присвяченою 50-річчю перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 років [5].

Всі випущені монети складають у список ювілейних та пам'ятних монет України з металів. За тематикою їх поділяють на 35 серій та інші монети це є ті які не увійшли в жодну з серій, а кількість випущених монет вказана в табл 1.

Кількість монет

<i>Кількість монет станом на 20.01.2022</i>	
З дорогоцінних металів:	412
– срібних	354
– золоті	52
– біметалевих	6
З недорогоцінних металів	509
Всього монет:	921
– номінована в карбованцях	21
– номінована в гривнях	900

Після того, як визначена відповідна кількість ювілейних та пам'ятних монет, здійснюється розсилання повідомлення про купівлю даних монет до територіального управління Національного банку України. Згодом готується розпорядження на перерахування коштів, відповідно до якого бухгалтер формує та роздруковує примірник меморіального ордера, завіряє його штампом банку. Далі ордер разом з розпорядженням надходить до головного бухгалтера для подальшого контролю. Після перерахування коштів бухгалтер виписує довіреність на уповноважену особу на одержання ювілейних монет. Уповноважена особа банку одержує ювілейні монети в управлінні НБУ згідно з описом та накладною [1].

Ювілейні монети, які мають гривневий номінал і не є засобом платежу, обліковують Національним банком України за допомогою груп бухгалтерських рахунків, а саме [3]:

- при придбанні ювілейних монет використовують рахунки групи 120, 181 та 340;
- при реалізації цих монет використовують рахунки таких груп: 100, 120, 191, 260, 262, 265, 290, 340, 639;
- при використанні монет на представницькі цілі 2 рахунки 7454 «Представницькі витрати» - за відпускну ціною Національного банку та 3400 «Запаси матеріальних цінностей на складі»;
- при отриманні ювілейних монет на реалізацію без попередньої оплати на підставі укладеного договору, для відображення на позабалансових рахунках використовують рахунок групи 991 та рахунок 9819, а для інших операцій використовують такі ж самі рахунки груп як і при реалізації цих монет.

Всі монети, які є засобом платежу обов'язково приймаються за їх номінальною вартістю без будь-яких обмежень за всіма видами платежів. Відображення бухгалтерських операцій в обліку з придбання і реалізації пам'ятних та ювілейних монет, що мають гривневий номінал і виконують функцію засобу платежу, залежить від способу розрахунку банку за них [2].

При здійсненні попередньої оплати за ювілейні чи пам'ятні монети банком, ці монети обліковуються за номінальною вартістю на рахунку 1001 «Банкноти та монети в касі банку». Коли територіальні управління НБУ передають банкам

монети для реалізації без попередньої оплати, то в обліку використовують позабалансовий рахунок 9819 «Інші цінності і документи», а сама різниця між відпускнуою ціною банку і відпускнуою ціною Національного банку обліковується на рахунку 6399 «Інші операційні доходи» [4].

Монети, що виконують функцію платіжного засобу, мають гривневий номінал та використовуються банком на представницькі цілі знаходять відображення в обліку за такими рахунками по дебету 7454 «Представницькі витрати» — за відпускнуою ціною НБУ та кредиту 1001 «Банкноти та монети в касі банку», або 1002 «Банкноти та монети в касі відділень банку» — за номінальною вартістю монет і кредиту 3500 «Витрати майбутніх періодів» — на суму різниці між відпускнуою ціною Національного банку і номінальною вартістю монет [1].

У випадках нереалізації ювілейних та пам'ятних монет банком відбувається повернення цих монет банком до НБУ і згідно договору повернення здійснюється за номінальною вартістю та в супроводі таких бухгалтерських проведення по дебету 9910 «Контррахунок» та кредиту 9819 «Інші цінності і документи».

Висновки. Отже, з наведених даних можна зробити висновок, що облік цих монет здійснюється на основі загального Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та чинними законами України, а в Постанові про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку запасів банків України є навіть окремий розділ про облік ювілейних монет, що мають гривневий номінал і не є засобом платежу.

Список використаних джерел

1. Бобиль В.В. Облік в банках: навчальний посібник / В.В. Бобиль. Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. унів. залізн. транс. ім. В. Лазаряна, 2011. 262 с.
2. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ): Підручник. К.: «Хай-Тек Прес», 2010. 608 с.
3. Інструкція з бухгалтерського обліку запасів банків України. Постанова правління Національного банку України від 10.12.2014 р. № 625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1650-04#n320>
4. Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку. Постанова правління Національного банку України від 11.09.2017 р. № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n26>
5. Ігнатова Н.В. Національний банк України на зовнішньому нумізматичному ринку. *Вісник НБУ*. 2021. №1. С. 23-25

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ірина ШИНАЛЬСЬКА

здобувач освітнього ступеня магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Тетяна ГАЙДУЧОК

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,

оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Основною метою фінансової діяльності будь-якого суб'єкта бізнесу є покращення його фінансового стану та отримання конкурентоспроможної позиції на ринку, з метою отримання позитивного фінансового результату – прибутку. Водночас, з метою досягнення даної мети підприємство повинно мати в своєму розпорядженні певні ресурси. Особлива роль у формуванні фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства належить саме власному капіталу, оскільки він є основою для початку господарської діяльності будь-якого підприємства.

Результати дослідження. Власний капітал суб'єкта господарювання є головним джерелом формування прибутку та доходів його власників як у поточному, так і в перспективному періоді.

Відповідно до чинного законодавства, як фізичні, так і юридичні особи можуть здійснювати підприємницьку діяльність, якщо вона зареєстрована у встановленому законодавством порядку. Водночас, при створенні юридичної особи першочергове значення має здійснення господарських операцій щодо формування внесків його засновників до статутного капіталу новоствореного підприємства.

Що стосується проблематики обліку, формування, використання статутного капіталу, то її висвітлення в періодичній літературі не є досить популярним, хоча й існують дискусійні питання.

При визначенні поняття власний капітал Т. С. Яровенко та К.П. Свистільник використовують комплексний підхід і акцентують увагу на тому, що власний капітал доцільно визначати як основу створення й розвитку господарської діяльності підприємства [5].

Складові власного капіталу представлено на рис. 1.

Організацію інформаційного забезпечення обліку власного капіталу на підприємстві покладено на працівників бухгалтерської служби. Так, метою обліку власного капіталу є одержання точної, своєчасної та правдивої інформації про фактичний розмір капіталу. Схему організації обліку власного капіталу на підприємстві узагальнено на рис. 2.

Рис. 1. Класифікація власного капіталу [1]

В системі облікового забезпечення підприємства особлива роль належить формуванню облікової політики, яка визначається з урахуванням положень статуту підприємства та наказу про облікову політику. При організації обліку власного капіталу у суб'єкта бізнесу в наказі про облікову політику доцільно вказувати наступні елементи: порядок обліку власного капіталу в розрізі видів капіталу; порядок формування резервного капіталу; документальне оформлення операцій з капіталом; порядок розрахунку компенсації учаснику при виході з товариства; джерела та порядок формування, розподілу та використання нерозподіленого прибутку підприємства. Подальше становлення ринкових умов господарювання та глобалізація економіки на макrorівні зумовлюють необхідність формувати й удосконалювати облікову політику на кожному підприємстві.

Рис. 2. Організація обліку власного капіталу на підприємстві

Висновки. Таким чином, організація ефективної та раціональної господарської діяльності вітчизняних підприємств потребує розробки системи управління фінансовими ресурсами підприємства, зокрема його власним капіталом, яке має на меті забезпечити основу для стабільного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та зростання його на ринку. Особлива увага при цьому належить системі облікового забезпечення та формуванню оптимальної структури власного капіталу і ефективного управління ним.

Список використаних джерел

1. Бобяк А. П. Організаційно-методичні аспекти обліку власного капіталу. *Економіка и управление*. 2011. № 1. С. 91-95.
2. Варічева Р. В. Поняття власного капіталу. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2010. № 2 (52). С. 81-85.
3. Михайлишин Н. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління власним капіталом підприємства. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2014. Том 45. № 2. С. 127-133.
4. Щербань О.Д. Визначення категорії «власний капітал підприємства». *Економіка та управління підприємствами*. 2017. № 9. С.736-739.
5. Яровенко Т. С. Удосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу в сучасних умовах. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2013. Вип. 7(2). С. 189-194.

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анна ШУНЕВИЧ

здобувач вищої освіти магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Тетяна ГАЙДУЧОК,

к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,

оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Сьогодні в Україні ринок віртуальних активів як ресурсів для здійснення господарської діяльності перебуває у процесі свого становлення та набуває розвитку. На даному етапі, в державі відбуваються певні зміни у парадигмі мислення від трактування віртуальних активів як загрози для національної економіки, до обґрунтування необхідності їх застосування в бізнесі та визнання на законодавчому рівні. Це повинно забезпечити процес легалізації віртуальних активів в господарській діяльності підприємств України.

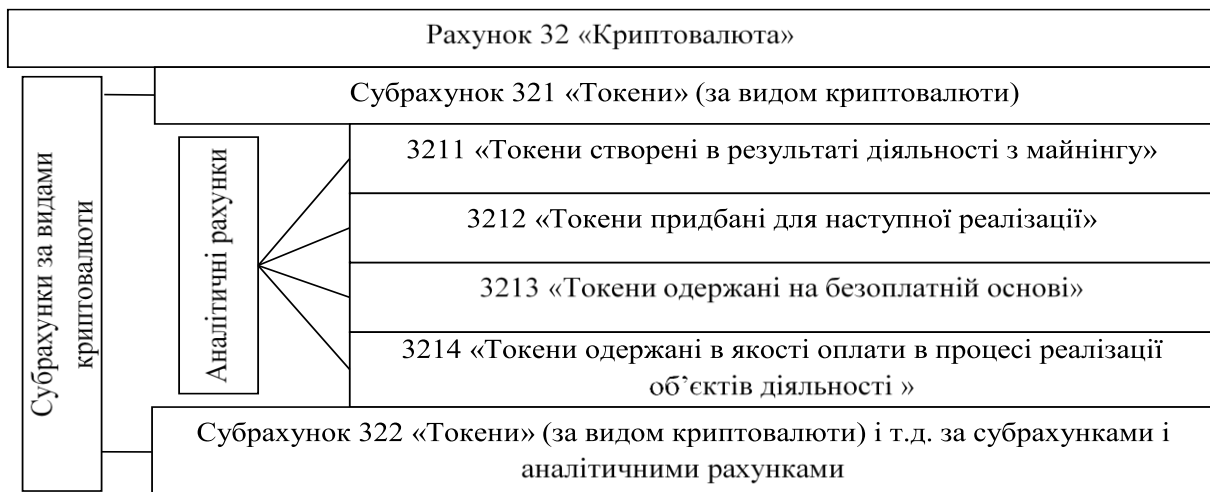
Система управління віртуальними активами з метою створення умов для ефективної господарської діяльності не може функціонувати без правильної організації інформаційного забезпечення. При цьому, ринкові умови господарювання потребують більш оперативної, точної та конкурентної інформації щодо порядку формування і особливо використання віртуальних активів. Саме тому, облік повинен бути побудований таким чином, щоб на основі нього можливо було б отримати для всіх стейкхолдерів необхідну інформацію, в якій виникає потреба для прийняття управлінських рішень.

Кожний об'єкт за видами віртуальних активів, який використовується підприємством має бути відображений в обліку на окремому синтетичному рахунку з виділенням субрахунків та у відповідному аналітичному розрізі.

Отже, розкриємо основні підходи щодо відображення наявності, формування і використання віртуальних активів на рахунках бухгалтерського обліку.

Результати дослідження. Для розробки порядку відображення криптовалюти у бухгалтерському обліку необхідно дати відповідь на два питання: до якого виду активів відноситься криптовалюта і як відображати на рахунках обліку господарські операції пов'язані з її формуванням і використанням. Щодо першого питання, то для обліку криптовалюти найбільш доцільно виділити окремий бухгалтерський рахунок, зокрема, вільний код за Планом рахунків бухгалтерського обліку 32 «Криптовалюта» з відповідною ієрархією субрахунків щодо її одержання на підприємстві, за класом 3 «Кошти, розрахунки та інші активи». Японія визнала криптовалюту засобом платежу [1].

Схема формування інформації за рахунком 32 «Криптовалюта» наведена на рис. 1.

Рис. 1. Порядок відображення наявності криптовалюти на рахунку бухгалтерського обліку 32 «Криптовалюта»

Джерело: власна розробка автора

Наразі, національні і міжнародні стандарти не регулюють відображення криптовалюти в бухгалтерському обліку, а пропозиції віднесення її до запасів і нематеріальних активів не мають нічого спільного за економічним змістом і функціями з цими об'єктами, що використовуються в бізнесі [2]. Не зважаючи на те, що офіційно криптовалюти не мають статусу грошей, вони фактично виконують їх функції, а через сайти-обмінники за них можна одержати справжні гроші. Витрати на створення криптовалюти доцільно визнавати як окремий об'єкт нематеріальних активів. В табл. 1 наведено кореспонденцію рахунків в процесі відображення господарських операцій з криптовалюти.

Таблиця 1

Кореспонденція бухгалтерських рахунків в процесі відображення господарських операцій з криптовалюти

Господарські операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Придбані токени для наступної реалізації	3212	63
2. Одержані токени в якості оплати в процесі реалізації продукції, товарів, робіт, послуг	3214	36
3. Одержані токени в процесі господарської діяльності з майнінгу	3211	426 «Додатковий капітал від діяльності з майнінгу»
4. Токени одержані на безоплатній основі	3213	427 «Додатковий капітал від токенів одержаних на безоплатній основі»

Джерело: власна розробка автора

Відображення операцій з криптовалютою можливо прирівняти до обліку господарських операцій з іноземною валютою (одержання від покупців,

придбання, продаж, наявність на рахунках в банку, розрахунки з іноземними постачальниками), яка має велику волативність. Ринок криптовалюти відбувається на спеціальних біржах (як приклад, Binance, Coinbase Exchange, FTX) не менш активно, ніж цінних паперів не зважаючи на волативність (мінливість) цін. На біржах, кожен купує криптовалюту на свій страх і ризик, а щодо забезпеченої криптовалюти з'являється можливість обміняти її на різноманітні зобов'язання (валюту).

Важливим об'єктом віртуальних активів є програми лояльності відносин продавців і покупців. В цілому, проведений аналіз діяльності торгових підприємств дозволив виділити наступний перелік програм лояльності: дисконтні, бонусні, багаторівневі, кешбек, партнерські, ціннісні, благодійні, сторітелінг, гейміфіковані, закриті клуби.

Використовуючи бонусні програми лояльності, підприємства в процесі продажу товарів створюють віртуальні активи як цінність з ознаками власних грошей. При придбанні товару продавець накопичує покупцю бонуси як зобов'язання у власній валюті, яку можна використати при наступній покупці. Клієнт маючи певні накопичення бонусів як валюти підприємства продавця, щоб її витратити на придбання товару повинен повернутися до продавця і обміняти її в процесі покупки на реальні гроші шляхом зарахування за вартість одержуваного товару.

Бонуси накопичують на дисконтних картках як гаманцях віртуальних активів, які належать до матеріальних активів і оприбутковуються на рахунок 20 «Виробничі запаси» субрахунок «Інші матеріали» як неелектронні платіжні засоби за первісною вартістю. Дисконтні картки видаються покупцям безоплатно або продаються. Якщо картка видається безоплатно, тоді її вартість є витратами підприємства (рахунок 93 «Витрати на збут»), якщо картка продається, тоді нараховуються доходи (рахунок 70 «Доходи від реалізації») з урахуванням ПДВ і витрати (рахунок 90 «Собівартість реалізації»).

Висновки. Отже, сьогодні створюються підґрунтя для цілого сектору нової економіки, який буде функціонувати на основі використання віртуальних активів в господарській діяльності. Стрімкий розвиток впровадження технологій цифровізації та діджиталізації в бізнес-процеси передбачає розповсюдження нових об'єктів обліку та ставить питання про необхідність їх економічного регулювання в обліковому процесі, дослідження проблем щодо визначення місця одержаної інформації в управлінській діяльності.

Список використаних джерел

1. Прокопенко В. Віртуальні активи. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/virtualni-aktivi.html>
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. KUBAŠČÍKOVÁ, Zuzana. Mzdová evidencia. Recenzenti: Zuzana Juhászová, Martin Čepes. 1. vydanie. Bratislava : Slovenská komora certifikovaných účtovníkov, 2021. 79 s. [4,5 АН]. APVV-16-0602. ISBN 978-80-972525-8-8.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБГРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ТА ПОРЯДОК ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ З ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Тетяна ЩИРА

здобувач вищої освіти магістр,

Поліський національний університет

Науковий керівник: Ніна ЦЕГЕЛЬНИК

к.е.н, доцент кафедри бухгалтерського обліку,

оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Забезпеченість виробничих підприємств достатньою кількістю виробничих запасів та їхнє раціональне використання у технологічному процесі є однією з основних умов ефективної діяльності на підприємствах різних галузей національної економіки. Насправді, у діяльності виробничих підприємств спостерігається ситуація, коли управління запасами є досить складною сферою діяльності. Тому більшість підприємств мають деякі недоліки в процесі управління ними, що може призвести до втрат запасів у достатньо великих розмірах.

Виробничі запаси є найбільш значною частиною оборотних активів виробничого підприємства. Вони становлять основну частину в структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, а відповідно облік та оцінювання значно впливає на результати не тільки господарської діяльності підприємства та на розкриття інформації про його фінансовий стан. Виробничі запаси використовуються на виробництві, для технологічних потреб, для споживання у господарській діяльності, для продажу тощо.

Підприємством самостійно обирається модель обліку виробничих запасів, яка буде нормативно закріплена в обліковій політиці шляхом визначення критеріїв визнання, методів оцінювання, розроблення робочого плану рахунків, тощо та відображення у звітності показників для інформаційного забезпечення відповідних стейкхолдерів [1, с. 125].

Основною метою наукового дослідження є обґрунтування організації облікового процесу для прийняття управлінських рішень при формуванні виробничих запасів на підприємстві.

Результати дослідження. З метою вдосконалення обліково-контрольно-аналітичного забезпечення виробничих запасів підприємств і їх управління, менеджмент підприємства, насамперед, має здійснити комплексний аналіз сучасного стану облікового забезпечення та визначити перспективні напрями підвищення ефективності обліку і управління виробничими запасами. Доцільно погодитися з вітчизняними науковцями [1], які пов'язують основні напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами з покращенням складського обліку, з механізмом вдосконалення первинного обліку тощо (рис. 1).

Рис. 1. Напрями вдосконалення обліку виробничих запасів та управління ними на підприємствах [1]

Як відомо, первинні документи мають надавати повну інформацію щодо руху виробничих запасів. На базі отриманої первинної документації слід формувати оборотно-сальдові відомості за місцями зберігання, центрами витрат тощо. Комплексна сучасна автоматизація складського обліку надасть бухгалтерській службі можливість скласти досить детальні оборотно-сальдові відомості за рахунком 20 «Виробничі запаси» з відображенням операцій в розрізі аналітичних рахунків [2].

Суттєвий вплив на ефективну реалізацію положень облікової політики підприємств щодо виробничих запасів має порядок технології обліку таких об'єктів обліку, модель якої представлено на рис. 2.

Технологію облікового процесу виробничих запасів на підприємстві змодельовано трьома взаємоузгодженими через облікову політику модулями, що дає змогу інтегровано представити її складники у їх взаємозв'язку з дотриманням всіх чинних нормативів та забезпечити достовірність облікових даних щодо руху виробничих запасів.

Рис. 2. Модель облікового процесу виробничих запасів підприємств

Висновки. Отже, нормальне функціонування підприємств є можливим тільки при умові правильно організованої системи управління запасами. Наголосимо, що з метою удосконалення обліку виробничих запасів підприємств необхідно визначити змістовний перелік первинних та зведених документів. На основі даних документів формується своєчасна та достовірна інформація щодо запасів і запобігає утворенню нестачі або надлишків.

Список використаних джерел

1. Польова Т. В., Охрей Т. С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 124-128.
2. Лищенко О. Г., Сердюк Є. М. Управління виробничими запасами: обліково-аналітичне забезпечення. *Ефективна економіка*. 2018. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/53.pdf.

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

Владислава ЮЩЕНКО

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Володимир ДАНІЛЄВИЧ

здобувач освітнього ступеня магістр,
Поліський національний університет

Науковий керівник: Юлія МОРОЗ

д.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет

Вступ. Будь-який вид управління є неможливим без чіткої організованої системи контролю, тому що не можна ефективно управляти, не перевіряючи виконання встановлених вимог та не виявляючи фактичного стану на керованих об'єктах [2]. З допомогою контролю держава захищає свої інтереси та інтереси споживачів, перевіряє якість виробленої продукції, виконаних робіт і наданих послуг, забезпечує достовірність і доступність інформації про основні

Результати дослідження. Витрати є важливою складовою системи обліку та контролю у всіх сферах ведення господарської діяльності. Загальна технологія організації такої системи на підприємстві передбачає виокремлення ряду етапів, які відображено на рис. 1.

Важливим елементом управління, поряд зі системою обліку, на підприємстві є система контролю, оскільки функціонування ефективної системи обліку витрат, безпосередньо, вимагає її контролю. Здійснення контролю попереджає, виявляє, усуває недоліки та порушення, що виникають у процесі господарської діяльності підприємства, зокрема в організації та веденні бухгалтерського обліку витрат, відхилень від норм чинних нормативно-правових актів, облікової політики, установчих документів, планів підприємства, помилок і зловживань.

Схематично етапи внутрішньогосподарського контролю витрат на підприємстві можна зобразити наступним чином (рис. 2).

Контроль є не лише обов'язковим заходом у діяльності підприємства, а невід'ємною частиною управління, тому що не можна здійснювати ефективне управління без систематичного контролю за доходами і витратами підприємства, порядком формування собівартості продукції, що безпосередньо пов'язано з виробничим процесом та реалізацією продукції.

На нашу думку, система обліку і контролю витрат на підприємстві – це сукупність обліково-аналітичних і контрольних процесів, які формують достовірну інформацію про хід та результати господарської діяльності, що необхідна для оперативного управління.

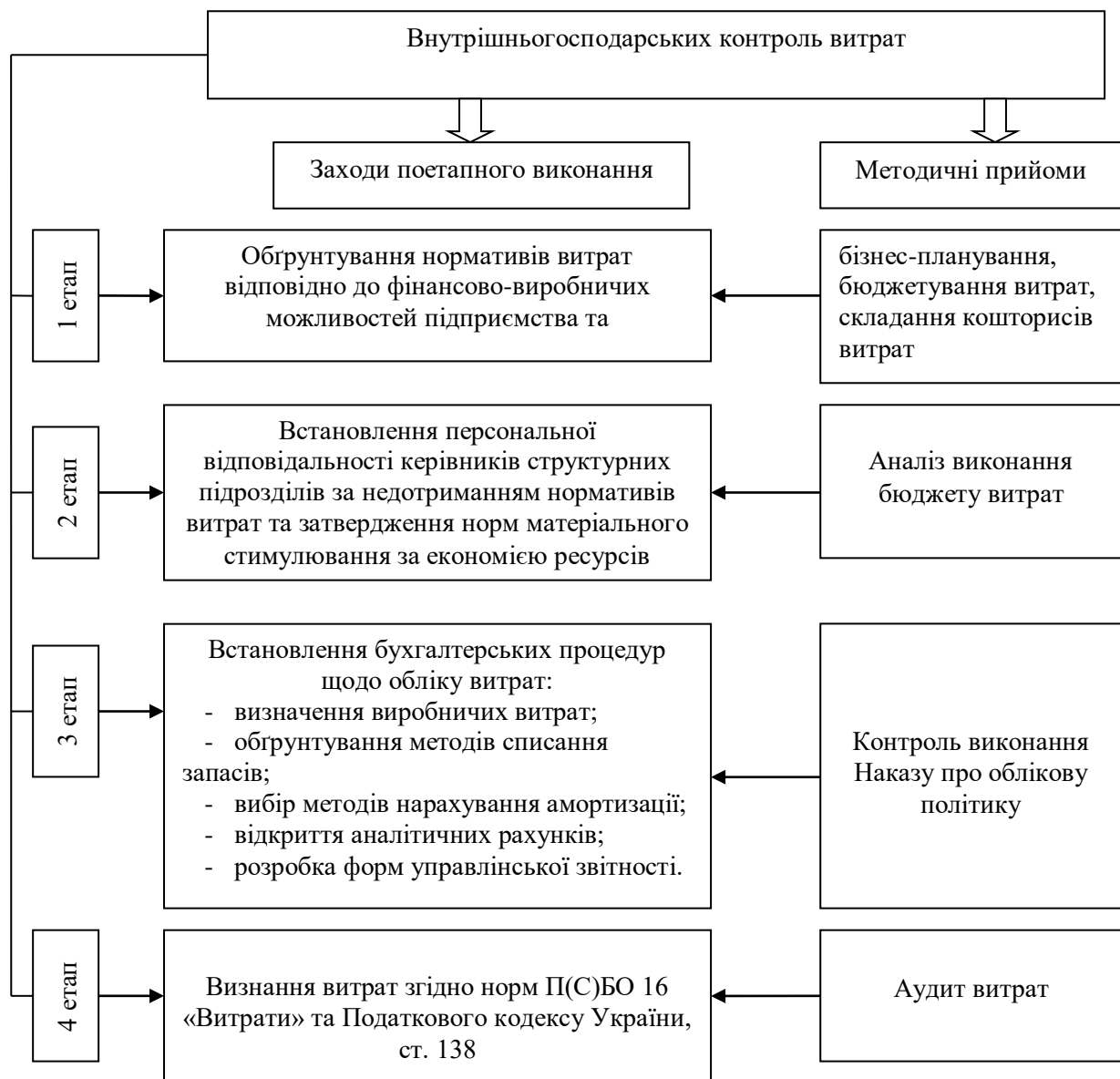

Рис. 1 Елементи системи обліку і контролю витрат на підприємстві
Джерело: узагальнено авторами

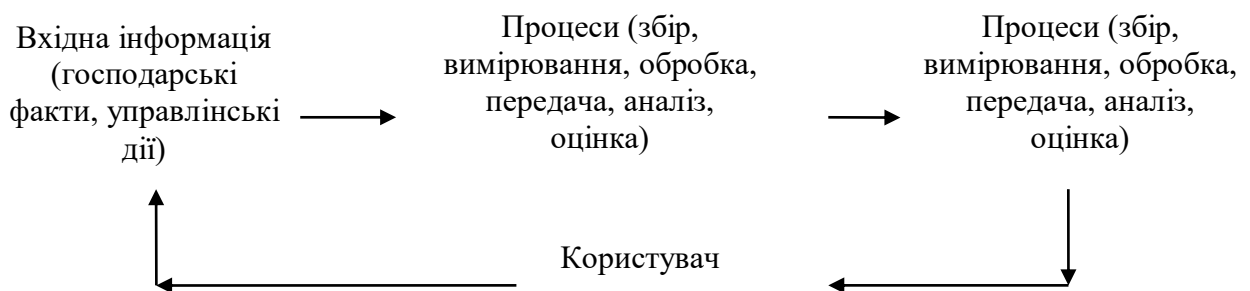
На підприємстві витрати класифікують за такими статтями: сировина та основні матеріали, напівфабрикати власного виробництва, зворотні відходи (вираховуються), сировина за вирахуванням зворотних відходів, допоміжні матеріали на технологічні цілі, паливо й енергія на технологічні цілі, електроенергія на технологічні цілі, заробітна плата, відрахування на соціальне страхування, загальновиробничі витрати, витрати від браку, інші виробничі витрати.

Інформаційну систему, яка використовує отриману інформацію з метою одержання результатів, які відповідають цілям управління, покладено в основу системи управлінського обліку, операційну модель якої наведено на рис. 3 [1].

Функції управління та інформація, що забезпечує їх дію, дають змогу сформулювати функції управлінського обліку. Серед основних виділимо: інформаційну, комунікаційну, контрольну, прогнозну та аналітичну.

Рис. 2 Етапи внутрішньогосподарського контролю витрат на підприємстві
Джерело: узагальнено авторами

Рис. 3 Операційна модель інформаційної системи управлінського обліку
Джерело: узагальнено авторами

Отже, вирішуючи певні задачі, менеджери використовують різну інформацію. Потреба у забезпеченні ефективності виробництва зумовила нову

галузь знань і практичної діяльності, яка називається управлінським обліком. З метою формування повної управлінської інформації управлінський облік досліджує такі сфери діяльності, як маркетинг, технологія, економіка, фінанси, право, статистика, математика, психологія. Використання такої інформації дає змогу обґрунтовувати рішення. Система управління забезпечує планування, організацію, контроль та регулювання для успішного ведення господарської діяльності підприємства, а система управлінського обліку забезпечує ці процеси необхідною інформацією.

Сучасні методи управління витратами характеризуються різноманітністю, наявністю декількох методик використання окремого методу як у межах підприємства, так і галузі, а більшість вчених виділяють тісний взаємозв'язок, перш за все, між функціями управління та методами управління витратами.

Тобто, управління витратами на сьогодні вийшло за межі традиційного впливу на витрати лише в процесі виробництва та поширилося на всі можливі витрати, які виникають або потенційно можуть з'явитися у фінансово–господарській діяльності підприємства.

Висновки. Дослідження організації контролю на підприємстві показало, що стратегічний контроль – це контроль керівництва підприємства за правильним формуванням витрат і безпосередньо визначення собівартості продукції. Саме від об'єктивного стратегічного контролю в більшості випадків залежить діяльність підприємств в майбутньому. Тактичний контроль здійснюється безпосередньо працівниками підприємства, які обліковують витрати на виробництво продукції і складають калькуляції фактичної собівартості продукції. На нашу думку, цей вид контролю є найефективнішим, оскільки він здійснюється щоденно за усім асортиментом виготовленої продукції. Здійснення ефективного контролю за витратами надає керівництву підприємства достовірну інформацію для прийняття оперативних управлінських рішень під час формування собівартості продукції.

Дослідження організаційно-технологічних особливостей підприємства показало їх беззаперечний вплив на методику та організацію обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Дослідження ж окремих видів витрат підтвердило те, що формування собівартості лісопродукції власного виробництва та її ціноутворення значною мірою залежить від раціональної організації виробничого процесу та методики обліку і контролю витрат, які ще не адаптувалися до ефективного господарювання в ринкових умовах і не відповідають сучасним вимогам управління.

Список використаних джерел

1. Мошковська О. А. Облік затрат і калькулювання собівартості продукції згідно з вітчизняним законодавством : подальший розвиток і шляхи вдосконалення. *Вісник Житомирського держ. тех. ун-ту*. Сер. «Економічні науки». 2009. № 3 (49). С. 85–88.
2. Радченко К.М. Сутність витрат як економічної категорії та їх місце в системі управління підприємство. URL: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_105/43.pdf
3. Фаріон В., Фаріон Т. Роль облікової інформації в системі управління підприємством. *Журнал європейської економіки*. 2013. Том 12 (№ 1). С. 96-108.

Подяка

**ШАНОВНИМ УЧАСНИКАМ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА
ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ
У РОЗБУДОВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ
НА ШЛЯХУ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»**

*Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету та усі наші
співорганізатори й партнери висловлюємо Вам щирі слова
подяки за те, що Ви у надскладний час для нашої країни змогли
долучитись до нашого наукового заходу!
Ваші наукові розробки та досвід є вкрай важливими для
розбудови нашої держави на шляху
до Європейського Союзу!*

З повагою та найкращими побажаннями,
Оргкомітет конференції

До проведення конференції долучились:

Alexandru Lucian MANOLE – Prof.dr., Rector ARTIFEX University of Bucharest (Romania)

Ghenadie CIOBANU – Doctor of economics, Senior researcher incsmgs, ARTIFEX University of Bucharest (Romania)

Elena BUGUDUI, Associate profesor, ARTIFEX University of Bucharest (Romania)

KUBAŠČÍKOVÁ Zuzana – PhD, docentka, katedra účtovníctva a audítorstva Ekonomická univerzita v Bratislave (Slovensko)

Marzena REMLEIN – Professor, Dr Hab., Head of Department of Accounting and Financial Audit, Poznań University of Economics and Business (Poland)

Joanna BŁAŻYŃSKA – Associate Professor, PhD, Department of Accounting and Financial Audit, Poznań University of Economics and Business (Poland)

Ewelina KUBERSKA – Assistant Professor, Department of Accounting and Financial Audit, Poznań University of Economics and Business (Poland)

Микола БОНДАР – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу, декан факультету обліку та податкового менеджменту, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Сергій ЛЕГЕНЧУК – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку, Державний університет "Житомирська політехніка" (Україна)

Олександр БРАДУЛ – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування, Криворізький національний університет (Україна)

Людмила ЧИЖЕВСЬКА – доктор економічних наук, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку, Державний університет "Житомирська політехніка" (Україна)

Катерина РОМАНЧУК – доктор економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Познанського економічного університету (Польща); професор кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту, Державний університет "Житомирська політехніка" (Україна)

Liudmyla SHKULIPA – Associate Professor, Dr. (Germany)

Інна ЛЕПЕТАН – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (Україна)

Світлана ЧУГАЄВСЬКА – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки та інновацій, Ягеллонський університет в Кракові (Польща), доцент кафедри математичного аналізу, бізнес-аналізу та статистики, Житомирський державний університет ім. Івана Франка (Україна)

Олена КОВАЛЬ – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (Україна)

Наталія ПРАВДЮК – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (Україна)

Наталія ПЕТРЕНКО – доктор економічних наук, професор, в.о. ректора ПВНЗ "Міжнародна академія сертифікації бухгалтерів і аудиторів" (Україна)

Тетяна ДАВИДЮК – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і фінансів, Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут" (Україна)

Валерій ЖУК – доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу обліку та оподаткування ННЦ "Інститут аграрної економіки" (Україна)

Юлія БЕЗДУШНА – доктор економічних наук, завідувач відділу обліку і оподаткування ННЦ "Інститут аграрної економіки" (Україна)

Ніна ОВСЮК – доктор економічних наук, доцент, Національний авіаційний університет (Україна)

Ірина ПАРАСІЙ-ВЕРГУНЕНКО – доктор економічних наук, професор кафедри фінансового аналізу та аудиту, Державний торговельно-економічний університет (Україна)

Наталія ПРАВДЮК – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (Україна)

Світлана ГАНЗЮК – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та обліку, Дніпровський державний технічний університет (Україна)

Тамара ГУРЖИЙ – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та обліку, Дніпровський державний технічний університет (Україна)

Наталія КОВАЛЬ – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (Україна)

Сергій ОСТАПЧУК – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу обліку та оподаткування, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (Україна)

Марина ДУБІНІНА – доктор економічних наук, професор, Миколаївський національний аграрний університет (Україна)

Юлія ЧЕБАН – кандидат економічних наук, доцент, Миколаївський національний аграрний університет (Україна)

Марія НЕЖИВА – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту, Державний торговельно-економічний університет (Україна)

Валерій РОЗДОБУДЬКО – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту, Державний торговельно-економічний університет (Україна)

Марина ПРАВДЮК – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (Україна)

Тетяна ПИСАРЕНКО – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та аудиту, Луцький національний технічний університет (Україна)

Світлана СИРЦЕВА – кандидат економічних наук, доцент, Миколаївський національний аграрний університет (Україна)

Наталія ТЛУЧКЕВИЧ – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту, Луцький національний технічний університет (Україна)

Катерина БУРКО – старший викладач кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (Україна)

Юрій ДЕНИСОВЕЦЬ – аспірант, Поліський національний університет (Україна)

Марина ЖУРИЛО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Віталій ЛІТВІНЧУК – аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліський національний університет (Україна)

Олександр ПАНІЧУК – аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліський національний університет (Україна)

Людмила МАРКЕВИЧ – аспірант кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (Україна)

Микола НАГІРНЯК – аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліський національний університет (Україна)

Богдана БАЦУЛА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Лілія БОЙКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Дмитро БОГОМАЗ – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Тетяна ВАСИЛЕНКО – здобувач вищої освіти магістр, Поліський національний університет (Україна)

Євгеній ВЕРБИЦЬКИЙ – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Софія ГАРАБАЖИУ – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Наталія ГРИЩУК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Тетяна ДЕРЕВИЦЬКА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Марина КУДІНА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Ніна ЛЕВЧЕНКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Анна СИНЮШКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Ярослав ЛУК'ЯНЧУК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Катерина МАРТИНЮК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Анна МИНАЙЛЮК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Юлія МІРЗАГАЄВА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Інна МОШКІВСЬКА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Вікторія НАЗАРІВСЬКА – здобувач вищої освіти магістр, Поліський національний університет (Україна)

Крістіна НЕЧИПОРУК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Олена ПАПУШИНА – здобувач освітнього ступеня магістр, Державний університет "Житомирська політехніка" (Україна)

Марія ПИВОВАР – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Сергій ПРИЙМАК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Юлія САМОЙЛЕНКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Юлія СЛЮСАРЕНКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Крістіна МОСКВІТІНА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Ірина НАУМЕНКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Інна ШЕВЧУК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Діана ШИНАЛЬСЬКА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Ірина ШИНАЛЬСЬКА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Анна ШУНЕВИЧ – здобувач вищої освіти магістр, Поліський національний університет (Україна)

Аліна СЯБЕР – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Володимир ВІТЕР – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Анна БОНДАРЧУК – здобувач вищої освіти магістр, Поліський національний університет (Україна)

Вікторія ВІТЧЕНКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Дарина ТАНСЬКА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Олена НЕНЬКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Вадим ТКАЧЕНКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Ірина ПАРАСІЙ-ВЕРГУНЕНКО – доктор економічних наук, професор кафедри фінансового аналізу та аудиту, Державний торговельно-економічний університет (Україна)

Марина СОКОЛЕНКО – аспірант, Криворізький національний університет (Україна)

Світлана ЖУКЕВИЧ – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Західноукраїнський національний університет (Україна)

Наталія ЖУК – аспірант кафедри обліку і оподаткування, Західноукраїнський національний університет (Україна)

Тетяна МУЛИК – кандидат економічних наук, доцент, Вінницький національний аграрний університет (Україна)

Наталія КУРОВСЬКА – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Поліський національний університет (Україна)

Лариса НЕДІЛЬСЬКА – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Поліський національний університет (Україна)

Ірина АБРАМОВА – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Поліський національний університет (Україна)

Віра ШЕПЕЛЮК – кандидат економічних наук, доцент, Криворізький національний університет (Україна)

Полина ПОРОСЛА – здобувач освітнього ступеня магістр, Криворізький національний університет (Україна)

Valentyna KOZHUKHAR – Postgraduate Student of the Third Year of Study of the Department of Accounting, Vinnytsia National Agrarian University (Україна)

Олександр КРАВЕЦЬ – аспірант, Львівський торговельно – економічний університет (Україна)

Олександр КОТВИЦЬКИЙ – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Катерина ЛАХНО – здобувач вищої освіти, Державний торговельно-економічний університет (Україна)

Ілона ЛИПА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Юлія МЕЛЬНИК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Юлія ЛАПАДА – здобувач освітнього ступеня магістр, Державний торговельно-економічний університет (Україна)

Віта ВЛАСЮК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Оксана ГОВОРУН – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Марина ПЛИСАК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Інна ГОРОПАШИНА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Денис СКЛАДАНІВСЬКИЙ – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Яна ГУЗЕНКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Державний торговельно-економічний університет (Україна)

Ірина МАГАЛЯС – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Вероніка МЕЛЬНИК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Катерина МЕЛЬНИК – здобувач вищої освіти, Державний торговельно-економічний університет (Україна)

Юлія МЕТЛИЦЬКА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Тетяна НЕСТЕРЧУК – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Дарина СОЧНЄВА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Вікторія ТОПОРОВСЬКА – здобувач вищої освіти, Державний торговельно-економічний університет (Україна)

Олена ФОМІНА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Діана ШЕРЕМЕТ – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Владислава ЮЩЕНКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Володимир ДАНІЛЄВИЧ – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Віктор КОСТРУБА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Олена ЛЮБЧЕНКО – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Тетяна КАРАВАЄВА – здобувач освітнього ступеня магістр, Поліський національний університет (Україна)

Світлана ІСАКОВА – фінансовий директор АТ «Житомирський маслозавод», голова ради стейкхолдерів освітніх програм кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Тетяна ТИХОНОВА – директор ТОВ «АБК-сервіс», член ради стейкхолдерів освітніх програм кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Юрій ТРОСТЕНЮК – головний бухгалтер ТОВ “Юніком-Пром”, член ради стейкхолдерів освітніх програм кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Галина МЕЛЬНИЧУК – головний бухгалтер ПрАТ «Ліктрави», член ради стейкхолдерів освітніх програм кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Юрій ВАЛІНКЕВИЧ – начальник відділу доходів та економічного аналізу Департаменту фінансів Житомирської ОДА, член ради стейкхолдерів освітніх програм кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Алла КОРНІЙЧУК – завідувач сектору інформаційної взаємодії ГУ ДПС у Житомирській області, член ради стейкхолдерів освітніх програм кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Людмила ВОВКОТРУБ – головний бухгалтер СТОВ «Племзавод Коростишівський», член ради стейкхолдерів освітніх програм кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)

Наталія МАЛЮГА – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Валерій МИКИТЮК – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Юлія МОРОЗ – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Юзеф ЦАЛЬ-ЦАЛКО – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Лариса СУЛІМЕНКО – кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Тетяна ГАЙДУЧОК – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського університету (Україна)

Світлана ВІТЕР – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Ольга ДМИТРЕНКО – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Ганна МАЙДУДА – завідувач лабораторії комп'ютерних технологій кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Олена РУСАК – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Наталія САВЧЕНКО – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Ніна ЦЕГЕЛЬНИК – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Олена ЯРМОЛЮК – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Поліський національний університет (Україна)

Наукове видання

**РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АУДИТУ
ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗБУДОВІ
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної
конференції

10 листопада 2022 року

*Відповідальні за випуск:
проф. Мороз Ю.Ю.,
проф. Малюга Н.М.,
доц. Ярмолюк О.Ф.*

Ум. друк. арк. 18,13

Поліський національний університет
10008, Україна, м. Житомир,
бульвар Старий, 7